Scopoli.

Bibliothèque de
G: N: P: Hasselaer.

Chr. Reinhardt 22/

L. Stejneger 1878

IOANNIS ANTONII SCOPOLI
PHIL. ET MED. DOCT.

S. I. R. ET APOST. MAJEST. MONT. CIVITATIS IDRIAE PHYSICI, CHEM. ET METALLURG. PROFESSORIS, SUPR. OFFIC. MIN. IBID. ASSESSORIS, SOC. OECON. LUSAT. SUP. NEC NON CAES. REG. AGRIC. STYRIACAE, GORIZIENS. ET LABACENS. SOC.

ANNUS I.
HISTORICO-
NATURALIS.

DESCRIPTIONES AVIUM

MUSEI PROPRII
EARUMQUE RARIORUM, QUAS VIDIT
IN VIVARIO
AUGUSTISS. IMPERATORIS,
ET
IN MUSEO EXCELL. COMITIS
FRANCISCI ANNIB. TURRIANI.

LIPSIÆ,
SUMTIB. CHRIST. GOTTLOB HILSCHERI,
MDCCLXVIIII.

AMICISSIMO DOCTISSIMOQUE

VIRO

D. MARTINO THRANE BRUNNICHIO

Lectori publico Regio Historiæ Naturalis et Agriculturæ in Universitate Hafniensi

PRIMUM ANNUM

HISTORICO-NATURALEM

D. D. D.

IOANNES SCOPOLI.

PRÆFATIO.

Observationes meas ad ſcientiam naturalem et agriculturam pertinentes, ſingulis annis erudito orbi in poſterum communicabo.

En itaque primum annum, in quo deſcribuntur aves illæ, quas ipſemet conſervo, aut alibi propriis oculis diligenter examinavi.

ORNITHOLOGIÆ LINNÆANÆ *Ordines et Genera retinui, quorum fundamentum ſunt* ROSTRUM, LINGUA, PEDES;

ſed hæc ipſa principia me coegerunt, ut Genera nova URIÆ, TRACHELIÆ, SYLVIÆ *conderem*, KLEINIANA BRANDÆ *et* PLOTI *revocarem, aliorumque caracteres ubique emendarem, ut paulo firmiore ſtet talo ſcientia. Synonymorum copiam, criticas animadverſiones, et prolixas deſcriptiones omiſi, ne tædium legenti parerem. Denique nomina avium carniolica, germanica, et italica adiunxi, cum indigenæ nomenclaturæ cognitionem rerum mirum in modum facilitent.*

Finis meorum laborum eſt illuſtrare eam ſcientiam, cui generis humani felicitas unice innititur.

Aves Linnæanæ.

Ad alia GENERA in hoc opere relatæ.

GEN. LINN.			NOSTRA.		
Upupa	4	—	*Gracula*	1	n. 46
Anas	11	—	*Branta*	1	n. 84
—	13	—	—	2	n. 85
Diomedea	1	—	*Procellaria*	2	n. 96
Sterna	3	—	*Larus*	8	n. 111
Recurvirostra	1	—	*Scolopax*	1	n. 129
Turdus	11	—	*Sturnus*	3	n. 191
Fringilla	9	—	*Emberiza*	4	n. 211
—	19	—	—	5	n. 212
Sturnus	8	—	*Motacilla*	1	n. 223
Motacilla	1	—	*Sylvia*	1	n. 227
—	6	—	—	2	n. 228
—	19	—	—	3	n. 229
—	17	—	—	4	n. 230
—	28	—	—	5	n. 231
—	2	—	—	6	n. 232
—	23	—	—	7	n. 233
—	4	—	—	9	n. 235
—	18	—	—	11	n. 237
—	22	—	—	12	n. 238
—	29	—	—	13	n. 239
—	31	—	—	14	n. 240

AVIUM
ORDINES, GENERA, SPECIES.

Species in Syst. Nat. Edit. X, non nominatæ asterisco notantur.

ORDO I.
Accipitres.

1 *Falco* 1 *Chrysaetos*
2 *Pygargus*
3 *Gentilis*
4 *Buteo*
5 *Tinnunculus*
6 *Nisus*

2 *Strix* 7 *Bubo*
8 *Otus*
*9 *Giu*
10 *Nyctea*
11 *Aluco*
12 *Stridula*
*13 *Sylvestris*
*14 *Alba*
*15 *Nochia*
*16 *Rufa*
17 *Passerina*

ORDO II.
Picae.

3 *Lanius* 18 *Excubitor*
19 *Collurio*
20 *Garrulus*

4 *Psittacus* 21 *Macao*
22 *Ararauna*
23 *Severus*
24 *Nobilis*
25 *Carolinensis*
26 *Alexandri*
*27 *Formosus*
*28 *Merulinus*
*29 *Krameri*
30 *Erithacus*
*31 *Ruber*
*32 *Pileatus*
*33 *Cyanocephalos*
34 *Pullarius*

5 *Corvus* 35 *Maximus*
36 *Vulgaris*
37 *Cornix*
38 *Monedula*
39 *Glandarius*
40 *Caryocatactes*
41 *Rusticus*

6 *Coracias* 42 *Xanthornus*
*43 *Carthagenensis*
44 *Garrulus*
45 *Oriolus*

7 *Gra-* 46 *Pyrrhoco-*
cula. *rax*
8 *Para-* 47 *Apoda*
disæa.
9 *Cucu-* 48 *Canorus*
lus 49 *Persa*
10 *Jynx.* 50 *Torquilla*
11 *Picus.* 51 *Martius*
52 *Viridus*
53 *Maior*
54 *Medius*
55 *Minor*
56 *Tridactylus*
12 *Sitta.* 57 *Europæa*
13 *Cer-* *58 *Muraria.*
thia 59 *Familiaris*
60 *Viridis*
61 *Cærulea*
14 *Upu-* 62 *Epops*
pa
15 *Me-* 63 *Apiaster.*
rops
16 *Al-* 64 *Ispida*
cedo 65 *Smyrnensis*

ORDO III.

ANSERES.

17 *Anas* 66 *Cygnus*
67 *Cygnoides*
68 *Fusca*
69 *Anser*
70 *Clypeata*
71 *Clangula*
72 *Glaucion*
73 *Acuta*
74 *Hyemalis*
75 *Querque-*
dula
76 *Circia*
77 *Boschas*
78 *Fuligula*
*79 *Leucocepha-*
la
*80 *Monacha*
*81 *Ruficollis*
*82 *Melaura*
*83 *Subterranea*
18 *Bran-* 84 *Bernicla*
ta 85 *Moschata*
*86 *Torrida*
*87 *Albifrons*
19 *Mer-* *88 *Gulo*
gus 89 *Albellus*
*90 *Æthiops*
*91 *Albulus*
*92 *Pannonicus*
20 *Plo-* *93 *Claudicans*
tus
21 *Alca.* 94 *Torda*
22 *Pro-* 95 *Pelagica*
cellaria 96 *Diomedea*
23 *Pele-* 97 *Onocrota-*
canus *lus*
98 *Carbo*

24 *Colymbus*	99	*Cristatus*
	100	*Auritus*
	*101	*Nigricans*
	*102	*Vulgaris*
25 *Uria.*	*103	*Lomvia*
26 *Larus*	104	*Canus*
	*105	*Cinereus*
	*106	*Albus*
	107	*Fuscus*
	*108	*Merulinus*
	*109	*Quadricolor*
	*110	*Bicolor*
	111	*Hirundo*
	*112	*Sterna*
	*113	*Columbinus*
27 *Phœnicopterus*	114	*Ruber*

ORDO IV.

GRALLAE.

28 *Platalea*	115	*Leucorodia*
29 *Ardea*	116	*Nycticorax*
	117	*Cinerea*
	118	*Herodias*
	*119	*Rufa*
	*120	*Variegata*
	*121	*Ralloides*
	122	*Grus*
	123	*Ciconia*
	124	*Nigra*
	125	*Stellaris*
	*126	*Nivea*
	127	*Alba*
	128	*Ibis*
30 *Scolopax*	129	*Avosetta*
	130	*Rubra*
	*131	*Rufa*
	132	*Phœnopus*
	*133	*Australis*
	134	*Rusticola*
	*135	*Pica*
	*136	*Leucoptera*
	137	*Glottis*
	138	*Gallinago*
	*139	*Gallinula*
31 *Tringa*	140	*Pugnax*
	141	*Vanellus*
	142	*Gambetta*
	143	*Hypoleucos*
	*144	*Porzana*
	145	*Squatarola*
	*146	*Erythropus*
32 *Charadrius.*	147	*Hiaticula*
	148	*Himantopus*
33 *Fulica.*	149	*Atra*
	*150	*Fuliginosa*
	*151	*Albiventris*
	152	*Por-*

152 *Porphyrio*
153 *Chloropus*
34 *Rallus* 154 *Crex*
155 *Aquaticus*
156 *Lariformis*
* 157 *Parvus*
158 *Fulicula*
35 *Otis* 159 *Tarda*
36 *Struthio* 160 *Camelus*
37 *Trachelia* * 161 *Pratincola*

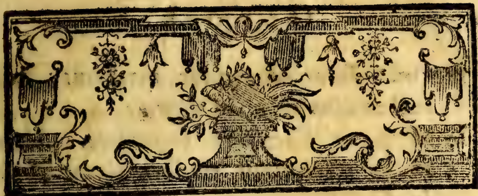
ORDO V.
GALLINAE.

38 *Pavo.* 162 *Cristatus*
39 *Crax* 163 *Nigra*
40 *Phasianus* 164 *Gallus*
165 *Meleagris*
166 *Colchicus*
167 *Nycthemerus*
41 *Tetrao* 168 *Urogallus*
169 *Tetrix*
170 *Lagopus*
* 171 *Nemesianus*
* 172 *Betulinus*
173 *Bonasia*
174 *Rufus*
175 *Perdix*
176 *Coturnix*

ORDO VI.
PASSERES.

42 *Columba.* 177 *Oenas*
178 *Palumbus*
* 179 *Mugiens*
* 180 *Tetraoides*
181 *Turtur*
182 *Risoria*
183 *Passerina*
43 *Alauda* 184 *Arvensis*
185 *Cristata*
186 *Arborea*
187 *Spinoletta*
* 188 *Brumalis*
44 *Sturnus* 189 *Vulgaris*
190 *Luteolus*
191 *Roseus*
192 *Collaris*
45 *Turdus* 193 *Viscivorus*
194 *Pilaris*
195 *Musicus*
196 *Iliacus*
197 *Merula*
198 *Torquatus*
199 *Saxatilis*
46 *Loxia* 200 *Curvirostra*
201 *Coccotraustes*
202 *Pyrrhula*
203 *Rubra*

	*204	*Torrida*
	*205	*Serinus*
	206	*Chloris*
	207	*Cyanea*
47 *Emberiza*	*208	*Melanocephala.*
	209	*Citrinella*
	*210	*Barbata*
	211	*Carduelis*
	212	*Spinus*
	*213	*Brumalis*
	214	*Nivalis*
	*215	*Luctuosa*
	216	*Paradisæa*
48 *Fringilla*	217	*Cœlebs*
	218	*Montifringilla*
	219	*Cannabina*
	220	*Domestica*
	221	*Montana*
	*222	*Mariposa*
49 *Motacilla*	223	*Cinclus*
	224	*Alba*
	225	*Flava*
	*226	*Boarula*
50 *Sylvia*	227	*Luscinia*
	228	*Curruca*
	229	*Atricapilla*
	230	*Oenanthe*
	231	*Rubecula*
	232	*Phœnicurus*
	233	*Tithys*
	*234	*Zya*
	235	*Schœnobænus*
	*236	*Muscipeta*
	237	*Rubetra*
	238	*Trochilus*
	239	*Troglodytes*
	240	*Regulus*
51 *Parus*	*241	*Barbatus*
	242	*Maior*
	243	*Cristatus*
	244	*Cœruleus*
	245	*Ater*
	246	*Palustris*
	247	*Caudatus*
	248	*Erythrocephalus*
52 *Hirundo*	249	*Rustica*
	250	*Urbica.*
	251	*Apus*
	*252	*Alpina*
	*253	*Rupestris*
53 *Caprimulgus*	254	*Europæus*

ORDO I.

ACCIPITRES.

Gens ſqualida, rapax, carnivora, clamoſa aut ſibilans, non potans, nec canens, fluidum ſtercus effundens, armata magnis unguibus et valido roſtro, nidificans in altis, ova ponens non plura quam 5, euchyma vomens compacta in globum.

FALCO.

LINN. SYST. NAT. XII. p. 124.

Diuvagum Animal; roſtro adunco; naribus ovatis, ceræ immerſis; ſetis nigris ad baſin roſtri.

1. FALCO CHRYSAETOS.

Falco cera lutea, pedibus lanatis, corpore fuſco ferrugineo vario, cauda nigra baſi cinereo undulata. *Linn.* l. c. N. 5.

DIAGN. *Inter congeneres maximus; cauda ſubtus alba et apice nigra.*

In M. p. ex *Carniolia* ſuperiore. Habitat et in elatioribus rupibus circa *Tsuber*, in *Croatia*.

Variat ſtatura maiore et minore, nec non colore fuſco magis quam rufeſcente. Capitur hyeme eſca adligata et circumdata binis laminis ferreis elaſtice reſilientibus.

2. FALCO PYGARGUS.

Falco cera flava, corpore cinereo, abdomine pallido maculis oblongis rufis, oculorum orbita alba. *Linn.* l. c. p. 89. n. 11.

Falco cera flava, rectricibus albis, verſus apicem nigris. *Linn. Fa. Svec.* 58. *Kram. Elench.* 326. n. 3.

Pygargus. *Gesner. Av.* 205. *Jonſton. Av. p.* 5. Tab. 2. 3.

Carniol. Poſtoina.

Ital. Avoltoio, Aguilone.

German. Stein-geyer, Weiskopf, Gelbſchnabel, Weisgeſchwänzter Adler.

DIAGN. *Cera flava.*
Oculorum orbita albida.

In M. p. ex *Carniolia* ſuperiore.

M. p. Muſeum proprium, in quo Aves fere omnes *Carniolicæ.*
V. C. Vivarium Cæſareum.
M. T. Muſeum Turrianum.

Gallo maior, cinereus, abdomine rufis maculis vario, remigibus rectricibusque ad apicem nigris.

3. FALCO GENTILIS.

Falco cera pedibusque flavis, corpore cinereo maculis fuscis, cauda fasciis quatuor nigricantibus. *Linn.* l. c. n. 13. *Kram.* El. p. 328. n. 8.

Ital. Falcone.

Germ. Falk. Edler deutscher Falke.

DIAGN. *Cera sordide flava.*

Pedes flavi.

Cauda cinerea; fasciis (4) atris.

In M. p.

Statura F. *Buteonis*, subtus albus, maculis fuscis transversis: pectoralibus trigonis. Orbita oculi nudiuscula, rubens. Cauda fasciis iisdem quas habet *Jonstonus* in icone *Accipitris Fringillarii.*

4. FALCO BUTEO.

Falco cera pedibusque luteis, corpore fusco, abdomine pallido maculis fuscis. *Linn.* l. c. n. 14. *Kram.* l. c. n. 15.

Buteo. *Jonston. Av.* p. 16. Tab. XI.

Carniol. Kaine.

Ital. Poiana.

German. Wald-Geyer, Mausefalke.

DIAGN. *Cera pedesque flavi.*

Corpus subtus rufescens, maculis fuscis longitudinalibus.

Remiges quatuor primæ subtus supra medium nigræ, nec fasciatæ.

In M. p. et in *Carniolia* passim.

Statura fere *Gallinæ*, fuscescens, supra plumis albentibus macula trigona fusca terminatis. Lingua apice rotundata, subemarginata. Cauda fasciata.

Sepes, colles, prata frequentat, sibilat, tarde volat, spiraliter æthera scandit, insidiatur muribus avibusque. Iuvenis adhuc sustentat pondus novem librarum.

5. FALCO TINNUNCULUS.

Falco cera pedibusque flavis, dorso rufo punctis nigris, corpore maculis longitudinalibus fuscis, cauda rotundata. *Linn.* l. c. n. 16. *Kram.* l. c. n. 15.

Tinnunculus Mas et Femina. *Jonston.* *Av.* p. 15. Tab. VIII.

Carniol. Postoka, Splintza, Skoltsch.

Ital. Falchetto, Gambinello.

Germ. Windwahl, Wannenweher.

DIAGN. *Cera, pedes, palpebræ luteæ.*
Lingua fusco-fasciata.
Cauda apice nigra.
Femora ferruginea.

In M. p. et in *Cariola* non rarus.

Uropygium ferrugineum immaculatum. Alæ basi ferrugineæ, maculis fuscis subtrigonis variæ. Remiges uno latere albo maculatæ. Rectrices uno latere maculis nigris (4. 5).

Surpen-

Sufpenſus in aere prædam miratur, poſt pluvias ruri degit, purgat arva a muribus, hinc amatus agricolis.

6. FALCO NISUS.

Falco cera viridi, pedibus flavis, pectore albo fuſco undulato, cauda faſciis nigricantibus. *Linn.* l. c. n. 31. *Kram.* l. c. n. 16.

Accipiter Fringillarius. Niſus. *Jonſton. Av.* p. 14. Tab. VIII.

Falco Fringillarius. *Klein. Hiſt. Av.* p. 100. n. XXIII.

Ital. Sparaviere.

Germ. Finkfalke, Sperber, Sprinzl.

DIAGN. *Cera luteo-virens.*

Tibiæ flavæ.

Corpus ſubtus album, maculis transverſis fuſcis.

Cauda faſciis quatuor fuſcis.

In M. p. et in *Carnioliæ* montanis.

Statura *Columbæ.* Femora tecta plumis longis, albis, fuſco et transverſim faſciatis.

Falcones terram purgant a ſerpentibus, bufonibus, muribusque. Arva tuentur ab unguibus gallinarum. Paſtores et aucupes cautiores reddunt, ut nihil inutile ſit in rerum natura.

STRIX.

LINN. SYST. NAT. p. 131.

Nocтuvagum animal; roſtro adunco, nulla cera, ſed pennis ſetaceis tecto; oculis magnis, interdiu fere cæcutientibus et cartilagine propria munitis; auribus amplis; pedibus lanatis.

7. STRIX BUBO.

Strix capite auriculato, corpore rufo. *Linn.* l. c. n. 1. *Kramer.* l. c. p. 323. n. 1.
Bubo *Jonſton. Av.* p. 42. Tab. XVIII. *Meyer. Animal.* I. Tab. LXXXIV.
Carniol. Sova.
Ital. Barbagiano.
Germ. Buhu, Buhuy, Berghu.

DIAGN. *Caput auriculatum.*
Corpus rufum, ut in ſphynge atropos, fuſcoque maculatum.

In M. p. et frigidioribus *Carnioliæ* ſylvis.
Maxima inter ſocias mox dicendas, noctu horrende clamat, venatur mures, et gerit irides croceas, pupillas nigras, et maculas fuſcas longitudinales.

8. STRIX OTUS.

Strix capite auriculato pennis ſenis. *Linn.* l. c. n. 4. *Kramer.* l. c. n. 2.
Aſio ſeu Otus. *Jonſton. Av.* p. 43. Tab. XVIII. icon magna nimis.

Ulula. Aſio, Noctua aurita. *Klein. Hiſt.* p. 105. n. 11.

Carniol. Mala ſova.

Germ. Ohreule, Schubut, Kleiner Schubut, Horneule.

DIAGN. *Auricula quælibet facta pennis ſenis, latere interiore albo fuſcoque variis.*

In M. p. et circa *Duinum.*

Statura *Columbæ.* Corpus rufo-fuſcoque variegatum. Frons alba, fuſco punctata. Remiges duæ primæ ſerratæ. Femora rufa.

9. STRIX GIU.

Strix capite ſubaurito, corpore ex nigro albo et fuſco tenuiſſime undulatim mixtis variegato. *Kram.* l. c. p. 323. n. 3.

Carniol. Tshuk.

Ital. Civetta di Boſco, Giu.

German. Wald-Aüffl.

DIAGN. *Caput ſubauritum.*

Corpus cinereo albicens, maculis ſtriisque transverſis nigricantibus variegatum.

In M. p. et ſylvis *Carnioliæ* frigidioris.

Statura fere S. *Paſſerinæ.* Aures in cadavere collapſæ. Irides flavæ. Pupillæ nigræ.

Nares lineari intervallo remotæ. Remiges ſex primæ uno latere albido maculatæ. Cauda fuſceſcens, maculata.

Nidificat in fiſſuris rupium et cavis arboribus, ova alba ponit (2-4), mater nutrit

filios etiam *Scarabæo Maiali*, cuius elytra copiosa circa nidum inveni.

10. STRIX NYCTEA.

Strix capite lævi, corpore albido maculis lunatis distantibus fuscis. *Linn.* l. c. n. 6.

Ulula alba, maculis terrei coloris. *Klein. Hist.* p. 107. n. 5. sed confundit cum *Scandiaca.*

Ital. Civettone bianco con ale machiate.

Germ. Weisbunte schlichte Eule.

DIAGN. *Alba.*

Dorsum et alæ fusco maculatæ.

In M. T.

Statura *Galli.* Rostrum fere totum plumis tectum. Rectrices pleræque ad apicem maculas duas fuscas habent.

11. STRIX ALUCO.

Strix capite lævi, corpore ferrugineo, iridibus atris, remigibus primoribus serratis. *Linn.* l. c. n. 7.

Aluco. *Jonston. Av.* p. 46. Tab. XIX.

DIAGN. *Pallide ferruginea, fusco variegata. Plumæ ad aures albæ.*

In M. T.

Circum oculos fuliginosa. Remiges rufæ, fasciis fuscis.

Variat colore totius corporis ac femoribus albidis.

Kramerus confundit cum *Ulula Aldrovandi.*

12) STRIX STRIDULA.

Strix capite lævi, corpore ferrugineo, remige tertia longiore. *Linn.* l. c. n. 9.

Strix. *Jonston. Av.* p. 48. Tab. XIX.

DIAGN. *Ferruginea, lituris fuscis longitudinaliter variegata.*

In M. p.

Statura fere *Gallinæ.* Caput in Mare magis fuliginosum.

13) STRIX SYLVESTRIS.

DIAGN. *Caput læve, eleganti ornatum capillitio.*

Corpus albo fuscoque varium.

Irides glaucæ.

In M. p. *Carniolica.*

Statura *Galli*, hinc mediæ magnitudinis. Rostrum flavescens. Radius plumosus, albidus, a basi unius auris incipiens, per frontem transiens, et desinens in basim alterius auris. An hæc *Strix* 7. *Krameri*? statura certe ac irides consentiunt.

14) STRIX ALBA.

DIAGN. *Subtus alba.*

Superne rufa et griseo maculata.

Remiges rectricesque rufæ.

In M. p. Ex *Foro Juli*.

Statura fere *Gallinæ*. Roſtrum album. Pulchrum quoque capillitium, rufo margine cinctum. Pectus, abdomen, uropygium, femora alba. Rectrices apice albæ.

15. STRIX NOCTUA.

DIAGN. *Pallide rufa, fuſcisque maculis longitudinaliter variegata.*

Irides flavæ.

In M. p. *Carnioliæ* indigena, et in ſylvis circa *Labacum* copioſa.

Statura *Columbæ*.

16. STRIX RUFA.

DIAGN. *Corpus ferrugineum, fuſco maculatum.*

Irides cæruleſcentes.

In M. p. Ex ſylvis *Idrienſibus* ad me delata.

Statura prioris.

17. STRIX PASSERINA.

Strix capite lævi, remigibus albis: maculis quinque ordinum. *Linn.* l. c. n. 12. *Kram.* l. c. n. 6.

Ital. Civetta.

Germ. Tschiavitl. Hauseule, Stockeule, Käuzlein.

DIAGN. *Inſervit aucupio inprimis Sylviarum.*

Nidificat in caminis.

In M. p. Ex *Italiæ*.

Vinculis coriaceis et funiculo coercita baulo adligatur, pulvinari inpoſita. Inde in terram tracta adſperſa aqua eo tandem adigitur, ut ſupra pulvinar ſponte revolet. Sic edocta volitat, ludit, adlicit aviculas capiendas baculis viſco obductis.

ORDO II.

PICAE.

Gens garrula, potans, aliis avibus non exoſa, valido roſtro inſtructa, nidificans in arboribus, a vegetabili regno ſæpius enutrita.

LANIUS.

LINN. SYST. NAT. p. 134.

Denticulus utrinque ſub apice incurvo mandibulæ ſuperioris. Tibiarum ſegmenta 7: 4-5 ſubæqualibus.

18. LANIUS EXCUBITOR.

Lanius cauda cuneiformi lateribus alba, dorſo cano, alis nigris macula alba. *Linn.* l. c. n. 11.

Ampelis cæruleſcens, alis caudaque nigricantibus. *Linn. Faun. Svec.* 181. *Kram.* l. c. n. 4.

Lanius cinereus, maior. *Willugb. Ornith.* 53. Tab. 10. *Klein. Hist. av. p.* 101. *Prodr.* p. 53. *Aldrovand. Ornith.* L. 5. p. 386.

Lanius cinereus. *Jonston. Av.* p. 17. Tab. IX.

Carniol. Velch ſrakoper.

Ital. Scavalcaccia gentile.

Germ. Neuntödter, Speralſter, groſser Dorntraher.

DIAGN. *Alæ nigræ, macula alba.*

Cauda cuneiformis.

In M. p. *Carnioliæ* montanæ indigena volucris.

Rectrix prima modo alba tota, modo tantum ad apicem.

19. LANIUS COLLURIO.

Lanius cauda ſubcuneiformi, dorſo griſeo, rectricibus quatuor intermediis unicoloribus, roſtro plumbeo. *Linn.* l. c. n. 12.

Ampelis dorſo griſeo, macula ad oculos longitudinali. *Linn. Faun Svec.* 180. Tab. 2. *Kram.* l. c. n. 2.

Collurio. *Jonston. Av.* p. 17. Tab. XI.

Carniol. Mali Srakoper.

Ital. Scavalcaccia ordinaria.

Germ. Dorntraher, Dornheher, Dorngreul.

DIAGN. *Statura Torquillæ.*

Remigum ultimarum margo externus ferrugineus.

Dorſum cinereo et ferrugineo varium.

In M. p. In *Carniolia* paſſim.

Sexu variat, inſecta capit, caudam motitat, captus ſtridet, acaris et pediculis propriis infeſtatur (*Entomol. Carniol.* 1037. 1061). Maio M. venit, migrat ſeptembri, capitur laqueis et arcubus, iunior adit *Strigem paſſerinam.*

20. LANIUS GARRULUS.

Ampelis occipite criſtato, remigibus ſecundariis apice membranaceo colorato. *Linn.* l. c. p. 297. *Meyer. Animal.* I. Tab. LXX.

Germ. Seidenſchwanz, Seidenſchweiſl, Goldhanl, Pfeffer-Vogel.

DIAGN. *Caput criſtatum.*

Quinque remiges ſecundariæ ſquamula cinnaberina lucida lanceolata terminatæ.

Cauda nigra, apice flava.

In M. p.

Faſcia nigra occipitalis crura ſua inſerens baſi roſtri. Oculi intra hanc faſciam immerſi. Caput pallide caſtaneum. Gula nigra. Pectus abdomini concolor. Remiges primæ nigræ, macula flava aut albo lutea, lanceolata ad apicem in latere externo. Remiges ſecundæ et in eodem loco alba macula notatæ. Uropygium rufum. Tibiæ criſta breviores.

Roſtrum *Lanii*, nares *Pari*, volatus *Sturni*, victus *Turdi*; hinc avis genere etiamnum dubia, mitiſſima alioquin, victitans baccis iuniperi, easque ſemidigeſtas in proprio ſtercore denuo devorans.

PSITTACUS.

LINN. SYST. NAT. p. 139.

Genus gregarium, garrulum, attentum, docile, pulcherrimis coloribus ſuperbiens, inſtructum digitis pedum binis anticis ac totidem poſticis, nec non roſtro craſſiſſimo, adunco, quo arbores adſcendit indeque deſcendit eouſque, donec cortice ſpoliatæ pereant.

* MACROURI.

21. PSITTACUS MACAO.

Pſittacus macrourus ruber, remigibus ſupra cæruleis, ſubtus rufis, genis nudis rugoſis. *Linn.* l. c. n. 1.

Germ. Der andre Papagey, von der erſten Gröſse, an Farbe roth, mit himmelblauen Flügeln und Schwanze.

DIAGN. *Ruber.*

Remiges primæ cæruleæ, ſecundæ luteo-virides.

Rectrices (4) *primæ cæruleæ, intermediæ rubræ longiore apice cæruleæ.*

In V. C. in M. T.

Mandibula inferior nigra. Genæ nudæ, lineis transverſis plumoſis ſimplicibus ramoſisque variegatæ. Alarum baſes rubræ. Cauda ſubtus rubra.

In America *Gonzalo* vocatur. *Jacquin.*

22. PSITTACUS ARARAUNA.

Pſittacus macrourus ſupra cæruleus, genis nudis; lineis plumoſis. *Linn.* l. c. n. 3.
Germ. Papagey mit dem grünen Scheitel, und laſurblauen Schwanze.

DIAGN. *Supra cæruleſcens, ſubtus flavus. Collare nigrum. Genæ lineis atris plumoſis.*

In M. T.

Roſtrum nigrum. Frons luteo-cæruleſcens; Alæ et cauda ſubtus flavæ. Uropygium cæruleum. Femora aurantia. Rectrices duæ mediæ ſeſquipedales.

Hunc deſcribit *Aldrovandus Onith.* L. 11. C. 2. ſub nomine *Pſittaci maximi cyanocrocei*, ex quo *Jonſtonus* habet, ſed in icone genarum lineæ interruptæ (5-6) non exprimuntur.

23. PSITTACUS SEVERUS.

Pſittacus macrourus viridis, genis nudis, remigibus rectricibusque cæruleis, ſubtus purpuraſcentibus. *Linn.* l. c. n. 6.

Germ. Der grüne Papagey, mit unten rothen Flügeln und Schwanze.

DIAGN. *Viridis.*

Remiges primæ (1-6) *cæruleæ.*

Rectrices apice cæruleæ.

In M. T.

Statura *Corvi glandarii.* Genæ nudæ, lineatæ plumulis distinctis. Rostrum nigrum. Alarum margines ad basim usque rubri. Cauda viridis; rectricibus mediis semipedalibus. Femora rubellis plumis terminata.

24. PSITTACUS NOBILIS.

Psittacus macrourus viridis, genis nudis, humeris coccineis. *Linn.* l. c. n. 5.

Psittacus viridis, remigibus rectricibusque introrsum cæruleis phœniceis et flavis. *Kram. El.* p. 332. n. 3.

Psittacus viridis, costa alarum superne rubente. *Aldrovand. Ornith.* L. II. C. 5. *Jonston. Av.* p. 30. Tab. XIV.

Germ. Grüner Paperl. Der grosse grüne Papagay mit rothen Schultern.

DIAGN. *Viridis.*

Humeri coccinei.

Rectrices infra medium interiore latere coccineæ.

In V. C. et in M. T.

Statura *Corvi Cornicis.* Rostrum cornei coloris. Caput flavum. Nuca viridi flavoque varia.

Remiges uno latere nigricantes, altero cyaneæ.

25. PSITTACUS CAROLINENSIS.

Psittacus macrourus viridis, capite collo genibusque luteis. *Linn.* l. c. n. 13.

German. Der grüne Papagey, mit gelben Kopfe, Halse und Schenkeln.

DIAGN. *Viridis.*

Caput, gula, humeri, femora flava.

In M. T.

Statura prioris, aut paulo minor. Rostrum albicans, fronti concolor. Corporis plumæ ad apicem margine nigro. Remiges primæ nigricantes, uno latere fusco-cyaneo; secundariæ externo latere coccineæ, apice cæruleæ. Cauda infra medium viridis, alibi luteo-virens.

Variat fronte genisque flavis. *Klein;* nec idem cum nostro est *Psittacus Carol. Seligmanni.* Tab. XXII.

26. PSITTACUS ALEXANDRI.

Psittacus macrourus viridis, collari pectoreque rubro, gula nigra. *Linn.* l. c. n. 14.

Psittacus torquatus, macrourus. *Jonston. Av.* p. 32. ex *Aldrovando.*

Germ. Der grüne Papagay, mit rothem Halse und Brust.

DIAGN. *Viridis.*

Collare rubrum.

Macula magna, rubra prope basin alæ singulæ.

In M. T.

Statura *Corvi gland.* Rostrum rubrum. Mandibula superior apice flavescens. Gula nigra, extendens crura similia usque ad torquem colli rubrum, qui posticam eius partem occupat. Alæ et Pectus magis virent ac aliæ partes. Rectrices mediæ fere pedales. Pedes fusco-cinerei.

27. PSITTACUS FORMOSUS.

German. Der grüngelbe Papagay, mit blauer Stirn, und rothen Schultern.

DIAGN. *Viridi luteus.*
Frons cærulea.
Nuca alarumque bases coccineæ.

In M. T.

Statura *Columbæ* domesticæ. Pectus et abdomen strigis fuscis transversis variegata.

Femora apice lutea. Rectrices duæ coccineæ totæ.

28. PSITTACUS MERULINUS.

German. Der kleine gelbe Papagay, mit blaugrünen Flügeln.

DIAGN. *Flavus.*
Remiges cæruleo-virides.
Frons, tempora, abdomen, rubore suffusa.

In V. C.

Statura *Turdi Merulæ*. Cutis circum oculos glauca nudaque.

Viſo homine clamat et ſtridet inceſſanter, nec ceſſat niſi diſceſſerit.

29. PSITTACUS KRAMERI.

Pſittacus viridis, cauda longitudine corporis. *Kram.* l. c. n. 4.

Germ. Der kleine grüne Paperl, mit einem ſchwarzen Schnabel.

DIAGN. *Statura Merulæ.*

Totus viridis, roſtro nigro baſi rubello. Rectrices extimæ longiores, arcuatæ, apice cœruleæ.

In M. p. miſſus ab Ill. L. Bar. de *Brigido.* An. P. *canicularis* LINN.?

(**) BRACHYURI.

30. PSITTACUS ERITHACUS.

Pſittacus brachyurus canus, temporibus albis, nuca coccinea. *Linn.* l. c. n. 24.

Pſittacus cinereus, cauda cuneiformi phœnicea. *Kram.* l. c. n. 2.

Pſittacus cinereus. *Jonſton. Av.* p. 32. Tab. XV. ex *Aldrovando.*

German. Grauer Paperl. Der aſchgraue Papagay, mit rothem Schwanze,

DIAGN. *Fusco-cinereus.*
Remiges nigræ.
Cauda coccinea.
In M. T.

Statura *P. Formosi.* Rostrum nigrum. Genæ nudæ. Plumæ capitis, colli, pectoris, abdominis, margine albidæ. Dorsum cinereum, fuscis remotisque lineis variegatum. Uropygium et femora albida. Plumæ sub cauda coccineæ.

31. PSITTACUS RUBER.
German. Der rothe Paperl, mit aschenfarbenem Kopfe.

DIAGN. *Ruber albusque.*
Genæ nudæ.
Cauda coccinea.
In M. T.

Caput cinereum. In pectore duæ plumæ fuscæ. Remiges primæ fusco-cinereæ.

Potest esse varietas prioris, cum psittaci sub alio Jove degentes et caveis inclusi, colores mutare soleant.

32. PSITTACUS PILEATUS.
German. Der grüne Paperl, mit einem rothen Hut und Stirn.

DIAGN. *Viridis.*
Capitis vertex cum fronte coccineus.

In

In M. T.

Statura *Turdi viſcivori.* Genæ nudæ. Roſtrum cornei coloris, baſi fuſcum. Remiges et rectrices latere exteriore cyaneo, interiore nigro. Uropygium luteo-virens.

An forte varietas *P. Braſilienſis Linn.*?

33. PSITTACUS CYANOCEPHALUS.

German. Der grüne Paperl, mit einem dunkelblauen Kopfe.

DIAGN. *Viridis.*

Caput et collum cyaneo fuſcoque varium.

Plumæ ſub cauda coccineæ.

In M. T.

Statura *corvi Coccothr.* Mandibula ſuperior nigra. Rectrices infra medium interno latere rubræ.

An hic P. *Menſtruus* LINN.?

34. PSITTACUS PULLARIUS.

Pſittacus brachyurus viridis, fronte rubra, cauda fulva faſcia nigra. *Linn.* l. c. n. 35.

German. Der allerkleinſte grüne Papagey, mit rother Stirn und Kehle.

DIAGN. *Statura Loxiæ recurviroſtræ.*

Ani regio cærulea.

Cauda ſub apice faſcia nigra.

In M. T.

Viridis, cum aliqua flavedine. Roſtrum pallide flaveſcens. Cauda brevior plumis incumbentibus. Sub caudæ faſcia nigra eſt alia coccinea et quadruplo latior.

Sexus alter erat ibidem collo flavo, et plumis pectoralibus fuſco-faſciatis.

CORVUS.

LINN. SYST. NAT. p. 155.

Roſtrum cultratum, validum, baſi pennis ſetaceis tectum. Nares ovatæ, lingua bifida. Tibiarum ſegmenta 9: 5-6 ſubæqualibus.

45. CORVUS MAXIMUS.

Corvus omnium maximus. *Aldrovand. Ornith.* L. 12. C. 1.

Corvus. *Jonſton. Av.* p. 33. Tab. XVI. figura exterior.

Carn. Velch Oru.

Ital. Corvo grande.

Germ. Steinrabe.

DIAGN. *Mandibula ſuperior apice adunca, utrinque denticulo prædita, ad baſin marginata.*

In M. p.

Maximus, alpinus, ſolitarius, nidificans in fiſſuris rupium inacceſſis, raucam gravemque vocem edens, æſtate habitat in montibus altis, hyeme humiliora fluviorum littora fre-

quentat; et ſtans nullam rectricem remigibus longiorem habet. Hic *Corvus corax Linn.* et vox (*coron coron*) huic uni propria.

36. CORVUS VULGARIS.

Corvus ater. *Kram.* El. p. 333. n. 2.
Corvus. *Meyer. Animal.* Tab. XCIX.
Corvus niger. *Klein. Hiſt. Av.* p. 111. n. IV. 1.
Carniol. Oru.
Ital. Corvo ordinario.
German. Rab. Schwarze Krähe, Rabenkrähe.
DIAGN. *Mandibula ſuperior baſi minime marginata, nec apice adunca.*
In M. et paſſim in *Carniolia.*

Differt a priore rectricibus extimis in ſtante volucri, remigibus longioribus, ſtatura, roſtro, cantu, aliisque proprietatibus; nec pro varietate *Cornicis* haberi ullo modo poteſt. LINN. eſt C. *Corone.*

37. CORVUS CORNIX.

Corvus cinerafcens, capite gula alis caudaque nigris. *Linn.* l. c. n. 5. *Kram.* l. c. n. 3.
Cornix cinerea. *Klein.* l. c. n. 2.
Cornix. *Jonſton. ibid.* Tab. XVII.
Carniol. Urana.

Ital. Cornacchia.
German. Graue bunte Krähe, Kranveitl.

DIAGN. *Cinereus.*
Caput, alæ, caudaque nigra.

In M. p. In *Carniolia* agris infenſa, devaſtans fruges.

Gregarius, æſtate in arboribus nidificat, autumno de una regione in aliam migrat. Hyeme vias publicas adit, capillos vorat, pediculis et acaris propriis infeſtatur.

38. CORVUS MONEDULA.

Corvus fuſcus, occipite incano, fronte, alis caudaque nigris. *Linn.* l. c. n. 6.
Graculus. *Jonſton. Av.* p. 36. Tab. XVI.
German. Thole, Tul, Dohle, Tagerl, Tſchokerl, Aelke.

DIAGN. *Nigricans, præſertim in fronte, vertice et gula.*
Collum a nucha ad dorſum uſque cinereo-nigricans.

In M. T.

In hac ſpecie maxilla inferior non recta, ut in aliis corvis, ſed ſurſum flexa.

39. CORVUS GLANDARIUS.

Corvus tectricibus alarum cæruleis: lineis transverſis albis nigrisque, corpore ferrugineo variegato. *Linn.* l. c. n. 7.
Kram. l. c. n. 7.

Pica glandaria. *Jonston. Av.* p. 39. Tab. XVII.

Carn. Schoia, Schoga.

Ital. Gaza.

Germ. Nuſsheher, Holzſchreyer, Haſsler, Holzheher, Waldheher.

DIAGN. *Striga nigra a baſi roſtri utrinque deſcendens.*

Tectrices alarum albo-cœruleæ, nigris crebrisque faſciis variegatæ.

In M. p.

Roſtrum caudaque nigra. Gula alba. Collum et dorſum rufeſcentia. Remiges nigricantes, exteriore latere albicantes. Uropygium album.

Clamitat, victitat ceraſis, glandibus, nucibus, quas in corylo præſtantiores ſeligit, portat in ingluvie, vomit in horrea, ut hyeme cibum habeat.

40. CORVUS CARYOCATACTES.

Corvus fuſcus alboque punctatus, alis caudaque nigris: rectricibus apice albis: intermediis apice detritis. *Linn.* l. c. n. 10.

Corvus alis cauda pedibus roſtroque nigris, trunco fuſco, excepto vertice, maculis albis punctato. *Kram.* l. c. n. 5.

Pica nucifraga. *Klein. Hiſt. Av.* p. 116. n. IV.

German. Nufsbrecher, Nufskrähe, Waldftarl.

DIAGN. *Corpus fufcum, albo maculatum: maculis ovalibus.*

Uropygium album.

Rectrices nigræ, apice albæ.

In M. p. *Carniolicæ* indigena.

Statura prioris. Frons, vertex, femora immaculata. Remiges nigræ, macula parva in apice notatæ.

41. CORVUS RUSTICUS.

Corvus (*Pica*) albo nigroque varius, cauda cuneiformi. *Linn.* l. c. n. 13.

Pica rufticorum. *Klein. Hift. Av.* p. 114. n. I.

Pica. *Jonfton. Av.* p. 39. Tab. XVIII.

Carniol. Praka.

Ital. Gaza dominicana.

Germ. Alefter, Alfter, gemeiner Heher.

DIAGN. *Albo nigroque varius.*

Cauda longa, rectricibus binis mediis longioribus.

In M. p. frequens in *Carniolia.*

Straminea tecta et rufticos lares amat, pediculos venatur in dorfo *Suis fcrofæ*, caudam motitat, garrit, furatur, furta abfcondit, *Gallinis* ac *Fringillis* convivalis. Specificum antiepilepticum in aqua picarum quærunt idiotæ, et una cum naufeofa farragine rerum inutilium tolerant in officinis.

Nomen claſſis aut ordinis non poteſt eſſe ſpecificum.

CORACIAS.

LINN. SYST. NAT. p. 159.

Roſtrum cultratum, apice incurvum, ſetis ad baſin nullis obtectum.

42. CORACIAS XANTHORNUS.

Coracias flava, capite remigibusque primariis nigris. *Linn.* S. N. XI. n. 6.

DIAGN. *Nigra ſunt caput, alæ, cauda, dorſum.*

Flava: oculorum irides, pectus, abdomen, Uropygium.

Albæ remiges ſecundæ.

In V. C. viva introducta a Cl. *Jacquinio.*

Statura *Turdi merulæ.* Cutis circum oculos nuda et glauca. Pupilla nigra. Roſtrum rectum, nigrum, acutiſſimum, baſi glauco-cinereum. Gula nigra.

Avis agiliſſima, valde iracunda, et tam audax, ut hominem etiam invadat. Irritata clamat, et roſtro ferit mira celeritate. Occidit aves minores. Alitur in domibus Americæ, ut eas purget ab inſectis. Folliculos Phalænarum adacto roſtro aperit, pupas educit. Cl. *Jacquinius* muſcas manu captas obtulit volucri. Hæc intra pugnum intruſit roſtrum, diductis

mandibulis aperuit, inſpexit, et muſcam unam poſt aliam eduxit mirabili induſtria.

43. CORACIAS CARTAGENENSIS.

DIAGN. *Caput nigrum.*
Gula alba.
Pectus, abdomen, Uropygium flava.
Alæ caudaque rufæ, nigro maculatæ.

In V. C. ex *Cartagena* a Cl. *Jacquinio* miſſa.

Statura C. *Orioli.* Roſtrum nigrum. Alba ſtriga a baſi mandibulæ ſuperioris utrinque ad nucham uſque extenſa. Dorſum fuſco rufoque varium. Avis clamoſa eſt.

Plura obſervare non potui in volucri viva et inquieta.

44. CORACIAS GARRULA.

Coracias cærulea, dorſo rubro, remigibus nigris. *Linn.* l. c. n. 1.
Coracias cæruleo viridis, dorſo ex rufo luteſcente. *Kram. El.* p. 334. n. 6.
Garrulus argent. *Aldrovand. Ornith.* L. 12. C. 15.
Cornix cærulea. *Jonſton. Av.* p. 36. Tab. XVII.
Germ. Mandelkrähe, Kacker, Galskregl.

DIAGN. *Caput pallide cæruleum.*
Dorſum ferrugineum.
Remiges primæ ſupra medium nigræ.

In M. T.

Statura *Corvi gland.* Colli plumæ linea alba longitudinali media. Remiges infra medium cæruleæ. Cauda atro-cærulescens, apice abdomini concolore.

45. GORACIAS oriolus.

Coracias flava, alis caudaque nigris. *Linn.* l. c. n. 3.

Turdus flavus, alis extremaque cauda nigris. *Kram.* l. c. n. 1.

Picus nidum suspendens. *Jonston. Av.* p. 112. Tab. XLI.

Meyer. Av. I. Tab. VII.

Germ. Golddrossel, Gugelfahraus.

DIAGN. *Flavus.*

Alæ nigræ, macula flava.
Rectrices intermediæ binæ nigræ, aliæ apice flavæ.

In M. p. et in *Carniolia.*

Statura *turdi.* Macula nigra rostrum inter et oculos. Remex secunda longior.

In summis ramis annosarum quercuum nidum suspendit, clamore singulari a longe dignoscitur, et fabrica tibiarum eadem pollet ac *Garrulus Bohemicus.*

GRACULA.

LINN. SYST. NAT. p. 164.

Genus artificiale, ſola fere integra lingua a priore diverſum.

46. GRACULA PYRRHOCORAX.

Upupa atra, roſtro pedibusque rubris. *Linn.* S. N. XI. p. 118. n. 4.

Coracias 5. Pyrrhocorax. *Aldrovand. Ornith.* L. 12. C. 8.

Pyrrhocorax. *Jonſton. Av.* p. 37. Tab. XVI.

Ital. Zaola, Zola.

DIAGN. *Nigra et gregaria.*
Roſtrum pedesque rubri.

In M. p. ex *Carinthia* ſuper. miſſa a D. LAUFFENSTEINER.

Corvi vulgaris color, et ſetæ ad baſin roſtri; ſed mandibula ſuperior apice deflexa. Tibiarum ſegmenta duo prima cæteris duplo maiora.

Victus, nidificatio, volatus, et aliæ proprietates *ypupæ* ſpeciem eſſe negant.

Nidificat in rupibus alpinis. Poſt ſecundum fœniſecium, una cum centenis ſororibus, humiliora prata petit, locuſtas vorat, iuniperi baccis delectatur, verticaliter æthera ſcandit. Nonnullæ autumno pedes nigros acquirunt, curſitant, clamant, cibum una præripit

alteri. Cani ac vulpi illudunt, et gracula una occiſa, aut pileus niger in altum iactus revocat gregem fugientem.

PARADISAEA.

LINN. SYST. NAT. p. 166.

Plumæ longæ et elegantes, quas proferunt hypochondria, difformem prorſus et ſingularem habitum huic generi tribuunt, cui roſtrum quoque breve et baſi tectum plumis.

47. PARADISAEA APODA.

Paradiſæa hypochondriis corpore longioribus, rectricibus intermediis longis ſetaceis. *Linn.* l. c. n. 1.

Manucodiata. *Jonſton.* Tab. LV.

Germ. Paradiesvogel, Paradieshcher.

DIAGN. *Pennæ hypochondriacæ cauda duplo longiores, ſeta rufa terminatæ. Rectrices intermediæ deſinunt in ſetam longam utrinque denticulatam.*

In M. T.

A naribus ad dorſi finem usque flava. Nuca criſtam gerit fuſco-ferrugineam. Gula viridi nitore fulget. Pectus alis concolor eſt. Alæ rufo-caſtaneæ. Cauda alis longior et concolor. Pennæ hypochondriorum albæ, remigibus auxilio datæ, ut ventis rapta volucris naufragia vitet.

CUCULUS.

LINN. SYST. NAT. p. 168.

Nares patulæ, marginatæ. Pedum digiti 2. 2.

48. CUCULUS CANORUS.

Cuculus cauda æquali nigricante albo punctata. *Linn.* l. c. n. 1. *Kram. El.* p. 337.
Cuculus. *omnium* ORNITHOLOGORUM.
Carn. Kukautza.
Ital. Cucco, Cucherto.
Germ. Kuckuk.

DIAGN. *Palpebrarum margines pedesque flavi.*
Tibiarum segmenta (4).
Abdomen et uropygium in omni ætate album ac fuscis transversis maculis variegatum.

In M. p. *Carnioliæ* notus hospes.

In omni ætate lingua rubella, plana, subbifida. Oris rictus amplus. Remiges rectricesque fuscæ: illæ in latere interno: istæ iuxta rachim albo maculatæ. Ungues flavi. Cuculat in arbore prope caudicem, elata cauda cantum mensurat, auditur sub initium May M. silet circa diem D. JACOBI. Volat celeriter, rectaque linea. Æstate pinguescit solitarius ac parasita nidorum ovum unum aut alterum ponit in nido alieno, præsertim *Motacillæ flavæ.*

49. CUCULUS PERSA.

Cuculus cauda æquali, capite criſta erecta, remigibus primariis rubris. *Linn.* l. c. n. 17.

Touraco regia avis. *Edward. Klein. Hiſt. Av.* p. 69.

Germ. Kronvogel.

DIAGN. *Ruber.*

Caput criſtatum: criſta tricolore.

Gula et abdomen flava.

Tectrices nigræ.

In M. T.

Statura *Corvi gland.* Criſta ovata, obtuſa, biuncialis, rubro nigroque varia, pone ad baſim flava. Uropygium viride. Tectrices ſecundæ cæruleæ. Cauda æqualis.

Coloribus variat, *Seligman.* Tab. XIII. Nares in hac ſpecie oblongæ, et mandibula ſuperior denticulo utrinque ſub apice inſtructa ut in *Lanio.*

JYNX.

LINN. SYST. NAT. p. 172.

Nares ſepto prominulo tenui diſtinctæ. Setæ nullæ ad baſim roſtri. Lingua longa, teres, exſerenda, apice rotundata et cartilaginea, crura ſua inſerit vertici capitis.

50. JYNX TORQUILLA.

Jynx. *Linn.* l. c. aliorumque.

Meyer. Av. Tab. XXXIX.
Carniol. Tſhudeſch.
Ital. Storzicollo.
German. Wendlhals, Drehhals.
DIAGN. *Statura alaudæ.*
Corpus griſeum, punctis maculisque flavis variegatum.
Digiti 2-2.
In M. p. et in *Carniolia* frequens.

Striga fuſca incipiens a nucha et ad ani regionem uſque decurrens. Remiges uno latere ferrugineo maculatæ, altero vero maculis albidis ſubtrigonis marginalibus variæ. Rectrices faſciis quinis, punctisque fuſcis. Tibiarum ſegmenta 5.

Verno tempore in arbore ſibilat, ſeptembri M. migrat obeſa.

PICUS.

LINN. SYST. NAT. p. 173.

Lingua et digiti ut in TORQUILLA; ſed roſtrum angulare, validiſſimum; nares ſetis tectæ, linguæ apex ciliatus.

51. PICUS MARTIUS.

Picus niger, pileo coccineo. *Linn.* l. c. n. 1.

Picus pedum digitis duobus anticis, poſticis duobus, corpore nigro, vertice coccineo. *Kram. El.* p. 335. n. 1.

Picus maximus. *Meyer. animal.* II. Tab. XXXIV. *Jonston. Av.* p. 112. Tab. XLI.
Carn. Tſcherna, Schouna.
Ital. Pigoccio nero.
Germ. Schwarzſpecht, Krahſpecht, Holzhuhn.

DIAGN. *Niger.*
Vertex aut occiput (Maris) coccineum.
In M. p. ex ſylvis *idrienſibus.*
Roſtrum longitudine digiti auricularis. Oculorum iridis flavæ. Palpebræ nudæ.

52. PICUS VIRIDIS.

Picus viridis, vertice coccineo. *Linn.* l. c. n. 12. *Meyer.* l. c. Tab. XXXV. *Jonſton.* l. c.
Carn. Deteu, Detela.
Ital. Pigoccio verde.
German. Grünſpecht, Graſeſpecht.

DIAGN. *Viridis.*
Vertex (Maris) coccineus.
In M. p. *Carniolicus.*
Remiges primariæ in latere externo maculis albis (5-6) variegatæ.

53. PICUS MAJOR.

Picus albo nigroque varius, ano occipiteque rubro. *Linn.* l. c. n. 17.
Picus maior. *Jonſton.* l. c.

Carn. Kobilar.

Germ. Bunter Specht, groſser Buntſpecht, groſser Baumhakl.

DIAGN. *Frons ferruginea.*

Vertex ater.

Tempora alba.

Nucha anuſque coccinea.

In M. p. et in *Carniolia.*

Faſcia nigra ſub coccinea occipitali macula. Collum albidum. Pectus pallide ferrugineum. Nigra ſunt dorſum, alæ, cauda. Uropygium coccineum. Remiges ſubtus pallidiores, utroque latere albo maculatæ: maculis oppoſitis, ſemiovalibus. Tectrices albæ. Femorales plumæ apice coccineæ.

Color coccineus capitis inconſtans eſt.

54. PICUS MEDIUS.

Picus albo nigroque varius, ano verticeque rubris. *Linn.* l. c. n. 18. *Kram.* l. c. n. 4.

Germ. Kleiner Buntſpecht, kleines Baumhackl.

DIAGN. *Albo nigroque varius.*

Vertex anuſque rubra.

In M. p.

Quandoque et occiput coccineum, quandoque vero vertex una cum occipite niger occurrit.

55. PI-

55. PICUS MINOR.

Picus albo nigroque varius, vertice rubro, ano albido. *Linn.* l. c. n. 12.

DIAGN. *Nigro alboque varius, vertice coccineo.*
Alæ albo maculatæ.
Rectrices (4) *mediæ nigræ, aliæ albæ subtusque nigro fasciatæ.*

In M. p. et in *Carniolia* media.

Statura *Lanii Collur.* Coccineus vertex albo maculatus. Tempora albida. Corpus subtus rufescens, lituris nigris longitudinalibus. Tibiæ basi plumosæ. Alarum maculæ hemisphæricæ.

56. PICUS TRIDACTYLUS.

Picus albo nigroque varius, pedibus tridactylis. *Linn.* l. c. n. 21.

DIAGN. *Statura Sturni vulg.*
Gula alba.
Rectrices nigræ, obtusiusculæ.

In M. T.

Albo nigroque varius. Remex prima exteriore margine maculato: maculis albis 7-8.

Pici sordidi, fortes, undatim volant, sibilant in sylvis, hyemem tolerant, arbores scandunt percutiunt. Lingua in hac gente protendens sua

crura usque ad regionem oculorum, iisque adiacet utrinque glandula oblonga lacteo humore turgida. Hepar fragile ac bilobum. Victus ex larvis *Cerambycum* et baccis *Cratægi Oxyacanthæ*.

SITTA.

LINN. SYST. NAT. p. 177.

Rostrum rectum, basi setosum, ut in *Pico*; sed mandibula superior non angulata; lingua diversa, apice truncata et denticulata; digiti tres antici; cauda non tam rigida.

57. SITTA EUROPAEA.

Sitta *Linn.* l. c.
Picus cinereus. *Jonston. Av.* p. 114. Tab. XLI.
Carn. Barless.
German. Baumpicker, Klener.

DIAGN. *Corpus supra plumbeo-cinereum, subtus rufescens.*
Gula albida.
Striga nigra a basi rostri nata, oculos tegens, ad dorsum usque elongata.

In M. p. et apud nos passim.

Statura *alaudæ*. Palpebra inferior nuda. Uropygium ferrugineum, albo maculatum. Rectrices intermediæ dorso concolores, aliæ apice fuscæ, dein alba fascia donatæ, dein uno

latere nigræ, alio autem albæ. Tibiarum ſegmenta 7: tertio maiore.

CERTHIA.

LINN. SYST. NAT. p. 184.

Roſtrum tibiis longius, tenue, curvulum. Lingua ſubbifida. Pedes ſcandentes.

58. CERTHIA MURARIA.

Picus pedum digitis tribus anticis: poſtico unico, albo rubro nigroque varius. *Kram. El.* p. 336. n. 6.
Picus murarius. *Jonſton. Av.* p. 113. Tab. XLI.
Ital. Beccamuro.
Germ. Mauerſpecht, Mauerlaufer, Todtenvogel.

DIAGN. *Supra cinerea.*
Gula albida.
Nigra ſunt abdomen, alæ, cauda, pedes. Alæ baſi et remiges ad baſim uno latere rubræ.

In M. p. et in *Carniolia.*

Statura *ſittæ.* Nares oblongæ. Caudæ apex cinereus. Remiges primæ quatuor latere interno maculis duabus albis.

Migrat ſolitaria ſub finem autumni. Turres et muros ædium altiorum adit. Araneas venatur. Saltitando ſcandit. Volatu vago et incerto fertur volucris muta.

59. CERTHIA FAMILIARIS.

Certhia ſupra griſea, ſubtus alba, remigibus fuſcis: decem macula alba. *Linn.* l. c. n. 1.

Iſpida cauda rigida. *Kram. El.* p. 337. n. 2.

Germ. Baumlauferl, Rindenkleber.

DIAGN. *Supra albo fuſcoque varia, ſubtus albicans.*

Rectrices rigidæ, acuminatæ, forficatam caudam conſtituunt.

In M. p. et ſylvis *Carnioliæ.*

Statura *Pari atri.* Lingua ſub apice utrinque denticulo notata. Remiges faſcia albida, exceptis 1. 2. 3.

Hyeme frigoris patiens habitat in pomariis.

60. CERTHIA VIRIDIS.

DIAGN. *Supra virens, ſubtus pallide luteo viridique varia.*

Remiges fuſcæ, margine exteriore viridi.

In M. p. miſſa a *Cl. I. T. Gronovio.*

Statura fere *familiaris.* Cærulea ſtria a baſi roſtri utrinque deſcendens. Macula rufa

gularis. Pedes nigri. Rectrices fuſcæ cum aliquo virore. An ſolo ſexu diſtincta a ſequente?

61. CERTHIA caerulea.

Certhia cærulea, remigibus rectricibusque nigris. *Linn.* l. c. n. 8.

DIAGN. *Tota cærulea.*

Sed roſtrum, macula gularis, alæ, caudaque, nigra ſunt.

In M. p. dono data ab eodem *viro clariſſ.*

Statura prioris. Pedes flavi. Macula nigra inter oculos et roſtrum utrinque.

UPUPA.

LINN. SYST. NAT. p. 183.

Roſtrum modice arcuatum ut in Certhiis 60-61. Lingua brevis, integra, teretiuſcula. Tibiæ ſegmentis inſtructæ.

62. UPUPA epops.

Upupa criſta variegata. *Linn.* l. c.

Upupa. *Jonſton. Av.* p. 121. Tab. XXVII. XLII. *Meyer. Animal.* II. Tab. IX.

Carn. Smerda kaura, Smerduch.

Ital. Upuba.

Germ. Wiedehopf.

DIAGN. *Caput criſtum plumis apice nigris. Nidus fœtidiſſimus.*

In M. p. et in *Carniolia.*

Tibiæ ſegmenta ſena. Lingua non triquetra. Cauda in medio faſciata: faſcia alba.

MEROPS.

LINN. SYST. NAT. p. 182.

Differt ab *Alcedine* roſtro modice arcuato, an ſatis? ab *Upupa* vero tibiis abſque ſegmentis.

63. MEROPS APIASTER.

Merops dorſo ferrugineo, abdomine caudaque viridi cæruleſcente, rectricibus duabus longioribus. *Linn.* l. c. n. 1.
Iſpida cauda molli. *Kram. El.* p. 337. n. 1.
Germ. Meerſchwalbe.

DIAGN. *Caput rufum, fronte viridi.*
Macula nigra ſub aurium regione.
Gula flava.
Rectrices intermediæ longiores.

In M. p. miſſa ab. Ill. *L. B.* de *Brigido.*

Setæ nigræ, rigidæ, ramoſæ ad baſim roſtri. Pectus et abdomen cæruleum. Facies *alcedinis* et *iſpidæ*, ſed ſtatura paulo maior.

ALCEDO.

LINN. SYST. NAT. p. 178.

Roſtrum rectum, obtuſe trigonum. Mandibula ſuperior ad latera ſublineata. Nares ſubclauſæ. Lingua acuminata, plana, integra.

64. ALCEDO ISPIDA.

Alcedo brachyura, ſupra cærulea, ſubtus fulva. *Linn.* l. c. n. 3.

Iſpida. *Jonſton. Av.* p. 163. *Meyer. Animal.* Tab. VI.

Ital. Piombino.

German. Eisvogel, Königsfiſcher.

DIAGN. *Superne cærulea, ſubtus fulvo-ferruginea.*

Cauda et tibiæ roſtro breviores.

In M p. et in *Carniolia* ad aquas.

Pulli nigri ſunt; roſtro tricolore. Volat celeriter et via recta. Hyemem omnem tolereat. Thermometri loco filo adpendi ſolet.

65. ALCEDO SMYRNENSIS.

Alcedo macroura ferruginea, alis cauda dorſoque viridibus. *Linn.* l. c. n. 11.

DIAGN. *Supra aurato-virens, ſubtus ferruginea.*

Gula viridi-alba.

In M. p. missa a Cl. *Gronovio.*

Maior priore. Rostrum nigrum, crassum, fere ut in *corvis*. Plumae viridi-auratae prope rostrum. Cauda longitudine remigum, una cum alis aurato-virens.

ORDO III.

ANSERES.

Gens palmipes, brachiura, aquatica, vorax, gregaria, tardigrada, clamitans, foecunda, molliter vestita, nidificans in terra, victitans piscibus, larvis insectorum aquatilium, ranis &c.

ANAS.

LINN. SYST. NAT. p. 194.

Rostrum longum et latum, lamellis obliquis plurimis utrinque dentatum. Lingua crassa, lateraliter ciliata, apice truncata, et aucta appendice hemisphaerica.

66. ANAS CYGNUS.

Anas rostro semicylindrico atro, cera flava, corpore albo. *Linn.* l. c. n. 1.

Carn. Labod.

Ital. Cigno.

German. Schwane, Schwangans.

DIAGN. *Mandibula ſuperior baſi angulata.*

In M. p. ex *Lacu Zirchnicenſi.*

In uno ſexu roſtrum baſi flavum, et ſubtetragonum. Mandibulæ ſuperioris apex minime auctus. Pedes nigri.

In alio (niſi forte ſit varietas prioris) corpus griſeum, caput et dorſum pallide caſtanea. Roſtri baſis nigra et tetragona, mandibulæ ſuperioris apex auctus, et hanc deſcribit *Aldrovandus.*

67. ANAS CYGNOIDES.

Anas roſtro ſemicylindrico baſi gibbo. *Linn.* l. c. n. 2.

Germ. Spaniſche Gans, guineiſche Gans, türkiſche Gans, Schwanengans.

DIAGN. *Gigas ſuæ gentis.*

Tuber craſſum et ſubduplex ad baſim roſtri.

In M. T.

Corpus album. Cera nigricans. Roſtrum flavum. Mandibularum margines apicesque nigri. Alæ ſtantis avis ultra caudam non elongatæ. Dentes in mandibula ſuperiore utrinque (ad 50). Collum quatuor ſpithamas longum.

68. ANAS FUSCA.

Anas nigricans, macula pone oculos lineaque alarum albis. *Linn.* l. c. n. 6.

Anas fuſca, fera. *Jonſton. Av.* p. 150. Tab. XLIX.
German. Wilde braune Ente.

DIAGN. *Nigricans.*
Palpebra inferior maculaque alarum albæ.

In M. T.

Statura *A. Boſchatis.* Roſtrum flavum. Mandibulæ ſuper. apex minime aduncus. Pedes flavi. Dentes mandibulæ eiusdem (ad 30), baſis vero rugoſa.

69. ANAS ANSER.

Anas roſtro ſemicylindrico, corpore ſupra cinereo ſubtus pallidiore, collo ſtriato. *Linn.* l. c. n. 9.
Carn. Goſs.
Ital. Occa.
Germ. Gans.

DIAGN. *Roſtrum flavum, axillæ cinereæ, venter una cum uropygio albus.*
Statura media inter Cygnum et A. Boſchatem.

In M. p.

Altilis circa diem D. MARTINI gulæ imolatur. Nutritur gramine et floribus bellidis, furfuribus fructibusque. Semel ac bis in anno plumis ſpoliatur pro pulvinaribus. Globo plumbeo ad metam traiicitur, ponit ova eſculenta.

Una familia alteri infenſa eſt. Femina pullos circumducens irruit in hominem, canem, iracunda, porrecto collo, hiante roſtro, efflante pectore. Calami ſcriptorii ex remigibus, pinguedo in officinis, et ex oſſibus femorum fiſtulæ parantur pro captura *pavorum.*

In meo ſpecimine roſtrum fuſcum, cum faſcia fulva. Ad baſim linguæ dentes novem.

70. ANAS CLYPEATA.

Anas roſtri extremo rotundato, ungue incurvo. *Linn.* l. c. n. 19.

German. Breitſchnabel, Löffelente, Schallente, Schildente.

DIAGN. *Roſtrum apice dilatatum, ungue incurvo terminatum.*

Alæ ad baſim albæ, dein pallide cærulea, poſtea denuo albæ, denique viridi nitidæ.

In M. p.

Maſc. Caput cum dimidia parte colli atrocæruleſcens. Roſtrum nigrum. Dorſum fuſcum, aut fuſco rufoque varium. Alarum baſes albæ totæ. Plumæ ſub cauda nigræ.

Femina. Minor, ſupra fuſco albo rufoque varia, ſubtus pallidior et nigro maculata. Ad baſim alæ macula alba. Roſtrum fuſcum.

In utroque ſexu abdomen cum initio pectoris rufo colore tinctum. Roſtrum digitis tibiisque longius.

71. ANAS CLANGULA.

Anas nigro alboque varia, capite tumido nigro-viridi, ſinu oris macula alba. *Linn.* l. c. n. 23.

Germ. Goldauglein.

DIAGN. *Caput et dimidia portio colli violaceo nigra.*

Macula alba utrinque ad baſim mandibulæ ſuperioris.

In M. p. *Carniolica.*

Statura *A. domeſticæ.* Roſtrum nigrum, digitis brevius. Dentes mandibulæ ſuperioris utrinque (ad 40). Nares uno latere rugoſæ. Alba ſunt collum alibi, pectus, abdomen, tectrices. Nigra femora una cum cauda, remigibus primariis, alarum baſibus, dorſo. Lingua fuliginoſa. Irides aureæ.

72. ANAS GLAUCION.

Anas iridibus flavis, capite griſeo, collari albo. *Linn.* l. c. n. 26.

Glaucion. *Jonſton. Av.* p. 150. Tab. XLIX.

DIAGN. *Collare griſeum.*

Alæ caudaque nigræ.

Macula alaris cum uropygio alba.

In M. T.

Caput rufo-fuſcum. Pectus albo cinereo fuſcoque varium. Abdomen album. Alæ

ſine macula viridi. Hypochondria pectoris colore. Roſtrum nigrum, digitis brevius, tibiis æquale.

73. ANAS ACUTA.

Anas cauda acuminata elongata ſubtus nigra, occipite utrinque linea alba. *Linn.* l. c. n. 28.

Germ. Spizſchwanz, Spiesente.

DIAGN. *Rectrices duæ mediæ longiores, acuminatæ, converſæ.*

Linea alba utrinque incipiens a nuca et deſinens in baſim colli.

In M. T.

Caput cum gula fuſcum. Collum ſupra nigrum. Alba fuſcisque lineis variegata ſunt pectus, abdomen, regio inter femora. Dorſum fuſcis lineis obliquis. Alæ fuſcæ, macula rufa, atro ſubviridi, alba. Ani plumæ nigræ, margine albo. Rectrices mediæ nigræ. Plumæ ſub cauda nigræ.

74. ANAS HYEMALIS.

Anas cauda cuneata, rectricibus intermediis longis, corpore griſeo, temporibus albis. *Linn.* l. c. n. 29.

DIAGN. *Cauda acuta, et linea fuſca dorſalis.*

In M. T.

Huic caput una cum collo albidum. Ab aure ſingula ad colli medium uſque deſcendit macula magna nigra, apice rufa. A nuca ad dorſum uſque linea fuſca. Pectus primo nigrum, dein album. Alba quoque ſunt abdomen, uropygium, femora. Dorſum fuſcum. Cauda pallide fuſca, acuta. Alæ fuſcæ. Mandibulæ ſuper. dentes 20-24.

A priore ſpecie vix diverſa videtur.

75. ANAS QUERQUEDULA.

Anas macula alarum viridi, linea alba ſuper oculos. *Linn.* l. c. n. 32. *Kram. El.* p. 343. n. 18.

Querquedula. *Jonſton. Av.* p. 149. Tab. XLIX.

Germ. Kriechente, Krickantl.

DIAGN. *Linea alba ſuper oculos.*
Alæ cinereæ, faſciis binis: una alba, alia viridi-nitente.
Remiges fuſcæ, rachi alba.

In M. p.

Caput ſupra fuſcum, alibi rufum alboque lineatum. Gula nigra. Mandibula ſuperior dentibus utrinque 35-40. Dorſum fuſcum aut nigricans, rufis ſtriis transverſis varium. Abdomen album. Uropygium album, fuſco punctatum. Rectrices fuſcæ, acuminatæ, apicis

margine albido. Hypochondria alba, lineis fuſcis transverſis.

76. ANAS CIRCIA.

Anas macula alarum varia, linea alba ſupra oculos, roſtro pedibusque cinereis. *Linn.* l. c. n. 34.

Anas circia. *Aldrovand. Ornith.* L. 19. C. 32.

DIAGN. *Corpus rufo fuſcoque varium. Roſtrum digitis brevius. Tibiæ nigræ.*

In M. T.

Statura A. *Querqued.* Gula alba. Macula viridis in alis nulla.

77. ANAS BOSCHAS.

Anas rectricibus intermediis (*maris*) recurvatis, roſtro recto. *Linn.* l. c. n. 40. *Kram.* l. c. n. 11.

Boſchas. *Meyer. Animal.* I. Tab. XII.

Anas domeſtica. *Jonſton. Av.* p. 148. Tab. XLIX. Boſchas maior. *Ibid.*

Carn. Ratza.

Ital. Anitra.

Germ. Stockente, Haus- oder zahme Ente.

DIAGN. *Roſtrum rectum, marginatum. Pedes miniacei.*

In M. p. et in *Carniolia*.

Dentes mandibulæ ſuper. utrinque (ad 15). Lingua emarginata. Plumæ ſub cauda nigræ. Ungues fuſci.

Culta colores induit alios fere infinitos. Apud nos alba, fuſca, variegata, criſtata, et absque criſta. Cum *gallinis* copulam quandoque quærit. Ova multa ponit, quibus in *Carniolia* incubant *Gallinæ*.

78. ANAS FULIGULA.

Anas criſta dependente, corpore nigro, ventre maculaque alarum albis. *Linn.* l. c. n. 45. *Kram.* l. c. n. 12.

Germ. Schopf- oder ſchwarze Ente.

DIAGN. *Nuca proferens pendulam criſtam. Cauda fuſca.*

In M. p.

Var. 1. Minor *A. Boſchate;* capite nigro cum aliquo violaceo virore; criſta digiti longitudine; remigibus uno latere albidis; corpore fuſco; roſtro pedibusque nigris; alis ſubtus albis; uropygio fuliginoſo, albo variegato.

2. Statura *A. Boſchatis;* capite ac initio colli rufis; criſta obſcuriore; collo reliquo, pectore, abdomine, pedibus, uropygioque nigris; roſtro flaveſcente; dorſo fuſco; alis fuſco - cinereis, margine albo; remigibus albis;

albis; femoribus fuſcis; ad baſim alæ ſingulæ faſcia alba, conica.

3. Statura *Var.* 1; criſta capiteque rufis; temporibus viridi-nitidis; pectore albido, nigro maculato; abdomine albo, immaculato; plumis ſub cauda nigris; alis baſi fuſcis, dein faſcia rufa, poſtea viridi-nitente, denique nigra; remigibus fuſcis.

Anates, quæ ſequuntur, mihi dubiæ ſunt, aut novæ.

79. ANAS LEUCOCEPHALA.

DIAGN. *Platyrhynchos.*

Rectrices rigidæ, acuminatæ, canaliculatæ: intermediis longioribus.

In M. T.

Minor *A. Boſchate.* Caput album, vertice nigro. Roſtri baſis ſulco exarata, cæruleſcens. Collare nigrum. Pectus fuſco-caſtaneum, ad baſim lituris nigris transverſis varium. Abdomen griſeum, maculis nigris parvis. Mandibulæ ſuper. dentes utrinque ad 50. Dorſum rufum. Alæ rufeſcentes, punctis lineisque fuſcis variæ. Remiges primæ fuſceſcentes. Cauda fuſca, quinque digitos transverſos longa.

80. ANAS MONACHA.

DIAGN. *Albo nigroque varia.*

Roſtrum flaveſcens, ungue nigro terminatum.

Macula viridi-violacea ac nitens in qualibet ala.

In M. T.

Paulo maior *A. Domestica.* Superne albida. Linea grisea a basi rostri ad oculum usque extensa. Caput et initium pectoris nigro maculata. Rostrum nigro maculatum. Mandibulae superioris dentes utrinque 43-45. Remiges primae albae, apicibus fusco variegatis. Rectrices albae, ad apicem macula fusca, lanceolata, media.

81. ANAS RUFICOLLIS.

DIAGN. *Cinerea, rostro pectore pedibusque nigris.*
Caput cum collo rufum.

In M. T.

Statura fere *A. Boschatis.* Dorsum lineis fuscis repandis varium. Alae fusco-cinereae immaculatae. Cauda brevis, sed elongata ultra alas sedentis volucris.

82. ANAS MELAURA.

DIAGN. *Rostrum pedesque testacei.*
Remiges Rectricesque nigrae.

In M. T.

A. Domestica paulo minor. Capitis vertex rufus. Tempora cinerascentia. Gula subci-

nerea. Pectus cinereum cum aliqua tinctura rufa. Dorsum rufum. Uropygium nigrum, albo maculatum.

83. ANAS SUBTERRANEA.

DIAGN. *Supra fusca, subtus alba. Rectrices albæ, apice fuscæ.*

In M. p.

Minor *Domestica.* Rostrum fuscum. Mandibulæ super. dentes utrinque ad 40. Remiges primæ interiore latere albæ. Rectrices recurvæ nullæ in utroque sexu. Pedes fusci.

Nidificat in cryptis subterraneis *Carnioliæ* ad *Lacum Zirchnicensem*, unde exeunt turmatim et a sole obcæcatæ fustibus occiduntur. *Steinberg. Zirchnic.* p. 138. Tab. 22. Mihi ab *A. Marila* LINN. diversa videtur.

BRANTA.

KLEIN. SYST. AV. Tab. XXXIV.

Rostrum attenuatum. Digitus posticus terminatus ungue valido, tereti, membrana subtus alato.

84. BRANTA BERNICLA.

Anas fusca, capite collo pectoreque nigris, collari albo. *Linn.* l. c. n. 11.

Branta 5. Bernicla. *Aldrovand. Ornith.* L. 19. C. 23.

DIAGN. *Albido nigroque varia.*
Alæ cinereæ, nigro maculatæ.

In M. T.

Alba ſunt tempora, gula, pectus ad baſim, abdomen, uropygium, plumæ ſub cauda. Nigra vertex, nuca, collum, pectus reliquum, femora, roſtrum, pedes. Remiges et rectrices nigricantes.

Deſcriptio *Bellonii* apud *Aldrovandum* avi noſtræ magis convenit, quam Linnæana.

85. BRANTA MOSCHATA.

Anas facie nuda papilloſa. *Linn.* l. c. n. 13.
Anas Indica. *Jonſton. Av.* p. 148. Tab. XLIX.
German. Türkiſche Ente.

DIAGN. *Alba.*
Collare et genæ carunculis rubris ornatæ.

In V. C.

Statura *A. Anſeris.* Inceſſus gravis.

In *America* coloribus variat. Cl. *Jacquin.*

86. BRANTA TORRIDA.

DIAGN. *Caput album.*
Collum cum nuca nigrum.

In V. C.

Statura *A. Fuligulæ.* Collum subtus castanei coloris.

87. BRANTA ALBIFRONS.

DIAGN. *Statura Galli.*
Frons alba.
Caput cum collo fusco-rufum.

In M. T.

Pectoris regio superior tecta plumis cinereis, margine pallide ferrugineis, sub apice vero rufa fascia instructis. Dorsum et alæ fuscæ. Remiges fuscæ, latere interno apiceque albæ. Uropygium et cauda subtus albicant.

MERGUS.

LINN. SYST. NAT. p. 207.

Rostrum attenuatum, dentatum, apice aduncum.

88. MERGUS GULO.

Mergus crista dependente, cinereo albus, capite castaneo, pedibus luteis. *Kram. El.* p. 342. 2.
Germ. Taucher.

DIAGN. *Caput cristatum, rufoque colore ad medium usque colli tinctum.*

Abdomen album.
Rostrum pedesque rubri.

In M. T.

Statura *A. Bosch.* Mandibulæ superioris dentes utrinque 28. Corpus supra cinereum. Collum usque ad mediam pectoris regionem griseum, maculis cinereis obsoletis. Remiges primæ externo latere nigræ, secundæ albæ. Uni sexui uropygium album, alteri rufum.

89. MERGUS ALBELLUS.

Mergus crista dependente subtus nigra, corpore albo, dorso nigro, alis variegatis. *Linn.* l. c. n. 5.

DIAGN. *Nigra sunt caput, crista, colli initium, pectoris latera, dorsum super alas. Collare album.*

In M. T.

Priore paulo minor. Collare digitos duos transversos latum. Mandibulæ super. dentes utrinque 34. Colli basis ferrugineo nigroque varia. Alba sunt pectus in medio, abdomen, uropygium, alæ subtus. Dorsum infra alas fuscum, albisque lineis transversis maculatum. Remiges primæ novem fuliginosæ. Cauda fusca.

90. MERGUS ÆTHIOPS.

DIAGN. *Albus.*

Capite, crista, initio colli, remigibusque nigris.

In M. p. circa *Labacum occisus.*

Statura *A. Bosch.* Nigredo dicta virescens. Dorsum nigrum. Cauda fusco-cinerea. Remiges secundæ externo margine nigræ. Mandibulæ super. dentes utrinque 31.

Differt a *M. Merganfere*, defectu collaris albi.

— a *M. Serratore*, capite immaculato, et una cum pectore abdomineque pallide carneo.

Carneus color pectoris in volucri infarcta sensim evanescit, et in album fere penitus mutatur.

91. MERGUS ALBULUS.

Mergus cristatus nigro alboque varius, utrinque ad dorsi alarumque principium duobus semicirculis nigris. *Kram. El.* p. 344. n. 5.

Albulus aquaticus. *Jonston. Av.* Tab. XLVII.

DIAGN. *Albus et cristatus.*

Nigra sunt nuca, macula perspicilliformis inter rostrum et oculos, dorsum, lineæ duæ arcuatæ utrinque prope alarum initia.

In M. p. *Carniolicus.*

Paulo minor *A. Fuligula.* Roſtrum nigrum. Mandibulæ ſuper. dentes utrinque 38. Oculi intra maculam atram. Criſta alba. Collum ſub criſta nigrum. Alarum faſcia nigra, falcata. Remiges primæ nigræ. Cauda fuſco-cinerea.

92. MERGUS PANNONICUS.

Mergus vertice et fronte caſtaneo ferruginea, capite ſubcriſtato, pedibus nigris, nigro cinereo alboque varius. *Kram.* l. c. n. 4.

DIAGN. *Albus.*

Nigra ſunt dorſum, remiges, rectrices, roſtrum, pedesque.

Pectus cinereum.

In M. T.

Maior *Scolopace Ruſt.* Caput et collum ſuperne rufa. Remiges ſecundariæ ad apicem albæ.

PLOTUS.

KLEIN. SYST. AV. Tab. XXXVII.

Roſtro edentato differt a MERGO.

93. PLOTUS CLAUDICANS.

Plotus claudicans. *Klein.* l. c. fig. 2. a.

DIAGN. *Subtus albus.*
Superne fuſcus alboque punctatus.

In M. T.

Statura *A. Domeſt.* Nares lanceolatæ, patulæ, ad baſim roſtri. Mandibularum margines inflexi. Cauda externo margine alba, remigibus omnibus brevior. Criſta nulla. Roſtrum fuſcum. Digitus poſticus ungue acuto terminatus.

ALCA.

LINN. SYST. NAT. p. 210.

Roſtrum ſulcatum, baſi tectum plumis; mandibula inferiore gibba.

94. ALCA TORDA.

Alca roſtri ſulcis quatuor, linea utrinque alba a roſtro ad oculos. *Linn.* l. c. n. 1.

DIAGN. *Superne nigra.*
Alæ fuſcæ, ſubtus albæ.
Pedes nigri tridactyli.

In M. T.

Statura *Corvi vulg.* Roſtrum nigrum. Mandibula inferior inter gibbum et apicem alba macula utrinque notata. A baſi roſtri ad ſingulum oculum linea alba decurrit. Cauda con-

vergens. Remiges octo primæ longiores. Femora alba.

PROCELLARIA.

Nares sunt duo cylindri horizontales paralleli, rostro edentato impositi. Digitus posticus exiguus, conicus.

95. PROCELLARIA PELAGICA.

Procellaria nigra uropygio albo. *Linn. Syst. Nat.* p. 131. n. 1.

Germ. Kleiner schwarzer Sturmvogel.

DIAGN. *Statura Alaudæ.*
Tota nigra.
Cauda basi ferruginea.

In M. T.

Frontales plumæ ferruginea tinctura inquinatæ. Alæ arcuatæ, cauda longiores. Digitus posticus submuticus, vix lineam longus.

96. PROCELLARIA DIOMEDEA.

Diomedea (*exulans*) alis pennatis, pedibus tridactylis. *Linn. Syst. Nat.* p. 214.

Diomedea. *Jonston. Av.* p. 131. Tab. XLVI.

DIAGN. *Cinerascens, subtus albidior.*

In M. T.

Statura *Corvi vulg.* Roſtrum apice ſordidum. Dorſum et alæ obſcuriores. Mandibula inferior oblique truncata.

Cæterum convenit cum *Procellaria* naribus, et digiti poſtici fabrica, ut ideo pedes minime tridactyli ſint.

PELECANUS.

LINN. SYST. NAT. p. 215.

Roſtrum rectum, apice aduncum. Genæ nudæ. Digiti quatuor ſimul palmati.

97. PELECANUS ONOCROTALUS.

Pelecanus gula ſaccata. *Linn.* l. c. n. 1.
Onocrotalus. *Ornithologorum.*
German. Nimmerſatt.

DIAGN. *Statura fere A. Cygni.*
Saccus adpenſus mandibulæ inferiori.
Nuca criſtata.

In M. T. et vivus in V. C.

Totus albus eſt. Mandibula ſuperior plana, duas ſpithamas longa, dorſo elevata. Remiges primæ nigræ. Saccus flaveſcens. Roſtrum ungue rubello terminatum.

98. PELECANUS CARBO.

Pelecanus cauda æquali, corpore nigro, roſtro edentulo. *Linn.* l. c. n. 3.

Corvus aquaticus. *Jonston. Av.* p. 135. Tab. XLVII.

DIAGN. *Corpus ſuperne fuſceſcens, ſubtus album.*

Mandibula ſuperior ſemicylindrica.

In M. T.

Collum ſubtus fuſco alboque varium. Hypochondria fuliginoſa, ut et femora. Cauda fuſca.

Genua minime nuda.

Roſtrum edentatum prior etiam ſpecies habet.

COLYMBUS.

LINN. SYST. NAT. p. 220.

Gens urinatrix, podiceps; roſtro digitis breviore; lingua ſemicylindrica, bifida, attenuata; tibiarum margine poſtico duplici dentium ſerie ſerrato; pedibus ſemibifidis.

99. COLYMBUS CRISTATUS.

Colymbus pedibus lobato-fiſſis, capite rufo, collari nigro, remigibus ſecundariis albis. *Linn.* l. c. n. 7.

Germ. Bekappter und gehörnter Teucher.

DIAGN. *Plumæ peculiares duas criſtas, cornua referentes, conſtituunt, aliæ vero collare faciunt.*

In M. T.

Colorem nigrum habent crista et collare; album gula, regio sub oculis, basis colli, pectus, abdomen, remiges secundæ; fuscum alæ, dorsum, tibiæ, pedes. Digitus posticus est lamina elliptica.

Apud *Aldrovandum* pedes male picti sunt.

100. COLYMBUS AURITUS.

Colymbus pedibus lobatis, capite nigro, auribus cristato - ferrugineis. *Linn.* l. c. n. 8.

DIAGN. *Duplo minor priore.*
Caput auritum.
Alæ subtus albæ.
Pedes profunde trifidi.

In M. T.

Rostrum, caput, collum supra, alæ, dorsum, nigra sunt. Abdomen album. Pectus albicans. Striga ferruginea utrinque a rostro ad aures, indeque ad nucam. Hypochondria castanea. Sexus alter est *Colymbus Ferraria delatus. Aldrovandi Ornith.* L. 9. C. 52. cum descript. Auth.

101. COLYMBUS NIGRICANS.

DIAGN. *Duplo minor priore.*
Remiges secundæ interno latere semialbæ.

In M. T.

Caput cum roſtro nigrum. Collum ſuperne pectusque fuſcum. Remides pallide fuſcæ.

102. COLYMBUS VULGARIS.

Carniol. Potaplicika.
German. Tauchentl.

DIAGN. *Roſtri mandibula ſuperior baſi vireſcens.*
Abdomen et alæ ſubtus albæ.

In M. p.

Mandibula inferior rufeſcens, apice fuſca. Frons cum vertice, ut et dorſum ac uropygium fuſco colore tincta. Remiges primæ infra medium fuſco-cinereæ.

Alter ſexus maior, gula alba, ſtriis duabus nigris ab oculo ſingulo deorſum productis, collo rufo. Hic forte C. *Urinator* LINN.

URIA.

BRÜNNICHII ORNITHOL. p. 27.

Differt a COLYMBO, tibiis pone minime dentatis digitisque omnino palmatis.

103. URIA LOMVIA.

Uria lomvia. *Brünnich.* l. c. n. 108.

DIAGN. *Statura Galli.*
Superne fuſca, ſubtus alba.

In M. p. circa *Duinum* occiſa.

Roſtrum digiti annularis longitudine. Pedes fuſci.

LARUS.

Roſtri mandibula ſuperior modice arcuata. Nares lineares. Mandibula inferior circa medium gibboſa. Digitus poſticus exiguus, pendulus.

Inter *Laros* et *Sternas Linn.* limites non invenio. Mandibulam inferiorem gibboſam habent etiam *Hirundines marinæ*, etſi minus evidenter ac *Lari.*

104. LARUS CANUS.

Larus albus, dorſo cano. *Linn. Syſt. Nat.* p. 136. n. 3.

DIAGN. *Albus, dorſo alisque cinereis.*
Caput cum apice caudæ fuſcum.
Roſtrum pedesque rubri.

In M. p.

Statura *Anatis* mediocris. Ab uno oculo ad alium faſcia fuſca transverſa. Os interne rubrum, lingua rubra, canaliculata, ſubtrigona, bifida. Oculorum irides cæruleſcentes, pupilla nigra. Remiges 1-7. apice fuſcæ:

1-4. margine externo internique maxima parte nigris.

105. LARUS CINEREUS.

DIAGN. *Statura Corvi cornicis.*
Albus dorſo alisque cinereis.
Remiges uno margine apiceque nigræ.

In M. T.

Caput fuſcum. Digitus poſticus evidentior.

Hunc deſcribit *Bellonius* apud *Aldrovandum.* L. 19. C. 6. nec diverſus forte eſt L. *Nævius* LINN.

106. LARUS ALBUS.

DIAGN. *Albus, roſtro et capite nigris.*
Digitus poſticus rectius.

In M. T.

Caput nigro alboque varium. Alæ cinereæ. Remiges omnes apice albæ. Cauda alba. Digiti rubra membrana palmati. Statura *Columbæ Turturis.*

107. LARUS FUSCUS.

Larus albus, dorſo fuſco. *Linn.* l. c. n. 7.

DIAGN. *Fuſcus, rectricibus intermediis longioribus.*

In

In M. T.

Statura *Scolopacis Ruſt.* Corpus ferrugineis ſtriis varium.

108. LARUS MERULINUS.

DIAGN. *Niger, dorſo alis caudaque cinereis. Uropygium pallide ferrugineum.*

In M. T.

Statura *Turdi Merulæ.* Roſtrum pedesque nigri. Remiges primæ fuſceſcentes, rachi alba. Ungues longi. Digitus poſticus porrectus.

109. LARUS QUADRICOLOR.

DIAGN. *Fuſco et griſeo variis.*
Uropygium album.
Roſtrum, rectrices, remiges, pedesque nigri.

In M. T.

Statura *Corvi vulg.* Digitus poſticus pendulus. Margo extimus caudæ albus.

Variat Abdomine, pectore, uropygio fuſco-maculatis, immaculatiſque.

110. LARUS BICOLOR.

DIAGN. *Statura Turdi Merulæ.*
Roſtrum flavum.
Frons alba.

In M. T.

Superne cinereus, ſubtus albus.

111. LARUS HIRUNDO.

Sterna cauda ſubforcipata, corpore cano, capite roſtroque nigro, pedibus rubris. *Linn.* l. c. p. 137. n. 3.

Carn. Makauka.

DIAGN. *Statura prioris.*

Superne canus, ſubtus fuliginoſus, aut fuſco-cinereus.

Pedes rubri.

In M. p. copioſus ad foſſas paludum *Labacenſium.*

Caput nigricans. Roſtrum nigrum. Alæ ſubtus albæ. Humeri albi. Femora albida. Cauda forcipata. Uropygium album.

Maſc. nigrior eſt.

112. LARUS STERNA.

DIAGN. *Prioris ſtatura et cauda.*

Albo rufus.

Remiges primæ fuſcæ.

In M. T.

Subtus albo-ferrugineus.

113. LARUS COLUMBINUS.

DIAGN. *Albus, occipite rostroque nigris.*
Pedes rubri.
Alæ et rectrices cinerascentes.

In M. p.

Statura priorum (112. 111), sed colores diversi. Dorsum cinereo-nigricans. Macula nigra ad canthum oculi internum. Cauda subforcipata.

PHOENICOPTERUS.

LINN. SYST. NAT. p. 230.

Rostrum crassum, curvum. Lingua crassa, mandibula inferiore brevior, binis ordinibus papillarum spiniformium.

Pedes habet anserinos; nec genua nuda attendenda, LARIS quoque propria.

114. PHOENICOPTERUS RUBER.

Phœnicopterus, remigibus primoribus nigris. *Linn.* l. c.
Phœnicopterus. *Authorum.*
Germ. Schartenschnabler.

DIAGN. *Rufo-ruber.*
Collum tres ſpithamas longum.
Remiges primæ nigræ.

In M. T.

Roſtrum infra medium albicans, ſupra nigrum; Pars eius albida convexa eſt, nigra autem plana. Corpus pedale. Femora ſpithamæa annulata: annulis 24. Tibiæ femoribus longiores; ſegmentis 45-50. Digiti quatuor: anticis tribus, membrana rubra palmatis: poſtico minimo et ungue incurvo terminato.

Var. 1. Alis rubro-maculatis, et ſtatura minore. 2. Varietas alia carnea eſt, alis roſeis.

In una varietate unguis digiti poſtici curvus, in altera rectus.

ORDO IV.

GRALLÆ.

Digiti ſemipalmati, ſubpalmati, ſoluti. Femora apice nuda.

PLATALEA.

LINN. SYST. NAT. p. 231.

Roſtrum planiuſculum, apice deflexum. Mandibula ſuperior a nare ſingula ſulco exarata. Pedes ſemipalmati.

115. PLATALEA LEUCORODIA.

Platalea corpore albo. *Linn.* l. c. n. 1.
Platea. *Jonſton. Av.* Tab. XLVI.
German. Löffelgans.

DIAGN. *Alba.*
Cauda roſtro brevior.

In M. T.

Roſtrum ſpithamæum, apice vix deflexum, ſulcis mandibulæ ſuperioris ad apicem coeuntibus. Mandibulæ eiusdem margines punctis inpreſſis notati. Femora ſeminuda. Pedes ſemipedales, roſtro concolores.

Maſc. Maior, mandibulæ ſuper. baſim ad latera rugoſam, inferiorem vero ibidem binis ordinibus tuberculorum exaſperatam gerit.

Femina. Minor; roſtri mandibulis baſi nec dentatis, neque plicatis.

ARDEA.

LINN. SYST. NAT. p. 233.

Roſtrum rectum, validum, acutum. Digiti duo baſi palmati, tertio libero, poſtico recto.

(*) CRISTATAE.

116. ARDEA NYCTICORAX.

Ardea criſta occipitis tripenni dependente, dorſo nigro, abdomine flaveſcente. *Linn.* l. c. n. 9.

Nycticorax. *Aldrovand. Ornith.* L. 19. C. 51. *Jonston. Av.* Tab. XX.
Germ. Nachtreyger, Nachtrabe, Focker.

DIAGN. *Criſtam conſtituunt pennæ tres, albæ, canaliculatæ, roſtro longiores.*

In M. T.

Roſtrum nigrum. Facies prope roſtrum alba, eumdemque colorem extendens ſuper oculos. Caput uſque ad medium colli nigrum. Dorſum nigrum. Regio inter dorſum et collum cineraſcens. Corpus totum ſubtus album. Alæ cum cauda cinereæ. Femora alba.

117. ARDEA CINEREA.

Ardea occipite criſta pendula, dorſo cæruleſcente, ſubtus albida, pectore maculis oblongis nigris. *Linn.* l. c. n. 11.

DIAGN. *Alba.*
Dorſum et alæ cinereæ.
Nigra ſunt criſta, nuca, latera pectoris et abdominis, humeri, remiges.

In M. T.

Collum ſubtus maculis nigris oblongis varium. Cauda nigricans, ſubtus plumis albis. Tibiæ octo digitos transverſos longæ.

Dorſum cæruleſcens nondum vidi.

118. ARDEA HERODIAS.

Ardea occipite criſtato, dorſo cinereo, femoribus rufis, pectore maculis oblongis nigris. *Linn.* l. c. n. 15.

DIAGN. *Caput cum criſta ſuperne nigrum.*
Rufa ſunt collum ſupra, humeri, pectus, abdomen.
Collum ſubtus album, nigro maculatum.

In M. T.

Collum maculis lanceolatis fuſcis. Remiges primæ nigræ. Ani plumæ rufæ. Cauda nigra. Femora plus quam ſeminuda.

119. ARDEA RUFA.

Ardea cinereo fuſca, ſubtus caſtaneo ferruginea, criſta dependente. *Kram. El.* p. 347. n. 6.

DIAGN. *Nigra ſunt caput, criſta, abdomen, cauda, remiges primæ.*
Pectus rufum.
Femora ferruginea.

In M. p.

Roſtrum ſeptem digitos transverſos longum. Stria nigra ab oculo ſingulo ad nucam. Tempora ferruginea. Colli baſis albida, fuſcisque maculis longitudinaliter variegata. Collum ſupra, dorſum, alæ fuſco cinereæ. Femora ſeminuda. Tibiæ fuſcæ, ſex digitos transverſos longæ.

120. ARDEA VARIEGATA.

DIAGN. *Ferruginea, fusco maculata. Frons nigra.*

In M. T.

Subtus pallidior. Gula alba. Pedes fusci.

Species 118. 119. 120. coniungunt in unam statura et femora rufa. Ego tamen distinxi ut eo facilius adgnoscantur.

121. ARDEA RALLOIDES.

DIAGN. *Luteo et albido colore tincta. Dorsum rufum. Pedes rubri.*

In M. p.

Duplo certe minor *Cinerea.* Rostrum basi lividum, apice fuscum. Tempora nuda, virescentia. Irides flavæ. Caput albo luteum, supra fusco maculatum. Crista alba, plumis margine fuscis. Gula, abdomen, femora, caudaque alba sunt. Collum pallide luteolum, spithamam longum, subtus albidius. Lingua integra, trigona: angulis lateralibus marginatis. Alæ supra flavescentes. Dorsum rufum. Genua flavescentia. Ungues nigri. Corpus compressum ut in *Rallis.* Lana flava, sericea ad hypochondria, certo anni tempore suavem odorem spirans.

(**) CRISTA DESTITUTÆ.

122. ARDEA GRUS.

Ardea vertice nudo papilloſo, fronte remigibus occipiteque nigris, corpore cinereo. *Linn.* S. N. XI. 4. *Kram.* l. c. n. 1.

Grus. *Jonſton. Av.* p. 173. Tab. LIV. *Meyer. Animal.* I. Tab. LXIV.

Carn. Scheriau.

Ital. Grua.

Germ. Kranich.

DIAGN. *Cinerea.*

Nigra ſunt remiges, apices rectricum, pedesque.

In M. p.

Vertex ſetis nigris raris pubeſcens. Roſtrum cornei coloris. Segmenta tibiarum abſque Septo longitudinali 32. Digitus poſlicus dependens.

Migrat in æquinoctiis, ordine miro triangulari, gregaria, clamoſa, ſexu et anni tempore varians; nam in alio individuo verno tempore occiſo, vertex erat ruber, lata alba faſcia ab oculo ſingulo verſum poſtica colli decurrens, ibique confluens; abdomen in medio fuliginoſum.

Levia alarum oſſa huic volucri dedit Natura, ne longa itinera pondus inpediat.

123. ARDEA CICONIA.

Ardea alba, remigibus nigris, cute sanguinea. *Linn.* l. c. n. 7. *Kram.* l. c. n. 12.

Ciconia. *Jonston. Av.* p. 153. Tab. L.

German. Storch.

DIAGN. *Album corpus.*
Remiges primæ et secundæ nigræ.
Rostrum pedesque rubri.

In M. p.

Remex tertia longior. Rostrum quinque-unciale. Oculi nigri.

Caminis nidum inponit.

124. ARDEA NIGRA.

Ardea nigra, pectore abdomineque albo. *Linn.* l. c. n. 8. *Kram.* l. c. n. 11.

DIAGN. *Remiges, rectricesque nigræ.*
Dorsum, collum et caput fusca sunt, rufoque varia.
Alba vero abdomen et uropygium.

In M. p.

Rostrum pedesque fusci. Corpus quoque fuscum potius quam nigrum.

125. ARDEA STELLARIS.

Ardea capite læviusculo, supra testacea maculis transversis, subtus pallidior, maculis oblongis fuscis. *Linn.* l. c. n. 16.

Ardea vertice nigro, collo pallido maculis longitudinalibus ferrugineo nigris, pedibus viridibus. *Kram.* l. c. n. 9.
Ardea ſtellaris, altera. *Jonſton. Av.* p. 159. Tab. LI.
Germ. Rohrdrummel, Mœsochſe.

DIAGN. *Albo ferruginea.*
Maculæ crebræ, transverſæ, fuſcæ.

In M. T.

Caput ſupra nigrum. Striga nigra e baſi roſtri utrinque deſcendens. Gula albida, immaculata. Abdominis maculæ longitudinales, rariores.

Cum hac ſæpius dimicat edoctus Falco, ut curas leniant Auguſtæ Animæ.

126. ARDEA NIVEA.

DIAGN. *Alba tota.*
Sed roſtrum nigrum, et pedes vireſcentes.

In M. p.

Irides flavæ. Collum ſpithama paulo longius. Rectrices roſtro breviores.

Victitat larvis *Phryganeæ Maximæ* (*Entom. Carn.* 705.) Infarcta pedes nigros acquirit.

127. ARDEA ALBA.

Ardea capite lævi, roſtro rubro, corpore albo. *Linn.* l. c. n. 17.

Ardea tota alba, capite lævi, roſtro luteo. *Kram.* l. c. n. 2.

DIAGN. *Alba tota.*
Roſtrum rubrum.

In M. T.

Confundi non debet cum priore.

128. ARDEA IBIS.

Ardea capite lævi, corpore albo, roſtro flaveſcente, apice pedibusque nigris. *Linn.* l. c. n. 18.

DIAGN. *Alba.*
Roſtrum flavum.
Pedes fuſci.

In M. p.

Tibiæ ſemipedales.

SCOLOPAX.

LINN. SYST. NAT. p. 242.

Roſtrum capite longius, ſubteres, tenue, obtuſum.

129. SCOLOPAX AVOSETTA.

Recurviroſtra albo nigroque varia. *Linn.* Syſt. Nat. p. 256.

Avoſetta Italorum. *Jonſton. Av.* p. 140. Tab. XLVIII. roſtro nimium recurvato.

DIAGN. *Roſtrum ſurſum arcuatum.*

In M. T.

Alba, roſtro nigro: mandibulis planiuſculis lævibus, humeris fuſcis, remigibus primis nigris, tibiis roſtro longioribus fuſcoque rubris, digitis ultra medium palmatis.

130. SCOLOPAX RUBRA.

Scolopax roſtro arcuato, pedibus rubris, corpore ſanguineo, alarum apicibus nigris. *Linn.* S. N. XI. n. 1.
Curica. *Jonſton. Av.* p. 196. Tab. LVII.

DIAGN. *Tota rubra.*
Remiges tres primæ apice nigræ, omnes rachi alba.

In M. T.

Roſtrum deorſum arcuatum, non rubrum.

131. SCOLOPAX RUFA.

Numenius roſtro arcuato, corpore caſtaneo, alis et cauda cæruleo viridi violaceoque ſplendentibus, pedibus obſcure viridibus. *Kram. El.* p. 350. n. 2.

DIAGN. *Caſtanea.*
Alæ caudaque nigro virore nitidæ.

In M. p.

Roſtrum nigrum, deorſum arcuatum, ſeptem digitos transverſos longum. Caput circa

roſtrum nigricans. Digitus poſticus, in hac ſpecie, magnus et ungue valido armatus.

132. SCOLOPAX PHOEOPUS.

Scolopax roſtro arcuato, pedibus cærulescentibus, maculis dorſalibus fuſcis rhomboïdalibus. *Linn.* l. c. n. 4.

DIAGN. *Albida, fuſco maculata.*
Remiges nigricantes.
Rectrices faſciatæ.

In M. p.

Duplex *Varietas,* nempe

1. Maior, roſtro ſeptem digitos transverſos longo, uropygio et ani regione albis.
2. Duplo minor, roſtro quatuor digitos transverſos longo, rectricibus acutioribus et evidentius faſciatis, ani regione albo fuſcoque varia.

In utroque ſpecimine, gula et in ima regio abdominis alba.

133. SCOLOPAX AUSTRALIS.

DIAGN. *Fuſco-cinerea, ſubtus pallidior.*
Remiges uno latere fuſcæ.
Rectrices ſupra medium nigræ, infra albæ.

In M. T.

Roſtrum rectum, flaveſcens, apice fuſcum, ſex digitos transverſos longum. Re-

miges altero latere albæ. Tibiæ fuſco-rubræ. Statura *S. Avoſettæ.*

134. SCOLOPAX RUSTICOLA.

Scolopax roſtro recto lævi, pedibus cinereis, femoribus tectis, faſcia frontis nigra. *Linn.* l. c. n. 6.
Meyer. Animal. II. Tab. XC.
Carn. Schneſſa.
Ital. Beccacia.
German. Schnepfe, Waldſchnepfe.

DIAGN. *Ferruginea.*

Vertex, pectus, abdomen, uropygium, fuſcis lineis transverſis variegata.
Femora tota tecta plumis.

In M. p.

Nupta ad nos venit circa æquinoctium vernale. Nidificat in paludibus alpinis. Ova ponit 3-5. Pullos roſtro portat fugiens ab hoſte. Migrat poſt æquinoctium autumnale, veſperi pabulum quærens. Interdiu latet in ſylvis. Paludes amat. Fugit brumam et acre gelu.

Variat colore pallidiore, et caudæ apice albo-rufo.

Inteſtina, etiam cruda, guloſorum deliciæ ſunt; quantum eſt in rebus inane!

135. SCOLOPAX PICA.

DIAGN. *Corpus nigrum.*

Alba vero pectus, abdomen, uropygium, remiges secundæ, et dimidia pars caudæ.

In M. T.

Roſtrum rectum, rubellum, læve. Mandibula ſuperior absque ſcapha. Gula, alæ ſubtus, dorſum, ani regio, alba. Remiges primæ, interno latere circa medium, macula alba. Cauda remigibus longioribus paulo brevior. Statura *S. Ruſticolæ.*

Variat gula nigra.

136. SCOLOPAX LEUCOPTERA.

DIAGN. *Alæ albæ: remige ſecunda fuſca. Cauda quatuor digitos transverſos longa.*

In M. T.

Statura et roſtrum *S. Ruſticolæ.* Striæ frontales obſoletæ.

137. SCOLOPAX GLOTTIS.

Scolopax roſtro recto baſi inferiori rubro, pedibus vireſcentibus. *Linn.* l. c. n. 10.
Carn. Tſchoket.

DIAGN. *Roſtri mandibula ſuperior ſub apice minime dilatata.*

Remiges ſecundæ apice albæ.

Pedes vireſcentes.

In

In M. p.

Roſtrum brevius ac in ſequente, licet maior ſit. Nulla fuſca linea a baſi roſtri ad oculos, ut in *Gallinagine*. Rectrices apice rufæ, absque punctis nigris.

138. SCOLOPAX GALLINAGO.

Scolopax roſtro recto apice tuberculato, pedibus fuſcis, lineis frontis fuſcis quaternis. *Linn.* l. c. n. 7.

Meyer. Animal. II. Tab. XI.

Carniol. Koſitza.

Ital. Beccanotto.

Germ. Mooſſchnepfe.

DIAGN. *Strigæ duæ fuſcæ a baſi roſtri per verticem decurrentes, quibus interjacet ſtriga albida et repanda.*

In M. p.

Statura *Turdi Muſici.* Roſtrum ſub apice dilatatum. Stria alia utrinque ab oculo ſingulo ad aurem ſingulam. Remigis primæ margo exterior pallide rufeſcens. Remiges 10-21 apice albæ. Abdomen, gula, femora alba. Cauda nigra: rectricibus 2-4 apice albis, infra rufis, faſciis duabus punctisque fuſcis. Rectrices intermediæ rufæ, ſine albedine, et cum unica faſcia ſub apice. Pedes fuſci. Volatus canorus, celer, inæqualis.

139. SCOLOPAX GALLINULA.

Carn. Pokerl.

DIAGN. *Unica litura fusca a basi rostri ad nucam extensa.*

In M. p.

Minor priore. Rostri apex rugosus, dilatatus. Mandibulæ superioris dorsum rufum. Supra oculos litura arcuata, fusca; aliaque ab oculo singulo ad basim rostri. Remiges 10-21. acuminatæ. Remex prima tota unicolor. Pedes fuscescentes.

Scolopax minor BRISSONII eadem est, eademque *minima* BRÜNNICHII.

TRINGA.

LINN. SYST. NAT. p. 247.

Gens cursoria, agilis, littorea, inquieta; rostro recto, teretiusculo, capite non longiore; digito postico exiguo, terram vix attingente.

140. TRINGA PUGNAX.

Tringa pedibus rubris, rectricibus tribus lateralibus immaculatis, facie papillis granulatis carneis. *Linn.* l. c. n. 1.

Glareola pugnax. *Klein. Av.* p. 189.

Avis pugnax. *Jonston. Av.* Tab. LII.

Germ. Streitvogel, Kampfhähnlein, Braushahn, Hausteufel.

DIAGN. *Femora annulata, et plus quam semitecta.*

Digitus posticus lineas 3-4. longus.

In M. T.

Sexu et ætate variat, nec rostrum semper rubrum, nec facies feminæ granis carnosis aspera.

Gregaria est; mares certant tumido collo et capite inter humeros retracto, singulari prorsus et ridicula positura.

141. TRINGA VANELLUS.

Tringa pedibus rubris, crista dependente, pectore nigro. *Linn.* l. c. n. 2. *Kram. El.* p. 353. n. 2.

Vanellus s. Capella. *Jonston. Av.* p. 171. Tab. LIII.

Germ. Kiwiz, Gibiz.

DIAGN. *Occiput cristatum.*

Lingua canaliculata, integra, apice rotundata, nullibi denticulata.

In M. p.

Mandibula superior longior. Nigra sunt caput a basi rostri ad nucam usque, crista, linea a basi rostri ad oculum singulum, oculi, linea alia sub oculo quolibet ad rostrum usque extensa, fascia lata ad initium pectoris, alæ supra, macula sub apice rectricis extimæ. Alba

vero gula, una cum pectore, abdomine, alis subtus, cauda, femoribus. Bases alarum violaceo colore nitentes. Remiges primæ 1 - 4. apice albæ: quarta longiore. Caudæ basim superne tegunt plumæ ferrugineæ. Tibiæ fuscescentes: segmentis 20.

142. TRINGA GAMBETTA.

Tringa rostro pedibusque rubris, corpore luteo cinereoque variegato, subtus albo. *Linn.* l. c. n. 3.

Gambetta. *Aldrovand. Ornith.* L. 27. Cap. 63.

DIAGN. *Superne luteo fuscoque, inferne albido fuscoque varia.*

In M. T.

Statura *Tringæ Pugnacis*. Rostrum nigrum. Venter fere immaculatus. Femora sine maculis. Remiges primæ fuscæ; rachi alba. Cauda fusca, sordidis fasciis variegata.

143. TRINGA HYPOLEUCOS.

Tringa rostro lævi, pedibus lividis, corpore cinereo, lituris nigris, subtus albo. *Linn.* l. c. n. 9. *Kram. El.* p. 353. n. 3.

Carn. Martinz.

German. Sandlaufferl.

DIAGN. *Rostri basis pedesque virides. Gula, abdomen, uropygium, alba.*

Caudæ apex niger.

In M. p.

A roſtro ad nucam ſtrigæ duæ fuſcæ. Apex roſtri et remiges fuſcæ: 4-6 immaculatis, cæteris alba macula in latere interno. Cauda albis fuſcisque faſciis alterne varia. Femora ſeminuda. Digiti ſemipalmati.

Nidificat in foraminibus prope ripas fluviorum. Ova ponit 5. Venit Maio M. Diſcedit aut latet Septembri M.

144. TRINGA PORZANA.

Porzana minor. *Jonſton. Av.* p. 169.

DIAGN. *Fuſca, albo maculata.*
Abdomen, uropygium, cauda ſubtus, alba ſunt.

In M. p.

Maior priore. Roſtrum pedesque fuſci. Remiges primæ fuſcæ. Rectrices quatuor mediæ apice fuſcæ, faſciis binis fuſcis.

145. TRINGA SQUATAROLA.

Tringa roſtro nigro, pedibus vireſcentibus, corpore griſeo, ſubtus albido. *Linn.* l. c. n. 23.

Pluvialis cinerea. *Jonſton. Av.* Tab. LIII.

DIAGN. *Supra albo fuſcoque varia.*

Subtus nigra.
Uropygium albidum.

In M. T.

Caput albidum. Remiges fuſcæ, rachi alba. Cauda alba, fuſco faſciata: faſcia nigra ad apicem.

146. TRINGA ERYTHROPUS.

DIAGN. *Roſtrum nigrum.*
Pedes rubri.
Rectrices albo rufeſcentes, faſcia nigra ad apicem.

In M. T.

Maior *T. Pugnace.* Frons albo rufa. Corpus fuſco cinereum. Remiges primæ ſeptem nigræ, ſecundæ albæ. Abdomen fuliginoſum. Femorum pars maior nuda. Uropygium caudæ concolor.

CHARADRIUS.

LINN. SYST. NAT. p. 253.

Defectu pollicis 5. digiti quarti differt a *Tringa* et *Scolopace.*

147. CHARADRIUS HIATICULA.

Charadrius pectore nigro, fronte nigricante faſciola alba, vertice fuſco, pedibus luteis. *Linn.* l. c. n. 1.

Charadrios. *Jonston. Av.* p. 173. Tab. LIII.

DIAGN. *Rostri basis, tibiaeque flavae.*
Nigra sunt fascia frontalis transversa, fascia alia pariter transversa ad initium colli, pectoris regio superior.

In M. T.

Minor *Turdo Merula.* Caput vertice nucaque fuscum. Fascia alba prope rostrum. Macula alba adiacens oculi cantho interno. Gula alba, una cum pectore, abdomine, uropygio. Dorsum fuscum. Remiges primae fuscae, rachi in medio tantum alba. Caudae rectrices extimae albae, macula fusca sub apice, aliae fuscae apiceque albae, intermediae fuscae. Femorum apices, tibiaeque flavescentes.

148. CHARADRIUS HIMANTOPUS.

Charadrius supra niger, subtus albus, rostro nigro capite longiore, pedibus rubris longissimis. *Linn.* l. c. n. 11.
Himantopus. *Jonston. Av.* Tab. LII.

DIAGN. *Rostrum capite longius.*
Alae nigrae.
Corpus subtus album.

In M. T.

Rostrum nigrum, rectum; mandibula superiore longiore, apice deflexa. Caput et col-

lum supra albo nigroque varia. Alæ cauda longiores: remige prima longiore. Pedes spithamam longi. Femorum sola basis tecta plumis albis. Digiti duo exteriores basi palmati.

FULICA.

LINN. SYST. NAT. p. 257.

Tonsura frontalis. Nares ovatæ. Mandibula superior convexa. Tibiæ rostro duplo longiores. Digitus medius tibia non brevior.

149. FULICA ATRA.

Fulica fronte calva, corpore nigro, digitis lobatis. *Linn.* l. c. n. 2.
Fulica nigricans, fronte et rostro incarnatis. *Kram. El.* p. 357. n. 1.
Fulica. *Jonston. Av.* Tab. XXXI.
Carn. Liska.
German. Blasshuhn, Rohrhennl, Wasserteufel.

DIAGN. *Tota nigra, pectore albo maculato.*
Tonsura carnea.
Digiti alati tunica lobata.

In M. p.

Statura *Gallinæ domestic.* Ad initium dorsi maculæ quædam albæ. Membranæ digitorum trilobæ.

150. FULICA FULIGINOSA.

DIAGN. *Fusco-nigricans.*
Remiges secundæ apice albæ.
Tonsura alba.

In M. T.

Differt præterea a *Fulica nigra*, statura maiore, corpore angustiore, maculis nullis, tonsura duplo minore, rostro longiore, lobis digitorum duplo maioribus.

150. FULICA ALBIVENTRIS.

DIAGN. *Fusca.*
Alba sunt gula, abdomen, remiges primæ.

In M. T.

Sub gula est macula subovata, fusca. Caput albo maculatum. Mandibula super. rubra. Plumæ sub cauda albæ.

152. FULICA PORPHYRIO.

Fulica fronte calva, corpore violaceo, digitis simplicibus, *Linn.* l. c. n. 3.

DIAGN. *Violacea sunt caput, pectus, remiges primæ.*
Rubra tonsura et rostrum.
Digiti apteri.

In M. T.

Tonsura rotundata; lateribus parallelis. Rostrum ad latera compressum. Dorsum

viride. Venter et femora fusca. Sub cauda plumæ albæ.

153. FULICA CHLOROPUS.

Fulica fronte calva, corpore nigro, digitis simplicibus. *Linn.* l. c. n. 2.

DIAGN. *Fusca aut nigricans.*
Humeri et plumæ sub cauda albæ.

In M. p. viva ad me missa ab. *Ill. Comite* DISMA de *Barbo*, rerum naturalium amantissimo viro.

Tonsura cinnaberina lævigata. Rostrum ceræ concolor. Mandibula infer. sub apice flavescens. Humeri osseo tubere terminati. Gula modo nigra, modo albida. Pedes sordide virides, apteri. *Variat* apice rostri luteo, pedibusque nigris.

RALLUS.

LINN. SYST. NAT. p. 261.

Rostrum attenuatum, digitis brevius. Pedes cursorii; digito medio tibiis longiore, aut æquali; postico tibia duplo breviore. Lingua subbifida, lacero-ciliata.

Ralli paludes amant, velociter currunt, lente volant, nidificant in terra, et tibias gerunt anulis sæpius 14 instructas.

154. RALLUS CREX.

Rallus alis rufo-ferrugineis, *Linn.* l. c. n. 1.
Carn. Rostz.
Ital. Re di Quaglia.
Germ. Wachtel-König.

DIAGN. *Hypochondria nigra, lituris albis transversis variegata.*
Remiges secundæ subtus albo-fasciatæ.
Humeri albicantes.

In M. p.

Statura *Turdi Merulæ.* Roſtrum rubens. Frons nigricans, fulvo maculata. Gula cum pectore cinerea. Alæ fronti concolores. Remiges primæ fuſceſcentes.

Verno tempore in agris, pratis humidis, aut paludibus, vocem edit (*Crè Crè*).

155. RALLUS AQUATICUS.

Rallus alis griſeis, fuſco-maculatis, hypochondriis albo-maculatis, roſtro luteo. *Linn.* l. c. n. 2.

DIAGN. *Roſtrum luteum.*
Corpus ſuperne rufo nigroque varium, ſubtus cinereum.

In M. p.

Cauda ſubtus rufeſcens. Regio inter femora albida.

156. RALLUS LARIFORMIS.

Rallus subtus albido-flavescens, vertice cærulescenti-maculato, digitis marginatis. *Linn.* S. N. XI. n. 3.

DIAGN. *Ad basim colli bini flocci plumosi nigro alboque varii, pectori adpressi.*

In M. p.

Digitus medius tibia vix longior. Mandibula superior sub apice denticulo notata.

Masc. Superne nigricans. Remiges rectricesque nigræ. Femora albo-flavescentia.

Femina. Superne fusca, sordidis maculis variegata, subtus albida et similiter maculata.

157. RALLUS PARVUS.

DIAGN. *Supra fusco-rufoque varius, subtus cinereus.*

Rostrum flavescens, basi rubellum.

In M. p.

Minor *R. Crex.* Remiges pedesque fusci. Uropygium albo-maculatum.

158. RALLUS FULICULA.

DIAGN. *Fusco-ferrugineus, albo-variegatus.*

Alba gula, una cum humeris, abdomine, uropygio.

In M. p.

Priore paulo maior. Rostrum flavescens. Pectus fuscescens, albo-maculatum. Margo

exterior remigis 1-2 albus. Tibiæ virescentes.

Labacensibus *Makosch*, discurrit super aquas sustentatus a plantis aquaticis.

OTIS.

LINN. SYST. NAT. p. 264.

Digitus posticus nullus, sed eius loco plica cutanea. Nares patulæ, lanceolatæ.

159. OTIS TARDA.

Otis jugulo utrinque cristato. *Linn.* l. c. n. 1.

Otis. *Jonston. Av.* Tab. XXVI.

German. Trapgans, Ackertrappe.

DIAGN. *Superna rufa, nigroque maculata.*

Remiges primæ nigræ.

Rectrices albæ aut rufæ.

In M. T.

Caput cum collo subtus cinereum. Pectus albido-cinereum. Venter, uropygium, femora alba. Remigum primarum rachis alba. Remiges secundæ albæ. Rectrices nigro fasciatæ. Tibiæ fuscæ, octo digitos transversos longæ. Digitus medius annulis 20.

Eadem est *Otis Aldrovandi*, sed femoribus fuscis et remigibus albis. Jugulum vero cristatum non est in omni individuo.

STRUTHIO.

LINN. SYST. NAT. p. 265.

Tibiæ et femora nuda. Tuber loco digiti postici.

160. STRUTHIO CAMELUS.

Struthio pedibus didactylis. *Linn.* l. c. n. 1.
Struthio-Camelus. *Jonston. Av.* Tab. XXI.
Ital. Struzzo.
Germ. Straus.

DIAGN. *Digiti duo.*

In V. C. tres vivi.

Rectrices et remiges crispæ.
Currit stupenda velocitate, nec volat.

TRACHELIA.

KRAM. EL. p. 381. *Pratincola.*

Rostri mandibula superior longior, apice curva. Digiti quatuor: postico recto.

161. TRACHELIA PRATINCOLA.

Pratincola. *Kram.* l. c. cum icone bona.

DIAGN. *Alba ac linea nigra circumdata gula. Cauda forcipata.*

In M. T.

Statura *Turdi Merulæ.* Rostrum nigrum. Mandibula inferior fere recta, brevior, basi

rubra. Rectrices albæ, sub apice fuscæ, Remiges primæ nigræ. Digitus medius duplo longior lateralibus.

Variat collo rufo.

ORDO V.

GALLINÆ.

Rostrum convexum. Nares semitectæ. Remiges arcuatæ. Pedes validi. Digiti subtus scabri.

Gallinæ vigiles, sapidæ, mare dissimili, volatu recto, pedibus fodiunt, nidificant in terra, multa ova ponunt, pullos nutriunt projecto cibo.

PAVO.

LINN. SYST. NAT. p. 267.

Pennæ dorsales elongatæ.

162. PAVO CRISTATUS.

Pavo capite crista erecta. *Linn.* l. c. n. 1.
Pavo. *Meyer Animal.* Tab. I. omniumque Ornithol.
Carn. Pau.
Ital. Pavone.
Germ. Pfau.

DIAGN. *Caput plumis cristatum.*

In M. p.

Pulcherſiſnam avem dedecorant pedes et clamor.

Varietas alba viva erat in V. C.

CRAX.

LINN. SYST. NAT. p. 269.

Pennæ capitis revolutæ. Maxilla ſuperior in mare, gerit tumorem magnum fungiformem.

163. CRAX NIGRA.

Crax nigra. *Linn.* l. c. n. 1.

DIAGN. *Nigra.*
Uropygio et caudæ apice albis.
Plumis femoralibus exterioribus longioribus albisque.

In M. T.

Statura *Tetraon. Urogalli.* Varietas aut ſpecies duplex, nempe

(a) PLUMIS CAPITIS ERECTIS, CRISTAM PRAE SE FERENTIBUS.

α) Roſtri baſi fungoque flavo.

In V. C.

β) Roſtri baſi fungoque cæruleſcente.

Ibidem.

Corpus ſubtus ſtriis albis transverſis varium.

γ) Ro-

γ) *Rostro basi rubro fungifero.* (Masc.)

In M. T.

Fungus magnitudine nucis avellanæ. Corpus subtus immaculatum.

δ) *Rostro nigro minime fungifero.* (Fem.)

In M. T.

Corpus subtus albo striatum. Femora albo fasciata.

(b) ABSQUE PLUMIS ERECTIS IN CAPITE.

Gallina Indica. *Aldrovand. Ornith.* L. 4. C. 11.

In M. T.

Rostrum rubrum. Fungus magnus, pyriformis. Venter et femora immaculata. Tibiæ rubellæ.

Diversas species facit Ill. LINNAEUS.

PHASIANUS.

LINN. SYST. NAT. p. 270.

Genæ subnudæ. Tibiæ masculæ spina ossea calcaratæ.

164. PHASIANUS GALLUS.

Phasianus cauda compressa adscendente. *Linn.* l. c. n. 1.

Gallus *Meyer. Animal.* I. Tab. LXXV.
Carn. Petel (*Mas*) Kokusch (*Femina*).
Ital. Gallo — Gallina —
Germ. Hahn — Henne —

DIAGN. *Cauda perpendicularis, corpori parallela.*

In M. p. et ubique cultus.

Gallorum gens cristata, salax, zelotypa, garrula, polychloros, polymorpha, dormit in altis, lapillos vorat.

Mas socii inpatiens certat cum illo, cristam inprimis feriens. Clamanti a longe respondit. Feminas vocat invento cibo, admonet hoste viso.

Femina destituta arcuatis plumis caudalibus, ovo posito clamat, mutat mores incubans nutriensque pullos.

In *Carniolia* est *Gallus cristatus, ecaudatus, crispus, pusillus;* in M. T. *cornutus.*

Lauta nostrorum prandia sine gallo nulla.

165. PHASIANUS MELEAGRIS.

Numida. *Linn.* l. c. p. 273.
Gallina Guinea. *Aldrovand. Ornith.* L. 14. C. 13. *Jonston. Av.* p. 84. Tab. XXX.
Carn. Pagati.
Germ. Perlhahn, Perlhenne.

DIAGN. *Caruncula frontalis retrorsum flexa.*
Remiges albæ.
Cauda brevis, cuneiformis.

In M. p.

Caput nudum, ſetoſum. Frons plana. Prope baſin mandibulæ inferioris barbulæ binæ rubellæ, ellipticæ.

Var. 1. Corpore nigro, albis punctis maculisque rotundis et ovalibus variegato.

2. Corpore albo, ſubmaculato.

Ova ponit rufa, obſcurioribus punctis variegata.

166. PHASIANUS COLCHICUS.

Phaſianus rufus, capite cæruleo. *Linn.* l. c. n. 3.

DIAGN. *Caput viridi-nitens.*
Collum cæruleo fulgidum.
Pectus cupreo colore ſplendens.
Rectrices duæ mediæ longiores.

In M. T.

Statura *Galli.* Dorſales plumæ nigræ, margine cupreo-nitente, apicibus atris. Remiges pallide fuſcæ, albo-maculatæ. Rectrices margine rufæ. Roſtrum flaveſcens.

167. PHASIANUS NYCTHEMERUS.

Phaſianus albus, criſta abdomineque nigris. *Linn.* l. c. n. 6.

DIAGN. *Supra albus, lineis nigris varius.*
Subtus niger.

In M. T. et V. C. vivus.

Apex mandibulæ ſuper. ſiniſtrorſum flexum. Cutis circum oculos rubra, nuda, attollens utrinque cornu frontem reſpiciens. Criſta occipitalis et femora nigra. Cauda alba, perpendicularis, longa. Pedes rubri.

Sexus unus, alis albis, nigro ſtriatis.

— *alter*, corpore ſupra fuſco rufeſcente, ſubtus pallidiore, ſola cuti circum oculos papilloſa.

TETRAO.

LINN. SYST. NAT. p. 273.

Palpebræ nudæ: ſuperiore, aut ſuperciliis papilloſis.

(*) LAGOPODES.

169. TETRAO UROGALLUS.

Tetrao pedibus hirſutis, rectricibus exterioribus ſubbrevioribus, axillis albis. *Linn.* l. c. n. 1.

Urogallus. *Jonſton. Av.* p. 57. Tab. XXV.

Lagopus maximus. *Klein. Av.* p. 214.

Carniol. Devi Peteln.

Ital. Cedrone.

German. Auerhahn, Ohhan, Bergfaſon.

DIAGN. *Axillæ albæ.*

Rectrices nigræ: intermediis longioribus.

In M. p.

Gigas suæ gentis, cui rostrum corneum, validum. Caput nigrum. Supercilium coccineum. Palpebra inferior nuda. Collum ubique nigrum albo-punctatum. Pectus initio viridi nitens, alibi nigrum, in medio albo-maculatum. Uropygium albidum. Femora nigra, albo maculata. Pedes tecti plumis fuscis. Dorsum nigricans. Alæ rufescentes, subtus albæ. Remiges fuscæ: 3. 4. 5. margine exteriore albo. (*Marem* describo). In summitate arboris hymænea canit exstaticus, pretiosus; lingua brevissima, nec tamen nulla, ut dicunt quidam venatores.

169. TETRAO TETRIX.

Tetrao pedibus hirsutis, cauda forcipata, remigibus secundariis basim versus albis. *Linn.* l. c. n. 2.

Ital. Gallo Sforcello, Gallina Sforcella.

German. Birkhahn, Schildhahn, Laubhahn, Spielhahn.

DIAGN. *Atro-cæruleus.*

Alba sunt uropygium, alæ subtus, harumque fascia.

Rectrices extimæ longiores et arcuatæ.

In M. T.

Lunata series papillarum loco supercilii. Remiges fuscæ, rachi alba. Macula alba in me-

dio marginis alæ ſingulæ. Rectrices cæteræ rectæ; mediis brevioribus.

Femina minor, fuſco-rufoque varia; femoribus albidis.

170. TETRAO LAGOPUS.

Tetrao pedibus lanatis, remigibus albis, rectricibus nigris apice albis: intermediis totis albis. *Linn.* l. c. n. 4.

Lagopus. *Jonſton. Av.* p. 66. Tab. XXVIII.

Perdix alba. *Klein. Hiſt. Av.* p. 215. §. LVII. fig. 5.

Ital. Daina, Gallina bianca.

German. Schneehuhn.

DIAGN. *Cauda nigra.*

In M. T.

Alba; roſtro maculaque inter oculum et roſtrum atris. Rectrices intermediæ albo margine in apice inſtructæ.

Variat. Capite, collo, pectore, dorſo, plumisque caudæ incumbentibus albo-rufo-nigroque variis; et hæc eſt *alterum Lagopodis Genus in Helvetiæ montibus.* *Aldrov.* L. 13. C. 21.

171. TETRAO NEMESIANUS.

Tetrao nemeſiani poetæ. *Aldrov. Ornith.* L. 13. C. 8.

DIAGN. *Corpus nigro-rufoque varium. Cauda rufa, apice nigra, nigroque maculata.*

In M. T.

Statura *Tetr. Tetrix.* Remiges primæ fuſcæ, latere externo rufis maculis variegato. Remiges ſecundæ apice albæ.

Sexus unius, maculis nigris transverſis ad baſin colli, abdomine rufo nigroque maculato.

— *alter*, collo, genis, pectore rufis et immaculatis.

172. TETRAO BETULINUS.

Grygallus minor. *Aldrovand. Ornith.* L. 13. C. 9.

DIAGN. *Cauda nigra, maculis rufis transverſis varia.*

Uropygium albidum, nigro faſciatum.

In M. T.

Supercilia non rubra. Pectus cineraſcens. Roſtrum pedesque nigri. Remiges apice albæ. Corpus nigro-rufoque varium.

173. TETRAO BONASIA.

Tetrao pedibus hirſutis, rectricibus cinereis punctis nigris faſcia nigra, exceptis intermediis duabus. *Linn.* l. c. n. 9. *Kram. El.* p. 356. n. 4.

Gallina Corylorum. *Jonſton. Av.* p. 60. Tab. XXV. *Meyer. Animal.* I. Tab. LXXXIX.

Carn. Podlefck.
Ital. Francolino.
Germ. Hafelhun.

DIAGN. *Tibiæ femitectæ.*
Macula alba prope aurem fingulam.
Nigra fafcia fub apice caudæ cinereo.

In M. p.

Corpus rufefcens, fufco maculatum. Dorfum cinereo-rufoque varium.

Mas gula nigra.

Victitat gemmis arborum et foliis plantarum.

(**) PERDICES.

174. TETRAO RUFUS.

Tetrao roftro pedibusque fanguineis, gula alba cincta fafcia nigra albo-punctata. *Linn.* l. c. n. 12.
Carniol. Cottorna.
Ital. Cottorno.
Germ. Berghuhn, Steinhuhn.

DIAGN. *Roftrum pedesque rubri.*
Collum album, quam albedinem fepit linea nigra, a bafi roftri utrinque nata, fuper oculos decurrens, defcendens per aures fere usque ad bafin colli, ubi cum focia conjungitur.

In M. p. *Ex comitatu Tolminenfi*, miffus ab *Ill. Comite* CORONINI.

Statura *T. Bonasiæ.* Caput, collum alibi, pectus, cinerea. Abdomen rufum. Hypochondria nigro fasciata. Cauda rufa.

175. TETRAO PERDIX.

Tetrao pedibus nudis, macula nuda coccinea pone oculos, cauda ferruginea, sterno brunneo. *Linn.* l. c. n. 13. *Kram.* l. c. n. 6.

Perdix. *Jonston. Av.* Tab. XXVII. *Meyer. Animal.* I. Tab. LXXXVIII.

Carn. Jerebitza.

Ital. Pernice.

Germ. Rebhuhn.

DIAGN. *Gula caudaque rufa.*

Maculæ duæ castaneæ in medio abdominis.

In M. p.

Pectus cinereum, nigro punctatum. Striga rufa ab oculo singulo ad nucam. Alæ subalbis lineis variæ.

176. TETRAO COTURNIX.

Tetrao pedibus nudis, corpore griseo maculato, superciliis albis, rectricibus margine lunulaque ferruginea. *Linn.* l. c. n. 20. *Kram.* l. c. n. 7.

Coturnix. *Jonston. Av.* Tab. XXVII. *Meyer. Animal.* Tab. LXXX.

Carn. Perpelitza.

Ital. Quaglia, Quaia.

DIAGN. *Statura Turdi Merulæ.*
Corpus albido-griſeo-rufoque varium.

In M. p.

Mas gula nigra, pectore ferrugineo albisque lineis longitudinaliter maculato.

Femina, gula albida, pectore minus ferrugineo ſed ſimiliter lineato.

Venit circa diem D. GEORGII, noctu itinerans, Auguſto et Septembri M. migrans, frigoris inpatiens, præter naturam ſuæ gentis.

Mas ſalaciſſimus, voce ſingulari in arvis a longe auditur, turgido gutture et clauſis oculis elatum collum quatiens, nidum dilacerat, ova diſpergit, verno tempore male olet, autumno pingueſcit.

Femina, ſubtili voce reſpondet mari, incubans divortium facit, fovet ova 8-12.

Epiſcopus quidam in Italia ſola fere captura harum avium ſeipſum ſuamque ſuſtentat aulam.

ORDO VI.

PASSERES.

Ordo artificialis comprehendit aves craſſiroſtres, tenuiroſtres, canoras, ſubmutas, inſectivoras, granivoras, ſtructura, nidificatione, moribus inter ſe diverſas. Quis enim

combinabit COLUMBAM cum ALAUDA, CAPRIMULGUM cum FRINGILLA, TURDUM cum HIRUNDINE? Difficultates video, ſed inſuperabiles, donec latent proprietates, quibus ordines naturales innituntur.

COLUMBA.

LINN. SYST. NAT. p. 279.

Nares tumidæ, molles, ſubclauſæ. Tibiæ reticulatæ ſquamis polyedris, contiguis.

Mas tumido collo, expanſa cauda, et inclinato capite feminam ſalutat, ad venerem hortatur murmure ſingulari, et alis cum hoſte dimicat.

177. COLUMBA OENAS.

Columba cærulescens, collo ſupra viridi nitente, faſcia alarum apiceque caudæ nigricante. *Linn.* l. c. n. 1.

Carn. Golob.

Ital. Columbo.

Germ. Taube, Feldtaube.

DIAGN. *Cinerea.*

Macula alarum nigra transverſa.

Caudæ apex fuliginoſus.

In M. p.

Ad collum macula decolor nulla. Humeri dorſo concolores.

Infinitis coloribus ludit in columbariis, ut ſola fere ſtatura, fœcunditas, et amor ſocietatis ſuperſint immutabiles.

Similitudines, fabulæ, gula, magnas comparatunt huic avi laudes.

178. COLUMBA PALUMBUS.

Columba rectricibus poſtice atris, remigibus primariis margine exteriore albidis, collo utrinque albo. *Linn.* l. c. n. 19.

Carn. Griunik.

Ital. Columbo favarò.

Germ. Wildtaube, Ringeltaube.

DIAGN. *Ad latus colli, prope baſin utrinque, nec non alæ ſingulæ margo, ſub humeris plumæ aliquæ apice et latere interno, albæ ſunt.*

In M. p.

Maior priore. Roſtri baſis pedesque rubri.

Nidificat in abiete, quercu, fago.

179. COLUMBA MUGIENS.

Columba coronata. *Linn.* l. c. n. 17.

DIAGN. *Caput criſtatum pennis erectis. Alæ faſcia alba.*

In V. C.

Statura *Galli.* Oculi immerſi intra maculam fuſcam. Iris coccinea, pupilla nigra. Ca-

put, collum, pectus plumbeo-cinerea ſunt. Humeri et dimidia pars alarum colore *Phalænæ Quercifoliæ.* Alæ alibi capiti concolores. Cauda plumbea, apice pallidior. Pedes cinerei, nigro-maculati.

Mas feminam ſalutaturus, capite ad pectus convexo, ſonum edit mugitui ſimilem. Nidificat ſuper arbores in cavea vivarii, foeno et ſtipitibus nidum ædificans. Super ova ſtat, nec ſedet, hinc pulli ibidem nunquam excluſi.

180. COLUMBA TETRAOIDES.

DIAGN. *Caput et collum nigra, nigredine albo margine cincta, ut in Tetraone Rufo.*

In V. C.

Statura *Tetraonis eiusdem.*

181. COLUMBA TURTUR.

DIAGN. *Lunulæ tres nigræ, obliquæ, utrinque ad latera colli.*

In M. p.

Caput cinereum. Frons albida. Regio inter oculos et frontem alba. Roſtrum fuſcum. Pectus rufo-incarnatum. Abdomen cum uropygio album. Dorſum rufo nigroque varium. Cauda nigricans, apice alba. Tibiæ rubræ.

Huic proxima *Turtur. Jonſt.* Tab. XXXIII.

182. COLUMBA RISORIA.

DIAGN. *Lunula unica in collo retrorſum albo margine cincta.*

In M. p. *Carnioliæ* indigena.

Dorſum immaculatum. Alæ rufeſcentes.

Mas poſt quamlibet ſalutationem duos paſſus facit femellam verſus. In gyrum non agitur murmurans, contiguus coniugi dormit fidiſſimus, interdiu cachinnat.

Columbas *Turturem* et *Riſoriam Linnæi* non adgnoſco, nam indicam utramque vocat, et ita deſcribit, ut cum noſtra vix aliquid commune gerant.

183. COLUMBA PASSERINA.

Columba rectricibus remigibusque obſcurioribus, corpore purpuraſcente, roſtro pedibusque flavis. *Linn.* l. c. n. 34.

DIAGN. *Statura Alaudæ.*
Roſtrum pedesque rubri.
Alæ nigro-maculatæ.

In *Americæ* torridæ rupibus et arbuſtis captam Vivario Cæſ. intulit Cl. *Jacquinius.*

Roſtrum apice nigricans. Caput cinereum, fuſcis maculis variegatum. Pectus cinereum fuſco maculatum. Alæ ſubincarnatæ.

ALAUDA.

LINN. SYST. NAT. p. 287.

Digitus posticus subrectus, ungue proprio non longior. Tibiarum segmenta quatuor prima subæqualia. Remex secunda longior. Nares setulis tectæ.

184. ALAUDA ARVENSIS.

Alauda rectricibus extimis duabus extrorsum longitudinaliter albis: intermediis interiori latere ferrugineis. *Linn.* l. c. n. 1. *Kram. El.* p. 362. n. 2.

Alauda. *Jonston. Av.* Tab. XXXVII. *Meyer. Animal.* I. Tab. XCVII.

Carn. Lauditza.

Ital. Calandra.

Germ. Feldlerche.

DIAGN. *Suave cantillando spiraliter æthera scandit juncta conjugio.*

In M. p.

Arbitror latitare hanc volucrem hyberno tempore, *Motacillæ albæ* adinstar, ut primo vere evigilans arva petat nivibus seminuda, ac indefessa fistula plaudit ridenti Floræ.

Alaudæ aucupium autumnale deliciosum speculo et rete tractili.

185. ALAUDA CRISTATA.

Alauda rectricibus nigris: extimis duabus margine exteriori albis, capite cristato. *Linn.* l. c. n. 6.
Alauda crista dependente. *Kram. El.* p. 362. n. 1.
Germ. Kothlerche, Schopflerche.

DIAGN. *Crista dependens, metu erigenda.*

In M. T.

Rectrix extima uno latere rufescens. Digitus posticus ungue proprio non longior.

186. ALAUDA ARBOREA.

Alauda capite vitta annulari alba cincto. *Linn.* l. c. n. 3.

DIAGN. *Rectrices fuscæ: prima exteriori latere semialba.*

In M. p.

Carn. Zippa.
Ital. Tordina.
German. Schmervogel.

Discedit sub finem æstatis, hyemis inpatiens. Pinguescit ut *Turdus.*

187. ALAUDA SPINOLETTA.

Alauda rectricibus fuscis: extimis duabus oblique dimidiato-albis. *Linn.* l. c. n. 7.
Carn. Mala Zippa.
Ital. Quina.

DIAGN.

DIAGN. *Caput fuſcum immaculatum. Digitus poſticus ungue proprio longior.*

In M. p.

Roſtrum tenuius et longius, quam in prioribus. Rectrices nigricantes: extima fere tota alba, alia vero huic proxima ad apicem alba.

Hybernant nonnullæ circa aquas hyeme calidiores. Nidificat in paludibus ſubalpinis.

188. ALAUDA BRUMALIS.

Vidi quatannis hanc ſpeciem in montanis *Comitatus Tyrolenſis.* Hæc minor priore.

Subtilius et crebrius ſibilat. Evolat ex arvis *Rapa* ſatis et ſtatim iterum ſedet.

Migrat Octobri M. gregatim. Hyemem non tolerat. Aquas non amat. Ab Italis ibidem dicitur *Squizzetina.*

STURNUS.

LINN. SYST. NAT. p. 290.

Nares ſemiclauſæ membrana convexa. Tibiarum ſegmenta 8: tertio et quarto majoribus.

189. STURNUS VULGARIS.

Sturnus roſtro flaveſcente, corpore nigro punctis albis. *Linn.* l. c. n. 1.

Sturnus vulgaris. *Jonſton. Av.* p. 109. Tab. XL.

Carn. Starl.

Ital. Storlino.

Germ. Starl, Sprehe.

DIAGN. *Corpus viridi-violaceoque nigricans.*

Dorſum et abdomen albis punctis variegata.

In M. p.

Statura fere *Turdi Merulæ.* Roſtrum verno tempore flavum, autumno nigricans. Palpebra inferior ſubnuda. Lingua canaliculata, emarginata: ſegmentis ciliatis. Pedes rubelli.

Gregarius, armentorum greges adit, curſitat, inſecta venatur, *Corvi Vulgaris* conſortium amat.

190. STURNUS LUTEOLUS.

Sturnus luteus, capite fuſco, pectore maculato, alis fuſco-luteis, *Linn.* S. N. XI. n. 2.

DIAGN. *Fulvus.*

Capite, gula, cauda, aliſque nigris.

Faſcia alarum alba.

In M. T.

191. STURNUS ROSEUS.

Turdus ſubincarnatus, capite alis caudaque nigris, occipite criſtato. *Linn.* S. N. XI. 294. n. 15.
Turdus roſeus. *Klein. Hiſt. Av.* p. 134. n. XXXVII.
Merula roſea. *Jonſton. Av.* Tab. XL.
Germ. Roſenfarbige Droſſel.

DIAGN. *Niger.*
Roſeo vero colore tincta ſunt dorſum, pectus, abdomen, ani regio.

In M. p.

Statura *Turdi Iliaci.* Roſtrum oſſeum: mandibula infer. baſi nigra. Pedes roſtro concolores.

Differt a *Sturno Vulgari* ſola mandibula ſuperiore magis convexa.

192. STURNUS COLLARIS.

DIAGN. *Cinerascens, fuſco maculatus.*
Gula alba fuſco maculata.
Hypochondria rufa.

In M. p. *Carniolicus,* et ex *Carinthia* miſſus.

Statura *Lari Collur.* Corpus ſuperne obſcurius, maculis dorſalibus maioribus. Roſtri mandibula ſuperior fuſca, margine verſus baſim pallide luteo. Mandibula inferior flaveſcens, apice fuſca. Albedo in collo dilatata et nigræ baſi iuncta. Pectus fuſco-cinereum.

Abdomen rufum, præfertim ad latera. Uropygium albo-fufcoque varium. Remiges nigricantes, apicis margine et latere interiore rufefcentibus. Remiges fufcæ, apice pallide rufæ. Femora fufca. Pedes cornei coloris.

Volucris folitaria, rarior, infectivora granivoraque, motitat caudam, fubmiffa ac tenui voce cantillat; latebras quærit dormitura.

TURDUS.

LINN. SYST. NAT. p. 168.

Tibiarum fegmenta duo tantum prope digitos, alibi nulla.

193. TURDUS VISCIVORUS.

Turdus dorfo fufco, collo maculis albis, roftro flavefcente. *Linn.* l. c. n. 1.

Turdus pedibus fufcis, alis fubtus albentibus. *Kram. El.* p. 361. n. 6.

Germ. Zarer.

DIAGN. *Albæ funt alæ fubtus una cum abdomine, uropygio, femoribusque. Pedes fufci.*

In M. p.

Macula albida utrinque inter roftrum et oculos. Caput fupra, collum, ani regio, cinerafcentia. Gula et pectus ferruginea funt, nigroque maculata. Alarum bafes dorfo concolores. Remiges fufcæ: 1-5. exteriore latere albentibus. Rectrices fufcæ.

194. TURDUS PILARIS.

Turdus rectricibus nigris: extimis margine interiore apice albicantibus, capite uropygioque cano. *Linn.* l. c. n. 2.
Kram. l. c. n. 7.
Carn. Brinauka.
Ital. Gardena.
Germ. Krannabeter.

DIAGN. *Hypochondria et uropygium alba, nigro maculata.*
Rectrices, pedesque nigri.

In M. p.

Caput canum. Roſtrum flavum, apice fuſcum. Pectus rufum, nigro maculatum. Abdomen album. Hypochondriorum maculæ conicæ. Dorſum fuſco-rufum. Ani regio capiti concolor. Alæ ſubtus albæ. Remiges fuſcæ.

Migrat Novembri M.

195. TURDUS MUSICUS.

Turdus alis ſubtus ferrugineis, linea ſuperciliorum albicante. *Linn.* l. c. n. 4.
Turdus alis ſubtus ochreis. *Kram. El.* 361. n. 8.
Carn. Droſich, Droſch.
Ital. Tordo.
Germ. Droſſel, Weindroſchel, Sommerdroſchl.

DIAGN. *Caput cum collo ſupra fuſceſcens. Digiti ſubtus flaveſcentes.*

In M. p.

Venit cum *Scolopace Ruſticola*, et cum eadem diſcedit. In apice abietis ſuave cantillat. Delectatur baccis *Sorbi aucupariæ*, *Cratægi oxyacanthæ*, et *Ceraſis*, quæ paſſim propagat diſperſis nucleis. Autumno pingueſcit. Capitur retibus et viſco volucris ſapida.

196. TURDUS ILIACUS.

Turdus alis ſubtus flaveſcentibus, rectricibus tribus lateralibus apice utrinque albis. *Linn.* l. c. n. 3.

Turdus Iliacus. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXVII.

German. Winterdroſſel.

DIAGN. *Minor priore, migrat Novembri M. Hypochondria ferruginea.*

In M. p.

Melius diceretur *Turdus hyemalis*, cum in determinatione *Iliaci* non conveniant Ornithologi; *Kleinius* enim huic negat lineam albam ſupra oculos, quæ ſemper adeſt; *Linnæi* definitio hanc ſpeciem non oſtendit; *Kramerus* habet determinationem *Turdi Muſici*, ſynonyma vero *Iliaci*.

197. TURDUS MERULA.

Turdus ater, roſtro palpebrisque flavis. *Linn.* l. c. n. 22. *Kram.* l. c. n. 3.

Merula. *Jonſton. Av.* p. 105. Tab. XL. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXVIII.

Carn. Koſs.

Ital. Merlo.

Germ. Amſel, Amazl.

DIAGN. *Totus niger, aut nigricans.*

In M. p.

Mas, niger; roſtro pedibusque flavis, autumno fuſcis ſæpe una cum roſtro.

Femina, fuſca, roſtro pedibusque fuſcis.

Nidificat in fruticibus. Nidus ex luto, interne fueno, externe muſcis veſtitus. Ova ponit 4-5 viridi-marino colore tincta, fuſco-maculata. Mas ſibilo rudi floram prænuntiat, territus caudam erigit, migrat autumno ex alpeſtribus in planitiem calidiorem, ſed et hyemem tolerat.

198. TURDUS TORQUATUS.

Turdus nigricans, torque albo, roſtro flaveſcente. *Linn.* l. c. n. 23. *Kram.* l. c. n. 4.

Merula torquata. *Jonſton. Av.* Tab. XXXIX.

Germ. Ringamſel.

DIAGN. *Nigricans.*

Fascia transversa et alba inter collum et pectus.

In M. p.

Rostrum flavum, apice fuscum. Caput fuscum, plumarum oris rufescentibus. Gula fusca, albido rufoque varia. Pectus nigricans, marginibus plumarum albis. Alæ fuscæ, remige tertia longiore: omnibus, excepta prima, margine exteriore albidis. Alæ subtus albidæ, fusco-maculatæ. Rectrices fuscæ, immaculatæ. Pedes fusci.

199. TURDUS SAXATILIS.

Turdus capite cæruleo, cauda ferruginea. *Kram. El.* p. 360. n. 2. *Linn.* l. c. n. 14.

Carn. Slegur.

Ital. Quarosolo montano.

German. Steinröthel.

DIAGN. *Caput et collum plumbeo-cærulescentia.*

Cauda et femora ferruginea.

In M. p.

Paulo minor *Turdo Iliaco*. Rostrum nigrum; mandibula superiore novem lineas longa, apice deflexa. Lingua duas lineas ad basin lata, septem longa, superne plana et ferruginea, subtus corneo colore tincta, apice fuscescens, bifida; segmentis lacero-ciliatis. Dor-

ſnm albidum. Pectus, abdomen, uropygium, baſes alarum ſubtus, caudæ colorem habent. Alarum baſes ſupra nigricantes. Remiges fuſcæ: prima longiore, tres unicas, et novem lineas longa: ſeptem poſticis apice albis. Rectrices duæ mediæ obſcuriores. Tibiæ decem lineas longæ. Digiti ſubtus ſordidi.

Venit Maio M. et in hac nuptiali veſte deſcripta fuit. Migrat Septembri. Nidificat inter ſaxa. Ponit ova 5. Frequentat caſas et ſtabula montana. *Strigem* adit *Fringillariam*. Motitat caudam. Victitat inſectis. Muſicen diſcit.

LOXIA.

LINN. SYST. NAT. p. 299.

Ne LOXIAE cum EMBERIZIS aut FRINGILLIS confundantur, caracterem dabit roſtrum craſſum, ad latera minime compreſſum et angulo quaſi recto ſimile.

200. LOXIA CURVIROSTRA.

Loxia roſtro forcipato. *Linn.* l. c. n. 1. *Kram. El.* p 365. n. 2.
Curviroſtra. *Meyer. Animal.* I. Tab. IV.
Germ. Krumſchnabel, Kreuzvogel.

DIAGN. *Apex mandibulæ ſuperioris deorſum, inferioris autem ſurſum flexus.*

In M. p.

Avis ſtolida, frigoris patiens, rubro et flaveſcente colore varians, pinos diſſeminans, roſtro adſcendens, apoplexiæ obnoxia, cicuratur in domibus pro magico magnete a nimium credulis, præſertim ſi mandibula ſuperior ſiniſtrorſum flexa ſe prodat.

201. LOXIA COCCOTRAUSTES.

Loxia linea alarum ſimplici alba, rectricibus latere tenuiore baſeos albis, *Linn.* l. c. n. 2.

Carn. Dleſchk.

Ital. Friſone.

Germ. Kernbeiſser, Nuſsbeiſser.

DIAGN. *Roſtrum craſſiſſimum.* *Remiges primariæ nigræ.*

In M. p.

Variat 1. Capite nigro, dorſo cinereo, collo pectore abdominisque parte maxima rubris, cauda nigro-violacea, ſubtus fuſca, alarum faſcia albo-cinerea.

— 2. Capite alis *Phalenæ Quercifoliæ* concolore, pectore abdomineque *Var.* 1.

— 3. Capite nigro, collo thorace abdomineque cinereo-carneis, dorſo cinereo, alarum faſcia albida, cauda aliſque *Var.* 1 et 2.

— 4. Toto corpore nigro, roſtri mandibula ſuperiore longiore, pectore abdomineque rufo - maculatis, alis absque faſcia.

— 5. Toto corpore albo, exceptis remigibus.

Var. 1 - 4. in M. T. 5. in M. p. dono *Ill. L. B.* à *Brigido.*

202. LOXIA PYRRHULA.

Loxia artubus nigris, rectricibus caudæ, remigumque poſticarum albis. *Linn.* l. c. n. 4.

Pyrrhula. *Meyer. Animal.* II. Tab. VIII.

Carn. Gimpl.

Ital. Gimpel.

Germ. Gimpel.

DIAGN. *Artus nigri.*

In M. p.

Hyemis patiens ſibilat in ſylvis. Ruber eſt ſexus unus. Muſicen diſcit rudiſſima volucris, ne facile de ingeniorum fertilitate deſperent Mortales.

203. LOXIA RUBRA.

Loxia rubra, facie nigra. *Linn.* l. c. n. 5.

DIAGN. *Tota rubra, una cum roſtro. Femora tamen magis fuſca.*

In M. T.

Apta nomina rebus inponenda; nec innocens ſtudium ſit turpe inſtrumentum, quo religio aliqua ludibrio exponatur.

204. LOXIA TORRIDA.

DIAGN. *Nigra.*
Pectus una cum abdomine caſtaneum.
Rectrices duæ mediæ longiores.

In V. C. primo introducta a Cl. *Jacquinio*, quo præſente hanc et alias rariores aves ibidem deſcripſi.

205. LOXIA SERINUS.

Fringilla *Serinus. Linn.* l. c. p. 320. n. 17.
Fringilla vertice, collo antice, pectore et uropygio flavis, dorſo vireſcente, remigibus rectricibusque nigricantibus margine albis. *Kram. El.* p. 368. n. 7.
Serinus. *Geſner. Jonſton. Av.* p. 102.
Carn. Grilitſch.
Ital. Sverzelino.
Germ. Hirn-Grillerl.

DIAGN. *Statura Emberizæ Spini.*
Tota luteo fuſcoque varia.

In M. p.

Nares ovatæ, plumulis tectæ. Remiges 2-3 æquales. Cauda forcipata.

Gregaria verno tempore ſtridet in pomariis, delectatur ſeminibus *Braſſicæ* et *Caunabis*, oeſtro percita ſurſum in aere rapitur ſtridens, expanſisque alis ſeſe ſenſim in arborem denuo demittit.

206. LOXIA CHLORIS.

Loxia flaveſcenti-virens, remigibus primoribus antice luteis, rectricibus lateralibus quatuor baſi luteis. *Linn.* l. c. n. 27.

Chloris. *Meyer. Animal.* II. Tab. XXVIII.

Carn. Grindling.

Ital. Taranto.

Germ. Grünling.

DIAGN. *Superne ciueraſcens, ſubtus flava. Abdomen inter femora album. Remiges rectricesque fuſcæ.*

In M. p.

Nares ſetulis tectæ. Lingua *Loxiæ Serini.* Humeri flavi. Remiges margine exteriore, et rectrices quatuor exteriores baſi flavæ.

207. LOXIA CYANEA.

Loxia cærulea, remigibus rectricibusque nigris. *Linn.* l. c. n. 22.

DIAGN. *Minor Loxia Serino. Cærulea, alis caudaque nigris.*

Miſit *Celeberr.* I. T. *Gronovius.*

EMBERIZA.

LINN. SYST. NAT. p. 176.

Roſtrum craſſum, ad latera modice compreſſum, verſus apicem magis attenuatum.

208. EMBERIZA MELANOCEPHALA.

Emberiza capite nigro. *Klein. Prodr.* p. 92. n. X.

DIAGN. *Flava.*
Caput nigrum.
Dorſum rufum.

In M. p.

Statura ſequentis. Nigredo capitis extenditur uſque ad medium colli. Flava ſunt pectus, gula, abdomen, femora, uropygium. Latera pectoris rufeſcentia. Remiges fuſcæ, margine albidæ. Rectrices immaculatæ pallidiores.

209. EMBERIZA CITRINELLA.

Emberiza rectricibus nigricantibus: extimis duabus latere interiore macula alba acuta. *Linn.* l. c. n. 5. gula pectoreque flavis. *Kram. El.* p. 370. n. 1.

Emberiza flava, *Meyer. Animal.* I. Tab. XCIV.

Carn. Sternardt.
Ital. Smeardola.

German. Ammering, Goldammer, Emmerling.

DIAGN. *Supra fusco rufoque varia, subtus flavescens.*
Pectus rufo-flavoque varium.

In M. p.

Mas Gula flava, caput itidem flavum, nuptiali tempore. Venter similiter coloratus. Ani regio rufa, plumarum oris albidis. Remiges nigricantes, margine lateris externi luteo. Rectrices pariter nigricantes: extimis duabus macula alba lanceolata in latere interno. Autumno luteus color eluitur et prævalet rufus.

Huic caro fragilis, corpus frigoris patiens, cantus subtilis.

210. EMBERIZA BARBATA.

Emberiza rectricibus nigricantibus: extimis duabus latere interiore alba acuminata macula, gula lineaque a rostro per aures nigris. *Kram.* l. c. n. 2.

DIAGN. *Caput cinereum nigro maculatum.*
Linea nigra e basi rostri sursum flexa, auri et oculi cantho exteriori inserta.

In M. p.

Statura *E. Citrinellæ.* Gula albida. Pectus totum fere cinereum. Abdomen rufum. Uro-

pygium pallide rufum. Dorſum rufeſcens, nigro maculatum. Remiges nigræ, lateris externi margine albo. Rectrices nigræ: extimis duabus ſupra medium albis, rachi nigra; intermediis binis fuſcis, acuminatis, margine rufeſcentibus.

Hyemem tolerat, vocem edit (*zip*, *zip*), feminæ nulla barba. EMBERIZA *Cia* LINN.

211. EMBERIZA CARDUELIS.

Fringilla remigibus antrorſum luteis: extima immaculata, rectricibus duabus extimis medio reliquisque apice albis. *Linn.* l. c. p. 318. n. 7. *Kram.* l. c. p. 365. n. 1.

Carduelis. *Jonſton.* *Av.* Tab. XXXVI. *Meyer.* *Animal.* I. Tab. XCII.

Carn. Stigltiz.

Ital. Gardelino.

Germ. Diſtelfink, Stigliz.

DIAGN. *Frons coccinea.*

Venter, remiges rectricesque nigræ.

Remiges primæ (ultima excepta) interno latere infra medium flavæ.

In M. p.

Circa baſin roſtri circulus coccineus. Roſtrum ipſum albicans, apice fuſcum. Pectoris latera rufeſcentia. Alba ſunt gula, aurium regio,

regio, femora, et remigum apices, exceptis 1-3. Dorſum rufeſcens.

Suave cantillat, nutritur in cavea ſemine Cannabis, hybridas proles procreat cum *Canaria*, delectatur ſeminibus *Dipſaci*, *Cardui*, *Cirſii*. Migrat poſt primas brumas.

212. EMBERIZA SPINUS.

Fringilla remigibus medio luteis: primis quatuor immaculatis, rectricibus baſi flavis apice nigris. *Linn.* l. c. n. 25. *Kram. ibid.* n. 2.

Spinus. *Jonſton. Av.* p. 98. Tab. XXXVI. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXXVI.

Carn. Saisl.

Ital. Lugerino, Lugero.

German. Zeiſel, Zeiſerl.

DIAGN. *Subtus flava, ſuperne nigricans.*

In M. p..

Statura *Loxiæ Serini.* Gula maſcula nigra. Abdomen albicans. Alæ nigricantes, faſcia flava. Diſſeminator *Alni* et *Betulæ*, migrat gregatim Octobri M.

213. EMBERIZA BRUMALIS.

DIAGN. *Corpore ſubtus, fronte et oculorum regione citrinis.*

Occiput, collum hujusque latera cinerea.

In M. p.

Statura prioris. Anus citrina. Dorſum fuſco-flavum. Femora albida. Remiges fuſcæ, margine exteriore citrino.

Ab incolis *Vallis Flemmarum Comitatus Tyrolenſis*, ubi avem hanc ſæpe vidi, dicitur *Citronello*, alitur in cavea ſemine cannabis, capitur Novembri M. virgulis viſco obductis.

214. EMBERIZA NIVALIS.

Emberiza remigibus albis: primoribus extrorſum nigris, rectricibus nigris, lateralibus tribus albis. *Linn.* l. c. n. 1.

DIAGN. *Lutea alboque cinerea. Nuca nigro punctata.*

In M. T.

Roſtrum pallide luteum. Dorſum griſeo nigroque varium. Remiges intimæ totæ albæ, aliæ fuſcæ. Rectrices primæ quatuor utrinque albæ, apice aut latere externo ad apicem nigræ. Pedes nigri.

215. EMBERIZA LUCTUOSA.

DIAGN. *Nigra.*
Barba thracica, fronte, pectore, abdomine, uropygio, et ani regione albis.

In V. C.

Statura *Pari majoris.* Roſtrum nigrum. Linea alba incipiens a fronte et deſinens utrin-

que in nuca. In medio alæ ſingulæ macula alba.

216. EMBERIZA PARADISAEA.

Emberiza fuſca, pectore rubro, rectricibus duabus longioribus acuminatis, intermediis duabus longiſſimis. *Linn.* l. c. n. 19.

DIAGN. *Nigra.*
Infra nucam faſcia lata, fuſco-ferruginea.
Abdomen albidum.
Rectrices duæ penultimæ longiſſimæ.

In M. T.

An diverſa ſit *E. Pſittacea*, videant autoptæ.

FRINGILLA.

LINN. SYST. NAT. p. 317.

Roſtrum craſſum, ad latera minime compreſſum, ſenſim convergens.

217. FRINGILLA COELEBS.

Fringilla artubus nigris, remigibus utrinque albis: tribus primis immaculatis, rectricibus duabus oblique albis. *Linn.* l. c. n. 3. *Kram. El.* p. 367. n. 4.
Fringilla. *Jonſton. Av.* p. 99 Tab. XXXIII. *Meyer. Animal.* II. Tab. XXX.
Carn. Schinkovitz.

Ital. Finco.
Germ. Fink.

DIAGN. *Rectrices nigricantes: extimis duabus ſupra medium interiore latere plus minus albis.*
Tectrices apice albæ, cum aliqua flavedine.

In M. p.

Mas nuptiali toga ſuperbiens, zelotypus, grinniens, canit florente *Corno maſcula*, nidificat in arboribus, videt filios filiorum, tacet initio caniculæ, migrat Octobri gregatim, etſi aliqui una cum feminis hyemem tolerent. Devaſtatur in aucupiis ſeductus a fratribus cœcis, retibus aut viſco captus.

218. FRINGILLA MONTIFRINGILLA.

Fringilla alarum baſi ſubtus flaviſſima. *Linn.* l c n. 4. *Kram. El.* l. c. n. 3.
Fringilla montana. *Jonſton. Av.* Tab. XXXVI.
Carn. Pinoſch.
Ital. Finco montano.
Germ. Nicovitz, Queker.

DIAGN. *Alarum baſes ſubtus ſericea flavedine tinctæ.*

In M. p.

Mas, capite, dorſo, colli lateribus, alis caudaque nigris; roſtro flaveſcente; gula pectoreque rufis; abdomine et uropygio albis; alis baſi ſuperne rufis.

Femina, capite et colli lateribus ſubcinereis, longitudinaliter ſtriatis: ſtrigis a nuca natis; gula albo cinerea cum aliqua tinctura rufa; pectore carneo-rufeſcente; remigibus rectricibusque fuſcis.

Migrat gregaria circa finem Octobris; amariuſculam carnem habet, facile capitur.

219. FRINGILLA CANNABINA.

Fringilla remigibus primoribus rectricibusque nigris utroque margine albis. *Linn.* l. c. n. 28. *Kram.* l. c. n. 8.

Linaria. *Jonſton.* l. c.

Ital. Faganello.

Germ. Hänfling, Flachsfink.

DIAGN. *Remiges et rectrices nigricantes, margine albo.*

In M. p.

Mas verno tempore pileo pectoreque rubris.

Plures familiæ ſimul migrant, capiuntur rete tractili.

220. FRINGILLA DOMESTICA.

Fringilla remigibus rectricibusque fuſcis, corpore griſeo nigroque, faſcia alarum alba ſolitaria. *Linn.* l. c. n. 36.

Fringilla remigibus rectricibusque fuſcis, gula nigra, temporibus ferrugineis, uropygio teſtaceo. *Kram.* l. c. n. 10.

Carn. Grabetz.
Ital. Passere.
Germ. Sperling, Hausspaz.

DIAGN. *Remiges rectricesque fuscæ, exteriore margine ferrugineæ.*
Fascia alarum alba.

In M. p.

Ruralis, gregaria, granivora, cerealibus infensa, epilepsiæ obnoxia, non migrat.

Mas gula nigra, oculis atræ maculæ immersis, albaque macula prope externum oculi canthum, florente *Primula acauli* rudi cantu hymenæa canit, salacissimus, ut triginta vicibus, ac pluries etiam, sine quiete, cum eadem femina coeat. Plures quoque mariti pro uxore certant invicem cum stridore singulari.

Femina gula nigra et macula oculari, nec non fascia alarum alba carens, sub tegmine nidum ædificat, aut aliis avibus vi iniqua furatur, ova quina ponit, videt alteram generationem, et filios suos nutrit etiam extra nidum, ut *Hirundo Rustica.*

Varietatem albam totam *Labaco* missam possideo.

221. FRINGILLA MONTANA.

Fringilla remigibus rectricibusque fuscis, corpore griseo nigroque, alarum fascia alba gemina. *Linn.* l. c. n. 37.

Fringilla remigibus rectricibusque fuſcis, vertice ſpadiceo, uropygio vireſcente. *Kram.* l. c. n. 11.
Ital. Zilega.
Germ. Feldſpaz.

DIAGN. *Faſcia gemina alba in ala ſingula. Uropygium vireſcens.*

In M. p.

Minor priore, pariter gregaria, ruri degens, nidificat in arboribus turribusque.

222. FRINGILLA MARIPOSA.

DIAGN. *Amethyſtina ſunt caput et collum. Rubrum corpus ſubtus. Viride dorſum.*

In V. C.

Statura *Fringillæ cœlibis.* Circum oculos atmoſphæra aurea. Remiges fuſcæ.

Incolæ in *America* vocant *Maripoſa*, quæ vox papilionem ſignificat. Cl. *Jacquin.*

MOTACILLA.

Roſtrum tenue. Lingua bifida. Denticulus ſub apice mandibulæ ſuperioris.

Sedens caudam motitat, arboribus vix inſidet, currit et ambulat, nidum in terra parat et vocem aliquam edit dum volat.

223. MOTACILLA CINCLUS.

Sturnus niger, pectore albo. *Linn.* l. c. p. 290. n. 5.

Motacilla pectore albo, capite et collo piceis, corpore nigricante. *Kram. El.* p. 374. n. 3.

Carn. Povodni kos.

Ital. Merlo d'acqua.

German. Wasseramsel, Bachamsel.

DIAGN. *Gula et pectus alba sunt. Abdomen rufum.*

In M. p.

Caput et collum fusco-castanea. Dorsum glauco nigroque varium. Hypochondria fusco-cinerea. Remiges fuscæ, apice albido. Rectrices totæ fuscæ.

Avis solitaria, densis induta plumis, frigori resistens, super glaciem cantillans, cursitat in littore, celeriter rectaque volat, motitat caudam, victitat larvis insectorum aquatilium, sub aquis mergitur, validos ungues duramque carnem possidet.

Motacillam esse docent lingua, volatus vocalis, et segmenta tibiarum.

Junior ætas abdomen pariter album habet.

224. MOTACILLA ALBA.

Motacilla pectore nigro, rectricibus duabus lateralibus dimidiato oblique albis. *Linn.* l. c. n. 11. *Kram.* l. c. n. 1.

Motacilla. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXXVII.

Carn. Pliska, Paſtaritza.

Ital. Squaſſacoda.

Germ. Graue Bachſtelze.

DIAGN. *Pectus nigrum.*

In M. p.

Colligit inſecta circa aquas, in tectis, agris pratiſque. Cantu prodit et ſequitur *Falconem Tinnunculum.* Septembri et Octobri latibula quærit, verno tempore evigilat, dormit in *Salice.*

225. MOTACILLA FLAVA.

Motacilla pectore abdomineque flavo, rectricibus duabus lateralibus dimidiato oblique flavis. *Linn.* l. c. n. 12. *Kram.* l. c. n. 2.

Motacilla flava. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXXVIII.

Ital. Squaſſacoda d'acqua.

Germ. Gelbe Bachſtelze.

DIAGN. *Conſtans in omni ætate et ſexu eſt uropygium flavum.*

In M. p.

Rivos ſequitur non gregaria, nec migrans; rectrice prima alba, palpebris albis, dorſo cinereo.

226. MOTACILLA BOARULA.

Motacilla flava alia. *Aldrovand. Ornith.* L. 17. C. 25.

Sylvia flava. VII. *Klein. Prodr. Av.* p. 78.

Sylvia flava, cauda irrequieta. Boarula *Ariſtot. Klein. Stem. Av.* p. 14.

Motacilla minor, flava. *Klein. Hiſt. Av.* p. 140. n. VII.

Ital. Boarina.

Germ. Kuhſtelze.

DIAGN. *Minor priore, gregaria, nec aquatica.*

In M. p.

Migrat Octobri. Adit greges armentorum in paſcuis, curſitat et inſecta venatur circa eorum ora pedesque, vocem edit acutam, diſtinctiſſima a priore.

SYLVIA.

Gens tenuiroſtris, inſectivora, canora, garrula, inquieta, arboribus inſidens, ſtrigi illudens, migrans, ſaltitans nec ambulans, vocem nullam edens dum volat.

227. SYLVIA LUSCINIA.

Motacilla rufo cinerea, genuum anulis cinereis. *Linn.* l. c. n. 1. *Kram. El.* p. 375. n. 9.

Motacilla toto corpore rufo, ſubtus pallidiore. *Kram.* l c. n. 10.
Luſcinia. *Jonſton. Av.* p. 127. Tab. XLV.
Carn. Slauz.
Ital. Roſſignollo.
Germ. Nachtigall.

DIAGN. *Superne pallide rufeſcens, ſubtus albida.*
Cauda rufa.

In M. p.

Gutture ſonoro et indefeſſo vocem belle modificat ſedens in umbra dum phœbus igneam comam ſpargit, aut luna argenteum pandit vultum. Mirum *Viperæ* faſcinum *Luſciniam* in in fauces trahens, minime fabuloſum. Ad cantum excitatur muſica et larvis *Tenebrionis* Molitoris.

228. SYLVIA CURUCCA.

Motacilla ſupra fuſca ſubtus albida, rectricibus fuſcis: extima margine tenuiore alba. *Linn.* l. c. n. 6.
Ital. Bianchetto.
Germ. Spottvogel.

DIAGN. *Supra fuſceſcens, ſubtus albida.*
Rectrix extima latere exteriore alba.

In M. p.

Avicula inquieta, garrula, ſimia aliarum, æſtate in hortis piſa frequentans.

229. SYLVIA ATRICAPILLA.

Motacilla teſtacea ſubtus cinerea, pileo obſcuro. *Linn.* l. c. n. 18. *Kram.* l. c. n. 15.

Atricapilla. *Jonſton.Av.* p. 129. Tab.XLV.

Ital. Capo nero.

Germ. Schwarzplatl.

DIAGN. *Subtus albidior.*

Caput pileo nigro tectum.

In M. T.

230. SYLVIA OENANTHE.

Motacilla dorſo cano, fronte alba, oculorum faſcia nigra. *Linn.* l. c. n. 15.

Motacilla dorſo cano, fronte uropygio et linea ſupra oculos albis. *Kram.* l. c. n. 4.

Carn. Bella.

Ital. Cullo bianco.

Germ. Steinſchwazer.

DIAGN. *Cauda alba, apice nigra.*

In M. p.

Circa *Duinum* ſuperne alba eſt; gula, alis, rectricibus intermediis fere totis, aliarumque maculis binis atris.

Nidificat inter ſaxa, venit Aprili M. migrat Septembri.

231. SYLVIA RUBECULA.

Motacilla grisea, gula pectoreque fulvis. *Linn.* l. c. n. 45. *Kram.* l. c. n. 13.
Carn. Smarnza, Taschitza, Taschtza.
Ital. Petto rosso, Pitardello, Petuzzo.
Germ. Rothkehlchen, Rothkröpfl.

DIAGN. *Gula cum pectore fulva.*

In M. p.

Circa æquinoctia venit et migrat, etsi aliquæ hyemem ferant. In domibus muscas destruit.

232. SYLVIA PHOENICURUS.

Motacilla gula nigra, abdomine rufo, capite dorsoque cano. *Linn.* l. c. n. 34. *Kram.* l. c. n. 11.
Ital. Scorsolato, Quarossolo.
German. Rothschwänzchen, Waldrothschweifl.

DIAGN. *Gula nigra.*
Pectus et superior pars abdominis, una cum cauda, rufa sunt.

In M. p.

Mas, verno tempore, fronte alba, gula nigra; autumno autem fronte cinerascente, gulæ basi albo maculata.

Migrat Septembri.

233. SYLVIA TITHYS.

Motacilla remigibus nigricantibus, rectricibus rufis: intermedio pari nigro extrorsum rufescente. *Linn.* S. N. XI. n. 23.

Ital. Moretto.
Germ. Hausrothſchweiſl.

DIAGN. *Rectrices cum ani regione rubræ.*

In M. p.

Mas ſupra cineraſcens, gula pectoreque nigris, abdomine inter femora albido alibi albo nigroque vario.

Femina. Tota fuſco-cinerea.

Statura prioris, etſi *Kramerus.* l. c. n. 12. duplo majorem faciat. Utrique ſexui rectrices duæ mediæ fuſcæ, aliæ verſo ad apicem fuſceſcentes.

234. SYLVIA ZYA.

DIAGN. *Alæ, dorſum, aurium regio fuſco rufoque varia.*
Gula alba.
Collum cum pectore ſubcinereum.

In M. p.

Abdomen albidum. Rectrices et remiges fuſcæ, lateris tenuioris margine rufeſcente. Caput fuſco cineraſcens.

Migrat cum *Sylvia Rubecula*, an hæc *Motacilla* 19. *Kram.*

235. SYLVIA SCHOENOBAENUS?

Motacilla teſtaceo-fuſca, ſubtus pallide teſtacea, capite maculato. *Linn.* l. c. n. 4.
Ital. Griſato.

DIAGN. *Supra pallide rufescens et fusco maculata.*
Gula cum pectore rufescens.
Abdomen et uropygium albidum.

In M. p.

Macula albida supra oculi canthum externum. Fascia alba ad basim alæ. Rectrices acuminatæ.

Nidificat in terra, sedet in apice plantæ, migrat ante florescentiam *Colchici.*

236. SYLVIA MUSCIPETA.

Muscipeta. *Jonston. Av.* Tab. XLV. valde accedit.
Carn. Pontza.
Ital. Grisatto bastardo.

DIAGN. *Gula nigra.*
Macula alba ad latera colli utrinque, aliaque in medio alæ singulæ pariter alba.

In M. p.

Superne nigra, parvisque maculis nebulosa. Pectus rufum. Rectrices obtusiusculæ.

Migrat Octobri M.

237. SYLVIA RUBETRA.

Motacilla nigricans, superciliis albis, macula alarum alba, gula pectoreque flavescente. *Linn.* l. c. n. 16.
Alia ficedula, sive atricapilla. *Jonston. Av.* Tab. XLV.

DIAGN. *Superne fuſca, ſubtus alba.*
Frons alba.
Macula alarum alba.

In M. p.

Rectrices et remiges fuſcæ. Rectrices tres primæ infra medium exteriore latere albæ.

238. SYLVIA TROCHILUS.

Motacilla cinereo virens, remigibus ſubtus flaveſcentibus, ſuperciliis luteis. *Linn.* l. c. n. 49.

Germ. Schmittl.

DIAGN. *Fuſco luteſcens, ſuperne obſcurior.*
Gula albida.

In M. p.

Parva et diſtincta etiam a longe voce ſingulari (*Tin, Ton*).

239. SYLVIA TROGLODYTES.

Motacilla griſea, alis nigris cinereo undulatis. *Linn.* l. c. n. 46. *Kram.* l. c. n. 20.

Regulus. *Jonſton. Av.* Tab. XLII. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXXIX.

Carn. Streſch, Störſchek.

Ital. Reatolo.

Germ. Königerl, Zaunſchlupferl, Schneekönig.

DIAGN. *Supra fuſco rufus, ſubtus albidus fuſcoque maculatus.*
Puncta tria alba ad baſim alæ ſingulæ.

In M. p.

Pusilla volucris, penetrabile frigus nivesque tolerat, et cantu læta prænuntiat. Territa caudam erigit. Per foramina sepium transit agilissima. Vere deserit hortos, montes adit et in frigidioribus sylvarum latebris familiam propagat.

240. SYLVIA REGULUS.

Motacilla remigibus secundariis exteriori margine flavis, medio albis. *Linn.* l. c. n. 48. *Kram.* l. c. n. 21.

Carn. Kralitsch.

Germ. Goldhähnlein, Zaunkönig.

DIAGN. *Vertex capitis flavis et aurantio-sericeis plumis cristatus.*

In M. p.

Statura prioris. Supra cinerascens, cum aliqua flavedine, subtus albidior. Remiges fuscæ, externi lateris margine flavescente. Remiges secundariæ apice albæ.

Hyeme degit in pomariis, arbores *Certhiæ* in modum adscendens, ac sæpe pendulus ex summis ramis.

PARUS.

LINN. SYST. NAT. p. 340.

Rostrum validum, paulo crassius quam in SYLVIA et MOTACILLA. Nares setis tectæ.

241. PARUS BARBATUS.

DIAGN. *Supra ferrugineus, subtus pallidior. E basi rostri utrinque (in Mare) descendunt plumæ nigræ barbam thracicam referentes.*

In M. p.

Cauda ferruginea. Roſtrum ſubconicum, cornei coloris. Remiges fuſcæ, externo latere albidæ. Statura PARI *Majoris*.

Confundi non debet cum *Pendulino*. *Mont. Bonon. Com. II.* P. 2. p. 57. pulchre depicto.

242. PARUS MAIOR.

Parus capite nigro, temporibus albis, nuca lutea. *Linn* l. c. n. 2. *Kram. El.* p. 378. n. 3.

Parus major. *Jonſton. Av.* p. 122. Tab. XLIV.

Carn. Snitza.

Ital. Paruſola, Pariſolla.

Germ. Kohlmaiſe.

DIAGN. *Caput, gula, una cum ſtriga gulæ et uropygio inſerta, nigra.*

Ad aures macula alba.

In M. p.

Pectus et abdomen alibi flavum. Remiges ſecundæ apice albæ.

Volucris curioſa, garrula, inquieta, iracunda, ſubdola, cibum unguibus tenet, roſtro percutit, ſævit in fratres, cadaverum cerebra, nuces, inſecta, carnes vorat, omnivora, gregaria, capienda forcipe lignea, viſco, retibus, cavea deceptoria.

243. PARUS CRISTATUS.

Parus capite criſtato. *Linn.* l. c. n. 2. *Kram.* l. c. n. 2.

Parus criſtatus. *Jonſton. ibid.*

German. Schopfmeiſe.

DIAGN. *Albidus.*

Gula nigra.
Nuca criſtata.
In M. p.

Caput nigro alboque varium. Linea nigra a criſta deorſum tendens. Nigra macula colli triangulo iſoſcele ſimilis. Dorſum cinereo rufeſcens. Remiges rectricesque fuſcæ.

244. PARUS CAERULEUS.

Parus remigibus cæruleſcentibus: primoribus margine exteriore albis, fronte alba, vertice cæruleo. *Linn.* l. c. n. 5. *Kram.* l. c. n. 3.

Parus cæruleus. *Jonſton. Av.* l. c. *Meyer. Animal.* I. Tab. XXXIII.

Carn. Blava-Snitza, Blau-Mandltz.

Germ. Blaumeiſe.

DIAGN. *Cærulea ſunt nuca, capitis vertex, faſcia colli.*
Alba vero frons, tempora, faſcia ſub nuca.

In M. p.

A baſi mandibulæ inferioris nata ſtriga nigra inſeritur faſciæ colli nigræ. Pectus flavicans. Hypochondria flava. Rectrices fere totæ, remiges vero externo tantum latere cæruleæ. Abdomen albidum.

245. PARUS ATER.

Parus capite nigro, dorſo cinereo, occipite pectoreque albo. *Linn.* l. c. n. 7. *Kram.* l. c. n. 4.

Germ. Speermeiſe, Kreuzmeiſe.

DIAGN. *Caput nigrum.*

Regio capitis ſub oculis, collum, pectus, abdomen, uropygium alba ſunt.

In M. p.

Alæ, cauda, dorſum, fuſco-cinerea.

246. PARUS PALUSTRIS.

Parus capite nigro, temporibus albis, dorſo cinereo. *Linn.* l. c. n. 8. *Kram.* l.c.n.5.

Germ. Hundsmeiſe.

DIAGN. *Caput, gula, tempora, ut in Paro majore.*

Abdomen album, absque ſtriga nigra longitudinali.

In M. p.

Sub occipite nonnullæ maculæ albæ, ſimilesque ad baſim alæ ſingulæ. Dorſum plumbeum.

247. PARUS CAUDATUS.

Parus vertice albo, cauda corpore longiore. *Linn.* l. c. n. 11. *Kram.* l. c. n. 6.

Parus caudatus. *Meyer. Animal.* II. Tab. XXVII.

Carn. Gaugartza.

Ital. Molinarella.

Germ. Belzmeiſe, Pfannenſtiel.

DIAGN. *Rectrices ſuperiores nigræ, corpore longiores.*

In M. p.

Albida ſunt caput, collum, pectus, abdominis baſis, cum uropygio.

Familia una vel alia hyeme circumvolat.

248. PARUS ERYTHROCEPHALUS.

Parus ater, capite femoribusque fulvis. *Linn.* S. N. XI. n. 10.

DIAGN. *Nigerrimus,*

Caput et femora aurantio-ſericea.
Miſit *Celeberr. I. T. Gronovius.*
Elegantiſſimus et minor prioribus.

HIRUNDO.

LINN. SYST. NAT. p. 191.

Gens inſectivora, macrops, ſedula, frigoris impatiens, ſub tegmine nidificans, hyeme latens lethargica, alio æquinoctio evigilans, cantu rudi, oris rictu amplo, roſtro depreſſo, naribus patulis, mandibulæ ſuperioris apice deflexo, ab omnibus aliis aereis hoſpitibus facile diſtinguenda.

249. HIRUNDO RUSTICA.

Hirundo rectricibus, exceptis duabus intermediis, macula alba notatis. *Linn.* l. c. n. 1. *Kram.* l. c. p. 380. n. 1.

Hirundo domeſtica. *Jonſton. Av.* Tab. XLII. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXXXVI.

Carn. Lauſtaza.

Ital. Rondine, Rondinella, Rondola.

Germ. Hausſchwalbe.

DIAGN. *Nigro-cæruleſcens.*

Frons et gula caſtanea.

In M. p.

Venit ſecunda aut tertia Aprilis. Nidificat intra domos. Pullos nutrit etiam extra nidum. Genitores tota die venantur inſecta, hoſtem filiis ſibilo denuntiant, juniores infeſtantur Hippoboſca peculiari (*Entom. Carn.* 1023). Migraturæ conveniunt in tectis ædium elatiorum in turribus, et arboribus.

250. HIRUNDO URBICA.

Hirundo rectricibus immaculatis, dorso nigro-cærulescente. *Linn.* l. c. n. 3. *Kram.* l. c. n. 2.

Hirundo agrestis. *Jonston.* l. c.

Carn. Huda urnik (*hæc et sequens*).

Ital. Tartaro.

Germ. Speyerl, Spyrschwalbe.

DIAGN. *Supra nigro-cærulescens.*

Subtus una cum ani regione alba.

Tibiæ et digiti plumulis tecti.

In M. p.

Serius venit, non cantillat in pertica, pullos extra nidum non nutrit, extra domos sub tecto dealbatis ædibus nidum ædificat, migratura societatem instituit ut prior, ac sæpe eidem immixta.

251. HIRUNDO APUS.

Hirundo nigricans, gula alba, digitis omnibus quatuor anticis. *Linn.* l. c. n. 5. *Kram.* l. c. n. 3.

Apus. *Jonston.* l. c. *Meyer. Animal.* II. Tab. LXXXV.

Ital. Seslone nero.

Germ. Thurnschwalbe, Geyerschwalbe.

DIAGN. *Tibiæ plumosæ.*

Digiti nudi, omnes antici.

In M. p.

Celerrime circumvolat, alia aliam persequitur sibilans; huic alæ arcuatæ, cauda longiores, gula alba, nares ellipticæ cum duplicatura in latere interno, mandibula quoque inferior deflexa.

Posset itaque proprium Genus constituere.

252. HIRUNDO ALPINA.

DIAGN. *Omnia prioris, sed*

Pectus album.

In *Comitatus Tyrolensis* alpibus summis.

Paulo major priore, nidificat in excelsis alpium rupibus.

253. HIRUNDO RUPESTRIS.

DIAGN. *Supra murina, subtus albida.*
Rectrices macula ovali alba in latere interno.
Pedes nudi, nigri.

In M. p. ex *Comitatu Tyrolensi.*

Statura *H. Urbicæ.* Rostrum nigrum. Remiges obscuriores quam plumæ dorsales. Rectrices remigibus concolores. Cauda emarginata, nec forcipata.

Nidum argillosum ædificat in scaphis rupium præruptarum. Definitio H. *ripariæ.* LINN. huic quoque convenit.

CAPRIMULGUS.

LINN. SYST. NAT. p. 346.

Differt ab *Hirundine* mandibula superiore obsoleto dente sub apice notata, vibrissis septem marginalibus utrinque e medio loco ejusdem mandibulæ prodeuntibus.

254. CAPRIMULGUS EUROPÆUS.

Caprimulgus narium tubis obsoletis. *Linn.* l. c. n. 1.

Hirundo caprimulga. *Klein. Hist. Av.* p. 152. n. 1. cum icone.

Ital. Tettavache.

Germ. Kuhsauger.

DIAGN. *Rectrices cinerascentes, fasciis et maculis fusco-nigris.*

In M. p.

Rictus oris longitudinalis est unciarum duarum et linearum 4-5. Lingua quatuor lineas vix longa, integra, segmentis baseos interne dentatis. Nares ovatæ, patulæ. Mandibula inferior interne foramen habet, cui adsidet callus. Aures amplæ. Caput et dorsum cinereum, nigris punctis et lituris longitudinalibus variegatum. Gula, pectus, abdomen, uropygium, albido-testaceis ac fasciatis plumis induta. Alæ fuscæ, superne ferrugineo-maculatæ, subtus fasciis testaceis. Remex secunda longior, et quasi semipedalis, omnes interno latere fasciatæ, altero ferrugineis maculis vario. Cauda rotundata. Tibiæ plumis femoralibus tectæ, octo lineas longæ. Digitus posticus exiguus. Unguis digiti medii uno latere octolobatus.

Nidum parat in sylvis supra terram marcidis foliis interne vestitum. Ova ponit bina, alba, maculisque fuscis numerosis, distinctis et confluentibus variegata. Vesperi exit, super stipitem aut in apice arboris triste canit, venatur phalænas. Interdiu latet, aut sugit ubera pecorum cornutorum.

IOANNIS ANTONII SCOPOLI

ANNVS II.

HISTORICO-

NATVRALIS.

I. *Iter Goriziense.*

II. *Iter Tyrolense.*

III. *De Cucurbita Pepone observationes.*

IV. *Lichenis Islandici Vires medicæ.*

LIPSIÆ,
SVMTIB. CHRIST. GOTTLOB HILSCHERI,
MDCCLXIX.

CELEBERRIMO

VIRO

D. IACOBO CHRIST. SCHÆFFER

Theolog. & Philoſ. Doctori, & Eccl. Evang. Ratisb. Miniſtro, Regiæ Daniæ & Norvegiæ Maieſtati a Conſiliis; Gymnaſii Academici Altonenſis Profesſori honorario; Academiæ Imp. Nat. Cur. Petropolitanæ, Londinenſis, Berolinenſis, Monac. nec non Societ. Botan. Florentinæ, Germanic. Gœtting. Lipſienſ. &c. Membro.

SECVNDVM HVNC ANNVM HISTORICO - NATVRALEM

D. D. D.

IOANNES SCOPOLI.

PRÆFATIO.

Omnia bene describere, quæ in hoc mundo a DEO facta, aut naturæ creatæ viribus elaborata fuerunt, opus est non unius hominis, nec unius ævi. Hinc Faunæ & Floræ utilissimæ, hinc Monographi præstantissimi.

In hoc itaque anno ea fideliter enarrabo, quæ in Itinere Goritiensi *&* Tyrolensi *meis oculis sese obtulerunt, additis observationibus nonnullis de* Cucurbita Pepone, *& de* Lichene Islandico.

Taceo Plantas in primo Itinere visas, quæ in Floram Carniolicam *secundam transierunt, Tyrolenses vero eas unice dicam, quæ novæ, aut minus rite cognitæ mihi videntur.*

Paucas etiam de Animalibus observationes institui, de quibus disserui in Entomologia Carniolica, *&* *in* Anno I. *nova enim ut detegerem primarius finis Itinerum, & moræ brevitas, non concessit.*

Fossilium quoque brevis historia est, nec ea experimentorum farragine ornata, quam ostentare quidam in suis scriptis voluerunt. Scio equidem brevitatem vitæ nostræ vix sufficere ad unius lapidis naturam funditus eruendam, sed et scio tædiosum hunc docendi modum, ac sufficere nobis nosse essentiales & certis experimentis innixos naturalium rerum caracteres.

Peponis *historia ostendit modum examinandi Vegetabilia, Observationes vero de* Lichene Islandico *ad Forum medicum pertinent, & Materiæ Medicæ incremento dicatæ sunt; nihil enim inutile est in rerum natura, nec contemnendus est labor ullus, quem ad utilitatem generis humani susceptum videmus.*

I. ITER GORIZIENSE.

Scopus hujus itineris, voluntate ac favore Cæſ. ac Regiæ Societatis Agriculturæ, decima octava Septembr. Anni MDCCLXVI, ſuſcepti, fuit res agraria, ut cognita terrarum indole, publica comitatuum eorum commoda promoverentur. Pauciſſima itaque videre Animalia, paucasque Plantas raptim legere licuit, quarum deſcriptiones Editioni ſecundæ FLORÆ meæ CARNIOLICÆ inſertas, data occaſione, publici juris faciam. Volitantem in colle Medeenſi, aliisque in locis vidi *Gryllum Religioſum*, quem jam pridem in collibus *Auſtriæ* circa *Baden* inveni. In *Scrophularia canina* circa *Duinum* erant Larvæ flavæ, capite nigro, nigrisque punctis variegatæ, quæ vaſi vitreo incluſæ ge-

nuerunt *Muſcas* aliquot *deceptorias* (*Entomol. Carn.* 884.), quod inſectum, diligentius examinatum habebat roſtrum retractile et compoſitum ſetis binis ſubulatis, acutis: una majore, alia vero tenuiore inferioreque. Ex hujus roſtri baſi prodeunt palpi rufi, piloſi, tenues, ſetulis prædictis duplo longiores. Non eſt ergo *Muſca* ſed *Anthrax*, cui os armatum roſtro biſeto: vagina baſi carnoſa, retractili, apice dilatata, minime labiata, palpigera, univalvi. *Entom. Carn.* p. 358.

Dum in collibus circa *Lutſchenik* evellerem radices *Ophrydis corallorhizæ*, inveni ſpeciem *Scarabæi* a nemine hucuſque deſcriptam. Huic corpus ovatum, fuſcum, quatuor lineas longum. Thorax in medio macula parva nigra, quam ambit circulus villorum lucidorum ruforumque. Elitra ſtriis tribus tenuibus nigris lineata: lineis punctatis: punctis duobus aut tribus rufis, exiguis. Alæ tenues. Pedes nigri. Corpus ſubtus nigricans et ſubpolitum. Hunc voco *Scarabæum Bupreſtoidem*, ob caput, in cadavere deflexum, *Bupreſti* proprium. In Foſſis circa *Cormons*, dum plantas quæro, vidi in aquarum ſedimento maculas rubras, quas a *Conferva* quadam conſtitutas eſſe credebam. Verumtamen dum eas attentius examino, erant congeries vermiculorum, qui erecto corpore, undulatorio motu continuo agitabantur, digito autem tacti evaneſcebant intra lutum ſeſe ſubito recipientes, ac brevi denuo

exituri. Craſſities horum vermium tenui filo ſimilis eſt, longitudo vero quinque lineas non excedit, An hic *Lumbricus terreſtris minor rubicundus. Sloan. Jam.* 2. p. 189. an potius *Gordii* nova ſpecies, ſeu *Gordius gregarius ruber?* annulos certe, aut aſperitates nullas in his vermiculis, microſcopio meo detegere licuit.

Inter lapides calcarios, qui paſſim nudos Kartſchii colles conſtituunt, inſtrata ubique occurrebat *Humus atra*, ſoboles analyſeos naturalis corporum vegetabilium, de cujus indole obſervationes aliquas in medium proferam.

Observ. I. Decem unciæ hujus humi, a peregrinis aliorum lapidum fragmentis diligentiſſime ſeparatæ, igne arenæ, dederunt aquæ puræ inſipidæ uncias duas et grana viginti quinque; olei primo flavi, dein fuſci empyreumatici drachmas fere binas; in fundo vero retortæ manſit pulvis nigerrimus, tenuiſſimus, ex quo magnes chalybeus particulas nonnullas extraxit.

Corolar. 1. Erat humus in moderato calore cubiculi per menſem exſicata, et tamen adeo aquoſa. Idem fluidum obtinetur ex omni individuo creatæ naturæ, ex quo eiusdem copia, neceſſitas, & uſus apparet.

Corol. 2. Oleum hoc prorſum idem eſt cum illo, quod ſimili apparatu ex quolibet animali ac vegetabili educitur.

Observ. II. Dicta quantitas humi, drachmas quatuor aquæ communis commode abſorbere, ac retinere poteſt.

Corol. 1. Humus exſicata fuit in gradu caloris 24 thermometri noſtri, hinc ſi æſtate calidior reddita fuerit, maiorem etiam aquæ copiam excipiet et retinebit.

Observ. III. Cum ſpiritu vitrioli leviter tantum, cum aqua forti autem nihil effervesſcit.

Corol. 1. Nulla efferveſcentia cum acido Nitri defectum particularum calcariarum, aliqua vero cum acido Vitrioli praeſentiam metallicæ terræ demonſtrat. Poteſt tamen & alcalinum quid corpori alicui inhærere, heterogeneis ita copulatum, ut ab acidis mineralibus aggredi nequeat.

Observ. IV. Trita cum ſale armoniaco, odorem non ſpargit urinoſum.

Corol. Principia ſalis ammoniaci, nempe acidum muriæ & alcali volatile, trituratione cum calce aut alcali fixo, invicem ſeparatur; illud enim unitur cum alcali fixo, hoc vero in auras avolat, et nares ingrato odore ferit. Humus itaque noſtra non eſt indolis calcariæ, cum ex eius

trituratione cum ſale ammoniaco, nullus odor percipiatur.

OBSERV. V. Caput mortuum (*Obſ. 1.*) uſtulatum flaveſcit, & magneti magis amicum fit.

Corol. 1. Colorem flavum in regno lapideo terræ ferriferæ proprium eſſe demonſtrant fatiscentia vitrioli martis, minera terri paluſtris, rubigo, ac vitrioli eiusdem repetita ſolutio & præcipitatio cum alcali fixo. Calx hæc metallica principio inflammabili carboni animalium ac vegetabilium inhærente coniuncta, attrahitur a magnete, idque eo fortius, quo propius, eo phlogiſto animata ad perfecti ferri naturam acceſſerit.

Corol. 2. Terra itaque ferrifera etiam in animali et vegetabili regno reperitur, eademque ex melle, ſuccis plantarum, cineribus, ſanguine &c. elici poteſt.

Corol. 3. En metamorphoſim terræ nigræ in luteam, ſterilis in metallicam, ac ferriferæ intractabilis in attractoriam; unde mire larvata patet terrarum indoles, ac facilis lapſus in errores, quoties foſſilium caracteres non igne chemico, ſed alienis laboribus aut ſolo ſenſuum auxilio ſtatuuntur.

OBSERV. VI. Terræ hæc mixta cum ſale ammoniaco, dat in igne ſublimatum flavum.

Corol. 1. Simili colore tingitur ſal hoc addita limatura ferri, aut terra ferrifera, ut ideo modus hic certus ſit detegendi in omni foſſili corpore terram præditam.

Corol. 2. Terram hanc a ſale ammoniaco ſeparat alcali fixum abſorbens acidum ſalis, quod acido vitrioli poſtea expelli debet. Sic remanet Tartarus vitriolatus, qui ſolutus relinquit in filtro crocum martis.

OBSERV. VII. Reſiduum ab hac operatione (*Obſ.* VI.) nigrum eſt & modice trahitur a magnete.

Corol. 1. Ex quo patet φλογιςον penetrare etiam poros vitri, & terram ferriferam ex intractabili in atractoriam mutare poſſe.

OBSERV. VIII. Æquales partes humi & vitrioli viridis ad rubedinem calcinati, indidi retortæ vitreæ, obſervaturus, an acidum Nitri vel Salis lateat in hac terra. Sed nullus vapor ruber, & nullæ ſtriæ albidæ in excipulo apparuerunt, quod peracta deſtillatione continebat aquam acidulam, & pingui cuticula tectam.

Corol. 1. Hinc acidum Nitri non latet in omni humo, ſed tantum in illa, quæ

terram organicam animalium & vegetabilium determinatæ copiæ principii inflammabilis a putredine attenuati iunctam secum gerit. Acidus aquæ sapor fit ab acido vitrioli, cum solutionem calcis in acido nitri præcipitet, & sic gypsum constituat. Errant itaque, qui vitriolo, aut eius acido, purum Spiritum Nitri se obtenturos esse putant, & aquam fortem habent pro simplici fluido, cum sit compositum ex acido Nitri, acido Vitrioli, & partibus inflammabilibus.

Corol. 2. Residuum in retorta cum aqua coctum, dedit lixivium sapidum flavescens, unde vitri superficies interna colorem flavum difficulter eluendum obtinuit, qui in externa superficie iridis colores ostendebat. Estne hoc phlogiston materia universalis ab adeptis adeo decantata & tam anxie quæsita?

Corol. 3. Ex lixivio prædicto secessit sponte terra flava ochreacea, quam a fluido supernatante penitus separavi. Fluidum hoc evaporatum reliquit crustam griseam, vitriolico sapore præditam, & ponderantem grana septemdecim. Hæc salina substantia cum decocto gallarum constituit atramentum, mercurium vero ex aqua forti præcipitat colore fusco.

OBSERV. IX. In cucurbita restitans massa dat cum aqua ebulliente solutionem coloris palleacei & saporis subdulcis, quæ in gradu caloris vigesimo sexto mei termometri deponit terram flavam, tenuissimam.

Corol. 1. Unde terra hæc colorata? Filia sine dubio est fatiscentis vitrioli aut salis alterius eo momento evoluta, in quo acidæ particulæ ab ea divisæ fuerunt. Nulla enim terra solubilis est, nisi acido nupta, nec ulla præcipitatio spontanea terræ alicuius fieri potest, nisi dissipato illo acido, quocum antea conjuncta salinum corpus constituebat.

Corol. 2. Eandem terram deponit solutio salis illius, quod in *Tentam. II. de Hydrargyro dixi Vitriolum capillare, in Introductione vero ad cognitionem & usum Fossilium* germanice editam, Halotrychum appellavi.

OBSERV. X. Humus dicta, absque additamento, mutatur in scoriam spongiosam, superne griseam subtus atram, aquæ supernatantem.

Corol. Observatio hæc Pumicis historiam egregie illustrat, quam aliqui Lithantracis, alii Asbesti filiam appellant. Similem scoriam Pumici similem dant Argillæ nonnullæ, ut ideo probabile sit terras

hasce subterraneo Vulcani igne liquatas, in Pumicem mutari posse.

OBSERV. XI. Cum Argillæ Possoniensis æquali copia iuncta præbet scoriam cineream, superne tuberculosam, & aquæ pariter innatantem.

Corol. Notandus est fluxus in igne Argillæ adeo apyræ, ut igni fortissimo, ad aurichalchi præparationem necessario, resistere possit; unde patet possibilitas redigendi in fluxum omnem terram, dummodo notum fuerit corpus illud, quod ei in igne fusorio adjungi debet. Argenti minera ad cellas marianas Austriæ difficillime fundebatur, donec addita argillæ calcarius lapis inhærens facillime fluxerit alioquin refractarius.

OBSERV. XII. Cum anatica dosi lapidis calcarii mixta similem scoriam dedit, magis tamen spongiosam, & pluribus tuberculis exasperatam.

Corol. Hinc facilius unitur cum argilla, quam cum terra calcaria.

OBSERV. XIII. Ex æquali copia humi & terræ siliceæ obtinui scoriam nigram, firmiorem, aquæ supernatantem, nec adeo spongiosam ut erant priores (*Obs. X-XII.*)

Corol. Inpedit itaque silex ne humus intumescat, & partem suam inflammabi-

lem tam facile dimittat, ex quo adfinitas terræ filicæ cum principio inflammabili clare elucescit, quod bene notandum.

OBSERV. XIV. Unciis duabus humi tostæ & flavescentis addidi sex uncias spiritus vitrioli, & per horam integram digessi in calore aquæ fere ebullientis. Absoluta hac digestione colatus liquor colorem habuit vini albi, aut urinæ sani hominis. Hic solutione cinerum clavellatorum sensim saturatus deposuit sedimentum album, floccosum, tenue præcipitatum hoc formavit in filtro pultem albam, quæ edulcorata & siccata ponderavit uncias duas & drachmas tres. Ex residuo liquore natæ sunt crystalli partim subrotundæ, modice flavescentes, acuminatæ polyedræ; partim vero prismaticæ & angulis quatuor totidemque planis instructæ.

Corol. 1. Similes crystallos obtinui etiam ex Halotrycho fodinarum Idriensium & Hungaricarum, nec non ex lapide calaminari Corinthiæ cum spiritu vitrioli digesto.

OBSERV. XV. Crucibulo imposui æqualem copiam humi ustulatæ & cinerum clavellatorum, & hanc mixturam in igne valido per horam reliqui. Massam adhuc calentem transtuli in vas aqua destillata plenum, & igni denuo commisi, ut per semihoram ebu-

ebuliret. Sic obtinui aquam palleceo colore, & ſtyptico ſapore præditam, quæ filtrata non efferbuit cum ſolutione vitrioli, non cum ſolutione mineræ ferri hæmatiticæ in acido vitriolico facta, non cum alcalina ſolutione reguli antimonii martialis, neç etiam cum ſpiritu ſalis ammoniaci. Eadem aqua in calore graduum (42.) deponit terram albam tenuiſſimam, in ſpiritu vini nequaquam ſolubilem.

Corol. 1. Alcali fixum in hoc experimento, cum oleoſis Terræ partibus unitum, ſaponem conſtituit, cujus ſolutio nec cum acidis nec cum alcalinis effervescit.

Corol. 2. Depoſita terra oſtendit vim aquæ ab acido provenientem, in ſuſtentandis & per animale ac vegetabile regnum diſtribuendis particulis terreſtribus ad eorum baſim ac vitam neceſſariis.

Observ. XVI. Drachma una Arſenici albi mixta cum eadem humi copia, dedit ſublimatum album. In fundo autem vitri erat humus atra eique ſimilis, de qua dictum in *Obſ.* 1.

Corol. 1. Nullum itaque ſulphur in hac terra reperitur.

Observ. XVII. Viginti partes Zinci lapidis calaminaris albi, una cum ſex partibus humi indidi retoræ terreæ in furno ferreo

Lehmanniano, indeque non zincum perfectum, sed pollinem luteo-viridem, cum immixtis granulis albis, in fundo retortæ obtinui, ex quo ferreo magnete partes aliquæ extrahi poterant.

Corol. 1. Nonne mira hæc, nec cum alia addita terra, possibilis est pulveris colorati productio? Volatilem materiam esse unicam colorum omnium causam in rerum natura, certum est quidem, sed qualiter colores modo in igne persistentes, modo evanidos, modo vero hosce & illos producat, ignoramus. Hoc equidem scimus modificari fixum a volatili & contra, ac purum Φλογιςόν ex rebus educere summum esse artis hermeticæ arcanum.

OBSERV. XVIII. Tentavi reductionem Zinci in eo polline latentis methodo Marggrafiana, sed non obtinui.

Corol. 1. En quam facile possit una terra aliam reddere irreducibilem, & quam male infortunia nata in operibus fusoriis adscribantur semper latrociniis semimetallici corporis mineræ inhærentis. Hinc patet necessitas & utilitas Chymiæ metallurgicæ in iis terris, ubi id unice agitur, quod prius actum, & Pyrotechnia metallurgica mere empirica, nec rationalis.

OBSERV. XIX. Minii grana centum miſcui cum eadem humi copia, indeque obtinui quinquaginta octo grana plumbi perfecti, ac vitrum ſordide flavum.

Corol. 1. Novum hoc eſt ſulphuris metallici in hac terra latentis argumentum, ſine quo nulla calx metallica reduci poteſt.

Corol. 2. Sed quare ſulphur hoc reduxit calcem Saturni, calcem vero Zinci (*Obſ. XVIII.*) reducere non potuit? Nonne videmus terram unam metallicam hoc additamento mutari in metallum perfectum, aliam vero non item?

Hinc apparet 1) Humum prædictam non eſſe terram calcariam, (*Obſ.* III. IV.) ſed argilloſam (*Obſ.* X.) particulis martialibus (*Obſ.* I. III. V. VI. VII. IX.) atque inflammabilibus (*Obſ.* I. VII. XIII. XV. XIX.) copulatam, & diverſam ab illis, quas *Wallerius* terras macras vocavit; Hæc enim, ut dictum, albidum colorem in igne non acquirit, ut *humus communis atra*, nec proprietates humi vegitabilis lutoſæ poſſidet a *Wallerio* recenſitas.

2) Argillam eſſe terram aliam primigeniam, quæ inflammabilibus terreisque animalium & vegetabilium putreſcentium ac diſſolutorum elementis unita, vulgarem humum conſtituit.

3) Terræ huius maiorem minoremve fœcunditatem adſcribendam eſſe ſubſtantiæ ſaponaceæ ex vegetabili aut animali regno eidem communicatæ, nec non certo cuidam contactui partium terrearum, qui in eadem poros aptæ magnitudinis. & interſtitia ea conſtituat, quæ aquam nec cito nimis emittant, nec eius ingreſſum & iter impediant. Si enim ob nimiam pororum amplitudinem, aqua a ſtrato ſupremo in inferiores prius tranſit, ac ſucci ſaponacei humo inhærentes ab ea apte ſoluti & radiculis plantarum fuerint applicati, deficiet vegetabilibus alimentum, & terra etſi pingui humore fœta, attamen ſterilis erit, quod etiam eveniet, ſi ob tenacem nimis & cretaceam terræ indolem aqua eius poros nimis anguſtos penetrare & materiem vegetabilibus putriendis aptam in ea ſolvere ac colligere non poſſit.

4) Non eſſe terram ferriferam incremento plantarum adeo contrariam, ut quidam putant, ſed potius faventem, niſi forte ab occurſu acidi vitriolici, ſal metallicum conſtituerit, vitæ ac vegetationi plantarum maxime adverſum.

In ſeptentrionali lateris *Montis Medeæ*, & in pratis agriſque ei vicinis occurrit terra rubeſcens, de qua ſequentes obſervationes inſtitui.

OBSERV. I. Ex centum granis huius terræ ſub tegula uſtulatis, remanent grana ſeptuaginta octo, quam iacturam ſola fere aqua conſtituit, ut eius toſtura in vaſe clauſo demonſtrat.

Corol. Obſervatio ponderis diminuti poſt toſturam in examine cuiusque terræ utiliter, in mineris vero neceſſario adnotanda eſt; ſic enim diſcimus quanta aquæ copia ab illis abſorberi, & quouſque valor metallicus in omni minera concentrari in igne queat.

OBSERV. II. Siccus pulvis igne toſtus ſaturationem rubedinem, aqua vero humectatus maiorem duritiem acquirit.

Corol. 1. Argillæ molles ſunt, flexiles, glutinoſæ. Conſumpto hoc glutine perit plaſtica virtus, & ad indolem terræ ſiliceæ proxime accedunt.

Corol. 2. Color Argillæ in igne nunquam manet idem. Eandem coloris mutationem ſubeunt mineræ plurimæ, ac præſertim martiales.

OBSERV. III. In igne durior evadit, & mutatur in ſcoriam cinamomæo colore tinctam, quæ in pulverem redacta, fere tota trahitur a magnete.

Colol. 1. Crudam terram magnes non attrahit, ergo vis attractoria terræ ferriferæ

pendet a principio inflammabili regni animalis & vegetabilis cum ea intime iuncto.

Observ. IV. Non detonat cum nitro.

Corol. Hinc evolutum inflammabile nullum fovet.

Observ. V. Non separat volatile urinosum in sale ammoniaco.

Corol. I. Ergo terram alcariam non continet.

Observ. VI. Cum calce non constituit cementum sub aqua indurandum, ut terra Puzzolana, sed massam rosei coloris, quæ post aliquot horas in aqua dissolvitur in pollinem tenuissimum.

Corol. I. Ex binis hisce terris, nempe calce & argilla, producitur marga, quæ pariter in aqua fatiscit in pollinem tenuem, aut in lamellas secedit, ac præterea cum acidis mineralibus effervescit.

Observ. VII. Solutio terræ dictæ in spiritu vitrioli, dat cum lixivio sanguinis elegans ceruleum Berolinense etiam sine alumine, addito vero hoc sale tota aqua cæruleum colorem induit, & minor magisterii cærulei quantitas obtinetur. Idem cæruleum obtinetur eadem terra in spiritu salis soluta, & ex solutione eiusdem in spiritu vitrioli additis tribus partibus aluminis & dimidia par-

te vitrioli martis. Id ipſum magiſterium producitur & terra noſtra cocta cum ſolutione vitrioli, addita ſolutione calida aluminis albi & debita copia lixivii ſanguinis. Quamiſſa terra ſolutiones dictæ dant præcipitatum nigrum, addito lixivio, quod adfuſa ſolutione eiusdem terræ in ſpiritu vitrioli cæruleum evadit.

Corol. 1. Idem Cæruleum Berolinenſe obtinetur ex ſolutione ferri in ſpiritu ſalis, aut nitri, nec non ex ſolutione mineræ ferri hæmatiticæ in ſpiritu vitrioli, addito lixivio, ex quo patet ad productionem huius magiſterii martem eſſe neceſſarium, quidquid contrariam ſententiam teneat *Auctor Chymiæ Experimentalis*; ſi enim præcipitatum hoc in igne torreatur, dimidia fere eiusdem portio in auras abit, reliqua vero eſt terra rubella & flaveſcens, quæ modice attrahitur a magnete.

Corol. 2. Taceo alia experimenta, quae cum terra rubra Medeenſi aliisque corporibus, ad illuſtrandam Cærulei Berolinenſis hiſtoriam, nuper inſtitui, quæ alio loco (*Ann.* III. 3.) enarabo.

OBSERV. VIII. Spiritus vitrioli cum centenario huius terræ digeſtus dat flavam ſolutionem, quæ alcali fixo ſaturata deponit ſedimentum rubellum, ponderis granorum ſeptuaginta.

Corol. Idem præcipitatum præbent mineræ ferri hæmatiticæ in eodem acido liquore folutæ.

Observ. IX. Nitro addita, acidam eius partem expellit, feu clarius loquendo, partem eius aliquam volatilem reddit.

Corol. 1. Expulfio hæc non ideo contingit, quia terra noftra acidum foveat fortius nitrofo, fed quia gravior eft nitro.

Corol. 2. Abfoluta deftillatione, non poteft ex capite mortuo elici tartarus vitriolatus, evidenti argumento, non ineffe eidem terræ acidum vitrioli, quale omni argillæ ineffe quidam arbitrantur.

Observ. X. Terræ huic inhærent nonnullæ particulæ Pyritis flavi & plumbi galenici.

Corol. 1. An hic pyrites eft aurum illud, quod in monte Medeæ olim erutum adfirmant nonnulli?

Observ. XI. Habitum eiusdem ad alia corpora terreftria fequentem obfervavi.

1) Ex æquali copia terræ noftræ & lapidis calcarii obtinui fcoriam duram, fufco-terream, magneti vix amicam, cui albida grana immixta erant.

2) Una pars terræ & lapidis calaminaris, ac dimidia quarti albi, dederunt fcoriam rufam, duram, ferro magis amicam, fria-

biliorem, granulis albis pariter immixtis.

3) 1 Pars Argillæ, 1 Quarti, $\frac{1}{4}$ Asbesti lini faciunt scoriam duriorem, fuscam, magneticam, in qua fila asbesti fusca & integra videbantur.

4) 1 Pars calcis & 1 argilla præbent cum terra nostra scoriam solidam, superne roseam, aquæ supernatantem.

5) Eadem copia terræ & alabastri largitur scoriam rufescentem, firmam, cui gypseæ & albæ particulæ passim erant immixtæ.

6) Eadem quantitas terræ & humi prioris dant scoriam ochreaceam, firmiusculam, friabiliorem, granulis albis variegatam.

7) Cum æquali dosi molybdænæ austriacæ largitur scoriam fusco-plumbeam, modice magneticam.

Corol. 1. Argilla itaque potens est superare refractariam indolem lapidis calcarii, gypsei, quarzi & molybdenæ.

Corol. 2. Sed cur non etiam asbestus cum terra nostra scoriam facit? Nonne lapis ille fovet terram incognitam, singularem, examine chymico dignam?

OBSERV. XII. Eadem mixta cum æquali copia

1) Mineræ argenti Schemnitzensis vulgaris, dat scoriam atram, duram.

2) Galenæ Schemnitzensis ex *Pacherstollen* dat plumbi perfecti grana 54, & scoriam nigram, tophaceam, duram.

3) Galenæ ex *Tisser Styriæ*, dat scoriam atro-fuscam, duram; plumbum vero nullum.

4) Cupri flavi Hungariæ, dat scoriam atram, porosam, & cuprum nullum.

5) Cupri nigri hungarici, dat cuprum nullum, scoriam vero nigram, duram, priore minus porosam.

6) Cupri fatiscentis viridis hungarici, dat granula nonnulla reducti cupri, immixta scoriæ rubellæ, hinc inde virescentis, duræ, spongiosæ.

7) Ferri spatosi Styriæ, dat ferrum nullum, & scoriam sordide fuscam, duram.

8) Ferri hæmatitici, dat scoriam nigram, hinc inde ferrugineam, solidam, absque omni ferro.

Additus fuit cuique probæ fluxus niger, cum pulvere vitri & sale communi.

Corol. 1. Scoria nigra & solida minerarum (2. 4. 5.) demonstrat copiam terræ ferriferæ, & bolarium terrarum efficaciam in earum fluxu promovendo. Sed idem hic fluxus nimium facilis forte causa est, quod non omnes mineræ granum metalli

perfecti dederint, cum actio ignis in terras metallicas, & separatio homogenei ab heterogeneo absque certo temporis spatio feliciter peragi nequeat.

Corol. 2. Nulla vero reductio difficilior est, quam lapidum ferrariorum, qui principium inflammabile difficulter recipiunt, ac receptum facile amittunt. Diversa quoque est terræ indoles, quæ martem fovet, ut ideo non mirum, si fusio eorum lapidum tunc felicius succedat, cum diversæ species debita proportione coniunctæ in eodem furno simul liquantur.

Mons ille, ad cuius radicem pagus *Cormons* iacet, & in cuius obtuso vertice antiquæ arcis rudera etiamnum conspiciuntur, constat lapide calcario hinc inde congesto, nec non stratis terræ argilloso-calcariæ, quæ partim solidam ac lapideam fere duritiem possident, partim vero molliores sunt & lamellosæ. Strata solidiora a nonnullis in agros & hortos etiamnum transferuntur, ubi a pluviis sensim dissoluta, subiectæ terræ fertilitatem plurimum augent. Lapides hosce examinans, vidi cum acidis notabiliter effervescere, in igne indurari & fuscum colorem acquirere, lotione inde aliquam copiam pyritis flavi tenuissimi separari, & debitis additamentis paucas ferri libras suppeditare. Cum itaque pyrites fatiscendo vitriolum producat, fertilitati terræ

maxime adversum, sic cautos esse velim eos homines, ne hanc margæ induratæ & pyritosæ speciem in agris suis copiose disseminent, sed potius in planitie, prope vias publicas, puriorem & pyrite expertem eiusdem margæ substantiam, quæ ab aquis eluta ulterius deportatur, excavatis & debita arte extractis foveis, sedulo colligant, eaque agros suos, ac præsertim vites, quæ eiusmodi sedimenta inprimis amant, quotannis lætificent.

In alio monte versus *Lutschenik*, corallia petrificata sequentia reperiuntur.

1. Madrepora simplex, fungiformis.

Fragmenta hippuritorum corallinorum, quæ cornua incurvata referunt. Ceratitæ incurvati. Fungitæ. *Waller. Min. Cl. IV. O. 11. §. 142. n. 9.*

Fungites gothlandicus maior, longo & incurvato pediculo, cuius pileoli orificium stalactite infarctum est. *Brom. Lith. S. 2. 38. T. 38.*

Madrepora simplex, turbinata, lævis, stella concava. *Linn. Amæn. 1. p. 190. Fig. 7.*

Corallium uncia paulo longius, obconicum, basi rugosum & modice incurvatum, extus longitudinaliter plicatum, superne stella obsoleta planiuscula instructum, ut stalactite infarcta dici omni possit. In Figura III.

Linnæi non adſunt rugulæ longitudinales, quas ſpecimen noſtrum habet.

2. Madrepora ſimplex, numularis.

a) Porpitæ rotundi, utrinque convexi, integri. *Waller. l. c. Sp. 334.*

b) Porpitæ rotundi ab una parte convexi, ab altera plani. *Idem l. c.* Madrepora ſimplex, orbicularis, plana, ſtella convexa. *Linn. l. c. p. 194. Tab. V.*

c) Porpitæ rotundi, utrinque plani.

Radii ſunt tenues, ſtellulam referentes, non vero circuli concentrici. Quidam putant porpitas haſce eſſe opercula helicis alicuius marinæ, quod ſane inprobabile ideo ſaltem videtur, quia in eodem loco, ubi porpitæ numeroſiſſimi occurrunt, nulla unquam helix inventa fuerit.

3. Madrepora compoſita, aſtroites.

a) Petiolata, ſtellis concavis.

Stellæ valde depreſſæ, radiis integris & dimidiatis evidentibus inſtructæ, quarum diameter duarum & trium linearum eſt.

Stelllis concavis compreſſis.

Stellæ non rotundæ, ſed modo ellipticæ, modo oblongæ, modo vero angulatæ.

Madreporæ hæ fossiles nunc orbiculares, nunc subrotundæ, nunc autem oblongæ sunt. Irregularis figura asteriformis aquarum fluctibus est adscribenda.

b) Sessilis stellis depressis parallelis.

Madrepora composita, corporibus proliferis e centro solitariis, membrana reflexa coadunatis stellatis. *Linn. l. c. VI. Fig. 6. n. 1.*

Stellæ manifestæ, lentæ paulo minores.

α) Terra calcaria fusca petrefactæ.

β) Terra calcaria albida.

E centro pluribus.

α) Margine stellarum pariter depresso.

Stellæ coadunatæ in corpus convexum subrotundum aut oblongum.

β) Margine stellarum elevato.

Madrepora palmaris, convexa, irregularis.

Elevatis, sulcatis.

Stella quidem modice depressa vel plana est, sed particula quælibet elevata est extus longitudinaliter striata, deorsum divergens.

Millepora porites.

a) Poris subrotundis.

Millepora subrotunda, poris minimis confertis, maioribus crenatis remotis. *Linn. l. c. n. XIII. Fig.* 24.

Sunt corpora teretia, nodosa parum flexuosa, superficie undique perforata: poris aciculæ capitulo nihilo maioribus, remotis, quibus interiacent exigui alii nudis oculis vix manifesti.

b) Poris angulatis.

Huic proxima est Millepora illa, quam Ill. *Linn.* pinxit *l. c. Fig.* 27.

Pori sunt contigui angulati & subrotundi, reticulum præ se ferentes.

In agro Goriziensi & circa littora Lisonzii passim occurrunt congeries lapidum variorum, quorum superficies plus minus lævigata, ac figura subrotunda clare docet, ea nihil aliud esse, quam fragmenta marmorum ab aquis abrepta, ibidemque deposita. Ex saxis hisce coagmentatæ rupes in *Ducatu Carniolicæ* minime raræ sunt, præsertim circa *Lokopolim*, *S. Martinum Cranburgum*, & ad ripas torrentis *Konker*; ex quibus, solidato per ætatem cohærente cemento, natæ sunt marmora illa variegata, quæ circa *Idriam*, *Pellant*, in *Carniolia superiore*, & alibi passim occurrunt.

In eodem Lisonzio reperitur arena, quæ ustulata nigrum colorem induit, ac nitet, examinata vero reliquit in cineritio granum nobi-

lis metalli argento & auro conſtans. Cum vero aliam ſimilem arenam denuo examinaſſem, inde aurum nullum, argenti vero exiguam valde copiam obtinui. Quæ ratio diſcriminis in examine eodem modo, & cum eadem arena facto? An aliqua tantum eius granula aurifera ſunt? An erat primæ arenæ immixta quantitas auri nativi? En quam falli queant illi, qui ex una aliave proba docimaſtica, de acquirendis in terræ ſinu divitiis, ſe certos eſſe non dubitant. Oeconomiam quod attinet, conqueruntur incolæ de inopia fimi, cerealium, ſylvarumque. Fimi deficientis cauſæ præcipuæ ſunt paucitas pecorum cornutorum, terrarum indoles ſaxoſa valde aut argilloſa, nec non vites in collibus & agris ubique plantatæ. Boves devaſtavit prioribus annis fatalis epidemia; pabuli vero defectus, ſubditorum paupertas, & reales ſervitutes impediunt, ne ea copia ali poſſint, quam agri ingenium & amplitudo requirit. Vites inopiam fimi cauſant dupliciter; nempe ex ſe ipſis, & ob ingentem copiam arborum quibus adligantur. Bacchus apricos colles, ſterile ſolum, non vero pinguem humum amat, hinc qui vites ſuas conſervare & copioſa vina habere volunt, eas non fimo condere, ſed manuali labore colere ſatagunt. Abſint itaque vites ab agris illis, qui triticum & ſecalem ſuppeditare debent, iuxta ſapiens dictum: *Qui terram*

ram vineis plantat, non seminet eam. (IOSEPH. *Antiq. L. 4.*)

Præterea vites in Comitatibus *Goriziæ* & *Gradiscæ* non pergulanæ, sed arboribus vivis ubique adligatæ sunt, quod equidem laudabile est, cum ligna pro focis & fornacibus non solum inde colligant incolæ, sed & sylvæ hoc modo conserventur, quæ alibi pro pergulis exstruendis pessime labefactantur. Verum tamen si arbores nimis copiosæ, approximatæ, aut magnæ fuerint, necesse est utique, ut late expansæ radices, eam substantiam exhauriant, quam cerealium incremento dicavit agricola. Vina ibidem fortia sunt, nec eiusdem tamen indolis; sic *Vipacensia* alba, facile acescentia, palato magis quam stomacho amica; nigra *Cormonsii*, *Medeæ*, & *Gradiscæ* sapida & magis durabilia; *Zebedinum* aquei coloris, acidulum, diureticum, Rhenano simile; *Rabulla* fortissimum, album, cum Zebedino amabilem potum constituens; denique *Picolitt* debita diligentia præparatum, Burgundico nihilo inferius est. In *Kartschia* circa *Brisek* vina alba, dulcia, & exquisita proveniunt; circa *Tergestum* vero, & in *Istria Austriaca* vina non facile acescentia sunt & sæpius aromatica.

Morus alba copiosa in iisdem agris passim occurrit, de cuius cultura, & genuino has arbores alendi modo, quædam dicere visum est. Antequam iuniores & inoculatæ

plantæ ex horto in agrum transferantur, foveæ ſex pedes latæ, duosque profundæ, æſtate aut autumno antecedente, excavari debent. Quidam loco harum fovearum foſſam parant ſex pedes latam, ter arata ibidem terra. Poſt tertiam arationem, educta terra, parantur foveæ, quatuor paſſus invicem diſtantes, & recipiendis mororum radicibus deſtinatæ. Si ſolum humidum fuerit, foveas haſce negligere & foſſam penitus excavare oportet, cuius fundus lapidibus poſtea ſternendus eſt, ne udo loci ſitu, aut pluviarum ubertate, deſtruantur radices. Morus plantanda ad profunditatem duorum fere pedum, circa diem S. *Martini*, aut tempore Quadrageſimali, probe cavendo ne terra ſit humida, & ut arbores curvæ, meridiem gibbo reſpiciant, ut ſic erigi poſſint. Radices tegendæ terra eadem, quæ e foſſa prius eiecta fuit, cui pauca quantitas fimi gallinarum immixta fuerit. Repleta foſſa, plantæ undique adponitur fimus vaccinus, ut ab aquis & frigore tueantur; quem in finem, arundinibus ſtramine, aut muſco eiusdem caudex tegi debet, vel & ſpinis muniri, ne ab animalibus aggredi ac lædi poſſit.

Rami inde nati, & ligneam duritiem adepti, quod Maio m. contingit, probe obſervandi, eorumque tres tantum in plantis vegetioribus, duo vero in debilibus relinquere oportet, aliis omnibus prope caudicem abſciſſis.

Elapſis duobus aut tribus annis, rami dicti, circa æquinoctium vernum, prope initium gemmæ abſcinduntur, ut inde novi ramuli prodeant pariter abſcindendi, exceptis binis tribusve, ut inde novæ proles oriantur, poſt biennium eadem cautela truncandæ, ut factum fuit in primis ſecundisque ramis.

Interea vero folia nulla auferenda ſunt, & arbores ita conſervandæ, ut umbra foliorum caudex foveatur, amputando tamen, quovis biennio ramos ſuperfluos, ut arbor æqualiter excreſcere valeat. Hæc ramorum amputatio in adultioribus plantis omni triennio aut quadriennio repetenda, in languentibus autem ita inſtituenda eſt, ut omnes omnino rami, uſque ad tres primos, ſecundos aut tertios abſcindantur, tegendo vulnus ſtercore bovillo.

Huius culturæ finis eſt alere foliis larvam PHALAENAE *Mori*, hoc ævo tam utilem ac neceſſariam, ut tacere nequeam obſervationes aliquas tam proprias, quam ab amicis communicatas, quæ ad feliciorem ſecurioremque eius culturam, viam facilem ſternunt.

1. Natæ ex ovulis larvulæ nigræ prima die, ſeparandæ ſunt ab illis quæ ſecunda, ac tertia die prodierunt.

2. Conſervandæ ope termometri in eo gradu caloris artefacti, in quo maturæ redditæ folliculum parare ſolent.

3 Cubille ſiccum, ortum aut occaſum ſolis reſpiciens, nec non aër quotidie renovatus, hic omnino requiruntur.

4. Abſit folia humida, fumus nicotianæ, ſulphuris, & oleum expreſſum.

5. Corroborant haſce larvas frictiones tabularum herbis aromaticis, & fumi ex iisdem plantis, nec non carnibus toſtis, quandoque facti.

6. Separanda quotidie excrementa, ſuperinducta rete, cui folia inponuntur: ſic enim larvæ adſcendunt, ac elevato rete foliorum reliquiæ & fœces facillime auferuntur, abſque metu læſæ larvæ alicuius rudiore manus attactu.

7. Larvæ nec nimis maturæ, nec crudæ faſcibus inponendæ, ſeparandæ etiam morbidæ a ſanis, ne noceant putreſcentes.

8. Quater de die, in ultimis quatuor diebus copioſis ſiccisque foliis utiliter nutriuntur.

9. Optimæ faſces ex ramulis mori vel vitis.

10. Poſt quatriduum colliguntur folliculi, & pro ſemine tot libræ ex præſtantioribus ſeliguntur, quod uncias ſeminum aut oculorum quis habere deſiderat.

11. Phalænis concedenda copula ſupra folliculos, feminæ fœcundatæ linteis inponendæ, & mares, ſi inutiles, abiiciendi.

12. Ovula a linteo demum cultro caute ſeparanda, vino humectanda, & ſicca in vaſe vitreo, aut ſacculo puro cuſtodienda ſunt.

II. ITER TYROLENSE.

Patrias ædes revifurus Idria difceffi vigefima tertia Iunii A. 1767, eo animo, ut etiam illa, quæ Hiftoriam Naturalem & rem agrariam utilioribus obfervationibus locupletare poffent in Flemmenfium montibus fedulo quærerem & adnotarem. Verum enim vero, ut res humanæ folent fallere expectationem noftram, voluntati meæ pariter obftitit flebilis obitus dilectiffimi patris, & botanicarum excurfionum tunc inpatiens valetudo. Ne tamen vacuis, ut aiunt, manibus redirem ex ea regione, quæ naturalia rariora non pauca fovet, itinera quædam inftitui, & per alios quoque feci, quod ipfe facere non poteram. En itaque illa, quæ bimeftris mora in patria vidi, quæque ut illuftrarem, nullis laboribus, nullisque fumptibus parcendum duxi.

I. *Animalia.*

A. QVADRVPEDIA.

MVS *Marmota.*

Mus cauda abbreviata fubnuda, auriculis rotundatis, buccis gibbis. *Linn. Syft. Nat. 11. p. 60.*

Rat des Alpes, alpinus mus, glis marmota. *Hallen. Naturgefch. p. 421.*

Marmota. Mus alpinus. Klein. *Vierfüss.* *p. 59. n. 4.*

Diagn. Caput infra auriculas parvas & rotundatas utrinque tumidum. Frons plana. Cauda pilosa, corpore triplo brevior.

Vivum animal in paterna domo vidi emptum a Puero Pædemontano. Habitat etiam in valle Soletana Comitatus Tyrolensis, & in montibus Carpaticis Hungariæ.

Dentes primores longi, extus rufi: superioribus brevioribus & parallelis, inferioribus vero divergentibus longioribusque. Corpus subtus cinereo-rufum. Nasus, oculi, ungues, manus, caudaque, nigra sunt. Pedes antici fortiores, tetradactyli, postici pentadactyli. Verrucca ocularis setis (3-5).

Cuniculos in arena & schisto fodit. Mane & vesperi exit & sibilat. Victitat vegetabilibus. Hyeme dormit. Stramen ac similia dentibus apprehensa, pedibus anticis miro modo complicat, & in cuniculo portat. Celeriter manducat, sæpe erecto corpore, parum bibit, fœces ponit fœtidissimas. Esculenta est & a pueris circumfertur, ut victum sibi comparent.

B. AVES.

Species novas proposui & descripsi in *Anno I.* in patria visas, nempe ALAUDAM *brumalem*, LOXIAM *serinum*, EMBERIZAM *brumalem*, MOTACILLAM *boaru-*

lam, SYLVIAM *ziiam*, HIRVNDINEM *alpinam*, & *rupeſtrem*.

C. AMPHIBIA.

COLVBER *ſcutis abdominalibus CLXXVIII, ſquamarum caudalium paribus LX.*

Ponit inter ſaxa ova quatuordecim, oblique inpoſita, invicem cohærentia, alba, coriacea; vitello laterali, albumine turbido & aquoſo.

COLVBER *ſcutis abdominalibus CLXVI. & ſquamarum caudalium paribus LVIII.*

Aquaticus, bipedalis, victitans ranis & piſcibus, lateribus albo-maculatis, ſcutis abdominalibus albidis & macula fuſca in medio notatis, ſquamis dorſalibus ellipticis marginatis, oculis fulvis, mandibula inferiore albida.

COLVBER *ſcutis abdominalibus CCXXV, & ſquamarum caudalium paribus LXXVIII.*

Corpus tripedale, fuſcum, ſubtus flaveſcens, tectum ſquamis ellipticis quidem, ſed abſque linea media elevata.

COLVBER *ſcutis abdominalibus CLXXVII. & ſquamarum caudalium paribus LXVIII.*

COLVBER *Beruſ. Linn.* pedalis, venenatus, ex apice labii ſuperioris educens corniculum; litura fuſca a collo ad caudæ apicem uſque, qui ſubtus rufus eſt.

D. PISCES.

Habitat in patriis aquis COTTUS *alepidotus; capite plagioplateo, lato, obtuso, utrinque monacantho. Gronov. Muſ. p. 79.* SALMO *dorſo brunneo, maculis nigris lateralibus utrinque albis. Kram. El. p. 388.* SALMO *maculis rubris, maxilla inferiore ſublongiore Linn. S. N. p. 309;* ſed frequentior in lacubus alpinis SALMO, ab incolis *Salmarino*, & a Germanis *Salblin* appellatus. Piſcis hic ſapidiſſimus, ultra (4. 5.) libras nunquam ponderans, ſupra fuſco-plumbeus eſt, latera maculata gerit: maculis albis, cum aliquo rubore. Venter eſt ruber, oculorum pupilla nigricans, lingua denticulata, maxillæ dentatæ: dentibus parvis albisque, membrana branchioſtega oſſ. novem nigropunctatis, pinnæ pectorales oſſ. duodecim rubellis, pinnæ ventrales oſſ. octo, pinnæ ani oſſ. novem, dorſalis oſſ. duodecim, caudalis oſſ. 22, anus infra æquilibrium. Cum ergo piſcis hic pariter ſolus ſit in lacubus noſtris, ſolus rubellam carnem habeat nec caudam bifurcatam, ſolusque habitet in lacubus tridentinarum alpium, dubitare ſane licet, an diſtinctæ ſpecies ſint SALMO *alpinus, ſalmarinus* & *ſalvelinus*, ut cenſet Celeberr. *Linnæus;* præſertim cum *Tridenti* in fluviis frigidis nullus certe ſalmo unquam repertus fuerit ei ſimilis, quem incolæ vocant *Salmarino*.

II. *Vegetabilia.*

PEDEROTA *Cærulea.*

Bonarota montana Italica, chamædryos folio, flore cæruleo. *Michel* N. G. p. 19. Tab. 15. fig. 1.

Diagn. Caules basi ramosi. Folia crassiuscula nitidula. Galea crenulata.

In fissuris summarum rupium *M. Feudo.*

Gemmæ caulinæ. Folia ovata, sessilia, omnia opposita, utrinque villosula, dentata. Calices quinquefidi, rubelli: segmento supremo minore. Corollæ cæruleæ, basi albæ; labio superiore ovuli, & ad angulum rectum cum tubo posito; labio inferiore trifido: segmento medio minore. Stamina ultra corollæ labium non elongata, eique adpressa. Antheræ cæruleo polline plenæ. Stylus cæruleus, staminibus longior. Capsulæ fuscæ, attenuatæ, acuminatæ, poliispermæ.

Pederota Lutea differt ab hac specie, caulibus simplicibus, foliis imis alternis siccioribus, rugosioribus & minime splendentibus, galea bifida & integra, adscendente, loco natali in locis ubi *Pederota cærulea* nullibi reperitur.

Hæc est *Chamædrys M. Summani. I. Bauhini*, quam habuit ab *Agerio*, cuiusque galeam arcuatam male pinxit. An hæc *Chamædrys*

alpina ſaxatilis C. Bauhini & Raii? ſic putat *Seguierius*, ſed *Teucrium tertium Cluſii*, quod huc trahitur a *C. Bauhino*, eſt *Veronica fruteſcens*. An hæc ſit *Veronica petræa Ponæ*, ut putat *Michelius*, divinare non poſſum, & negat *Pontedera*; verumtamen ut verum fatear, quænam ſit illa *Ponæ Veronica*, eadem certitudine hucusque dicere poſſumus, ac de *Lichene Dioscoridis &. Plinii ſecundo*.

VERONICA *Saxatilis. I. Bauhini*, & *Fl. Carn.* 2.

Minor, grandiflora; foliis ſubovatis, planiuſculis, obtuſis; caulibus diffuſis, corollis cæruleis; loco natali in alpibus, & ad earum radices.

VERONICA *Fruteſcens.*

Cui caules erecti. Folia acuminata, oblonga, modice canaliculata, obiter dentata. Corollæ carneæ, minores. Capſula minime emarginata. Locus natalis in alpibus.

Varietatem albo flore vidi *alla Monte di Predazzo*, quæ eſt VERONICA *alpina fruteſcens flore albeſcente. Seguier. Veron. III. p.* 117.

VERONICA *Bellidioides.*

In herbidis *M. Roccæ*, *Pampeagi*, & alibi in iis alpibus frequens.

Hæc omnino eſt *Veronica alpina Bellidis folio hirſuta.* C. BAVH. non toto caule, ſed ſola baſi reclinata, nec caulis plerumque diphylus eſt, cum tria quoque paria foliorum in eo ſæpius occurrant. Eadem eſt *Veronica caule non ramoſo, floribus congeſtis terminato, foliis ovatis ſubaſperis. Hall.* qui egregie deſcripſit & pulcherrime delineavit. Verumtamen huc trahi minime poteſt *Veronica alpina Linn.* depicta in *Fl. Lapp. Tab. 9. fig. 4.* Hæc enim, etſi prima fronte eadem eſſe videatur, differt tamen evidenter a *Veronica Bellidioide,* foliis acutis, corollis ſqualidis & obſcure cæruleis, caule pluribus foliis ornato, nec unquam ita rigido ut in *Bellidioide;* Hiſce notis addit *Linnæus* calices hiſpidos, quales tamen, etſi non adeo manifeſti ſunt etiam in *Veronica Bellidioide.* Sed neque Ill. *Linnæus* debuiſſet in *Fl. Svec.* coniungere *Veronicam ſaxatilem* cum *alpina,* quæ plantæ invicem toto cœlo diverſæ ſunt.

VALERIANA *Montana.*

In *M. Feudo.*

Species hæc, ex determinatione Linnæana, difficulter diſtinguitur ab *elongata.* Figura C. *Bauhni*, etſi ab *Hallero* laudata, folia omnia integra gerit, præter naturam. Denique Valerianam hanc inter & *Celticam,* ſimilitudinem nullam invenio, quidquid dicat *Plukenetius,* & cum eo *C. Bauhinus.*

THESIVM *Alpinum.*

Alla Monte di Predazzo.

Flores, etiam in hoc loco, modo triandi & trifidi, modo vero tetrandi & quadrifidi erant; omnes vero trifidos nondum inveni, quos *Michelius* habet in *Alchimilla Garganica Linariæ foliis, calice foliis tricuspidibus,* apud *Tillium.* Sed neque sessiles video, ut posuit Ill. *Linnæus* qui *Thesium,* dixit, *floribus sessilibus lateralibus,* foliis *linearibus.*

RHAMNVS *Saxatilis.*

In M. *Feudo.*

Arbuscula parva, intra fissuras rupium radicata, ramosissima, fragilis; ramis tortuosis, diffusis; foliis vix uncialibus, margine reflexis, supra obscure viridibus, integerrimis, subtus tomentosis; floribus hermaphroditis.

RHAMNVS *Lycium.*

In rupibus a *Corozo.*

Lycium Gallicum. I. Bauhini, Graine d'Avignon. Tournefortii, Rhamnus catharcticus minor. *Arduini*, quem *Linnaeus* in litteris vocat varietatem *Rhamni catharctici,* a quo tamen diversus mihi omnino videtur habitu toto, loco natali, spinis nudis, foliis subtus villosulis, calice edentato & cyathiformi, nec non baccæ uno loculo sæpius inani.

CAMPANVLA *Barbata*.

Diagn. Tota villosa est. Folia lanceolata. Flores pallide cærulei, penduli, longis pilis in fauce barbati, secundi.

Var. 1. Caule unifloro.

Retro Ecclesiam Parochialem, *Cavalesii*, in gramineis.

Caulis vix semipedalis. Folia integra. Calix villosus, corolla duplo brevior, profunde quinquefidus, appendiculatus.

Hæc, sine dubio, est *Campanula* illa semipalmaris, *monanthos*, quam in alpibus Helveticis collegit *Burserus*, deditque *C. Bauhino Prodr. p. 37*.

2. Caule bifloro.

Ibidem, & in pratis circa villam *Varenæ*.

3. Caule trifloro.

In iisdem Pratis.

Pedalis, foliis inæqualiter crenulatis.

4. Caule quadrifloro.

Hanc bene pinxit *Cl. Jacquinius* in *Obs. Bot.* P. 2. Tab. 37.

5. Caule multifloro.

Ibidem.

Caule pariter multifolio.

Huc pertinet *Campanula foliis* fere *integris*,

longe lingulatis, hispidis, floribus nutantibus, in fauce lanuginosis. *Hall. Helv.* p. 493. n. 8.

CAMPANULA (*spicata*) *hispida, spica laxa, floribus alternis, foliis linearibus. Linn.* *quæ Hallero* est *Campanula foliis & spica longissimis, floribus sessilibus, in alis congestis.* Hæc etiam Echiifolia est, sed floribus rubro-cæruleis sessilibus, in spicam longam digestis, & ex uno loco pluribus ornata, qualem inflorescentiam exprimit icon *Trachelii altissimi foliis asperis* &c. *I. Bauhini*, ut non confundatur cum *Campanula Thyrsoide Cl. Jacquinii.* Planta hæc habitat ad rupes prope *Cavalesium*, a *Corozo.*

CAMPANULA *Rotundifolia.*

Var. 1. Caulibus unifloris.

Campanula cauliculis unifloris, foliis caulinis ovatis crenatis, calicibus cernuis. *Linn.* S. N. n. 2.

Alla Monte, in arenosis.

Caulium floriferorum folia ima ovalia & infra medium dentata, superiora angustiora, suprema vero cinerea ac setacea sunt.

Var. 2. Caulibus multifloris.

Campanula caule angulato, foliis imis ovatis serratis glabris, germinibus decagonis. *Fl. Carniol.* 1. ommissis syn. quæ ad aliam speciem pertinent.

Campanulæ *Halleri* 13. 14. 16.

Campanula parva Anguillaræ Cantabrica. *I. Bauhini.*

Campanula alpina, rotundifolia IV. *C. Bauh.* in Prodr. deſcripta.

Ibidem, & aliis in locis.

Caulium floriferorum folia ima elliptica poſſidet, alia lanceolata, ſuperiora longiora & anguſtiora, ſuprema linearia ac breviora.

Vtraque varietas gerit caules folioſos a floriferis e diſtincto loco, ex eadem radice perenni genitos. Folia eo anguſtiora, quo magis diſtant a radice. Calices glabros, parvos, dentibus ſetaceis, ac calicino tubo duplo certe longioribus.

Calices fructiferi, & ante floreſcentiam nutantes, eriguntur, nuptiali tempore.

CAMPANVLA *Linifolia.*

Campanula alpina Linifolia cærulea. *C. Bauhini*, aliorumque..

In Pratis ſubalpinis, non rara.

Hanc Ill. *Linnæus* coniungit cum *rotundifolia*, a qua tamen manifeſte diverſa eſt; nam 1) ceſpitoſa non eſt, ſeu multos caules ex eadem radice non educit, ut prior ſpecies. 2) Duplo & triplo maior eſt. 3) Campanulas multo latiores ac maiores poſſidet, quibus *C. Perſicifoliæ* potius quam *Rotundifoliæ* acce-

dit, ut optime advertit *Cl. Hallerus.* 4) Folia ima cordata, ſaltem dum floret, omnino nulla profert, nec caules folioſos a floriferis diſtinctos. An radix perennis ſit vel annua, fateor me neſcire; ſi tamen coniecturæ locus eſt, mihi perennis videtur, hinc minime confundenda cum *Campan. uniflora Linnæi*, ut placuit Ill. *Hallero* in *Opuſc. Bot.* p. 280.

PHYTHEVMÆ alpinæ omnes, nempe *hemiſphærica, pauciflora* & *comoſa*, in pratis alpinis paſſim occurrunt, quarum varia ſpecimina in diverſis regionibus collecta quoties intueor, toties dubito, eas ab una eademque planta, nempe hemiſphærica, olim fuiſſe natas. Hæc enim in alpibus *Carnioliæ* folia multo latiora poſſidet, ac in *Helveticis* & *Tyrolenſibus*. Ex *Styria* obtinui ſpecimina foliis nonnullis iisdem prorſus, qualia habet icon *pauciflorœ*, ſeu *Rapunculi alpini, parvi, comoſi I. Bauhini.* In patriis alpibus vidi ſpecimen *Ph. hemiſphæricæ* pedale, foliis omnibus lanceolatis, crenatis, & denuo aliud biunciale foliis imis ſubcordatis & petiolatis. Ita ſenſim lateſcentibus foliis etiam caulinis planta hæc degenerat in *paucifloram*, hæc in *comoſam*, iſtaque denuo in fertili & calidiore ſolo elongatis, quæ capitulo florali ſubiacent foliis in *orbicularem* mutari poſſe videtur.

LASER-

LASERPITIVM *Latifolium.*

Alla monte copiosum.

In quo seminis singuli alæ quatuor crispæ album colorem induunt, quæ prius erant rubellæ. In his alis essentialem *Laserpitii* caracterem posuit Natura, quo Angelica Aquilegiæ foliis destituta est, ut alibi demonstrabo.

ALLIVM *Schœnoprasum.*

Allium staminibus simplicibus, foliis radicalibus teretibus, scapi longitudine. *Hall. All.* 12.

Diagn. Scapus nudus, teres, capitulo non bulbifero terminatus. Spathæ valvæ ovatæ, lineis octonis rubellis exaratæ.

In paludosis subalpinis, alla *Monte.*

Plures radices simul habitant. Pedunculi corollis vix longiores sunt. Folia tenuia, teretia, scapo æqualia.

HEMEROCALLIS *Liliastrum.*

In herbidis M. *Cucalii.*

Radix non tuberosa *Linn.* & *Hall.* sed facta radicibus teretibus fasciculatis, quam optime pinxit *Tournefortius.* Inde surgit scapus etiam bipedalis, teres, simplex, basi cinctus foliis radicalibus pedalibus, gramineis, lineas (2-4) latis. Corollæ albæ, heteromallæ, campanulatæ, hexapetalæ, pedunculatæ:

pedunculis bractea duplo brevioribus. Hæ inarescunt fructui, & in hoc statu lineæ tres longitudinales, ad apicem simul junctæ, in quolibet petalo conspiciuntur. Stylus persistens. Germen ovale. Stamina tenuia, stylo vix longiora; antheris transversis.

DAPHNE *Cneorum.*

In M. *Rocca.*

Frutex parvus, nudus, humifusus, ramosus. Rami flexiles, apicibus adscendentibus, foliosis & floriferis. Folia lanceolata, mollia, decidua. Flores foliis cincti, congesti, suaveolentes, albi, subtus rubelli.

SAXIFRAGA *Stellaris.*

In Vallibus *Lobiæ.*

Scapus subdichotomus, nudus, paniculatus. Folia apice dentata. Petala alba, lanceolata, basi maculis binis croceis. Pollen antherarum miniatus.

In Helvetia non maculæ binæ sunt, sed unica semilunaris. *Hall.*

SAXIFRAGA *Autumnalis.*

Ibidem.

Caulibus foliosis, racemosis, & petalis flavis, croceo-punctatis, ab omni alia specie facile distincta.

SAXIFRAGA *Cespitosa*.

In iisdem locis.

Folia obtusa, lanceolata, pleraque simplicia. Ex his ea quæ ima sunt, arida imbricata & aggesta cespitem fuscum constituunt. Cespes hic constat caule brevi & ramoso, & ex apicibus ramorum, (quos rosulæ foliorum luteo-virides terminant) educens cauliculos unciales, nudos aut monophyllos. Hi sustinent flores (3-4), quibus calicina segmenta oblonga, petala ochroleuca oblonga, & sub quolibet floris pedunculo exiguum folium subiacet.

Hæc est *Saxifraga alpina minima, foliis ligulatis* in *orbem circumactis, flore ochroleuco. Seguierii,* cuius iconem aliam dedit nobis Ill. *Hallerus*, quæ cespitosum quidem habitum, sed cauliculos nimis tenues, eosque unifloros & subbifloros habet, cum addito nomine *Saxifragæ Pyrenaicæ foliis partim integris, partim trifidis*, quod synonymum *Linnaeus* non bene tribuit *Saxifragæ Pyrenaicæ*, quæ minime cespitosa, gerit caulem foliosum rigidulum, calicem subovatum magnum: dentibus erectis, petala alba. *Hall. It. Helv.* Tab. 2. *Seguier* l. c. fig. 4.

SAPONARIA *Ocymoides*.

Ubique in aridis locis.

Radix perennis, multicaulis. Caules debiles, humifusi, subdichotomi. Folia breviter

petiolata, obtusiuscula. Calices basi introflexi, in medio crassiores. Petalorum limbi rubelli, ungues albidi. Germen sessile, digynum. Capsula quinquevalvis. Semina rufa, compressa, reniformia.

SEMPERVIVUM *Arachnoides.*

In rupibus circa *Cavalesium.*

Cognoscitur rosulis foliorum subrotundis, & filis araneaceis ab uno folio ad aliud ductis. E medio rosulæ surgit scapus rubellos sustines florens, in quibus nunquam idem est numerus petalorum, staminum, stylorum, ut eo difficilius, in Ordine Naturali, seda decandra separentur a sempervivis dodecandris.

POTENTILLA *Tyrolensis.*

In M. *Feudo.*

Radix fusca, perennis, latum cespitem facit. Folia terna, ovata, integerrima, subtus sericeo alboque villo nitentia. Scapus uncialis, uniflorus, bractea trifida in medio munitus. Calix decemfidus: segmentis alternis maioribus. Petala rubra, subemarginata, rotunda. Stamina rubra (18). Antheræ luteo polline plenæ. Styli (14-16). Receptaculum denso alboque villo pubescens.

Est omnino nova species, ut patet conferenti descriptionem hanc, cum ea *Potentillæ acaulis* ab Ill. *Linnæo* data.

POTENTILLA *Aurea.*

In M. *Rocca* & alibi frequens.

Plus minus erecta incisuris foliorum modo pluribus, modo paucioribus, foliisque magis minusque nitentibus, ut a *Potent. Verna*, mihi sane, diversa minime videatur. Non quaelibet notula novam speciem constituit, cum adhuc nesciamus, quales notae in quolibet individuo mutabiles sint, quaenam vero constantes, & qualiter idipsum per aetatem, & iuxta variam aëris terraeque indolem, variare possit.

CISTVS *Fumana.*

Vbique in aridis & incultis.

Quomodo capsula huius Plantae manifestissime trilocularis, a violento quodam et petulanti *Linnaei* adversario, dici potuerit sexlocularis, ego sane non intelligo. Singula quidem valva septo medio in duo locala dividitur, sed an ideo locula sena? Planta haec apud nos petala possidet calice duplo longiora, & in quolibet capsulae loculo semina quatuor.

CISTVS *Canus.*

Suffrutescens, oppositifolius: foliis oblongis, obtusis, pilosis, caulibus antiquis procumbentibus & nudis, foliosis vero & floriferis erectis, habitans cum sequente.

CISTVS TOMENTOSVS.

In M. *Feudo.*

Cisti huius descriptionem & iconem dabo in

Fl. 2. Carniol. I. Bauhinus, Tournefortius, & Seguierius dixerunt *Helianthemum alpinum, foliis Pilosellæ minoris Fuchsii*; *Hallero* autem est *Helianthemum foliis superne pilosis, infrne tomentosis.*

ANEMONE *Flemmensis.*

In M. *Feudo.*

Radix perennis, fusca, fibrosa. Folia ex sinu vaginæ aut squamæ fusco-ferrugineæ, subovatæ, striatæ, glabræ; petiolis villosulis, sursum latescentibus, apice divisis in tres ramos, quorum quilibet sustinet folium, quod in ramis lateralibus sessile & fere ad basim usque trifidum est: segmentis inæqualiter incisis & integris. Scapus semipede non longior, lanuginosus, infra medium involucratus foliis ternis eiusdemque structuræ ut folia radicalia. Ex hoc involucro prodit unicus aut duo pedunculi, & tunc ramus infra medium pariter caliculatus est. Petala (5. 6.) alba, elliptica. Stamina luteola. Germina lanuginosa, quæ denique formant capitulum lanatum, subrotundum, semina involvens, quæ stylo fusco lineari terminata sunt.

Huic proxima est *Anemone alpina alba major & minor C. Bauhini*, sed nescit Author an semina lanata, an vero caudata sint.

AIVGA *Pyramidalis.*

In M. *Rocca.*

Folia in quatuor ſeries inbricata tetragonam pyramidem conſtituunt, e quorum alis parvi & numeroſi flores exeunt. Tota Planta, præſertim vero calices & ſuperiora folia molli ac denſo villo pubeſcunt. Hæc itaque pyramidalis omnino eſt, nec confundenda cum *A. Genevenſi*, quæ pyramidem dictam non facit, nec flores adeo multos ex foliorum alis educit.

MELISSA *Pyrenaica*.

Horminum foliis cordatis obtuſis, caule nudo. *Linn.* S. P.

Gallitrichum folio rotundiore, flore magno violaceo. *I. Bauh.*

Diagn. Folia ovalia, crenata, glabra, rugoſa. Petioli ſemicylindrici, margine lanuginoſi.

In M. *Feudo.*

Si caracter Hormini conſiſtit in calice campanulato, laciniis quatuor ſubæqualibus, quinta maiore emarginata, Planta hæc Horminum eſſe non poteſt, cum calicem gerat labiatum: labio ſuperiore tridentato, inferiore bifido: ſegmentis cruciformiter incumbentibus. Præterea idem decemſtriatus eſt: ſtriis alternis craſſioribus. Corolla rubro-cærulea, calice fere triplo longior; galea bifida, labio tripartito: ſegmentis ſubrotundis.

Mihi itaque Melissæ species esse videtur, cui Generi a *Magnolio* quoque relata fuit.

CLYPEOLA *Alyssoides.*

In limitibus Agrorum.

Huic siliculæ tetraspermæ, calice persistente suffultæ, & stamina sena sunt, quæ quaterna tantum in *Clypeola montana.*

Genus hoc Biscutellam didymam nullatenus complecti potest, ut factum fuit in fasciculo plantarum antiscorbuticarum; nam septum siliculæ in clypeola valvis parallelum est, in Biscutella vero contrarium, quæ nota sane sufficiens est ad genera in hac classe distinguenda.

IBERIS *Rotundifolia.*

In M. Feudo aliisque.

In alpium ruinis occurrit, radiculis inter saxa diffusis; caulibus floriferis erectis simplicibus; foliis imis ovalibus, petiolatis, caulinis oblongis & amplexicaulibus, omnibus glabris, glauco-viridibus, integris, vel ad apicem obiter dentatis; floribus racemosis, pedunculis patulis; calice subrubro; petalis rubellis, limbo integerrimo, ovali, obtuso; staminibus luteis; silicula glabra; oblonga; seminibus rufis, subovatis, compressis, obtusis & in eo loco, in quo septo membranaceo ac stylifero adhærent lanugine quadam obductis.

GERANIUM *Cicutarium.*

Circa *Cavalesium.*

Staminibus Monodelphiis, una cum aliis noſtratibus, deſtitutum, coniungitur cum *Gruino & Moſchato*; calicibus pentaphyllis, glandulis corollæ nigris, foliis pinnatis, pedunculis multifloris, & ſeminis acu longiſſima.

VICIA *Sylvatica*.

Folia non ovata, ſed oblonga & quaſi lanceolota, nec non integra, breviſſime petiolata, glabra, ac mollem ſpinulam ex rotundato apice eminentia poſſidet. Eadem pedunculos quidem multifloros, & ſtipulas denticulatas habet, ſed hiſce notis non differt a *Vicia Dumetorum*. Propria huic plantæ eſt corolla albida, petalorum apicibus lineisque cæruleis. Siliquæ quoque pendulæ, glabræ, albido & ſurſum flexo ſtylo terminatæ, ſemina (4-5) fovent.

HEDISARVM *Onobrychis*.

Ubique in pratis fertilioribus.

Pinnatifolium, fructu echinato & monoſpermo, alisque corollæ calicinorum dentium longitudinem non ſuperantibus, non habitat in cretaceis locis, & optimum pabulum præſtat bobus, equis & ovibus.

ASTRAGALVS *Cicer*.

Alla *Monte*, ad viam.

Caulis ramoſus; ramis diffuſis & erectis.

Foliorum paria (11 - 15), eoque lanceolata, villosula. Scapi nudi, rigidi, folio subæquales. Spica uncialis, densa. Calices villosi; dentibus nigricantibus, tenuibus: superioribus multominoribus. Corollæ ochroleucæ; galea calice duplo longiore; alis angustis, carina longioribus. Legumina nigricantia, inflata, semiuncialia, pilosa, mucronata, persistente stylo terminata.

LOTUS *siliquosus*.

In pratis udis.

In *Spec. Plant.* erat *Lotus erecta*, in *Syst. Nat.* autem *siliquosi* nomen obtinuit. In hac planta non video folia adeo villosa, ut hirsuta dici mereantur. Ubi hæc planta crescit, ibi tophus aqueus non procul habitat.

SCORZONERA *humilis*.

Circa *Cavalesium*, in pratis passim.

Caulis fructifer duplo altior florifero, ab Insecto thalamum lædente, loco seminum profert pollinem carbonarium, ei similem, in quem tritici, ac Zeæ Mays semina quandoque degenerant.

ANDRYALA *aurea*.

In M. *Feudo*.

Seu *Taraxacum foliorum dentibus triangularibus, fine subrotundo. Hall.* & *Leontodon foliis lanceolatis dentatis, caule nudo subunifolio,*

calice hispido. Linn. Carac̄ter huius plantæ omnino Andryalæ eſt, nempe calix factus unico ordine ſquamarum, quibus aliæ minores adpreſſe nec patulæ ad baſim adſident. Semina pappo ſeſſili ſimplici coronata. Thalamus planus & villoſus.

HIERACIVM *Alpinum.*

In M. *Feudo & alla Monte.*

Vidi non ſemel caulem folioſum, non vero ſubnudum, nec ſemper uniflorum. Hoc in *Itin. Helvet.* egregie illuſtravit Ill. *Hallerus.*

CREPIS ARENOSA.

Alle *Foſine,* infra *Cavaleſium.*

Radix perennis, fuſca, oblique deſcendens. Caulis modo ſimplex modo ramoſus, hic uniflorus & multiflorus, ratione ætatis, idemque rigidus, ſtriatus, folioſus. Folia ima elliptica, lanceolata, inæqualiter dentata, in petiolum decurrentia; caulina breviora, ſeſſilia, pariter dentata, eiusdemque figuræ. Ex ſupremis alis prodeunt rami ſæpius biflori & folioſi, terminali flore longiores. Calix ſit ſquamis lanceolatis, inæqualibus, (5-6) lineas longis, quibus ad baſim aliæ minores adiacent. Semifloſculi flavi. Semen rufum, coronatum pappo rigido ſeſſili ſimplici. Thalamus nudus. Tota planta rigido villo eo magis hirta eſt, quo plus diſtat a radice.

Differt ab *Hieracio* binis ordinibus squamarum calicinarum.

A *Picri* & *Leontodonte*, pappo simplici.

CIRSIVM *Britannicum.*

Alla Monte di Predazzo.

Var. a) Caule unifloro, foliis dentatis.

Hoc est *Cirsium Britannicum Clusii repens. I. Bauh. Cirsium II. Clusii, Cirsium singulari capitulo squamato. C. Bauh.* & *Crisium foliis langissime lanceolatis, subtus tomentosis Hall.* Planta sesquipedalis, foliis lanceolatis subtus tomentosis serratis: serraturis spicula terminatis; ex his quæ imum locum occupant omnino petiolata sunt, superiora vero sessilia, amplexicaulia & subtus eo magis tomentosa, quo a radice sunt remotiora. Summum ac tomentosum caulem terminat capitulum elegans, magnum, saturo rubros flores sustinens. Idem, sine dubio est *Carduus foliis lanceolatis dentatis amplexicaulibus spinulis inæqualibus ciliatis, caule inermi* Ill. *Linnæi;* sed apud nos nec humanam altitudinem, nec folia radicalia amplexicaulia gerens.

Var. b) Caule multifloro, foliis inferioribus laciniatis.

Floret in eodem loco, eodemque tempore; caulem habet pariter striatum & fistulosum, folia ima laciniata, subtus densiore tomento

incana, ſuperiora vero ſimplicia & amplexicaulia, denique caulem binis ac tribus capitulis terminatum.

Vtramque varietatem coniungit in unam ſpeciem figura Halleriana *Tab. XXI.* ſupremo & infimo folio in uno loco inciſis, evidentius amplexicaulibus, ſubtus magis tomentoſis, & caule ſubbifloro. Medius quoque inter utramque eſt *Carduus caule ſubunifloro, calice inermi acuto, foliis amplexicaulibus lanceolatis ciliatis integris laciniatisque Linn.* quam plantam ad *Cirſium* ſuum XI. pertinere ait Cl. *Hallerus*, una cum *Cirſio maiore, ſingulari capitulo magno, ſ. incanno, varie diſſecto*, mediæ pariter indolis inter varietatem integrifoliam & laciniatam.

CIRSIVM *defloratum.*

Alla Monte.

Linnæus Carduis adnumerat, *Hallerus* vero bene pinxit *Tab. XVIII.* cum addito nomine *Cirſii mollis, foliis rigidis molliter ſpinoſis, ſcapo longo paucifloro.* Idem Vir Cl. plantam hanc ſimilem facit *Cirſio oleraceo*, cum tamen *Cirſio ſerratuloidi* longe ſimilior ſit, ac ſolis fere decurrentibus per caulem foliis diverſa.

Aliam *Cirſii* huius varietatem habui ex M. *Feudo*, ſpithama non longiorem, quæ ex alis foliorum pedunculos unifloros educebat ſubiecto folio breviores.

CIRSIUM *acaule.*

Retro *ecclesiam parochialem Calvalesii.*

Carlinam æmulatur foliis incisis dentatis ac spinosis capitulum rubrum spinosissimum radici fere innitens, radiatim ambientibus.

CIRSIUM *Spinosissimum.*

In M. *Rocca*, aliisque.

Cnicus Linn. quod Genus fallaci habitui magis, quam poris fructusque fabricæ innixum est. In Figura Ill. *Halleri* folia bene picta sunt, sed primæ calicinæ non expressæ, nec caulis infra medium tam paucis foliis ubique vestitus.

CIRSIUM *Erisythales.*

Alla Monte.

Bene depictum a Cl. *Jacquinio*, a me vero iam pridem descriptum dictumque *Cirsium foliis amplexicaulibus pinnatifidis subspinosis, floribus cernuis, calicibus inermibus. Fl. Carniol.* Inermis hæc calicis fabrica, sufficere omnino potuisset ut planta hæc a carduis divisa serratulis adiungeretur, quæ solo calice mutico a priore genere differunt. Si itaque carduorum familiam constituunt plantæ calicibus nunc spinosis, nunc vero inermibus instructæ, quare non etiam serratulæ & cardui confluere poterunt in unum genus, eadem ratione, quæ

centaureas acanthocephalas cum inermibus copulavit?

GNAPHALIVM *Leontopodium.*

In omnibus alpibus *vallis Flemmarum.*

Totum canefcens & terminatum ftella eleganti lanuginofa, cuius centrum occupant flores hermaphroditi quinquefidi, bracteis vero radiantibus infident flores partim feminei quadrifidi, & partim incompleti, nempe flaminibus ftylo & germine deftituti. Eft itaque hæc planta polygama, capitulo medio *Gnaphalii,* lateralibus vero *Filaginis,* ut generis utriusque adfinitas eo clarius appareat.

TVSSILAGO *alpina.*

Paffim in *alpibus* iisdem.

Hæc vere *Alpina* eft, eam vero eodem nomine infignitum a Celeberr. *Linnæo, Sylveftrem* appello, data utriusque differentia in *Fl. Carniol.* 2.

SENECIO *Alpinus.*

In M. *Feudo.*

Radix transverfa, fufca, fibrofa, perennis. Folia radicalia longe petiolata, cordata, dentata, acuta; caulina vero feffilia, amplexicaulia, oblonga. Caulis pedalis, fimplex, ad apicem modice lanuginofus. Flos unicus, flavus, radiatus femiflofculis patulis, femiuncialibus

(10-15). Flosculi flavi pariter. Calix factus unico ordine squamarum, glabrarum ac pallide viridium. Semen pappo sessili, simplici coronatum. Thalamus nudus. Differt a *Solidagine alpina* caractere generico *Syst. Nat.* floribus corymbosis, & foliis obtusis ac ellipticis.

ASTER *Alpinus.*
In M. *Feudo* & *Rocca.*

Aster foliis lanceolatis hirtis, radicalibus obtusis, caule simplicissimo unifloro Linn. & *Aster foliis ad terram petiolatis ovatis, caule unifloro Hall.* cuius differentia consistit in caule monantho, folioso, rigido; flore magno; ac foliis angustis obtusisque. *Hallerus* purpureum florem habet, qui apud nos ubique cæruleus est.

ASTER *bellidiastrum.*
Ubique in subalpinis.

Planta hæc possidet omnia omnino germina pappo sessili coronata, & calicem angustis squamis inbricatum, quibus notis non solum a Doronicis, sed etiam a Senecionibus evidentissime distinguitur.

ORCHIS *nigra.*
In *Alpibus* copiosa.

Orchidem voco, cuius generis caracter est stylus fixus, antice bilocularis: loculis clausis &

& foventibus totidem ſtamina, quibus filamenta attenuata ac lamellæ propriæ, tanquam receptaculo impoſita ſunt. Species hæc odore ſuavi, & floribus atro-rubris in denſam ac ovalem ſpicam congeſtis facile dignoſcitur.

PINUS *Mugho.*

Paſſim in Alpeſtribus.

Pinus foliis geminis, cono erecto, nucleis ſtrigoſis nudis. Hall. Pinus Mugho Turræ, Pinus Sylveſtris du Hamelii, etſi conos pendulos habeat; nec non *Pinus Sylveſtris Mugho I. Bauhini, Mathioli, & Volkameri.* Huic truncus vix ullus; rami flexiles, patuli; coni ovales, ſquamis acuminatis & foventibus nucem ſubovalem baſi auctiorem.

PINUS *Cembra.*

In *alpibus* frequens, *Cirmo* dictus.

Cortex levis. Folia (3-5) ex eadem vagina, trigona: angulis deorſum ſtrictu aſperis, uno plano nitido ac viridi, aliis vero albidioribus & non ſplendentibus. Coni *Mares* binati, ſemiunciales, rubri, ſub origine novorum foliorum prodeuntes, facti ſquamis carinatis, ovatis, & antheris bilocularibus pedicellatis. Coni *Feminei* ovales, fiunt ſquamis hemiſphæricis, fuſco acumine terminatis, rugoſis, pallide ferrugineis, interna facie bilocularibus, loculo quolibet fovente nucem fuſcam, cunei-

formem, binis angulis oppoſitis præditam, in qua nucleus edulis, oleoſus, albus, rufa cuticula tectus.

Salices *alpinæ*.
Ex M. *Feudo*.

Binæ mihi adlatæ ſunt, quarum una amentis femineis inſtructa, folia habebat oblonga, ſerrulata, acuminata, nitidula, nervisque fuſcis utrinque reticulata; alia vero maſcula erat foliis obtuſis, ellipticis, apice denticulatis aut emarginatis. Iam vero iuxta folia, quomodo has plantas determinabit Botanophyllus? In *Syſt. Nat.* nullam certe his ſimilem inveniet. Qualis ergo erit? & tamen deſcripſit *Hallerus* & ante eum alii alpinarum ſtirpium illuſtratores. Sed neque peritiores botanici genuinas ſpecies huius generis hactenus detexerunt, nec poſteri facile invenient, cum certum ſit poſſe ab elementis mutari in ſalicibus habitum, folia, amenta, nectaria, ſtipulas, & magnitudinem; incertum eſſe ſtaminum numerum præſertim in latifoliis; ac forte etiam eandem feminam maritos habere plures, unde proles hybridæ ac varietates illæ natæ ſunt, quæ pro ſpeciebus adſumptæ, inſuperabiles difficultates introduxerunt permanſuras eousque, donec ſeparatis ſalicibus anguſtifoliis a latifoliis, obſervaverint botanici quænam in omni individuo ſit ſtructura calyptræ coriaceæ

gemmas obtegentis, an floriferæ gemmæ a foliaceis distinctæ, quinam harum situs, quale tempus florendi, & qualiter Iulorum squamulæ fabrefactæ sint. Ego plures annos inpendi, ut hæc omnia observarem, & tamen exiguos sane profectus ingenue fateor, cum nihil aliud hucusque didicerem, quas historiam hanc hactenus inperfectam, posteris a natura reservatam fuisse.

ACROSTICVM *Septentrionale.*

In fissuris rupium a *Corozo.*

Frondes lineares, virides, in duas tresve lacinias ad apicem divisæ, cespites constituunt in rimis saxorum. Segmenta illa modo sterilia sunt, modo vero subtus hirta fructificationibus rufis, quarum quælibet observante Cl. *Gleditschio* constat capsula pedicellata, membranacea, univalvi, uniloculari, oblongo-incurvata, monosperma, quam, observante *Marato* antecedit flos monopetalus, pileiformis, indivisus, in maturitate plicatus, e cuius centro prodit stylus filiformis germini inpositus. Præter hosce flores, vidit idem autor alios sphæricos, rutilantes, pedicellatos, qui sensim in duas partes divisi proferebant congeriem staminulorum propriis apicibus uterum circumdantium.

LICHEN *miniatus.*

In rupibus *alle Fosine* infra *Cavalesium.*

Bonam iconem nobis dedit Inventor *Hallerus.* Lichenis huius pagina inferior fusca *Dillenio*, miniata *Hallero*, ferruginea *Seguierio*, mihi vero fulva se prodidit. Constantia sunt puncta nigra, seu foveolæ, *in quibus papilla fusca, lente vitrea, deprehenditur. Haller;* ut ideo *punctati* nomen *miniato* præstantius sane foret.

LICHEN (Usnea) *luteus, rugosus, tinctorius, surculis brevioribus Michel*, immixtus *Licheni iubato*, in cortice Caricini trunci, in M. *Rocca.* (*Corallina* Floræ.)

PEZIZA *Crucibuliformis*, depicta a Cl. *Schæffero* in *Hist. Fung.* Tab. CLXXIX, seu *Cyathoides luteum, crucibuliforme Michelii*, aut *Peziza sessilis, campanulata, exigua, aurea & glabra* Cl. *Gleditschii.* In asseribus antiquis. (*Concha* vegetabilis).

LYCOPERDVM *æstivum*, seu *Tuber æstivum, pulpa subobscura, minus sapida ac odora Michelii*, in herbidis circa *Ecclesiam Parochialem*, non confundendum cum *brumali*, quod sub terra omnino latens, a canibus effoditur pretiosum. (*Volvox* terrestris.)

Lichen leprosus albus, tuberculis albis, farinosis.

Lichen cinereus, ſcutellis nigris.

Lichen ſulphureo-virens, leproſo-foliaceus, ſcutellis rufis.

In rupibus *alla Monte* (*Terræ* ſeminiferæ).

Lichenes coralloides & *uſneæ*, una cum *Fungis* coniungunt regnum animale cum vegetabili, *Lichenes* vero cruſtacei vegetabili cum lapideo.

III. *Foſſilia.*

A.) TERRESTRIA.

CALCARIVS *vulgaris.*

Plerique montes Flemmenſes conſtant terra calcaria ſolidata, ſcintillante aut granulata, eaque griſea vel alba. Calcarium album ad ripas Aviſii colligunt incolæ, & optimam calcem inde parant. Hic nulla petrefacta, nec armatis quidem oculis obvia, ut credibile non ſit, tantas molles lapidum eſſe maris ſedimenta ab atritis vermium teſtaceorum domiciliis producta.

CALCARIVS *Marmor.*

Prope *Predazium.*

Albus, lividis venis variegatus, duriſſimus, pulcherrimam polituram admittens, marmore Carrarienſi nihilo inferior, & tamen ob infeli-

cem loci ſitum, & inpoſſibilem in apta fruſta eruendi modum, ab exteris derelictis.

Tophus, aut *Porus aqueus*, metamorphoſis terræ calcariæ, pluribus in locis reperitur. Potui aquarum inde fluentium amplas eas ſtrumas adſcribit vulgus, quæ in incolis villæ caſtelli inprimis obſervantur. Aqua pura fluens per ſtrata calcaria, argilloſa, margacea, abripit terram ſubtiliorem, eamque deponit in cavo loco, ſenſim pertranans aut decidens guttatim, unde Tophus ſolidus, prorſus incruſtans, unicolor, multicolor, plus minus induratus.

GYPSUM *Alabaſtrum.*

In monte *Cimana* rupra *Caranum*, ad *S. Luganum*, ſupra villam *Caſtelli*, *Cavaleſium* inter & *Caſtellum a Marmolaia*, *Alli Maſi di Cavaleſe*, & ſupra *Caſale*.

Non procul ab humo reperitur hic lapis niveus, duritie diverſa, polituram aliquam admittens, & particulis ſcintillantibus rarioribus micans. Idem ſive crudus, ſive calcinatus cum aqua forti non efferveſcit, contra ſententiam Cl. *Wallerii;* imo nulla mihi lapidis calcarii aut gypſei ſpecies hactenus innotuit, quæ non cruda ſed calcinata efferveſcat cum acidis mineralibus. Paradoxa pariter eſt *Iuſti* doctrina, omne gypſum cum acidis efferveſcere, hæc enim proprietas lapidibus calcariis aut gypſo inperfecto unice convenit.

GYPSUM *Cryſtalliſatum.*

In *Marmolaia.*

Gypſum prædictum, meridiem verſus, nonnullis in locis, tegitur cruſta ſingulari, quam facit terra partim gypſea, partim vero calcaria. Huic immixtæ ſunt cryſtalli parvæ copioſæ, poliedræ ac poligonæ, cum acidis minime efferveſcentes. Ubi cryſtalli hæ occurrunt, ibi ſubiacet alabaſtrum eodem fere colore tinctum, ac lapis cæleſtis auſtriacus, contra febrium paroxiſmos, a ſciolis hominibus adeo decantatus. Tinctura hæc provenit a particulis martialibus & argilloſis humo inhærentibus & inferiori ſtrato lapideo ab aqua communicatis.

Gypſum a Cl. *Cronſtett* dicitur terra calcaria acido vitriolico ſaturata; ſed calx ex acido nitroſo vitrioli oleo præcipitata, aut ſpiritu acido ſaturata, non eſt verum gypſum; dein ratio nulla dari poteſt, quare terra calcaria, in iis locis unice, nec & alibi fuerit ſaturata. Eſtne forte gypſum argilla pura ſed immatura & indurata? An medium quid inter terram calcariam & argilloſam? Metamorphoſes regni lapidei dies docebit.

ARENARIUS *Cor.*

Cinereus, particulis æqualibus minoribus. Reperitur in ſtratis, & occurrit etiam circa fluvios. Lapidi huic mica, ſquamis minori-

bus albis, ſæpius immixta eſt, cum eius matrix ſit terra ſilicea. Cotem ubique comitatur argilla, unde natum fuiſſe vel ideo probabile eſt, quod ſilex tam vulgaris, quam pretioſus in locis argilloſis ſæpius occurrat, ac ipſum quoque quarzum argillam ſequatur. Certe montes argillacei Carniolicæ, oſtendunt paſſim cryſtallos, & ſilicem diviti ſinu fovent.

CRYSTALLVS *Quarzoſa.*

Circa *Pramadizzo.*

Cryſtalli ſunt pellucidæ, excolores, utrinque acuminatæ; columna hexagona & hexaëdra. Quod in fiſſuris ſubterraneis fodinarum, terra ſilicea ab aquis depoſita ſimiles cryſtallos conſtituat matrici ſuæ inhærentes, minime mirum eſt, ſed quomodo eadem terra abſque ulla matrice tam puros & tam exacte figuratos lapides formare queat, difficulter intelligitur. Cum enim aqua omnis cryſtalliſationis unica cauſa ſit, & eiusmodi cryſtalli, variis in locis in ſuperficie montium, aut non procul inde degant, ubi aquæ colligi nullo modo poſſunt, quanam arte a natura fabrefactas eſſe putabimus? An erant ii montes olim aquis ſepulti? An terraquei globi ſuperficies nunc aliter ac olim ſe habet?

MICA *ferrea.*

Quæ ad me delata fuit quarzo inhæret, co-

lorem mineræ antimonii habet, & digitos, de more gentis, inquinat, ut Molybdena. Mica hæc in ſpiritu vitrioli, de ſuo pondere, colore, ac nitore nihil amittit, nec in igne ita mutatur, ut cætera Micarum ſpecies. Arſenicum hic nullum hactenus detegere potui.

BASALTES *Spuma lupi.*

In Cupri fodina, prope *Predazium.*

Tractum cupri flavi comitabatur ad altitudinem aliquot pedum. Lapis niger, factus corporibus priſmaticis, coalitis, nitidis, ex una baſi radiatim ſpati pyramidalis adinſtar divergentibus. Metallici ex colore nigro dixerunt *Kohlbruch* eamque ſubſtantiam fuſorio operi inutilem ac noxiam abiiciebant. Ea modo pura eſt modo cupro flavo mixta. An hæc *Spuma lupi ſtriata Wallerii?* An hanc intelligit *Henckelius*, dum ait ſpumam lupi ſtriatam, ferrei coloris & pro minera antimonii perperam adſumptam, *Altenbergæ* fuiſſe repertam? ſed lapis noſter nec ferrei coloris eſt, nec inter mineras ferri locum meretur, cum via ſicca nec granulum ferri puri, quidquid tentaverim, inde unquam prodierit. Ergo rem minime inutilem, me facturum putavi, ſi in eius naturam diligentius inquirerem, eaque experimenta, quæ hac deſuper inſtitui, fideliter enarrarem.

Exper. 1. Per quatuor horas ſub fornice docimaſtico toſtus, nullum odorem ſpargit, nullum fumum emittit, de centennario docimaſtico ſeſquilibram amittit, & color niger mutatur in rubrum.

Exigua portio in igne tam diuturno volatilis facta, nihil & aliud, niſi pura aqua, omni terræ, omnique lapidi inhærens.

Exper. 2. Ex hoc polline rubro, particulæ aliquæ magnete extrahi poſſunt.

Extractio hæc terræ ferriferæ præſentiam demonſtrat.

Exper. 3. In vaſe clauſo, ſine ullo additamento igni commiſſus mutatur in ſcoriam nigram, poroſam, duram.

Color ater hic pendet a principio inflammabili, quod in igne aperto diſſipatum fuit, & pollini toſto colorem rubrum conciliavit.

Exper. 4. Arſenicum cum hoc lapide mixtum, adſcendit in igne album, ut erat prius. Ergo ſulphur nullum fovet, nam terræ metallicæ ſulphuratæ dant cum arſenico ſublimatum flavum aut rubrum.

Exper. 5. Cum Borace fuſus, dat ſcoriam gravem, nigram, metallicam, lucidam, & hinc inde filamentoſam.

Obſervatio hæc Asbeſti ac Amianthi geneſim egregie illuſtrat, ac docet terras metallicas apyra terra nuptas, additamento vitreſcibili atque inflammabili, refractariam indolem deponere, ac fluxiles reddi poſſe.

Exper. 6. Mercurius ſublimatus corroſivus cum Baſalte noſtro, dat ſublimatum partim album, partim vero flavum, cum aliqua portione mercurii currentis, qui ſupremæ vitri parti tenaciter adhærebat.

Unde patet mineræ huic ineſſe fixum quid, quod cum acido ſalis communis magis adfine eſt, ac Hydrargyrum.

Exper. 7. Cinnaberis cum Baſalte mixta, adſcendit eadem prorſus, abſque ulla mercurii revificatione, eodem modo ac cum omni lapide ferrario.

Exper. 8. Non detonat cum nitro.

Ut ſolent corpora inflammabilia.

Exper. 9. Examen docimaſticum omni diligentia ſæpius inſtituens, nec minimum quid nobilis aut ignobilis metalli in hoc lapide tam crudo quam uſtulato detegere potui.

Exper. 10. Cum Turbith minerale dat ſublimatum album, & modicam mercurii revificati copiam.

Revificatio hæc fit a terra martiali cui acidum vitrioli libentius adhæret, color vero flavus ab aqua eſt, qua diſſipata evaneſcit & albus denuo ſe prodit.

Exper. 11. Cum alcali fixo calcinatus Baſaltes, dat lixivium flaveſcens, ex quo cum aceto deſtillato nihil præcipitatur, cum aqua forti ſeparatur pulvis albus cum odore ſul-

phureo, cum ſpiritu vitrioli autem flocculi nigri abſque ulla effervescentia.

Pulvis albus carboni vivo inſperſus nec flammam nec odorem ullum emittit.

Exper. 12. Baſaltes crudus cum ſpiritu vitrioli dat ſolutionem excolorem, ex qua cum ſale tartari præcipitatur pollen fuſco-vireſcens, fluidum vero ſupernatans format cryſtallos poliedras, parvas ſubrotundas, minime coloratas.

Cum ſpiritu nitri dat ſolutionem vireſcentem, ex qua alcali fixum evolvit pollinem albidum; ſupernatans liquor dedit cryſtallos nitroſas.

Cum ſpiritu ſalis dat ſolutionem flaveſcentem, ex qua addito ſale tartari præcipitatur pollen ochreacei coloris.

Præcipitata hæc probe edulcorata & exſiccata ponderabant, ex ſpiritu vitrioli grana 47. ex ſpiritu nitri grana 46. ex ſpiritu ſalis grana 44. Hinc ſpiritus vitrioli ſolvit grana tria, ſpiritus nitri grana quatuor, ſpiritus ſalis autem grana ſex.

Ex his apparet ineſſe lapidi noſtro terram ferriferam (*Exp.* 2. 3.) irreducibilem (*Exp.* 9.) principio terreo ſpecifico ac forte alcalino (*Exp.* 6.) unitam (*Exp.* 12.), & una cum terra vitreſcibili ſtrias illas ac radios conſtituentem (*Exp.* 5), abſque ullo arſenici aut ſulphuris mineralis additamento (*Exp.* 1-4.);

Hinc non omnem *Spumam lupi* esse FERRVM *arsenico mineralisatum*, ut posuit *Wallerius*, nec ferrum aut stannum semper continere, qualia metalla ex spuma lupi Zinnwaldensi eduxit Cl. *Lehmannus*.

SAXVM siliceum, album, granato immatura variegatum, integras rupes constituens circa *Bruneck*, *Brixen*, *Clausen*, *Bozen*, nec non circa *Cavalesium*, & in igne sponte fluens in scoriam spongiosam, levem sordide flavam.

SAXVM rubrum, constans Quarzo & Arena, ope terræ calcariæ & argillosæ firmiter conglutinatis. Lapis hic integros montes constituit, nempe montem *Roccam*, & rupes prope *Cavalesium*, aliasque. Hic scoriam dat nigram, porosam, ex qua in pulverem redacta particulas aliquas extrahit magnes. Quarzum inhærens pellucidum, purum, crystallo montanæ simile est. Congeriem hanc variarum terrarum, esse temporis a creatione præterlapsi filiam, nullum est dubium; nam terræ primigeniæ puræ & homogeneæ sunt, quarzum vero est lapis generatus ab aqua in cavitatibus & fissuris aliarum petrarum.

B.) MINERALIA.

HYDRARGYRVM *Cinnaberis*.

In *Premier* al *Sagron*, in confiniis *Status Veneti*.

Eſt Hydrargyrum ſulphure mineraliſatum, argillæ griſeæ aut nigræ inhærens. Diſtinctio neceſſaria eſt inter metalla mineraliſata, & terras metallicas ſulphuratas; illa enim revivificantur ablatione peregrinæ adhærentis ſubſtantiæ, hæ vero reducuntur additione deficientis phlogiſti. Ex centennario huius mineræ viginti tres libras hydrargyri obtinui, qui valor eo magis augetur, quo magis cinnaberis ab immixta ſterili terra lotione ſeparatur.

FERRVM *Magnes*.

Alla Monte di Predatto.

Acus magneticæ polum unum attrahit, alium vero repellit. Magnetis huius fragmenta occurrunt immixta ferro vulgari intractabili, quod in iisdem locis olim fundebatur.

FERRVM *vulgare*, plerumque fuſcum, ac modo purum, modo mixtum cum fatiſcente. Metamorphoſis hæc ubique ſe prodit, ubi lapides ferrarii maturi aëri libero aut aquis expoſiti ſunt.

CVPRVM *Flavum*.

Variis in locis occurrit.

Adeo copioſa huic ſæpe inhæret terra ferrifera, ut in examine docimaſtico nucleum martialem non venereum obtinuerim. Hæc calx

cupri ſulphurata, eſt mater omnium aliarum varietatum, quæ pro ſpeciebus propoſitæ paſſim leguntur in ſcriptis Lithologorum. A minera cupri matura flava vel nigra, generatur dilabens, quam caudam Pavonis quidam vocant ob varios quos habet colores, ab hac vero dilapſa eaque nunc viridis, nunc vero cærulea.

CVPRVM *dilapſum.*

Cum priore reperitur.

Sæpius adhæret quarzo, quandoque & lapidi calcario. In *Cadin* repertus fuit Malachites, ſeu calx cupri lapidi gypſeo ac polibili inhærens.

PLVMBVM *Galænicum.*

Hinc inde occurrit.

In quarzo, ſpatho, ac calcario, teſſulis plerumque minoribus. Tractus conſtantes nunquam conſtituit, ſed incerta lege hinc inde nidulans, inſtratum, immixtum occurrit. Galænæ in hac regione ultra ſemiunciam argenti in centennario docimaſtico rariſſime continent.

Mineræ ſpuriæ.

Cobaltum chalybei fere coloris in nonnullis locis reperitur, potentes tractus ſæpe conſtituens. Uſtulatum arſenici odorem ſpargit, & de centennario amittit libras quadraginta. In ſpiritu nitri valde efferveſcit, &

constituit solutionem flavescentem, ex qua, sola addita aqua, præcipitatur pulvis flavus ac similis Turbith minerali. Si vero præcipitatio hæc facta fuerit cum solutione alcalina, tunc obtinetur præcipitatum lateritii fere coloris, quod dein fuscum colorem induit. Taceo alia experimenta cum hac minera facta, quæ alio loco forte enarrabo.

Observationes oeconomicæ.

In Flemmensibus agris colitur inprimis ZEA *Mays*, TRITICUM *aestivum*, SECALE *cerealis*, MILIUM *vulgare*, LINUM *usitatissimum*, NICOTIANA *Tabacum*, BRASSICA *Rapa*, POLYGONUM *Fagopyrum*.

Cultura ZEÆ *Mays*.

Illud Terræ spatium, quod ab incolis *un staro di Campo* dicitur, & passus quadratos quinquepedales ducentos complectitur, exigit pro annua stercoratione triginta quinque centennarios, seu currus septem fimi maturi, quod humanum aut equinum pro solo cretaceo, vaccinum autem pro laxiore ac fertiliore esse debet. Arationis tempore, quæ circa diem S. *Georgii* peragi solent, binæ Feminæ radices & herbas, aratro revolutas, in sulcis colligunt, tertia vero semina spargit. Modii $\frac{2}{24}$ partes pro dato spatio sufficiunt, eaque grana sulco committuntur ad profunditatem circiter semi-

ſemipedalem. Hic herpice opus non eſt, & abſque alio labore prodit intra octiduum (cæteris paribus) ex ſemine planta.

Hæc ſex digitorum transverſorum altitudinem adepta, ſeu tribus foliis iam ornata ſarculationem primam exigit, qua circumpoſita terra moveri, & a plantis immixtis ſedulo purgari debet. Secunda ſarculatio inſtituitur eo tempore, quo Zea duplo maior apparet, cui paulo poſt tertia ſuccedit, qua terra plantis adponitur, & inutiles herbæ denuo exſtirpantur. Quarta ſarculatio bipalio peragitur, eoque profunde adacto revolvitur terra, ut Zea bipedalis facta eadem firmari & a plantis aliis interea productis eo magis purgari queat. Idem labor quinta vice renovatur circa medium M. Iulii, eademque occaſione evelluntur etiam eæ plantæ, quæ nullum naſcituræ ſpicæ ſignum demonſtrant, ſteriles ab incolis propterea appellatæ.

Experientia iam docuit unicam pro qualibet planta ſpicam ſufficere, plures enim ſi fuerint, granorum copia aut qualitate, unicam raro admodum ſuperant. Spicæ una cum culmo, aut ſolæ etiam initio Octobris collectæ, defoliantur, tribus foliis relictis, quibus ſex aut ſeptem ſpicæ in unum faſcem ſimul colligantur. Eiusmodi faſciculi perticis adpenſi ac ſoli expoſiti exſiccantur, dein ſub finem anni

ſicca grana, baculis aut aliis inſtrumentis, ſeparantur a receptaculo, ac demum a glumis, ſicque purgata ſtrato ligneo inponuntur.

Dicta quantitas ſeminis dat in anno mediocri decem modios, quorum quilibet quadraginta librarum pondus habet. Ex tali modio obtinentur farinæ puræ triginta octo libræ, cuius ſesquilibra abſorbere poteſt libras duas aquæ ebulientis. Farina hac parant incolæ pultes cum aqua aut lacte, nec non polentas modo inſulſas, modo vero ſale conditas. Inſulſas comedunt operarij una cum caſeo vaccino valde ſalſo.

Duplicem Zeæ ſpeciem ſtatuunt Agricolæ, nempe minorem & maiorem. Minor ſeritur in valle Flemmarum, aliisque locis frigidioribus; maior vero, *quarantino* dicta, colitur in agro Tridentino, & planitie calidiore. Prima ſpecies prope baſim, ſeu infra medium, femineam ſpicam educit, maior autem e medio aut ſupra medium eam effert. Hoſtes huius plantæ ſunt urſus, taxus, mures, corvi quidam, gryllotalpæ; morbi vero inprimis carbo, qui totam ſpicam in atrum pollinem mutat.

Grana variant cortice flavo, albo, rubro; nec non farina plus minus flaveſcente.

Dictum Terræ ſpatium a decima liberum venditur floren. 80, hinc

Cenſus annuus —	Floren. 4	Crucig.	—
Stercoratio —	2	27	—
Aratio —	—	24	—
Mulierum merces —		36	—
Sarculationes —	1	—	—
Semen ſerendum —		6	—
Meſſis —	—	24	—
Vectura frugis in horræam		6	—
Defoliatio ſpicarum		6	—
Separatio granorum a thyrſo & glumis —		18	—
	9	27	

Inde obtinentur granorum modii decem Fl.	11	—
Culmorum valor	1	48
Inter Zeam ſeritur $\frac{1}{24}$ pars modii Phaſeoli ex qua modius certe obtinetur	1	—
Præterea in vacuis ſpatiis plantatur braſſica, cuius 50 capita quotannis colliguntur	—	48
Stipites braſſicæ una cum foliis venduntur	1	—
Flor.	15	36
Unde detracti ſumptus culturæ	9	27
Apparet emolumentum annuum	6	9

Observationes.

1. Cum agricolæ Flemmenses rura sua vaccis plerumque exerceant, stipites Zeæ, ac Brassicæ reliquias iis porrigunt, unde maiorem lactis, butyri, ac casei copiam obtinent. Solent vero culmos prædictos non tantum solos, sed & fœno ac stramine mixtos vaccis dare.

2. Farina Zeæ Mays A. 1767 vendebatur Floren. 5. pro quolibet centennario; si itaque œconom is non grana, sed farinam vendiderit, ob inebit inde, iuxta datum valorem, non undecim sed viginti Florenos, ex quo insignis culturæ huius utilitas innotescit.

3. Qui uberiorem Phaseolorum messem desiderat, poterit hosce prope culmos Zeæ serere, sed ne umbra noceat, folia auferrenda sunt.

4. Distantia plantæ unius ab alia, pedalis ad minimum esse debet; solent & quidam culmos æstivo tempore supra spicam abscindere, sed experientia docuit mutilationem hanc inutilem esse, ac sæpe noxiam.

5. Vidi paniculæ terminalis flores hermaphroditos, ac perfectum semen proferentes; & hoc forte unicum est sexus in plantis variantis argumentum.

Cultura TRITICI.

Triticum duplex eſt, *Primarano* & *Vernizo*; illud ſeritur ſub initium Aprilis, hoc autem circa medium Octobris. Utraque ſpecies floret ſub initium Iunii, & colligitur intra diem S. *Laurentii* & decimam quintam Auguſti M. Si in ea tellure, in quo Triticum ſerendum eſt, Zea Mays per duos aut tres annos prius culta fuerit, ſtercoratione opus non eſt, ſecus vero ſex currus fimi, ſeu triginta centennarii, in dato terræ ſpatio requiruntur. Ex $\frac{3}{4}$ partibus modii ſati, obtinentur in annis mediocribus quinque aut ſex modii, quorum pondus eſt librarum (40-43). Ex uno modio prodeunt triginta duæ libræ farinæ electæ, ex qua panes ſexunciales 108 conficiuntur, pro crucigero venales.

Obſervationes.

1. Carbo, prioribus annis, triticum inprimis devaſtavit, quo apparente exigua quædam ac purpurea animalcula inter glumas & tumidum granum ſæpe latent. Cauſam mali unicam aſſignant unanimiter pluviam magnis guttis vigente calida tempeſtate & ſole irradiante cadentem.
2. Spicæ communiter baculis cylindraceis bipedalibus baculo longo corii auxilio alligatis tundi ſolent, ut maturum ſemen inde expellatur. Labore hoc abſoluto,

proprio molendino manu agitando, separantur semina a glumis immixtis. Verumtamen experientia docuit fasces triticeas utilius ab unico homine percuti, sic enim omnino semina inde separantur, & ab una manu id peragitur, quod ordinaria methodo a pluribus peragi solet.

3. Collecto tritico seritur rapa, quæ secundam messem suppeditat; homini & animalibus utilissimam.

4. Paleæ sternuntur in stallis unde optimus fimus obtinetur, ac dantur etiam vaccis secundo fœno mixtæ, & peculiari cultro in frustula parva divisæ.

Cultura SECALES.

Post tritici messem tellus aratro finditur, sicque revoluta manet usque ad initium Septembris. Tunc vero eadem aratur, & absque stercoratione, secale seritur. Ex uno modio seminis, quem prædictum terræ spatium postulat, obtinentur modii quinque. Natum gramen circa finem Aprilis purgatur a plantis immixtis, Maio M. floret, & semine maturo gravidum exigua falce colligitur sub finem Iulii.

Observationes.

1. Ex his apparet pleraque semina perire, & male prorsus tantum eorum copia ter-

ræ committi, quæ iactura ſane inſignis evitari omnino poſſet, ſi eodem tempore, quo tellus aratur, eodem quoque ſereretur, ope cyſtæ lignæ aratro inpoſitæ, ſuisque rotis, ac laminis elaſticis inſtructæ, quibus per propria foramina exitus datur iis tantum ſeminibus, quæ debite radicare, creſcere, ac multiplicari poſſunt.

2. Si poſt Zeam ſeritur ſecales, tunc bini currus fimi requiruntur, ut una cum reſiduo ſtramine terra illa fertilis reddatur.

3. Floribus, ſeu antheris florentis ſecales, utuntur incolæ ad ſedandos paroxiſmos febrium periodicarum.

4. Secales tam quantitate quam qualitate inſignis creſcit inprimis in iis locis, ubi ſylvæ exciſæ & combuſtæ fuerunt.

Cultura MILII.

Terra illa exigit ſeptem currus fimi, & ſeritur circa medium Maii M. $\frac{2}{24}$ parte modii. Natum Milium ter ſarculandum, ac primo quidem ubi quatuor digitorum transverſorum, tertio autem ubi bipedalem altitudinem obtinuit. Circa finem Auguſti M. paniculæ ſemine graves cultro ſenſim abſcinduntur, & linteis inpoſitæ domum transferuntur. Data quantitas ſati ſeminis producit utplurimum decem modios, quorum pondus eſt quadraginta

librarum. Semina ſola frictione ſeparantur a glumis, ac ſeparata ſolaribus radiis exponuntur, donec ſicca fuerint. Decuſſo cortice ſeminis, ex viginti quatuor modii partibus, remanent tredecim, quarum quælibet ſeptem crucigeris venditur.

Obſervationes.

1. Hæc una planta inter omnes fruges ſemina matura facile amittit ac perdit. Cum ergo eorum maturitas incipiat in apice paniculæ nutantis, ita fieri non poteſt, quin hæc ventis agitata, aut grandine etiam leviter percuſſa, plurima ſemina quotannis dimittat. Jacturam hanc agricola non alia diligentia evitare poteſt, quam ſi qualibet hebdomade matura ſemina caute legerit, ac ſimul etiam ab inſidiis avium omni modo defenderit.

2. Milii ſemina ſunt delitiæ Cothurnicum. Solent aves iſtæ paniculam roſtro arreptam detrahere ac eius ſemina partim vorare, partim vero diſperdere.

3. Decorticata ſemina modo in lacte, modo in iuſculo carnis, modo vero in aqua una cum butyro, ab incolis coqui ſolent. Carniolæ fermentum panis inde parant.

Cultura LINI.

Idem terræ ſpatium ſeritur unico modio ſeminis, &, ſi quolibet anno Linum in eo

colitur, alternis annis ſtercorandum eſt. Bis purgatur ab immixtis inutilibus herbis, nempe ubi plantulæ ſemipedales factæ fuerint, ac flores protulerint. Abſoluta floreſcentia caules colorem viridem ſenſim amittunt, ac flavum induunt, quo ubique apparente colliguntur in faſces mediocres, quibus undique adpoſitis pyramides fiunt, & in agro manent eouſque, donec ſiccæ fuerint.

Porro ex agro in ſtratum ligneum transferuntur, ibique ſemina malleo ligneo excuti ſolent. Excuſſis ſeminibus linum extenditur ſuper prata poſt primum fœniſecium, & cum caules, meridiano tempore digitis attriti, corticem facile deponunt, tunc denuo in faſces collecti domum transferuntur, ut in iisdem furnis exſiccentur, in quibus panis coqui ſolet.

Poſt exſiccationem ligneo inſtrumento atteruntur, & ſpatula lignea percutiuntur caules, dein vero filamenta unico pectine ferreo in duas partes ſeparantur. Pars una eaque præſtantior collecta in faſciculos conſervatur ad proprios uſus, aut venditur quælibet libra pro ſeptemdecim crucigeris.

Ex data ſeminis copia obtinentur bini ac tres modii ſeminis, nec non triginta libræ lini depurati, ac denuo quadraginta aliæ rudioris, tam a machina tuſoria, quam a ferreo pecti-

ne ſeparati. Linum hoc electum poſtquam filatum fuerit, amittit quartam partem ſui ponderis.

Obſervationes.

1. Male prorſus in hac regione linum macerari, percuti & pectinari ſolet. Batavi hic imitandi, qui ut inſignem utilitatem ex lino obtineant, nulli diligentiæ nullisque parcunt ſumptibus.

2. Bis in anno Linum, in eodem agro ſeri poteſt, nempe prima vice poſt Nivis deliquium, ſecunda vero circa finem Iulii M. Linum ſecundæ culturæ brevius eſt, & alio demum anno maceratur.

3. Nulla itaque planta in agris culta, lino utilior eſt, dummodo diligenter fuerit tractata.

4. In agro Tridentino linum in foſſis maceratur, quod longe citius ac melius fit, ac in pratis.

5. Quatuordecim unciæ lini filati dant lintei ulnam & dimidiam, quod ibidem extenſum ac ſoli expoſitum aqua adſpergitur quotidie ac ſæpius, ſicque intra tres hebdomadas albiſſima fiunt, poſtquam tam ante, quam poſt peractam hanc humectationem, lixivio perſuſa ac lota fuerunt.

6. Semina lini ab aliis immixtis depurantur a Gallinis, quæ femen lini non attingunt.

Cultura NICOTIANÆ.

Seritur initio Februarii in ciſtis ligneis ea terra repletis, quæ in foſſis habitat, aut in foveis prope vias publicas a pluviis congregata deponitur. Ciſtas has ſoli meridiano exponere, & terram alternis diebus aqua adſpergere oportet; ſic enim intra dies quindecim plantulæ prodeunt. Si forte contigerit cito nimis creſcentes ideoque longo nimis ac debili ſtipite præditas collabi plantas, tunc aëri frigido aliquandiu exponendæ, aut nova cribrata ſicca ac hortenſi terra ea lege firmandæ ſunt, ne inde forte obruantur, ac pereant.

Eadem quina folia adeptæ poſtea tranſplantari debent, ad diſtantiam digiti transverſi, & aqua frigida, aut liquata nive, quotidie ſemel irrorari, quæ frigida ſemper ſit oportet, nam calida flavum colorem Nicotianæ conciliat. Initio Maii transferuntur in agrum, cum plantæ altitudinem duorum aut trium digitorum transverſorum adeptæ fuerunt. Prædictum terræ ſpatium, quod fertile ſemper eſſe debet, condiendum eſt quinque aut ſex curribus optimi fimi, & quidem, ſi fieri poteſt, humani, qui cæteris omnibus in hac cultura præferendus eſt. Dicta terra, quæ aratro moveri, her-

pice explanari, & ab immixtis radicibus depurari debet, capere poteſt plantulas 1600. Facto itaque foramine radix cuiuſque plantulæ in eo collocatur, terra circum hanc undique apponitur, ac foſſulâ cingitur, quæ aquam ſiccitatis tempore quotidie addendam recipiat.

Plantæ palmares factæ, & ſeſquidali ad minimum intervallo remotæ, purgantur demum a plantis immixtis, ac terra ſarculo revoluta firmantur, ut eo facilius radices agant. Sic ager relinquitur eouſque, donec novæ denuo ac inutiles herbæ oriantur, quæ ſecunda ſarculatione extirpari, eademque occaſione plantulæ nova terra fulcienda ſunt. Interea vero attendendum eſt, an plantæ quædam emortuæ ſe prodant, ut novæ plantari queant, ne terræ ſpatium ullum inutile maneat. Ramulos ex alis foliorum prodeuntes ſedulo auferre decet, qui debitum foliorum caulinorum incrementum inpediunt: Denique tertia vice ſarculatur ſequipedalis reddita Nicotiana, revoluta denuo ſarculo maiore terra, eademque plantis undique adpoſita, eodem modo, quo ultima Zeæ Mays ſarçulatio inſtituitur.

Undecim foliis onuſta planta truncari ubique ſolet, avulſisque ramis lateralibus, nec non plantis immixtis probe expurgatis, abſque ullo labore intacta relinquitur. Floreſcentia Nicotianæ circa medium Auguſti M. plerumque contingit, & circa decimam quintam Septem-

bris colliguntur folia, cum flavis vessicis maculata se produnt. Messis tempore folium unum alteri inponitur, relictis duobus illis, quæ terræ proxima sunt, quæque nondum matura sunt aut terreis particulis adspersa. Folia hæc in libros disposita extenduntur in ligneo solo supra stramen, in situ suberecto, dein novo stramine ac stragulis teguntur. Sub hoc tegmine sudare incipiunt folia, isque humor defluit per petiolos vitium iisdem illaturus, nisi perpendiculariter collocata fuissent.

Sic sudant & iacent per octiduum, quo tempore elapso rubiginosum colorem induunt, ac fuscis maculis obsita apparent; dein vero extenduntur denuo super stramen, ut exsiccentur. Sicca reddita folia denuo macerantur, & quidem ita, ut eadem horizontaliter collocata, ac ita inbricata iaceant, ut unum folium ab alio non omnino tegatur. In hac maceratione (quæ in loco clauso nullo tegmine indiget, alibi vero linteis obtegi debet) folia fuscum colorem induunt, succi vero opposita pallide fuscum colorem exhibent.

Absoluta hac secunda maceratione, extenduntur folia, ut prius factum fuit, ea lege ne omnino exsiccentur, sed ut naturalis humiditas illæsa maneat. Sic macerata demum colliguntur, cystisque ligneis inposita, compressa, incumbentia, & undique inclusa manent eo-

usque donec soli opposita rubellum colorem oculis exhibeant, olfactui vero gratum ac penetrantem odorem Nicotianæ feliciter maceratæ. Cavendum vero ne folia in his cystis mucorem contrahant petiolos primo inficientem, nam in hoc casu auferendus petiolus mucore vitiatus, folia vero humidioribus ab aliis separanda sunt.

Ramuli laterales æstivi collocantur in furno eodem modo calefacto, vt exsiccatio lini postulat, fuscaque ibi reddita folia, educuntur venduntúrque, contorquenda in funes pro fistulis tabaccariis. Rami vero autumnales aggeruntur in cumulos, intra stalas collocati, aut stragulis tecti, donec illi qui cumuli centrum occupant, fuscum colorem induant. Hoc intra triduum plerumque contingit, quo elapso, stragula removeri, cumulus revolvi, & fusca folia eximi debent. Hisce eductis cætera denuo cumulantur, dein qualibet die, ea quæ in medio cumuli sita & fusca facta fuerint, inde educenda sunt.

Folia in agro ad basim caulis singuli relicta, colliguntur, macerantur seorsim, indeque vilioris notæ tabacum conficitur. Residuos caules colligunt mercatores, & siccos tritosque immiscent nobiliori Nicotianæ, aliqui vero eosdem comburere, eorumque cinere fertiliorem terram reddere solent.

Observationes.

1. Felix & diligens cultura Nicotianæ, iis qui folia macerata divendunt adfert emolumentum annuum Floren. 24 pro 100; unde apparet, quam lucrosa sit eorum mercatura, qui Nicotianam in propriis agris cultam, conterunt, præparant, ac Bolo, foliis vitis, nucis, quercus &c. putrido ligno, radicibus violarum, aliisque heterogeneis corruptam divendunt.
2. Si anni tempus valde humidum, aut, quo tempore folia leguntur, cœlum fuerit pluviosum, tunc ea in cistis reposita mucorem facile contrahunt.
3. In margine eius agri, in quo Nicotiana colitur, plantatur Brassica capitata & caulifera, bono semper cum successu.
4. Expertus & diligens sit oportet, qui Nicotianam rite colore ac macerare desiderat.

Cultura RAPÆ.

Uncium cochlear seminum una cum terra seritur in dicto terræ spatio post messem secales. Inde obtinentur viginti modii radicum, quæ in ea regione subrotundæ, compressæ ac dulces ubique sunt. Colliguntur sub finem Octobris, ac separatæ a foliis comeduntur crudæ, assæ, in aqua coctæ, lardo conditæ, aut accescentes, eoque modo in partes minutas

cultro divifæ, modo vero in lamellas proprio inftrumento diffectæ.

Obfervationes.

1. Folia falicinis virgis adpenfa confervantur pro pabulo vaccarum. Radicibus vero coctis faginantur boves & fues.
2. In cultura raparum Angli inprimis excellunt; pondus unius radicis ibidem eft librarum (8 - 12. 16), quæ crudæ a bobus comeduntur.

Cultura FAGOPYRI.

Æftate utplurimum feritur, fi enim poft fecalem fatum fuerit, perit plerumque bruma ac glacie deftructum, antequam femina proferat.

SEPES.

Prata & agri feparantur a pafcuis ac publicis viis, fepium auxilio, quæ multiplices paffim occurrunt, nempe vivæ, muratæ, ac ligneæ. Vivæ conftant fruticibus variis; muratæ fiunt faxis liberis aut cemento ligatis; ligneæ vero conftructæ funt ramis intertextis, palis contiguis, & afferibus obliquis aut parallelis. Afferes extimi funt, feu uno latere plani & alio convexi, intra duos palos modice diftantes collocati, & anulo ligneo, qui eft contorto abietino ramo conftruitur, utraque extremitate incumbentes.

III. DE

III. DE CVCVRBITA PEPONE

Obſervationes.

DESCRIPTIO.

Radix annua, parva, fibroſa, ex truncato ſeminis apice prodiens.

Caulis ſulcatus, ramoſus, procumbens, claviculis inſtructus, & ex eodem loco radiculam, aut radicis rudimentum proferens.

Rami pariter ſulcati, ſæpius indiviſi.

Claviculæ teretes, ſexfidæ: filis ſimplicibus.

Folia triloba: lobis lateralibus ſubbilobis, nervoſis: nervis aculeatis; eadem ſupra ſubtusque brevibus ac rigidis villis aſpera, petiolis gaudent teretibus, fiſtuloſis, pedalibus, attenuatis, ſucculentis, & aculeatis.

Flos Maſculus.

Cal. Quinquefido: ſegmentis lanceolato-linearibus, aculeatis, erectis, ſtriatis: ſtriis elevatis (10); cæterum campaniformi, corollæ adnato, albido.

Cor. Campanulata, flava, femiquinquefida, magna; laciniis nervofis: nervis viridibus, craffis.

Stam. Eft columna femiunciam longa, teres, albida, e fundo floris prodiens, bafi fubrotunda, tribusque foraminibus feneftrata, apice obtufa, ac fuftinens plicas (14) antherifero polline plenas.

Flos Femineus.

Cal. brevior, minor, fed latior.

Cor. Eadem.

Germen inferum, ovatum, raris villis adfperfum.

Stylus. Cotyla lutea, margine crenata, e medio profert ftylos tres bafi coalitos, albidos.

Stigmata fuperne emarginata, ovata, fulco medio exarata, lutea.

Fructus, magnus, trilocularis: loculo fingulo binis feminum ordines continente. Eius fubftantia fuccofa eft, & tecta cortice lævi, glabro, lignofo.

Semina alba, marginata, compressa, subelliptica, uno apice rotundato, altero truncato.

CLASSIS.

Naturalis propria Cucurbitacearum, proportione numerica progressiva, decrescente.

Pseudonaturalis fructiferarum.

Artificialis varia, iuxta systemata, ex calice, corolla, sexu floris, aut fructu. Adfinitas remota cum Scandentibus, obscura cum Malvaceis, evidens cum Pomiferis nonnullis.

GENVS.

Naturale comprehendit Trichosanthem *Linn.* Momordicam *Tournefort.* Elaterium *Boerh.* Cucurbitam *Linn.* Cucumim *Tournefort,* his enim omnibus ingenium scandens, folia solitaria, flores laterales steriles & fœcundi in eadem planta, calix monophyllus, corolla calici adnata monopetala, pomum multiloculare polyspermum.

Artificiale Masculo flori, anthera unica, sine linea farinacea repens. *Ludwig*

Femineo-pomi ſemina margine tumido. *Linn.*

SPECIES.

Differentia genuina conſiſtit in foliis trilobis & fructu lævi.

Cucurbita foliis lobatis, pomis lævibus. *Linn.*

VARIETATES.

Indigenæ. Cucurbita maior, rotunda, flore luteo, folio aſpero. *C. Bauh.*

Cucurbita foliis aſperis, ſive Zucha. *I. Bauh.* fig. 1. 2. 3. fructu oblongo, & fig. 4. 5. fructu rotundo.

Variat etiam cortice viridi, flavo, variegato.

Peregrinæ. Cucurbita indica rotunda. *Math. Lugdun.*

Cucurbita maior & minor. *Tabernem.*

NOMINA. Græc. κολοπαιδιꝸ, Arab. *Hara*, Germ. *Kürbis*, Italis *Zucca*, Gallis *Calbaſſe*, Carniol. *Melona*, Angl. *Gourde.*

VEGETATIO.

Nona die M. Februarii quarta pomeridiana, terræ pingui commisi cucurbitæ semina decem. Die decima quinta, hora nona matutina, in uno semine iam ruptus erat apex truncatus, indeque prodierat radicis initium, nempe trunculus teres, duas lineas longus, apice tenuior, albus, simplex. Separavi a cotyledonibus adhuc inclusis coriaceum corticem seminis, & tunc visui sese obtulit membrana viridi-fusca tenuissima eos undique tegens, nec non alia huic subiecta, crassior, alba, ad apicem dilacerata. Gradus caloris mei cubiculi, in quo hæc vegetatio peracta fuit, erat in meo Termometro decimus quintus. Vigesima prima semen aliud cotyledones suas extra terram protulit, quibus interiacebant fragmenta cuticulæ eiusdem, quæ externam seminis superficiem obtegit. Vigesima quinta, cotyledones invicem diducti, & horizontalem situm adepti, ostendebant foliolum ad latus flexum, & e centro stipitis prodiens. Nona die Martii plantula hæc erat sex digitos transversos longa, pluribus radiculis terræ adfixa, terminata cotyledonibus binis ovatis; patulis, inter quas prodibant tria foliola,

quorum subcordatum, dentatum, villosum, petiolum habebat biuncialem. Planta hæc una cum radice ponderavit drachmam unam & grana octo.

Nona die Martii plantavi in proprio cubili semina tria, decem autem in hortulo. In horto sata non germinarunt, in calidiore vero cubiculi aëre inde natæ sunt plantulæ, quarum una nona Aprilis ponderabat grana triginta quatuor, alia autem quinquaginta septem. Alia semina eadem die commisi terræ alicui argillosæ rubræ, ex qua plantulæ quidem natæ sunt, sed una granorum viginti quatuor, alia vero ponderis granorum triginta.

Nona die Aprilis posui in hortulo meo cucurbitæ semina aliquot, sed non prodierunt.

Nona die Maii alia semina in horto denuo plantavi, & vigesima sexta inveni semen unum, quod cotyledones suas cortice seminis adhuc obtectas, e terra protulerat.

Septima die Iunii nova semina terræ denuo commisi, ac observavi unam plantulam inde natam ponderasse decima sexta die drachmam unam & grana viginti qua-

tuor; decima ſexta Iulii lotos octo & drachmam unam; decima ſexta Auguſti libras quatuor & lotos triginta, & tunc adpenſus erat plantæ fructus unicus ponderis libræ unius; decima ſexta Septembris autem pondus habebat librarum triginta trium, una cum binis fructibus, quorum pondus erat librarum viginti. Longitudo totius plantæ, in hac ætate, erat pedum (31).

ANALYSIS.

Fragmentum curcurbitæ maturæ unciam unam ponderans expoſui calori fornacis domeſticæ ut exſiccetur. Exſiccatum ponderavit grana quinquaginta, ergo perdidit drachmas ſeptem & grana decem.

Hoc ipſum ita exſiccatum poſui in ſpiritu vini rectificato, indeque obtinui tincturam vini albi ſaturatioris, quæ penitus evaporata reliquit in vaſe matreriem albam, reſinoſam.

Denuo exſiccavi octoginta lotos eiusdem fructus, & de tota hac mole ſuperſtites manſerunt loti quatuor & drachmæ duæ. Reſiduum hoc fluxit in tigillo adinſtar nitri, & dedit maſſam ſalinam drachmarum duarum & granorum decem, quæ humidum aereum modice attraxit.

Ex hac salina substantia obtinui salis alcalini grana centum, quæ viginti grana aquæ ex aëre attraxerunt.

Cucurbitæ sesquilibram destillavi, indeque obtinui unciam aquæ limpidæ, duas uncias aquæ lacteæ, & duodecim uncias aquæ flavescentis. Caput mortuum fuit carbo niger, hinc inde flavo ac rubro colore nitens.

Caput hoc mortuum cum sale tartari dedit lixivium, quod cum vitriolo & alumine nullum cæruleum præcipitatum dedit.

Idem Carbo mixtus cum centum granis Minii, reduxit plumbi grana septuaginta duo.

Libras duas cum dimidia cucurbitæ in frusta dissectæ posui in vase vitreo clauso & in calore graduum quadraginta quinque reliqui per dies septem. Inde obtinui aquam cuius unciæ duæ cum dimidia evaporatæ dederunt extracti fusci, resinosi, salini, humidum aereum attrahentis, grana triginta. Reliquum humorem destillavi, indeque obtinui primo liquorem rubellum, dein aquam puram; absoluta vero destillatione erant in excipulo aquei humoris loti triginta, drachmæ tres & grana triginta.

Caput mortuum, nigrum, dat cineres, unde magnes particulas extrahit aliquas.

VSVS.

Cucurbitæ fructu apud nos saginantur inprimis sues, quibus crudis offertur. In Comitatu Tyrolensi solent nonnulli coquere eius carnem in aqua, & una cum lacte farina Zeæ Mays pro cibo adsumi. Solent & comedi coctæ in aqua una cum modica farinæ copia, nec non cepa butyro tosta conditæ. In eadem regione dantur etiam porcis tam crudæ quam coctæ, una cum furfure & aqua illa, qua vasa mensalia & culinaria abluuntur. Crudas quoque cucurbitas vaccis præbent saginandis.

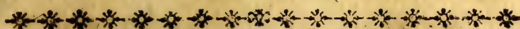
Carne cucurbitæ parte una, farinæ triticeæ partibus duabus, addito fermento paravi panem flavicantem, sapidum, ponderis libr. 2¼. Eadem farinæ, fermenti & aquæ copia prodiit alia die panis ponderis libr. 2½. Ergo ex cucurbita parari potest panis non solum sine aqua, sed etiam in maiori quantitate ex eadem farinæ copia.

Ex seminibus oleum optimæ notæ exprimi potest, quod noctu ad lumen candelæ rubellum colorem exhibet. Ex libra

una ſeminis cucurbitæ ſemilibra olei obtinetur.

Semina inſerviunt pro emulſionibus pauperum. Semen unicum perfectum ponderat grana tria, hinc viginti drachmam unam, unde demptus cortex relinquit nucleos, quorum pondus eſt granorum circiter quadraginta quinque. Cum itaque fructus cucurbitæ librarum ſex, ſemina 630 continuerit, & binos tales fructus unica planta facile ferat, patet inde quanta copia olei inde obtineri poſſet, ſi eadem diligentius coleretur.

Caules conſciſſi & in agris ſepulti inſerviunt loco fimi.

IV. LICHENIS ISLANDICI.

Vires Medicæ.

Agricultura & medicina ſunt duo fontes, unde omnia vitæ humanæ commoda profluunt; illa ſanis corporibus alimenta, hæc adverſæ valetudinis præſidia ſuppeditat. Nihil ergo utilius, nihil homine dignius, quam ſedulo experiri, quid quælibet terra ferat, quid fertiliorem agrum efficiat, & quænam ſit utilitas earum rerum, quas regio quælibet alit. Multa quidem hic egerunt, qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt; Græci, Arabes, Latini Medici plurima remedia contra morbos omnes nobis reliquerunt, ingens farrago rerum proſtat etiamnum in officinis illis in quibus ſua cuique venalis exponitur vita, ac materias medicas iam plures in lucem editas, & undique compilatas habemus, quæ nobis certa ac infalibillia medicamenta promittunt. Verumtamen ſi aquam communem, corticem peruvianum, hydrargyrum, ſtibium, ac vegetabilia quædam excipias, nullum ſane corpus eſt, quod certi remedii titulum mereatur. Rem itaque haud inutilem me facturum putavi, ſi obſervationes illas adducerem, quas circa uſum LICHENIS

Islandici hactenus inſtitui, aliosque excitarem ad uſum huius plantulæ, cuius ne quidem nomen hactenus nobis notum erat.

SYNONYMIA.

Lichenoides rigidum Eryngii folia referens. *Ray* Syn. ed. 3. 77. n. 90. Tab. 22.

Muſco-Fungus terreſtris, ſuperne cinereus, Islandicus. *Moriſon.* III. p. 633.

Muſcus Catharcticus. *Borrich.* Act. Dan. 1671. Obſ. 66.

Muſcus pulmonarius, terreſtris, ſanguineus. *Breyn.* Act. Nat. Cur. Art. 3. Dec. 1.

Lichen terreſtris, folio Eryngii. *Buxbaum.* Cent. 2. p. 11.

Lichenoides rigidum, Eryngii folia referens. *Dillen.* Syn. 3. p. 77. Hiſt. Muſc. p. 3.

Lichen pulmonarius, minor, anguſtifolius, ſpinis tenuiſſimis ad margines ornatus, receptaculis florum transverſe oblongis,

rubris, vel ex rubro-ferrugineis. *Michel.* Gen. Plant. p. 85. n. 7. Tab. 44. fig. 4.

Lichen foliis oblongis laciniatis, marginibus conniventibus ciliaribus. *Linn.* Fl. Lapp. 445.

Lichen foliaceus adſcendens laciniatus, marginibus elevatis ciliatis. *Linn.* Sp. Plant. p. 1145. Fl. Svec. 2. 1085.

CRITICA.

Similitudinem aliquam, ſed nimis remotam habet cum foliis *Eryngii;* nec alvum apud nos movet, ut in Lapponia ac Islandia. Neque in noſtris terris ſuperne cinereus occurrit, multoque minus ſanguineus, etſi in aridioribus locis baſes laciniarum rubore aliquo tinctæ ſe prodant. *Michelius* huc male retulit *Lichenoidem arboreum, Iacobeæ cineræ folio Pontederæ,* & *Muſcum amarum Abſynthii folio. I. Bauhini,* pariter arboreum, cum noſter perpetuo terreſtris ſit. Margines quoque non ſat bene elevati ac ciliati dicuntur, non enim cilia, ſed papillas aut exigua ramenta ex oris laciniarum educit.

NATALIA.

Habitat in Lapponia *Linn.* In Helvetia *Hall.* In Gallia & Anglia *Scherard* & *Vaillant* apud *Michelium.* In Italia *Michel.* In Dania *Borrich.* Inveni etiam hanc plantam in alpibus Carnioliæ superioris, in Comitatu Tolminensi, in Carinthia superiori prope Melbruchen, in Comitatu Tyrolensi pluribus in locis. Alpestris itaque planta est terræ inhærens, nec unquam arborea, etsi inter radices *Pini Mughi* abunde degat.

DESCRIPTIO.

Initium plantæ nullum, sed laciniæ coriaceæ, rigidæ, dissectæ, unciales, biunciales & quadriunciales, rufescentes rufo-virides, subtus pallidiores, vel albicantes, intricatæ, ac sæpe coalitæ, constituunt cespites latos, terræ fixos. Notandæ hic frequentes anastomoses laciniarum, ac situs scutorum floralium. Scuta enim hæc sunt ungues orbiculati, coriacei, eiusdem cum laciniis structuræ, adnati latioribus & obtusioribus segmentis. Ungues isti rubello ac rufescente colore tincti, laciniis ita adhærent, ut margines liberos habeant, qui in scutis adultioribus fimbria-

ti, in iunioribus autem minoribusque integri ſunt. Locus, ubi ſcuta videntur, intropreſſus apparet, ideoque averſa ſuperficies laciniæ ſcutiferæ, in eodem loco tumida ac gibboſa ſe prodit, quæ ſtructura in aliis Lichenibus non obſervatur. Lichen aqua adſperſus mollior evadit & virorem aliquem induit, adultior autem factus, præſertim in ſicciore loco, colore rubro ad baſim tinctus apparet.

DIFFERENTIA.

A LICHENE *Nivali*, cui laciniæ albæ vel luteæ, crebro diſſectæ, uncia raro altiores, minime ciliatæ, ac ſcutis adnatis deſtitutæ.

A LICHENE *Coralloide, fruticuloſo, candido, perforato*, qui albus, tubuloſus, ſummis ramis perforatis: apertura radiata.

A LICHENE *Canino*, qui terreſtris equidem, ſed repens, ſcutella floralia unguiformia ovata ex apicibus loborum educit, in inferna vero & alba ſuperficie ſylva radicularum candidarum ubique hirtus apparet.

VIRES.

Observ. 1. In Itinere Botanico ad alpes Carnioliæ A. 1761 ſuſcepto, obvias habui feminas, quæ ſummo mane ingentes Lichenis huius ſarcinas geſtabant. Interrogatæ quare hanc colligant plantam, reſponderunt, hac una ſues intra breve tempus ita ſaginari, ut nullo alio cibo pinguiores reddi queant.

Observ. 2. Planta hæc ruſticis carnioliæ in Comitatu Tolminenſi, & alibi bene nota eſt; ſi enim equos ac boves macros habuerint, mittunt eos ad illa loca, ubi ſolus hic Lichen copioſe provenit. Sic intra tres aut quatuor hebdomadas animalia illa pingueſcunt, ammiſſaſque vires denuo recuperant.

Observ. 3. Ill. Conſil. Aulicus D. *Franciſcus* a *Mygind*, poſtquam Lichene hoc a me miſſo uſus eſſet, ſequentia reſcripſit: alvum ducere, quod aſſerunt nonnulli in meo corpore non ſum expertus: eduxit autem per nares, os, & aucta tranſpira-

tione per totum corpus, quod roborat, pituitam. Quod Marti adſcribunt Medici, id præſtat tutius, ita ut in phthyſi, rachitide & cachexia vix quidquam præſtantius dari queat. Si ſumitur lacte decoctum, nutriendo expellit omnia, quæ nutrimento obſtant, lac ipſum ad triduum & amplius coagulari non ſinit, etiam ſi iterum recoquatur; acidum abſorbet, & quidem ſalubrius quam ſalia alcalina, quæ putredinem & acrimoniam generant. Manducatus nauſeam ſtatim, poſtea appetitum movet, ſaliva ſolvitur in gelatinam neſcio quo ſale fœtam. Vires reſtaurat, pectus liberat, nervos ſuſtinet. —

Obſerv. 4. Lichen hic amariſſimus eſt, ad fracta conſolidanda utiliſſimus *Breyn.* Idem alvum ducit, maxime verno tempore, & iunior (*Borrich.*) æſtate vero, & per ſenium forte ſiccus, edulis eſt, *Borrich.* atque ex eo ſolo in

iuſcula cocto, vitam ſuſtentant phthyſici *Linn.* Mutabile certe & polycreſti medicamenti genus. *Hall. Helv.* p. 75.

Obſerv. 5. In *Fl. Svecica*, in *Amoenit. Academ. Linn.* nec non in *Actis Haffnienſibus*, legimus foliis huius Lichenis confici panem in Islandia, eorumque farina in lacte cocta fieri pultes ſapidas ac nutrientes. Ut farinam parent, coquunt Lichenem in aqua, quam abiiciunt, dein folia exſiccant & tundunt. *Manetti Panizzazione* p. 220. n. 60.

Obſerv. 6. Unicum nobilis Familiæ germen, macie correptum, tuſſiens, difficulter reſpirans, fœtida expuens, ac lenta exhauſtum febri, poſtquam a medicis derelictus fuiſſet, utitur Lichene Islandico primo in lacte, dein vero (cum lac ſumere non poſſet) in aqua cocto, optimo cum ſucceſſu, ut ex ſequentibus ab eiusdem genitore ad me datis, clare patet: Ich kan Dieſelbe

verſicheren, daſs man eben der vorgeſchriebenen Medicin die Urſache der Beſſerung, und ſo zu ſagen, volkommenen Reſtitution meines ſchon gänzlich zum todt gefaſt geweſen Sohns beylegen muss, dann ſo bald ſolche beygebracht worden, hat er ſich recht wunderlicher weis von tag zu tag zu beſſeren angefangen —. Quem Iuvenem dein ego ipſe in paterna domo ſanum vidi, ac una cum domeſticis, imo & urbe tota valetudinem ſuam, uſui Lichenis Islandici unice adſcribentem.

Obſerv. 7. Singularis hic caſus movit dein multos, ut Lichenem in propria Provincia colligerent, eoque in ſimilibus morbis uterentur. Lecta & inventa planta ad me miſſa fuit, ut certi forent de invento Lichene.

Obſerv. 8. Clericus hemophthyſi repente correptus, incipit ſenſim emaciari,

ſputa purulenta eiicere, noctu ſudare, ac lenta febri conſumi. Variis vtitur remediis, ſed omnibus incaſſum; ſolus eſt Lichen, quo in lacte cocto utitur quotidie, unde expectoratio facilis, reſpiratio liberior, ac vis vitæ fortior ſe prodit.

Obſerv. 9. Foſſor ann. 48, poſt febrem intermittentem, tuſſire, ac ſanguinem ſputo mixtum eiicere cœpit. Interea reſpiratio fit ardua, ſudores nocturni & macies iam præſto ſunt. Utitur itaque Lichene & ab eius uſu reſpiratio fit facilior, vires eriguntur, febris diſparet, & æger perfecte ſanatur.

Obſerv. 10. Domina quædam gracilis, tuſſiculoſa & debilis, cum filios ſuos difficulter lactare poſſet, utitur Lichene Islandico in lacte cocto per annum integrum. Sic nutritio felicior ſuccedit, vires inſtaurantur, raro tuſſit, & proprios filios abſque ullo incommodo

proprio lacte facile sustentat & alit.

Observ. 11. Concionator Capucinus pallidus, tussiens & macer iam per plures annos, meo consilio utitur Lichene. Alio anno ad me veniens, pinguior factus, vivido vultus colore præditus ac bene valens, pro dato Lichene gratias agit, cuius usui valetudinem suam se unice debere, palam fatetur.

Observ. 12. Femina debilis, tussiculosa, & infirma valetudine gaudens, solo usu Lichenis in lacte cocti, ac semel de die assumpti iam melius valere, fortior reddi, & perfectius nutriri incipit. Eiusmodi Observationes, quæ nutrientem & acrimoniæ omni adversam vim Lichenis Islandici palam faciunt, plures adhuc adducere possem, sed cum datæ sufficiant, medicos rogo, ut novo hoc remedii genere secure utantur, nemini enim, cui datum huc-

usque fuit, ullum damnum unquam attulit, iis vero, qui macilenti, tussicu- losi, cachectici, in Phthysim proni sunt, certissime prodest, sive lacti, sive iusculis, sive demum aquæ incoctus fuerit. Facilius tamen cum lacte sumitur, nam cum aqua coctus amaritiem summam, ac plerisque intolerabilem possidet.

IOANNIS ANTONII SCOPOLI

ANNUS III. HISTORICO-NATURALIS.

I. *Solutio Quæstionis, an Medici olim Roma pulsi, ut ait* Plinius.

II. *Luis Bovillæ symptomata, causæ, discrimina, remedia, præservativa & curativa.*

III. *Observationes aliquæ de Cæruleo Berolinensi, aliisque Laccis.*

IV. *Experimenta de Minera aurifera Nagyayensi.*

LIPSIÆ,
SUMTIB. CHRIST. GOTTLOB HILSCHERI,
MDCCLXIX.

VIRO

MAGNIFICO, EXPERIENTISSIMO,

EXCELLENTISSIMO

CHRISTIANO GOTTLIEB LVDWIG,

Philos. et Med. Doctori, in Academia Lipsiensi Therapiae Professori Publ. Ordinario, Ordinis Medicorum Decano perpetuo, Academiae Decemviro, Collegii Maioris Principum et Collegii Beatae Mariae Virginis Sodali, Academiae Regiae Borussiae et Societ. Oeconomicae Lipsiensis Botanicaeque Florentinae Socio,

TERTIVM HVNC ANNVM

HISTORICO-NATVRALEM

D. D. D.

IOANNES SCOPOLI.

PRÆFATIO.

CAiunt nonnulli, *inutilem esse artem saluberrimam, ac medicos olim Roma pulsos; Ita* Plinius, *ac post eum alii, præsertim Iurisconsulti. Qui ab hoc dedecore Hippocraticam vindicaret disciplinam, nemo hactenus inventus fuit, nec ego hoc argumentum, aliis rebus occupatus, unquam attigissem, nisi* Comes Michelius Medicus Udinensis, *in* Præfatione *ad Tractatum suum* de Febribus, *eidem sententiæ, hisce verbis subscripsisset:* I grandi errori, che da Pratici si commetono, obligarono un tempo la Republica Romana a sbandire i Medici da Roma. *Ferre*

itaque non potui, Arti Medicæ, etiam a ſuis cultoribus, infamiæ notam inuri, coactus proinde paucis oſtendere, medicos nunquam Roma pulſos eiectosque fuiſſe.

Neque minus publicæ utilitati conſultum eſſe duxi, ea ſymptomata enarrare, quæ luem bovillam aliquot ab hinc annis graſſantem, comitata ſunt, additis eiusdem cauſis, ac remediis tam præſervativis quam curativis, quæ cum fructu adhibita fuerunt, ac in tali morbo ſunt adhibenda.

De Cæruleo Berolinenſi pauca inſtitui experimenta, ut demonſtrarem contra ſententiam Authoris Chemiæ experimentalis, baſim huius coloris eſſe terram ferriferam, his addidi nonnulla alia circa laccas aliquas inſtituta.

Denique dicam illa, quæ circa mineram Nagyayenſem auro divitem obſervavi, pauca quidem, ſed chemica conſideratione omnino digna.

I. SOLVTIO QVAESTIONIS, *an Medici olim Roma pulsi?* ut ait *Plinius*.

§. I.

Post hominis lapsum in peccatum, indeque in morbos, statim Deus clementissimus & providentissimus providit hominibus de remedio medicinæ, esto illa post aliquot sæcula magis fuerit exculta & in methodum redacta a). Nullum itaque est hominum genus, nullus sexus, nulla ætas, quæ non utilitatem aliquam ex medicina petat; cum summi, medii, infimi, viri, feminæ, liberi, senes, infantes, pueri, adolescentes, iuvenes, & si qua est præterea ætas, quotidie ægrotent b). Me-

a) *Corn. a Lapide* in Ecclesiast. C. 38. v. 1.
b) *Lucianus* de Republ. L. 3.

dicina itaque nusquam non fuit, siquidem & inperitissimæ gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverunt c). Ut ergo alimenta, ita & medicamenta humano generi necessaria, imo utraque communi nomine alimenti insignita dicuntur: cum etenim alimentorum appellatione contineatur quidquid necessarium est ad vitæ sustentationem, fatendum est, contineri quoque medicinas d). Hinc pro insano a Legumperitis habetur ille, qui medicum & medicamenta contemnit e).

§. 2.

Hisce tamen haud obstantibus inductus est *Caius Plinius* ut assereret, Romanos olim per sexcentos annos sine medicis vixisse: Ecce eius verba: *Mutatur ars quotidie, toties interpolis, & ingeniorum Græciæ flatu impellimur, palamque est, ut quisquis inter eos loquendo polleat, imperatorem illico vitæ nostræ necisque fieri; ceu vero non millia gentium sine medicis degant, non tamen sine medicina. Sicut populus Romanus ultra sexcentesimum annum; neque ipse in accipiendis artibus lentus, medi-*

c) *Celsus* in Præfat.

d) *Surdus* de Aliment. 4. Q. 5. n. 9. *Mascard.* de Probat. resol. 1040. n. 1-4. L. *Zachias* de Salar. Q. 18. n. 2.

e) P. *Zachias* Q. Med. legal. L. 6. Tit. 3. Q. 4. n. 12.

cinæ etiam avidus, donec expertam damnavit. Et paulo poſt: *etenim percenſere inſignia priſcorum in his moribus convenit. Caſſius Hemina ex antiquis Author eſt, primum e medicis veniſſe Romam Peloponenſem Archagathum Lyſaniæ filium, L. Æmilio & M. Livio Conſ. ann. U. C. DXXXV. eique ius Quiritium datum, & tabernam in compito acilio emptam. Ob id publice vulnerarium fuiſſe eum tradunt vocatum. Mireque gratum adventum eius initio; mox a ſævitia ſecandi urendique tranſiiſſe nomen in carnificem in tædium artis omnesque medicos, quod clariſſime intelligi poteſt ex* M. *Catone, cuius authoritas, triumphus, atque cenſura, & quanto in unum conferunt, tanto plus in ipſo eſt* f). *Plinium* ſecuti ſunt Iuriſconſulti fere omnes, præcipue vero *Hyeron. Cagnolus L. 2. §. poſt orig. n. 208. ff. de orig. iur. Nicolaus Boerius Deciſ. aur. quæſt 325. n. 24. Card. Tuſcus litt. M. concl. 159. Guid. Panzirolus Theſ. var. lect. L. 2. C. 24. Anton. Sabellius Pract. Crimin. §. Medici n. 3. Herm. Hermes Iur. pub. C. 27. de Academ.* aliique plures ab his citati.

§. 3.

Verumtamen quam falſa & fabuloſa ſint hæc omnia, docent inprimis cenſuræ Virorum clariſſimorum, quæ Hiſtoriæ Plinianæ

f) Hiſt. Nat. L. 29. C. 1.

omnem derogant fidem. Ita doctiff. *Verulamius* g). *In Historia Naturali* (inquit) *videmus multa parum cum delectu & iudicio recepta & descripta, ut liquet ex scriptis Plinii, Cardani, Alberti & plurimorum ex Arabibus, quae commentitiis & fabulosis narrationibus passim scatent. Franc. Valesius*, postquam hanc ipsam Plinii de Medicis narrationem falsam esse demonstrasset, *continendus* (inquit) *mihi impetus orationis, condonandaque inscitiae Plinii sua grammaticalis garrulitas mendaciis plena* h). *Salmasius* etiam in iudicio de *Plinio*, libros eius ex annotationibus properanter excerptis compositos dixit, quod & Plinius ipse fatetur dum ait: *lectione voluminum circiter duum millium, quorum pauca studiosi attingunt propter secretum materiae, ex exquisitis authoribus certum inclusimus triginta sex voluminibus* i).

§. 4.

Sed demus etiam vera esse omnia quae a *Plinio* scripta leguntur, nonne Anno U. C. 535. ut *Plinius* ipse fatetur, Romam venit Archagathus Lysaniae filius, qui magno plausu exceptus, magnisque honoribus fuit decoratus? Si itaque per annos sexcentos sine medicis Roma viguit, necesse est, ut septuaginta

g) De augment. Scient. L. I. col. 18.
h) De sacra Philos. C. 74.
i) In Epist. ad Vespasianum.

fere annis ante epocham eius urbis ars medica damnata esset; *illos* (inquit *Valesius* k)) *sexcentos annos, quibus Roma caruit arte hac, mendacium esse merum ipsa annorum computatione constat; nam venit Romam Archagatus anno ab U. C. 530, qui honorificentissime exceptus est, & post eum alii subsecuti sunt. Si igitur ante annos sexcentum damnaverat artem Roma, plus quam sexaginta, antequam conderetur, id factum fuit. Futilia itaque dicteria sunt hæc omnia.* Præterea anno U. C. 535, (ut *Concius* in fastis consularibus post *Holoandrum, Sigonium* & *Panvinium,* annotavit) vigente nimirum Gallico & Cisalpino bello, non qui a *Plinio* recensentur Consules, nempe *L. Æmilius* & *M. Livius,* exstiterunt, sed *P. Cornelius Scipio,* & *Sempronius Largus.* Dein quid Catonis authoritatem *Plinius* adducit? Nonne Cato in suis libris de re rustica boni patrisfamilias esse dixit, suorum prospicere sanitati? nonne varia hic contra morbos remedia proposuit? Neque Cato Medicos unquam contempsisset, teste *Plutarcho*, sed potius amavit, Cleantem enim habuit, cui inflammatam manum curandam dedit, ac intestina e vulnere Uticæ accepto ab eo reponi voluit.

k) Loc. cit.

§. 5.

Præter hæc historiæ docent, medicinam ab Assyriis ad Ægyptios, inde ad Græcos, ac denique ad Latios transiisse, cumque primis Romæ sæculis philosophia in hac urbe sedulo exculta fuerit, ut patet ex libris Didascalicis *Ugonis* a *S. Vettore* probabile omnino est & medicos ibidem fuisse; Romani enim ægros nunquam exposuerunt, quemadmodum factum legimus a Babilonicis l), Basteanis, Hiberis, Assyriis m), aliisque populis, qui medicos non habebant.

§. 6.

Plinio obstat etiam lex Aquilia, ante duodecim tabulas indubie evulgata: *Si quis per vim, vel suasum medicamentum alicui infundit vel ore, vel clystere, vel si eum unxit malo veneno, Lege Aquilia eum teneri* n). De legis huius institutæ causa differens *Leonardus a Capoa* - *la legge Aquilia* (inquit) *come tutte altre leggi da noi teste rapportate, non gia per li valenti Medici, o Metodici, o Empirici, o Rationali state fosser fatte, solamente per li popolareschi Empirici e volgari.* Verumtamen non solum ex his, sed etiam ex morbis epidemicis, quæ romanam urbem divexarunt, omnino patebit, sine medicis eam nunquam fuisse. Sic prima

l) *Herodot.* L. 1.
m) *Euseb.* Hist. Ecclesiast. L. 10. C. 11.
n) Parere, Ragionam I.

peſtis poſt Sabinorum bellum, ſub Tullo Hoſtilio, exarſit, anno U. C. 29, L. Ebutio Helva, & P. Servilio Priſco Conſſ. de qua locutus *Livius* o), *grave tempus* (inquit) *&* *annus peſtilens erat urbi, agrisque, nec hominibus magis quam pecori.* Secunda exorta eſt anno U. C. 300. P. Tergemino Curcatio, & S. Quintilio Varone Conſſ. homini brutisque pariter infenſa. Tertia fuit anno U. C. 320, ſub Tribunatu Fabii Vibulani, L. Sergii Fidenæ, & L. Furii Medulini, de qua iterum *Livius* hæc habet, *aliarum rerum omnium otium præbuit, tuncque Ædes Apollini pro valetudine populi vota eſt* p). Quarta viguit anno U. C. 341. Q. Fabio Ambuſto, & C. Furio Pacillo Conſſ. Quinta ann. 353, ita a *Livio* deſcripta q). *Ex intemperie cœli raptim mutatione in contrarium facta, ſive alia qua de cauſa, gravis peſtilensque omnibus animalibus ætas excepit, cuius inſanabilis perniciei, cum nec cauſa, nec finis inveniretur, Libri Sybillini ex Senatus conſulto aditi ſunt, duumviri ſacris faciundis lectiſternio nunc primum in urbe Romana facto per dies octo, Apollinem, Latonamque & Dianam, Herculem, Mercurium, atque Neptunum tribus quam ampliſſimis, tum parari poterant, ſtratis lectis placavere.* Sexta erupit anno U. C. 368, poſt deiectum de rupe Tarpeia M. Manlium.

o) Decad. I. L. 3. C. 6. p) l. c. L. 4. C. 25.
q) l. c. L. 5. C. 13.

Septima anno 388, L. Genutio Aventinensi, & Q. Servilio Ahala Conss. Octava apparuit anno U. C. 405, M. Popilio Lænate IV, & M. Valerio Corvo Conss. Nona vero, ut alias taceam, sæviit anno U. C. 419. Iam vero, quis credet unquam, populum Romanum felicitatis ac valetudinis propriæ avidissimum, inter tot morborum calamitates, quæ incursionibus hostium multo graviores sunt q), sine medicis fuisse, eorumque artem condemnasse.

§. 7.

Si vero artem damnavit, quo animo lectisternio Apollinem placat, qui eandem invenit r)? Præter hæc varia templa Apollini a populo Romano erecta legimus; talia sunt insigne illud in eo loco dicatum, ubi insanus Publius a lupo lacerari visus est; Ædes ad Tiberim exstructæ s); Templum ab Octavio ædificatum *in ea parte domus Palatinæ, quam fulmine ictam desiderari a Deo Haruspices pronunciarunt* t), ubi & bibliothecam eidem dicavit u); tale denique celebre illud in quo Cæsar consilium iniit, super legationem Iudæo-

q) Gloss. non minorem Col. 4.

r) Inventum Medicina meum est. *Ovid.* Metamorph. L. I.

s) *Livius* L. II. C. 2.

t) *Sueton.* de Octavio n. 29.

u) *Dion.* de Octavio L. 53.

rum, magnis opibus impenſisque fundatum x). Iam vero quæ religio, qui cultus, aut quæ ratio templa exſtruendi foret illa, ſi homines qui numina illa, eorumque artem excolunt, exilio damnarentur?

§. 8.

Idipſum apparet ex publicis etiam honoribus, quos ſaluti, tanquam novæ Deæ, Romani contulerunt. Ita eidem, iam ante inductum Romæ Æſculapium, a Iunio Conſule Samnitibus ſuperatis, Templum dedicatum fuit, de quo *Livius* y) *aedes* (inquit) *Salutis*, *quum Conſul voverat, Cenſor locaverat, Dictator dicavit;* De hac ipſa æde *Plinius* quoque locutus eſt, dum Fabium Pictorem laudans, ait, *aedem Salutis pinxit anno U. C 450, quae pictura duravit ad noſtram memoriam, aede Claudii principatu exuſta* z). Eidem publicæ Saluti ſtatuam poſuit Auguſtus a), eaque ſine dubio fuit Hygea, de qua in Iureiurando meminit *Hippocrates,* ut docet inſcriptio Reineſiana b).

Æſculapio Epidauro
D. P. P
Et Saluti.

x) *Ioſeph.* Antiquit. L. 17. C. 17.
y) Decad. I. L. 10.
z) Lib. 25. C. 4.
a) *Dion.* Lib. 43. b) Syntag. Inſcript. Antiq.

Hygia enim in plurimis nummis c) Æsculapio iuncta conspicitur, cum eius filia a *Suida* d), coniux autem ab *Orpheo* fuerit appellata.

§. 9.

Plinianam sententiam refutant & illa, quæ *Livius* de rebus Romæ gestis anno eiusd. 461 sub Consulatu Q. Fabii Maximi Gurgitis, & D. Iunii Brut Scævæ, in *Lib. decimo Decad. I.* nobis scripta reliquit: *Multis rebus natus annus, vix ad solatium unius mali, pestilentiæ urentis simul urbem atque agros, sufficit, portentoque similis clades erat, & libri aditi, quinam finis, aut quod remedium eius mali ab Diis daretur, inventumque in libris, Æsculapium ab Epidauro Romam accersendum. Neque eo anno, quia bello occupati Consules erant, quicquam de ea re actum, præterquam quod unum diem Æsculapio supplicatio habita est.* Sed adhuc clarius *Valerius Maximus, Triennio* (inquit) e) *continuo vexata pestilentia civitas nostra, cum finem tanti & tam diuturni mali, neque divina misericordia, neque humano auxilio imponi videret, cura Sacerdotum inspectis libris Sybillinis, animadvertit, non aliter pristinam recuperari salubritatem posse, quam si ab Epidauro Æsculapius esset accersitus; itaque eo Legatis missis, unicam fatalis remedii opem du-*

c) Vide *Vaillant.* Numm. Imper. August. & *Cæs.*
d) Lexic. II. e) L. I. de Miracul.

ctoritate sua, quae iam in terris erat amplissima, impetraturam se credidit, neque eum opinio decepit, pari namque studio petitum ac promissum est praesidium. Eiusdem eventus meminit etiam *Arnobius* f) his verbis, *ad pestem abigendam. Aesculapius, qui erat magnus coluber, Epidauro Romam est adductus, & templo & sacrificiis cultus;* nec non *Ovidius* g) dum ait:

castrumque sacrasque
Latini sedes, Tyberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit, quaeque ignes Troia servat
Vesta tuos, laetaque Deum clamore salutat.

Ergo etiam ante Archagathum, *Plinio* ipso annuente, venit Romam Aesculapius, ibique summis honoribus fuit decoratus. Quod vero templum Aesculapii extra urbem ideo erectum Plinius affirmat, quod Romani medicos ferre non possent, gratis omnino & impudenter asseritur, id enim ideo factum est, ut posteri sciant nihil saluti civium magis esse consentaneum, quam ab urbe ad rura saepius se conferre, ubi aër multo salubrior est ac in amplissimis civitatibus, ubi angustae plateae & magnae aedes occurrunt. Dein Latii graecos in hoc imitati sunt, qui templa

f) L. 7. contra Gentes.
g) Metamorph. L. 15.

Æsculapio semper in apricis liberisque locis ædificarunt.

§. 10.

Æsculapius itaque, iam ante Archagathum, *ab Epidauro Romam abiit, ut peritissimus medicus in urbe amplissima artem gloriosius exerceret* h). Quanta vero fuerit Viri huius peritia in cognoscendis curandisque morbis patet ex Nummis a Traiano, Adriano, Caracalla, Macrino, Maximo, Philippo utroque, Decio, aliis in eius honorem cusis, ac præsertim illius sub Antonino Pio signati ΘΕΩ ΤΕΛΕϹΦΟΡΩ, Æsculapio nimirum, teste *Morelio* i) unice applicandi; demonstrant templa multa in eius honorem exstructa, nempe Romanum, Achaium, Zebenaicum, Cyrenaicum, Pergamenum; ostendunt ludi ΑϹΚΛΗΠΙΑ ϹΩΤΗΡΙΑ in antiquo nummo Ancyrano dicti k); ac denique probant gemmæ in quibus baculus, serpens & noctua videtur, quæ egregii huius medici peritiam prudentiamque demonstrant.

§. 11.

Sed & præter Æsculapium Romam medicos habuisse lego; Ita Tanaquil, medici vices agens, vulnus, quod marito pastoribus illatum fuit, ipsamet fovit & deligavit, *Tanaquil* (ait *Livius*)

h) *S. August.* de Civ Dei.
i) Specim. Rei Nummariæ p. 56.
k) *Spanhem.* in Epist. ad *Morell.*

Livius) inter tumultum claudi regiam iubet, arbitros excipit, simulque quae curando vulneri opus sunt, sedulo comparat l). Praeter haec, quis curavit Hetruscos anno U. C. 246? Quis vulnera sanavit lata ab aruncis anno U. C. 251. Opitero Virginio Tricosto? Quis Titii Herminii Legati, dum Mamilium spoliat, vulnerati curam suscepit? Quis vulneratos in bello Tusco milites sanavit? Quinam denique ii fuerunt, qui anno U. C. 301; peste necatis servis, cum dimidia aliarum personarum pars opitulandis civibus non sufficeret, auxilium urbi tulerunt m); nonne medici? vel si hoc nomen ferre nollis, dicam viros in cognoscendis curandisque morbi exercitatos. Consuetudo enim conferendi in Academiis plublicos honores primum introducta fuit ab *Eugenio Tertio* Pont. max. suggerente *Gratiano* A. 1145, qua de re lege *Bulaeum Saec. LV. Hist. Univerfit. Paris. Ludovicum Vives de caufis corrupt. Art. L. i.* & *Iacob. Middendorpium* in Lib. de *Academ.* n).

l) Decad. 1. L. 1. C. 41.

m) *Dion.* Antig. L. 10. p. 677.

n) Doctor olim, idem erat ac *Pharisaeus*, nam Foenicii nautae, septemtriones Romanorum vocaverunt *Parasim* ad haebrea voce פרשה, *Parascha*, Indicationes ex פרש, *Parasch*, indicare, docere.

§. 12.

Falsum est itaque medicos olim Roma pulsos damnatosque fuisse. Rerum enim in ea urbe gestarum optima quæque documenta quærenti, patebit, aliarum equidem artium cultores Roma pulsos fuisse, medicos vero non item. Ita peregrinos fere omnes, lata lege, inde eiectos legimus apud *Dionem* o) Idem de Chaldæis refert *Valerius Maximus* p), de Mathematicis vero *Suetonius* q); hoc hominum genus damnatur etiam a *Codice* r), & erant *Genethliaci, Harioli, Haruspices, somniorum interpretes, similesque impostores* s); quos *Tacitus* vocat *Genus hominum petentibus infidum, sperantibus fallax, quod in civitate nostra vetabitur semper.* De medicis autem tale quid nullibi legitur, quod & magni viri, *Scipionis Maffœi, Marchionis Veronensis* authoritas confirmavit, in litteris olim ad me datis, in quibus hæc habet: *I primi che Roma esperimentò, fur cattivi Medici, perciògli disaprovo,* damnavit, *ma non gli espulse;* Pulsi mathema-

o) Hist. Rom. L. 3. p) Lib. I. C. 3.

q) De Tiberio n. 36. & Vitelio n. 14. nec non *Dion.* l. c. L. 65. de Domitiano autem ut ait Ill. *Hallerus in Not.* 7. ad *Boerh.* aph. 7. non invenio.

r) L. 9. tit. 18. de Geometr. & Mathemat. leg. artem Geometr.

s) *Zoesius* in Comment. ad L. 48. digest. Tit. 8. ad l. corn. de sicar. in fine.

tici *ſi trova in Tacito, in Svetonio, ma non già* pulſi Medici.

§. 13.

Plinianæ ſententiæ obſtat et amor ille ſingularis, quo Romani exteros homines artiumque cultores proſecuti ſunt, quod optime advertens *Tullius,* illud (inquit t)) *ſine ulla dubitatione noſtrum fundavit Imperium, & Pop. Rom. nomen auxit, quod Princeps ille huius urbis Romulus fœdere Sabino docuit, etiam hoſtibus recipiendis augeri hanc civitatem oportere. Cuius authoritate & exemplo eſt intermiſſa a maioribus noſtris largitio & communicatio civitatis.* Romuli exemplum ſecutus eſt *Hoſtilius,* qui, licet pacis inſolens & ad bella factus extiterit u), attamen quo frequentius civitas habitaretur in Cælio monte ſedem fixit. Tot itaque artifices convenerunt in urbe, ut anno U.C. 424, ſub Conſ. L. Æmilii Max., & Caii Plautii, graſſante Gallico bello, artifices etiam Roma fuerint evocati x). Si ergo populus Romanus omne genus hominum benevole excepit, credibile non eſt, ſolos medicos ab eo contemptos reiectosque fuiſſe. Nec iuvat aſſerere, ſuſcepiſſe eum equidem, ſi præclaros in arte Viros allicere potuiſſet; dedit

t) In Orat. p. Corn. Balbo 31.
u) *Petav.* Rab. Temp. P. 1. L. 2. C. 7.
x) *Livius* Dec. I. L. 8. C. 20.

enim orbi providentia circa ann. U.C. 324, ſeu inter tempus expeditionis Perſarum in Græciam, & bellum Peloponeſiacum y), Empedocli & Protagoræ coævum in Græcia Hippocratem, qui ab Hercule vigeſimus, ab Æſculapio undevigeſimus, Heraclida & Phænarate genitus, ſaluberrimam artem methodo rationali colligens, ac utiliſſimas obſervationes undique congregans, immortalem ſibi apud poſteros laudem iure merito comparavit.

§. 14.

Si vero diligentem uſum ſex rerum (ut ſcholæ vocant) non naturalium, a Romanis ſemper obſervatum, expendimus, clarius adhuc patebit, nec medicos, nec medicinam ab iis unquam damnatam fuiſſe. Ac ut aere exordiar, cum civitas illa, ob undique deciduas e collibus aquas, paludes valetudini infenſas paſſim aluiſſet, Priſcus Tarquinius eas educere & exſiccare conatus eſt, cloacis inſtructis, quæ ſtagnantes aquas in Tyberim ducerent z); quod opus ſumptuoſum ea ætate fuiſſe, docuit Conſul Frontinus, qui viſitandis purgandisque aquæductibus a Nerva Imperatore præfectus, eos trium milliarium longitudinem habuiſſe, ac 13594 fuiſſe notavit, quorum diameter pollex erat. Tot ſumptuum ac laborum unicus finis, erat avertere ab urbe morbos, ac

y) *Petav.* l. c. L. 3. C. 8.
z) *Livius* l. c. L. 1. C. 38.

febrim præſertim, quæ, ob ſtagnantes paſſim aquas, ei adeo infenſam fuiſſe legimus, ut quo minus noceret, in templis culta fuerit. *Romani* (inquit *Ælianus* a)) *ſub Pallantio colle, febri templum & aram ædificaverunt*; & *Cicero* a), *febri* (ait) *fanum in Palatio & Orbonæ ad ædum larum conſecratam videmus*. Quod clarius adhuc *Valerius Maximus* his verbis innuit c), *Romani febrim ad minus nocendum templis coluerunt, quorum adhuc unum in Palatio, alterum in Area marinorum monumentorum, tertium in ſumma parte Vici longi exſtat, inque ea remedia, quæ corporibus ægrorum adnexa fuerant, deferebantur.*

§. 15.

In ciborum quoque delectu veterum Romanorum attentio inprimis enituit. Ita Romulus temulentas mulieres & ebrios homines morte damnavit, unde factum, ut, teſte *Gellio* d), ſobrietas ac temperantia, ea ætate inprimis floreret. Numa Pompilius Pythagoricum victum inprimis laudavit, ſuoque exemplo introducere conatus eſt, ex quo eum Pythagoræ diſcipulum fuiſſe quidam crediderunt, cum tamen Philoſophus hic vixerit A.

a) Lib. 12.

b) De Nat. Deor. L. 3. n. 25.

c) L. 3. C. 5. in fine.

d) L. 11. C. 14.

Mundi 3457, quo tempore Thales Milesius occubuit, Numa autem A. 3295.

§. 16.

Neque minus laboriosos, ac otii inimicos fuisse veteres Romanos docent tot bella ab iis feliciter suscepta, & agriculturæ amor adeo fervens, ut præmia darent diligentibus, incurios vero pœnis adficerent. O præclarum institutum! facessant qui intra mœnia civitatum mollibus tecti desidem vitam agunt, ac dissipandis opibus unice intenti, otio marcescunt. Sola *res rustica* (ut ait *Columella* e)) *proxima & quasi consanguinea sapientiæ est*, seu, ut clarius *Cicero* f)), *parsimoniæ, diligentiæ & iustitiæ magistra est.* Hinc adeo gratæ Romanis agrariæ leges, Apuleia nempe, Baebia, Cornelia, Flaminia, Flavia, Titia, Marcia, Roscia, Thoria, Servilia, aliæque.

§. 17.

Adductis contra Plinium præcipuis argumentis, iam præcipuos medicinæ cultores, qui ab Iulio Cæsare, usque ad Adriani Imperium, in eadem urbe floruerunt, breviter enumerabo, ut reipublicæ ac Imperii eiusdem amor erga rem medicam, eo clarius innotescat.

e) De re Rust. L. 1.

f) In Orat. pro Roscio n. 75.

Tempore M. T. CICERONIS.

ASCLEPO, de quo ad Tyronem ſcribens *Cicero, Aſclepo* (inquit g)) *Medicus, plane confirmat, prope diem te valentem fore*, & denuo alibi h), *Aſclepone* (ait) *Patrenſi Medico utor valde familiariter, eiusque tam conſuetudo mihi iucunda fuit, quam eius ars, quam ſum expertus in valetudine meorum.*

Sub *Auguſto.*

Antonius MVSA, qui Cæſarem ab omnibus derelictum ſanavit, ſtatua propterea publice decoratus. Viri huius meminit quoque *Plinius*, dum ait: *Divus Auguſtus lactuca conſervatus in ægritudine fertur prudentia Muſæ Medici* i), ſed hoc non lactuca, bene vero frigidis lavacris & potionibus factum teſtatur *Dion* k).

ARTORIVS Aſclepiadis ſectator, qui referente Plutarcho Auguſtum monuit, ut in aciem Pharſalicam, licet æger, deſcenderet.

TRIPHON, nullo ſcripto celebris.

GLICON, de ait *Suetonius* l) a Cæſare cuſto-

g) Fam. Epiſt. L. 16.
h) Ibid. L. 13. ad Sulpit.
i) Lib. 19. C. 8.
k) De Cæſ. Aug. p. 517.
l) De Auguſt.

ditum fuiſſe, cum ſuſpicio eſſet, eum alicui venenum vulneri infundiſſe.

Sub *Tiberio.*

Scribonius LARGVS, celebris ſcriptor, qui uſque ad Claudii tempora vixit.

CHARICLES Archiater, qui ex pulſu Tiberio mortem prænunciavit m).

MENECRATES Zeophletenſis, author Libri Αὐτοκράτωρ ὁλογράμματος.

Sub *Caligula.*

ARCYON nullo ſcripto notus.

Sub *Claudio.*

Vectius VALENS, Methodicorum princeps, author Lib. *Antholog.* citatus a Galeno n) & Sereno Sammonico.

ALCON, aliis *Alcontius*, aut *Accontius*, vulnerum medicus, centum ſextertiis a Cæſare, neſcio qua de cauſa, ſemel condemnatus o).

Sub *Nerone.*

ANDROMACHVS ſenior, Archiater, Theriaces inventor, ut antidoto hoc Cæſarem a veneno præſervaret.

m) *Tacit.* Annal. L. 5. & *Sveton.* de Tiberio n. 72.
n) Lib. de Medicam. comp. ſec. loc.
o) *Plin.* L. 29. C. 1.

Cornelius CELSVS, Latinus Hippocrates, quem *Columella* p) non ſolum Agricolationis, ſed univerſæ naturæ prudentem Virum dixit, ſtatua publice expoſita a TRAIANO decoratus.

CHRINAS, ſeu Critias Maſſilienſis, Medicus & Mathematicus, methodicis infenſus, curas morborum, iuxta ſyderum curſus, inſtituens.

Sub *Traiano.*

Soranus EPHESIVS, methodicus inſignis, ab Alexandria Romam venit. Viri huius ſcripta perierunt, iis exceptis quæ Cælius AVRELIANVS, rudi ſtylo, in latinam linguam transtulit.

ARCHIGENES Apameenſis, celebris medicus, citatus a GALENO AETIO q), SERAPIONE, MESVE, vir adeo temperans, ut in conviviis pocula recuſaret, unde ortum adagium de ebrioſis *Archigene indiges* r).

RVFFVS Epheſius, qui quinque libros ſcripſit de re herbaria, verſibus hexametris s).

p) De re Ruſt. L. 3.

q) *Aretæi* Verba *Ætius* paſſim habet, quæ tamen ex Archigene ſe accepiſſe dicit.

r) Vide Adagia P. *Manucii.*

s) *Galen.* de ſimpl. medicam. facult. L. 6.

Sub *Adriano.*

HERMOGENES, Cæſaris Archiater.

Sub *Antonino pio, M. Antonino, Aurelio, Commodo, Pertinace, Iuliano, Severo* &c.

ANDROMACHVS iunior dictus a Galeno, quia filius Archiatri Neroniani.

AETIVS Abidenus, ſeu Amidenus, Antiochenus, qui dogmata priorum Medicorum, ſexdecim libris compilavit, & diſtinxit in Tetrabiblos, ſeu quaterniones quatuor t).

Claudius GALENVS Pergamenſis, Niconis filius, medicus perdoctus, ſed in contemnendis prædeceſſorum, imo & Hippocratis, ſcriptis, nimium audax, cum tamen Hippocrate inferior adeo fuerit, ut merito de eo, hunc in modum ſcripſerit *Cardanus* u), *qui Hippocrati Galenum parem eſſe putant, neutrum eorum ſe intelligere ea confeſſione fatentur, plus enim Hippocrates a Galeno diſtat, quam Galenus a puerulo quovis.*

Q. Serenus SAMMONICVS ſenior, Poeta ſimul & Medicus, qui libellum conſcripſit de Medicina parvo pretio parabili, in quo & barbari vocabuli *Abracadabra* mentionem facit.

t) Lege *Freind.* Hiſt. Med.
u) De rer. Subtilit. L. 16.

EVDEMVS, Anatomicus & Peripateticus excellens, non confundendus cum Eudemo Liviæ corruptore, ac Themisonis assecla.

ANTIGENES qui sub *Aurelio* vixit.

MAGNVS, vixit sub *Antonino* pio & M. *Aurelio*.

§. 18.

Præterea obiiciunt aliqui Medicos olim Parabolanos, seu fabulatores appellatos fuisse, ut apparet ex *Gloss. ad l. 17. Cod. de Episcop.* & *Gloss. circulat. ad l. 6. §. gramat. ff. de excus. tutor.* Verumtamen Parabolani, ut notat *Zachias* x), non pro medicis a legibus accipiuntur, nam per ipsas leges Parabolanorum electio ad episcopos pertinet, medicorum vero ad magistratus. Præterea (ut ait Cl. *Tiraquellus* y),) *neque ea appellatio medicorum ei loco congruit; nec alibi apud antiquiores reperitur, nec in postrema lege ordo constructionis potest convenire, si parabolani legas; ideoque aliud verbum, & quidem græcum, fuisse in iis legibus, huic verbo proximum coniicio, a nostris non intellectum, qui hoc illius vice suffecerunt.* Sed demus etiam parabolanos esse medicos, quid inde? *Parabolæ Salomonis ostendunt, quod, quæ sapientes in considerationibus naturalibus protulerunt, convenienti metaphora*

x) Quæst. Med. legal. L 6. Tit. 3. Q. 4. n. 30.
y) De Nobilit. C. 31. n. 419.

mortalibus adaptarunt. Doctor gratiosus & efficax parabolis utitur ad occulta per sensibilia declaranda. Æterni Doctoris Evangelica lectio docet, eundem fuisse parabolanum. Sapiens igitur ad exemplum illius præmissa reducit in parabolas opportunas z). Et hæc de quæstione hac historica dicta sint satis.

II. LVIS BOVILLÆ

Symptomata, Causæ, Mutationes, ac Remedia præservativa & curativa.

Articulus I.

DIFFERENTIÆ ET SYMPTOMATA.

§. I.

Lues Bovilla, veteribus *μαλίς*, ac *μαλίη* dicta, est febris inflammatoria, sui generis boves unice invadens, & a peculiari miasmate ab uno individuo ad aliud propagata suam originem ducens. Huius species quatuor prisca sæcula statuerunt, nempe *ὑγρὰν*, *ξηρὰν*, *ἀρθρῖτιν*, & *ὑποδερματίτιν*. Prima, seu *μαλίς ὑγρά'ν*, est serosa, sub qua pituitosus & viscidus humor ex ore & naso fluit; secunda *ξηρὰν sicca* vocatur, in qua nullum ex ore & naso stillicidium apparet; tertia

z) *Arnoldus* de Villa nova. Aph. C. 7.

ἀρθρῖτις, ſeu *articularis*; quarta vero *ὑποδερματῖτις* aut *cutanea* vocatur. *Malis ſeroſa* a Germanis dicitur *Gangræna nigra* (der ſchwarze Brand), *ſicca* vocatur Brunella (die Bräune), *articularis*, *inflammatio articulorum* (Knochen entzündung), *quarta* vero ſeu cutanea *Gangræna calida* (der heiſſe Brand) appellatur.

§. 2.

Malis ſeroſa denuo triplex occurrit, nempe *maligna*, *anginoſa* & *pulmonalis*. Maligna omnium peſſima, brevi tempore boves interimit, ac ſi apoplexia tacti fuiſſent. Talem luem deſcribit *Lanciſius* (de bovilla Peſte P. 3. C. 2.) hunc in modum, *alios ſpectavimus, tametſi rarius, præcoci morte, quaſi fulmine tactos interiiſſe, qui natura ſua iam enerves, ſpirituque fuerant deſtituti.* Rarum certe hoc mali genus in bobus, & ſæpius ex alia prægreſſæ luis ſpecie germinans, in animalibus effoetis ac debilioribus.

§. 3.

Malis Anginoſa, in *Italia* A. 1713 - 1715, ſymptomatibus hiſce ſtipata ſe prodidit.

1. Triſtitia inſolita.
2. Caput pendulum.
3. Lachrymæ, aut aquoſus humor ex oculis profluens.
4. Stilicidium aquoſum aut mucoſum ex ore & naſo.

5. Frigus & tremor totius corporis.
6. Ruminatio nulla, & apetitus abolitus.
7. Pustulæ aut Hydatides cum aliqua inflammatione, in ore, lingua, faucibus.
8. Stercus tenue, fœtidum, variegatum, quandoque & sanguine mixtum.
9. Quædam animalia, sub initium morbi, in fugam acta, furere, mugire, & in artubus convulsiones aliquas ostendere cœperunt.
10. Reperti sunt etiam vermes in naso, labiis, ore, & ad cornuum radices.
11. Intra hebdomadam peribant omnes; qui vero diutius vitam protraxerunt, sanitati quandoque restituti sunt.
12. Post restitutam sanitatem, incedere non poterant, ac pilos deponebant.

In cadaveribus inventi sunt tumores in ore & faucibus, pulmones gangrænosi & cærulescentes, hepar putrefactum, intestina maculis gangrænosis variegata. Luem hanc *Fracastorius* ita descripsit: *Referemus etiam insolitam A. 1514 contagionem, quæ in boves solum irrepsit. Visa primo circa Foroiulensem tractum, mox statim & ad Euganeos delata, atque inde in agrum nostrum. Abstinebant primo boves a cibo sine causa alia manifesta, spectantibus autem ora bibulcis, asperitas quædam & parvæ pustulæ conspiciebantur in palato & ore toto.*

In *Borussia* A. 1745. &c.

1. Frigus totius corporis.
2. Rigiditas & insueta artuum immobilitas.
3. Defectus naturalis caloris in ore & naso.
4. Fluor mucosus ex dictis locis.
5. Quandoque vesica in lingua, primo albida, dein rubra, denique nigra.
6. In quibusdam lingua tota albidum, aut nigricantem colorem induit.
7. Respiratio perpetuo difficilis, celer, fœtida.
8. Tussis ac stertor.

In cadaveribus hepar fuit gangrænosum, vesica fellea magna ac plena bile fusca, omasus inflammatus & nigricans, cor nigro cruore plenum, pulmones corrupti.

In variis *Galliæ* Provinciis A. 1763.

1. Boves nec comedere, nec bibere, nec solitos labores peragere poterant.
2. Usque dum sub lingua prope radicem vesica appareret, quæ primo albida, dein rubra, ac denique nigra facta fuit.
3. Hac disrupta, relictum fuit ulcus late serpens, & totam linguam destruens.
4. Aliis in locis videbatur macula rubra quæ in vesicam mutabatur, ac tandem

fasciculus pilorum, qui totam linguam sensim corrumpebat.

§. 4.

Melis Pulmonalis sequentia ostendit signa.

In *Carniolia* A. 1759.

1. Ruminatio abolita.
2. Apepsia.
3. Diarrhœa educens materiem aquosam, flavam, aut nigram.
4. Ex oculis fluit humor crassus, puriformis.
5. Respiratio difficilis, dolorosa.
6. Vaccæ lactem amittunt.
7. Perit animal die tertia, quinta, nona, aut undecima.

Post mortem inventus fuit 1) nona Iunii circa *Tirnau* omasus ab ingestis tumidus & ita plenus, ut plus capere non posset; hepar corruptum, pulmones nigro-maculati. 2) Decima eiusdem circa S. *Marein* omasus fœno indigestus infarctus, hepar hinc inde purulentum, pulmones pluribus in locis corrupti. 3) Decima tertia eiusdem circa *Labacum* omasus eodem modo constitutus & semiputridus, pulmones gangrænosi. 4) Decima quinta eiusdem in *Seltzach*, eadem omnia, quæ circa *Tirnau*.

In

In Ducatu *Styriæ* A. 1765.

1. Tuſſis quotidie vehementior.
2. Vaccæ lac non præbent.
3. Triſtitia, ſomnolentia, caput & aures pendulæ.
4. Secunda aut tertia fœtidus alvi fluxus.
5. Oculi rubri, icorem fundentes; cornua vero una cum ore valde calida.
6. Ruminatio ceſſat.
7. Ex naſo fluit humor craſſus, fœtens.
8. Quibusdam in bobus os internum tenaci muco obducitur, & præ calore fiſſuras acquirit; aliis vero non item.
9. Calor indies augetur, exſpiratio fit fœtida & celer, & venter contrahitur.
10. Quamprimum a miaſmate inficitur animal, mox eſurit, & iacens locum ſæpe mutat.
11. Fluxus alvi cruentus apparet.
12. Quandoque eructatio, flatus, & alvi diſtentio obſervatur.
13. In nonnullis bilis exundat, & viridi colore tincta per vias urinæ excernitur.
14. Animal de die in diem debilius evadit, non amplius ſurgit, ac tandem
15. Perit die 3, 4, 5, 6, 7, 8, vel ad ſummum 9.

In cadaveribus apparet caro mollior & nauſeoſa, ſanguis nigricans, inteſtina naturali colore tincta, cyſtis fellea valde magna, cor ni-

gricans, omasus durissimus & indigesto fœno plenus.

In *Carinthia.*

1. Si pili, præsertim in bobus, duriores redduntur, eriguntturque eodem fere modo ut setæ dorsales in sue, signum evidens est tale animal contagio infectum fuisse.

2. Incipientis quoque mali signa sunt insolita lassitudo, aures pendulæ, caput nutans, oculi tristes, appetitus abolitus, eructatio, lactis defectus aut color alienus.

3. Observatur etiam calor præternaturalis totius corporis, post frigus & tremorem, quo durante aures, nasus, & os frigidum se prodit; contractio ventris repentina; respiratio difficilis, calida, fœtens; oculi turbidi & humore manantes; spuma circa labia, os vero interne album & muco obductum, quandoque vero & siccum, vel penitus nigrescens; sitis modo inextinguibilis, modo nulla, etsi ingens calor adsit; in faucibus & palato vesiculæ ac tumores phlogistici; fluxus ex ore, salivationem referens, quandoque maleolens; Diarrhœa non raro fœtida, sanguinea, aut purulenta; alvus quandoque obstructa; in quibusdam urinæ suppressio cum abdominis intumescentia; solet & aliquando sanguis per vias lotii, aut lactis prodire; venter non raro inflatur, ut

& collum, adinftar ftrumæ; apparent quandoque in cute tumores, qui fponte aut ferro aperti, fœtidum icorem fundunt; in nonnullis cornua aut ungulæ finduntur, ac decidunt, alii vero rigiditate membrorum aut convulfionibus corripiuntur. Denique perit animal die 3, 4, 5, 6, 7, vel & ferius.

4. Intercallares quoque dies in nonnullis obfervantur.

5. Cadavera extinctorum animalium exhibuerunt inteftina, ac præfertim craffa, aëre valde diftenta, & per factam abdominis aperturam infolito impetu exitum mollientia; cyftim felleam multo maiorem, & craffa bile turgidam; omafum inprimis induratum, & indigefto ficcoque pabulo farctum ita, ut lamellatim educi queat; in omafo, obomafo, inteftinis, hepate, liene, corde, pulmonibus, œfophago, faucibus, meningibus &c. obfervatur infueta quædam atonia, laxitas, vaforum infarctus, hydatides, obftructiones, fanguinis extravafationes, qui perpetuo craffior aut fluidior, nec non fœtens, ac alieno colore tinctus, apparet. Tumores modo claufi, modo vero aperti, in quibus purulentus ac fœtidus humor nidulatur; maculæ fufcæ, cæruleæ, nigræ; veficulæ flavo ac putrido icore plenæ; medullæ offium liquatæ, vel alieno colore

tinctæ; fœtor intolerabilis, etiamsi cadavera statim post mortem aperta fuerint.

Communiter autem *in principio* morbi latet anguis in herba per 5, 6, 7, 8, hebdomadas, donec tussire incipiat animal, quæ tussis 10-14. 14 dies antequam alia mali symptomata se prodant, sæpius observatur. In nonnullis, quamprimum morbus invasit, mox fœtidum spargunt odorem, qui indubiæ ac intra paucos dies secuturæ mortis signum constituit. Quidquid bono cum successu in lue bovilla tentare licet, id omne in hoc stadio perficitur, quo elapso frustra plerumque adhibentur omnia selectissima quoque remedia.

In augmento ruminatio abolita, ac respiratio difficilis apparet, & indicat iam præsentem inflammationem. In lue illa, qui cancer linguæ (*Surlangue*) vocatur, oritur in hoc stadio, ut antea dictum, prope linguæ radicem vesicula quædam rubro anulo cincta, quæ brevi tempore aucta icore suo linguam corrodit ac destruit.

In statu pessima semper symptomata occurrunt: Ex ore & naso fluit fœtidus icor, vaccæ abortum patiuntur, alvi fluxus fœtidus & colliquativus se prodit, in nonnullis sanguis per alvum exit, ac brevi postea moriuntur.

Articulus 2.

CAVSÆ

I. *Physicæ.*

1. Aër.

Atmosphæra, quæ nos ambit, continet ea omnia corpuscula, quæ ex individuis regni animalis, vegetabilis, ac lapidei, omni momento avolant, dum vis naturæ eadem multiplicat, conservat, ac destruit. Ex unione mollecularum tam diversarum, specificus sæpe caracter aëri inprimitur, nunc uni vel alteri creaturæ noxius, ut patet ex morbis epidemicis hominum, equorum, canum &c. Sed præter occultum aeris vitium, datur etiam manifestum, ex qua lues bovilla nasci potest, nempe transitus repentini ex calido in frigidum, ex humido in siccum, vel econtra. Anno ab urbe cond. 341. *ex intemperie coeli raptim mutatione in contrarium facta,* (ut ait *Livius*) *pestilens omnibus animalibus aetas excepit.* Eædem aeris vicissitudines in terris nostris observatæ sunt iis annis, in quibus lues epidemica boves nostros devastavit.

2. Ingesta.

Unanimis Commissariatuum nostrorum opinio est, præcipuam luis bovillæ causam fuisse repentinas aëris mutationes ex humido in siccum, unde graminum succi alienam indolem

obtinuerunt, quam vis vitæ in bobus ſuperare, ac in bonum ſanguinem mutare non potuit. *Cauſa mali* (ait Author obſervationum de lue bovilla, quæ in collectaneis Societatis oeconomicæ Bernenſis leguntur) *communiter adſcribitur aeſtatis elapſæ immodico calori, quæ plantas nimium exſiccavit.* Vaſa plantarum nimium humectata, a calore immodico radiorum ſolarium ſubito contracta facile dehiſcunt, unde ſucci effuſi ac mora corrupti rubiginem, uſtilaginem, indeque varia inſecta producunt, animalium valetudini maxime adverſa.

Noxium quoque eſt inſuetum pabulum; animalia, quæ ſucculentis plantis adſueta ſunt, male valere, aut debitam magnitudinem attingere raro ſolent, ſi ſicçioribus, aromaticis, montanisque plantis nutriuntur, eodem ſane, ac ſi boves ex apricis ac elatioribus locis, paludes ac grave ſolum habitare coacti fuerint. Ucrani populi ſuos boves ad eam magnitudinem perducere nullo modo valent, quam Hungari acquirunt, iidemque in Carnioliæ montibus ubique minores, quam in humilioribus eiusdem provinciæ locis, eadem de cauſa.

Noxium quoque pabulum ſubminiſtrant pecoribus paſcua noſtra publica, quamdiu in eo, qui nunc viget, miſerrimo ſtatu perſiſtunt. Bos ob maxillam ſuperiorem edentatam, non ſolum obiter cibum maſticat, ſed & plantas

maiores eligit, quas longius a radice, ac solent oves & equi, dentibus abscindit. Cum vero in pascuis sterile solum exigua tantum graminum folia proferat, dum plantæ maiores ab ungulis dentibusque aliorum animalium destructæ fuerunt, quomodo esurientibus fatigatisque bobus idoneum dabit alimentum? pascua publica sunt etiam ea loca, ubi boves exteri ab itinere lassi quiescere ac cibo refici solent. Iam vero si unicus tantum inter eos fuerit, pestifera lue vel leviter infectus, gramina pariter veneno illo inficiet, quibus corpore incubuit, quasque attigit ore. Sic indigeni boves, quamquam sanissimi, si eas herbas gustaverint, contagium contrahent, illudque cæteris communicabunt. Veritatem hanc in Styria A. 1765. tristissimo exemplo vidimus confirmatam; dum enim nequam mercator, ut telonia evitaret, boves suos per semitas alpium æstivo tempore pelleret, morbo correptos in pascuis alpinis ea occidere coactus fuit. Brevi post Styriaci boves, qui eadem loca adierunt contagio adfecti omnes perierunt.

3. Exercitatio.

Mammalium omnium fluida motu nimio agitata aliena vasa facile subeunt, & in alcalinam acrimoniam degenerant. Iam vero si boves fervido soli expositi, longum iter insti-

tuunt, facile omnino eſt, ut humores nimio motu perciti, alienam indolem acquirant, ſtagnent, putreſcant, ſicque morbos acutos & contagioſos diſſeminent, etſi in iis locis, in quibus empti fuerunt, ſaniſſimi fuerint. Quod ſi ſummo hoc in æſtu frigidiorem aquam affatim hauriant, mirum ſane non erit, pernicioſiſſima mala inde naſci, præſertim cum bruta hæc aliunde minus tranſpirent, ac craſſiore ſanguine gaudeant. Mixtus cruentus ab hac cauſa ſæpe provenit, quem noſtri herba Chelidonii pinguedine mixta, ac intra œſophagum animalibus intruſa, feliciter ſanant.

II. *Politicæ.*

1. Sal commune nimis pretioſum.

Ad promovendam in bobus digeſtionem, ſale communi nil præſtantius reperitur; hoc enim tenacem ingeſtarum ſtirpium ſubſtantiam deſtruit, maiorem ſalivæ ac humoris gaſtrici copiam colligit, ſuoque acido putredini reſiſtit. *Muria* (inquit Doctiſſ. *Bertrandus) appetitum excitat, animalia a pluribus morbis præſervat, præſertim in Regionibus a mari diſſitis, ubi plantæ minorem ſalis communis copiam fovent (Collect. Bern.).* Sapienter *Süllyus* multis in locis damnat illos, qui pretium ſalis augere, ſicque ruſticos ab emenda pro ſuis bobus tam ſalutari medicina, deterrere non dubitant.

2. Servitutes.

Eas unice hic intelligo, quæ Dynaſtis, aut communitatibus a ſubditis præſtitæ, boves eo demandant, ubi aliqua luis ſuſpicio eſſe poteſt, & tam ſana quam infecta animalia ſimul conveniunt. Aliunde hæc ſervitia ſubditorum, quæ a noſtris Rabotæ vocantur, rei agrariæ ſummopere noxia eſſe nemo dubitabit, qui perpendere voluerit, ita boves mirum in modum delaſſari, fimum diſpergi, agricolas e ſuis ædibus evocari, bona eorum diminui, eamque lædi libertatem, ſine qua ager rite coli nullo modo poteſt.

3. Arbitria.

Peccant illi, qui lue bovilla graſſante, macellariis libertatem donant, ea Regiones adeundi, ubi dictum malum viget. Severis id legibus prohibendum ubique foret, etiam ſi caro majori pretio venderetur. Quid prodeſt reipublicæ favor ille arbitrarius, mercatorum quorundam utilitatem promovens, dum patria fatali luis incendio miſere devaſtatur. Propria commoda quærere, ac reipublicæ oblivíſci, ſummum ſcelus, ſumma perfidia eſt.

III. *Morales.*

1. Lucri fames.

Hæc A. 1765 in Ducatu Styriæ luem illam introduxit, quæ etiam anno elapſo circa *Prugg*.

Dirnberg, Seckau, aliaque loca ſæviit. Idem contigit in Italia A. 1713, teſte *Lanciſio,* dum ait: *quidam callidiſſimi mercatores a conſulari via digreſſi per diverticula boves quamplurimos peſte contactos in haſce regiones introduxerunt, noſtrisque bobus, ſanis cæteroqui ac vigentibus permiſcuerunt, unde factum eſt, ut graviſſima contagionis ſemina in agris noſtris primo diſperſa fuerint.*

2. Mens effrenis.

Politici corporis illibata ſanitas ſine inperturbata adfinitate inter divinas humanasque leges ſubſiſtere nullo modo poteſt. Date ea quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ ſuut Dei Deo. Summum ius ſoli innixum poteſtati, liberrimus cogitandi modus, religioni contraria ſapientia, publicam felicitatem evertunt, calamitates adferunt, rempublicam deſtruunt. Bella, fames, peſtis, aliaque divinæ iracundiæ flagella timenda ſunt ab illis, qui ſepoſita charitate, nihil vident, nihil amant, niſi ſeipſos. Hæc radix, hic fons omnium malorum: *Ecce manus mea erit ſuper agros tuos, & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & boves, & oves peſtis valde gravis.* (Exod. 9. v. 3.)

3. Inſcitia.

Lethargo hoc ſepulta mens, debilis erit, inculta, & inefficax ſemper. Culturæ artium ſcientiarumque Europa vires ſuas debet. In-

duftria ac philofophia, funt duo cardines quibus publica falus unice innititur. Inter caufas luis bovillæ numerandus quoque eft defectus eorum hominum, qui ratione & experientia edocti, pecorum ægritudines fanare norunt. Medici equidem ægros boves adeunt, cadavera aperiunt, fed experimentis deftituti, quæ remedia aptare debeant, fæpe ignorant; fic malum perfeverat, crefcit, & nulla arte coercitum, pro lubitu debachatur.

Articulus 3.

MUTATIONES.

In Salutem.

Inter centum boves, qui in terris noftris luem contraxerunt, vix decem fanatos fuiffe vidimus, eos nempe, qui

1. Ultra octiduum vitam protrahebant.
2. Copiofam ex ore falivam fundebant.
3. Quibus oculi flavam materiem plorabant.
4. Tumores in cute nati, fanitatem multis adtulerunt.
5. Ut & mutatio morbi in alium morbum.
6. Minus periclitabantur tauri, vaccæ abortum paffæ aut lactantes, nec non boves debiles, macri, & adulti.

In Morbum.

1. In mictum cruentum 3, 4, 5, 6 die.

2. In fluxum alvi colliquativum, iisdem diebus.

3. In cutanea ulcuſcula ſemper ſalutaria. *Hückel.*

4. In decubitus ad artus plerumque ſalubres: *evadere conſueverant, ſi facto ad nates & ad crura decubitu, ne libere poſſent incedere, prohibiti fuiſſent. Lancis.*

In Mortem.

1. Si ſanguis cum ſtercore & urina prodibat.
2. Si alvi fluxus colliquativus, fœtidus.
3. Reſpiratio difficillima, cum fœtida exſpiratione.
4. Abdomen valde inflatum.
5. Appetitus integre abolitus.
6. Situs perpetuo decumbens.
7. Magis periclitabantur boves pingues, alacres, ac iuvenes.
8. Facilius etiam peribant in ſtallis, quam ſub diu relicti.

Quæſtio I. An inflammatio pulmonum pro morbo primario ſemper agnoſcenda ſit?

Verum eſt quidem: originem peripneumoniaci mali (ut ait Cl. *Hoffmannus* M. R. V. S. 2. C. 6.) *etiam eſſe poſſe ex primis viis, ſi ſtomachus flatibus & ſpaſmis detinetur, qui*

ſanguinem nimia copia ad partes ſuperiores, inprimis thoracum, urgent; cum vero ex tali cauſa nata lues non uno impetu, ſed ſenſim adoriatur, & diſtentio abdominis, appetitus abolitus, aliaque ſymptomata læſæ digeſtionis, antequam inflammatio oriatur, ſe prodere debeant; in noſtris autem bobus appetitus paucis ante mortem diebus evanuerit, ac putredinis, ſummique caloris ſigna, ſub initium morbi apparuerint, probabile videtur, pulmonum inflammationem eſſe morbum primarium, læſam vero digeſtionem pro ſecundario, ſeu, ut Medici vocant, pro ſymptomate, habendam eſſe. Læſa itaque digeſtio non eſt proxima cauſa luis, quæ prioribus annis apud nos ſæviit, ſed effectus pravæ qualitatis alimentorum, ut antea dictum fuit, quæ cauſam occaſionalem febris conſtituit, ſanguine nempe ad ſtaſes in minoribus vaſis conſtituendas ita diſpoſito. Non ergo errabit, qui dixerit boves noſtros, duobus morbis diſtinctis, eodem tempore correptos fuiſſe, læſa videlicet digeſtione vitio pabuli, & inflammatione pulmonum a miaſmate ſpecifico, quocumque modo iisdem communicato.

Quæſtio 2. An omnis ſtatus viſcerum nonnaturalis in cadaveribus obſervatus, prægreſſo morbi adſcribi debeat?

Solent paſſim homines, iuxta ea, quæ in cadaveribus obſervantur, de ſtatu morbi iudi-

care; quam vero fallacia ſint eiusmodi iudicia, quisque facile intelliget, qui perpendere voluerit, quam mire mutari vaſa & viſcera poſſint, quoties liquida inquinata & corrupta ſe produnt. Sanguis niger, grave olens non cauſa morbi, ſed mortis effectus eſt; diſrupta vaſa non durante morbo, ſed aucta putredine & abolito poſt mortem ſolidorum elatere fuiſſe vero ſimilius mihi ſane videtur; idem dicendum de maculis gangrænoſis, quæ a ſanguine poſt mortem pariter ſtagnante non raro oriuntur. Neque minus errarunt illi, qui viſo omaſo ab ingeſtis adhuc crudis infarcto, cauſam mali proximam hanc unice arbitrati, validiſſima purgantia ægris animalibus inſtruſerunt, unde febris indubie aucta, ac ea etiam morti tradita fuerunt, quæ vi vitæ, aut alia methodo adhibita forte ſanari potuiſſent.

Articulus 4.

REMEDIA PRÆSERVATIVA.

Quemadmodum cauſa (*Artic.* 2.), ita & remedia præſervativa alia ſunt Phyſica, alia Politica, alia denique Moralia. Prima dictat nobis experientia, ſecunda legislator, tertia religio.

I. *Phyſica.*

1. Phlebotomia.

Quamprimum vel minima ſuſpicio eſt, con-

tagio infectos fuisse boves, venæ sectio protinus administranda est, & omni secunda aut tertia die, ter repetenda. Qualibet vice sanguis copiose & eousque emittendus, donec animal præ debilitate pedibus insistere non possit. In prima venæ sectione sanguis exit calidus, nigricans, sero destitutus, & rubra spuma tectus; in secunda consistentiam & colorem meliorem habet; in tertia vero iam ruber est, ac debitam seri copiam ostendit. Talis sanguis si in secunda venæ sectione colligitur, tertiam non indiget, si vero in tertia pravæ notæ sanguis exeat, quarta repeti potest. Cavendum vero ab hac operatione, quoties vel minimum incipientis luis signum iam adest, tunc enim nata iam inflammatione, misso sanguine vires minuuntur, ac interitus sine dubio acceleratur.

Utilissima quoque venæ sectio est in iis bobus, quibus sanguis, a longo itinere ac nimio motu agitatus, stases ac putredines minatur.

2. Sal commune & nitrum.

Sal commune digestionem accelerat, crassos humores attenuat, excretiones promovet, putredinem arcet. Detur itaque quotidie bobus sal hoc purum, vel solutum in iusculis, aut fœno mixtum. In maritimis regionibus sufficiunt herbæ salsæ, ut Kali, Chenopodium maritim. Salsola, aliæque similes.

Nitrum quoque pecoribus cornutis, præsertim grassante lue, perpetuo salubre est, tam ob vim propriam antiphlogisticam, quam ob sal commune, a quo a nostris integre nunquam depuratur. Obiicient quidem aliqui, pretiosum esse nimis hoc genus salis quam ut pauperes id emere ac bobus dare queant; sed ego modum tradam, quo sal hoc ubique & absque magnis sumptibus parari potest; postquam rusticus fimum certo in loco quotannis aggestum in agrum transtulit, humum erruat, sub tecto reponat, viva calce misceat, & omni triduo revolvat. Sic tractu temporis ex cumulo hoc sal quoddam efflorescet, quo viso salina huius terræ substantia in aqua calida solvi, & lixivium evaporari debet eousque, donec in loco frigido crystallos constituat. Scio equidem ius nitrum parandi, in quibusdam regionibus, esse mere privativum; sed & scio salis communis pretium aut leve esse debere, aut dandam rusticis libertatem nitrum parandi, quo boves felicius alere ac conservare queant: *Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Matth.* V. v. 13.

Inter salina remedia præservativa numerandum etiam est fel vitri, quo Helveti quidam utiliter nunc etiam utuntur. Substantia hæc salis alcalini insignem copiam fovet, quod laxas omasi fibras stimulat, & acidum a læsa digestione natum feliciter absorbet.

3. Ama-

3. Amaricantia.

Scio nonnullos, tempore luis dediſſe bobus, loco aquæ communis, decoctum Abſynthii, Cardui benedicti, Salviæ, ac ſimilium, quæ bibere quidem ſub initium detrectabant, donec neceſſitate compulſi iisdem uterentur, eo cum ſucceſſu, ut ii ſoli a lue fuerint præſervati, qui hac methodo tractabantur. Amara hæc remedia bilis vices agunt, mucum attenuant, heterogenea ex alvo pellunt, & ſolidis partibus robur conciliant, ut craſſi humores facilius ſolvi queant.

4. Alia Remedia præſervativa.

Cl. *Bourgelat* in *Malide Anginoſa*, ſequentibus utiliter uſus eſt.

Theriacæ vel Orvietani	Drach.	3.
Caryophyll. arom.	—	1.
Cinamomi	—	1
Piperis	—	2
Zinziberis	—	1
Baccarum		
Nux moſchata mediocris magnitudinis.		

Pulveriſata & mixta infundantur cum menſura una, ſeu libris duabus aut tribus vini rubri generoſi. Poſt ſex horas ſummenda ſunt omnia hæc ab animale, quod ante per quinque aut ſex horas nullum pabulum adſumpſit.

In Dominio *Blankenſtein* Ducatus Styriæ, ſequens remedium præſervativum inprimis ſe commendavit.

Cretæ Colonienſis albæ libr. $\frac{3}{4}$
Piperis longi $\frac{1}{2}$

Fiat pulvis, de quo dabantur tauro grana triginta quinque, bovi triginta, vaccæ viginti quinque, vaccæ geſtanti viginti, vitulo decem aut quindecim. Dabatur cum pane, aut butyro quavis tertia die, ea conditione, ut animal per duas horas a ſumpto pulvere nihil comedat. Sic continuabant per dies octo; altera vero hebdomada medicamine opus non erat, ſed tertia denuo ingerebatur idem pulvis, ut prius.

Doctiſſimus *Hallen*, Profeſſor Berolinenſis, in Præfatione ad Hiſtoriam animalium, circa modum præſervandi boves ab omni lue, hæc habet ex reſcripto regio deſumpta: Iuratæ perſonæ in omni loco conſtituendæ omnino eſſent, quæ animalia in ſtallis quotidie viſitarent, & quamprimum vel minima luis ſigna ſe produnt, ſuperioribus denunciarent. Nota itaque hiſce viris deberent eſſe ſymptomata luis incipientis, nempe fluxus materiæ ex oculis & naſo, tremor totius corporis, frigus capitis & auricularum, hæ ipſe præter morem pendulæ, lactis defectus, inperfecta ruminatio, ſtertor, ſitis, ſtrepitus iuncturarum, dum animal movetur, alvi obſtructio cum ſubſequente fluxu liquidæ ſubſtantiæ ad aliquam diſtantiam e corpore expulſæ. Ubi ſigna hæc apparent, debent boves in eam ſtallam transferri, in qua

equi prius erant, & econtra, cum effluvia unius individui effluviis alterius corrigendis aptiſſima ſint. Dein ſana animalia ab infectis ſeparanda, factoque divortio iisdem vena in collo ſecanda eſt. Hoc facto poſt aliquot dies, datur omni mane una doſis pulveris huius in aqua, vel pauculo aceto, dein per aliquot tempus ſine omni relinquitur animal.

Nitri depurati	libr.	2.
Cornu cervi uſti	—	1½
Camphoræ	—	½

Ex his ſimul commixtis fit pulvis, cuius doſis eſt uncia ſemis. Præterea omni veſperi datur bovi poculum aceti cereviſiæ, cum cochleari uno olei olivarum; ſicque pergere oportet quousque viget morbus. Mane & veſperi fricandum etiam eſt animal, ut tranſpiratio, & circulatio ſanguinis promoveatur. *Ludovicus Hückel*, in *Tractatu ſuo de Morbis Boum*, ſequens remedium præſervativum inprimis commendat.

Bacc. Sambucci.
— Sorbi aucupariæ.
— ana libr. ß.
— Lauri — unc. ij.
Gentianæ rubræ.
Rad. Leviſtici.
— Vincetoxici.
Sem. Apii Macedon. ana unc. j.
Nitri depurati. lib. ß.

Simul omnia redigantur in pulverem, qui boves, capras, oves, ſues & equos a morbis epidemicis egregie præſervat.

II. *Politica.*

1. Contumaciæ.

Valetudinem generis humani ac animalium domeſticorum politicæ maioris minorisque leges ubique tuentur, ac iubent, ut animalia, ac homines etiam, qui a regionibus lue infectis adveniunt, determinatis in locis, per aliquot dies, aut hebdomadas morari debeant, donec depoſita omni contagii labe, ulterius liceat proficiſci. Erigenda itaque, hunc in finem, ædificia, in confiniis provinciarum, nec ex Hungaria aut Croatia, ſi lues ibidem graſſatur, boves ullos admittere oportet, niſi prius, mora facta, conſtet, nulla contagii labe eos eſſe inquinatos; nullum enim æs a ſummo principe melius inpenditur, quam, quod ſubditos eorumque bona tuetur.

2. Separatio ægrorum animalium a ſanis.

Inter alia præſervativa remedia in lue bovilla, tam a legibus Auſtriacis, quam a Sileſiaco Generali, inprimis commendatur tempeſtivum divortium infectorum animalium a bene ſe habentibus. *Cum peſtilentia in gregem incidit* (ait *Columella*) *confeſtim mutandus eſt*

coeli ſtatus, & in plures partes diſtributo pecore longinquæ regiones petendæ, atque ita ſegregandi a ſanis morbidi. Hinc ſani boves in ſtallis detinendi ſunt, & ne quidem ad aquas pellendi, quas alii potare ſolent; *unicum* enim (teſte *Lanciſio*) *certumque præſidium ad luem antevertendam in eo ſitum eſt, ut ſanos atque integros tum ab ægris bobus, tum a rebus aliis ſimili tabe contaminatis, quam diligentiſſime tueri.* In nonnullis Carnioliæ montanæ locis ægra animalia ſtallis includebantur, dum ſana die nocluque in agris & ſilvis diſcurrebant.

3. Cadaverum ſepultura debito modo, ſuisque in locis inſtituta.

Mortuorum cadavera (inquit *Geſnerus*) *ultra fines villæ proiicienda ſunt, & altiſſime obruenda ſub terris, ne forte ipſorum corporum halitu interna ſanorum contingantur & pereant.* Cavendum itaque, ne in foſſis, paludibus, aquis, aut lacubus eadem proiiciantur, aut obiter tantum, & prope domus ſepeliantur, ſed ea prius in fruſta conſciſſa, & viva calce adſperſa in foveis, quarum profunditas ſeptem aut octo pedes ad minimum habeat, longe ab ædibus ac ſtallis terræ tradenda ſunt, ne canes, vulpes, lupi eadem extrahere, ſicque contagium diſſeminare queant. Iam vero quæſtio hic occurrit, an liceat prius coria detra-

here & iis uti, vel una cum corio debeant ſepeliri. Ill. Archiatrorum Princeps L. B. *van Swieten,* in Epiſt. ad D. Ioſephum *Knee,* adfinem meum, & Phyſicum Rudolfbergenſem conſcripta, hac deſuper ita iudicat: *coria non ſpargunt contagium; certus ſum. Hinc in Styria ſuaſi ante aliquot annos, ut miſeris relinqueretur hoc ſolamen, quod & factum fuit.* Eadem eſt Itali amici mei opinio, dum ait: *la pelle non recca danno alcuno, & il graſſo adoperarſi liberamente per far candelle, quando ſia ſtato prima cotto e purificato all'aria aperta; e cio per eſperienza certiſſima.* Idem obſervationibus ſuis confirmavit Ill. *Marchio* de *Curtivron;* ut enim certus eſſet, an pelles eiusmodi contagium ſpargant, ſanos boves hiſce coriis totos tegere voluit, eademque ſub aquis, quas bibere quotidie ſolebant, ſtudio demerſit, & tamen nec minimam quidem noxam ſanis animalibus inde illatam vidit, indeque concluſit, coria hæc tuto detrahi, & poſſeſſoribus dari poſſe. Veruntamen contrariam alii ſententiam tenent, ac volunt, cadavera animalium lue extinctorum una cum corio terra obrui debere, quod & factum in Italia, Boruſſia, aliisque locis non paucis. Quid ergo ſtatuendum? media via hiſce in caſibus, meo iudicio, tenenda, & ſi ſtatim poſt mortem cadaver valde fœteat, ac contagium etiam ab illis, qui corpora hæc aperiunt, ulterius propagatur, tunc una cum corio ſepelienda, ſi

vero non ingens fœtor adeſt, nec viſcera valde corrupta ſunt, tunc poterit corium tuto detrahi, ea tamen conditione, ut longe ab ædibus per aliquot hebdomadas aeri libero expoſita iaceat, nec ſtatim, ut detractum fuit, domibus inportetur.

4. Laniariorum reformatio.

Superius demonſtratum fuit, aliisque exemplis paſſim conſtat, luem bovillam a lanionibus & mercatoribus introductam fuiſſe, dum propriæ utilitati unice intricans & ſordidum hoc genus hominum, infectos boves leviore pretio coemptos introducere, & ſanis commiſcere non dubitarunt. Quamobrem reipublicæ ſaluti apprime conſultum ſane foret, ſi provinciæ, urbes, aut ſocietates, emerent boves, factaque in confiniis contumacia, iis macella publica providerent; laniones vero ſtipendio ducti, & cautione muniti, ſingulis menſibus exactum venditæ carnis rationem darent. Cum vero & vitulis, hædis, capreolis, & urbes indigeant, ſic obligandi ruſticorum ſuperiores, Supani dicti, ut quavis hebdomada vitulos & haedos intra confinia provinciæ natos, ad laniaria deferant, interdicta, quovis tempore, exteris hominibus eorundem venditione.

5. Favor erga illos, qui copioſos alunt boves.

Ut hoc obtineatur, neceſſe eſt

1. Ut tenue ſit pretium ſalis communis.
2. Præmia conſtituere illis, qui maiorem numerum boum bene ſaginatorum ad nundinas pellunt.
3. Societates œconomicas conſtituere, quæ boves alant, & genuinum alendi modum ruſticos edoceant.
4. A gravi iugo realium ac perſonalium ſervitutum ſubditos liberare, dempta enim libertate manca erit ſemper agricultura & animalium alimomia.
5. A ruſtica conditione luxum, ebrietatem, otium, aliaque ſcelera magis familiaria, apta educatione, præmiis, ac pœnis avertere.
6. Impedimenta omnia, quæ hoc opus morantur, ſedulo removere, quarum præcipua ſunt, indebita proportio inter agros, campos, vites, ſylvasque; paſcua male culta; conſuetudo inveterata.

III. *Moralia.*

Memores ſemper, divini conſilii nos eſſe decet: *invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me.* Imitandum itaque exemplum Sſ. P. *Clementis* XI, qui graſſante bovilla peſte: *ad ſupremum miſericordiæ patrem,* (inquit in conceſſ. indulgent 14. Octob. 1713) *illum ſcilicet, qui laboribus hominum etiam de*

mutis animalibus ſolatia ſubrogavit, toto corde clamavimus, & adhuc elata magis voce clamare non ceſſamus, ut ſine quibus non alitur humana conditio, noſtris faciat uſibus non perire.

Articulus 5.

REMEDIA CVRATIVA.

Dolendum ſane, nullum, quod luem bovillam certo ſanet, ſpecificum remedium hactenus detectum fuiſſe. *Candide fatemur,* (ait etiam doctiſſ. *Lanciſius) nullum unquam verum, certum, validum, ac ſpecificum præſidium compertum eſſe; pleraque vana, multa noxia, pauca alicubi utilia occuriſſe. Quod ſane operæ pretium eſſe arbitramur, ut id omnes norint, atque ut noſtris etiam poſteris præſenti commentario ſignificetur.* Quidquid ſit tamen ea remedia fideliter dicam, quæ contra luem bovillam in terris noſtris, paucis ab hinc annis feliciter adhibita fuerunt, additis ſelectioribus nonnullis, quæ ab aliis propoſita dataque leguntur.

Methodus 1.

Ante omnia vena aliqua maior in collo aut ventre ſecanda, eaque ſectio bis ac ter etiam repetenda, ita tamen, ut matutino tempore, aut poſt meridiem celebretur. Dein potio paranda, hordei menſura in octo menſuris

aquæ per horæ dimidium cocta, addita in fine uncia una nitri. Decocti huius colati, & cum aceti semimensura, nec non mellis quarta mensuræ parte commixti, dimidia quantitas miscenda cum aqua, quæ ægro bovi pro potu datur, ut intra viginti quatuor horas tota decocti quantitas assumpta fuerit.

Observ. 1. Omnia hæc humores diluunt, attenuant, cohærent, hinc apprime laudanda, si lues a nimis agitato ac æstuante sanguine, suam originem traxerit.

Observ. 2. Cavendum vero a sectione venarum, si iam tussis & stertor adest; tunc enim heroico hoc remedii genere, transitus inflammationis in gangrænam & sphacelum certo certius promovetur.

Methodus 2.

Uncia semis cinerum clavellatorum (German. *Pottasche*, Italis vero *Lumecatina*,) solvatur in aqua calida, & vesperi una cum farina detur ægro animali. Sequenti die additur priori dosi adhuc drachma una dicti salis, sicque per 3, 4, 5 dies augetur quantitas eiusdem, donec uncia una fuerit; dosis hæc conservatur, daturque quotidie, donec animal convaluerit.

Observ. 1. Proprietas alcalinorum est acidum absorbere, indeque in sal neutrum mu-

tari, quod mucum in primis viis attenuat, & digestionem promovet. Si vero putredinis signa iam præsto sunt, tunc a salibus alcalinis eandem promoventibus omnino abstinendum est.

Methodus 3.

Detur omni mane cochlear unum pulveris pyrii, cum butyro, melle, lacte sano, vel aqua tepida.

Observ. 1. Pyrius pulvis in forma sicca, vix aliquid boni præstat cum omasus sicco ac indigesto pabulo infarctus, humore careat, quo pulvis ille solvi, & ita vires suas exerere valeat.

Methodus 4.

Fricanda quotidie lingua linteo, quod nitro in aceto vini soluto, probe fuerit humectatum; dein detur bovi uncia una nitri depurati, ac in pollinem redacti.

Observ. Frictione hac venenum a nobilibus locis ad ignobilia revocatur, nitrum vero phlogosim temperat.

Methodus 5.

Animalia, in quibus cystis fellea a contento humore ultra modum extensa est, tremere plerumque solent. Ubi symptoma hoc apparet, tunc os animalis vi intrudendum intra

ſacculum, in quo pultes ex ſem. Lini, in lacte una cum pauco melle coctis facta, fuerit collocata.

Obſerv. An inflammatione pulmonum ab hac methodo abſtinendum.

Methodus 6.

Omni mane detur bovi ſtercus humanum, ad magnitudinem nucis avellanæ; dein manipulus lupuli in aqua cocti & expreſſi una cum decocto in fauces intrudatur. Præterea mane & veſperi, per aliquot dies, per bihorium circiter, ab aſſumpto remedio, ab omni pabulo abſtinere debet animal.

Obſerv. Alcali volatile, & ſaponacea excrementorum ſubſtantia, laxas primarum viarum fibras erigit, viſcida attenuat, excretiones ſollicitat.

Methodus 7.

Boli Armenæ
Nitri ana unc. iiij.
Rad. Gentianæ. j.
Piceæ fuliginis caminorum unc. ij.

M. F. pulvis, de quo cochlear unum, mane & veſperi, cum duabus partibus aquæ, & una aceti, dari debet. Stragulis etiam tegendum eſt animal, ac decocto farinæ, cum furfuribus triticeis, addito pauco aceto, quotidie potandum eſt.

Observ. 1. Boli nerveas primarum viarum tunicas tuentur a ſtimulo humorum acrium & corruptorum; gentiana vero amariſſima & aromatica ſtomachum roborat.

Observ. 2. In lue, quam denſitas humorum comitatur, potu copioſo nihil præſtantius eſt, addito aceto, quod egregie reſolvit, & putredinem arcet.

Methodus 8.

Prima die detur drachma una antimonii, cum butyro, aut alio quocumque modo; altera die adde grana triginta, & ſic porro, uſque ad ſemunciam, quæ doſis ſervanda, uſque ad convaleſcentiam. Poſt adſumptum antimonium exercitandum eſt animal, dein in ſtalla calida detinendum.

Observat. Antimonium quoque crudum agere in corpora animalium, demonſtrat experientia, an vero id proprio pondere, an ſtimulo mechanico partium angulatarum, an vero portione aliqua regulinæ ſubſtantiæ ab humoribus ſpecificæ naturæ, a ſulphurea ſeparatæ id contingat, non facile iudicium eſt.

Methodus 9.

Antimonii lib. j.
Nitri — $\frac{1}{4}$.
Tartari
Sulphuris ana unc. ij.

F. pulvis, cuius bina cochlearia, una cum pane, matutino tempore ingerenda ſunt, infundendo poſtea cochlear aceti, quo aſſumpto per dimidiam horam motu continuo agitandum animal, dein per bihorium in ſtalla calida ſine cibo detinendum. Vaccæ datur unciam cochlear, vitulo vero dimidia eiusdem pars.

Obſerv. 1. *Certum eſt, Sal commune, Nitrum, Sulphur, Antimonium &c. debito modo & tempore adhibita, inter remedia morborum bovilli generis, principem locum habere. Greſſel.*

Obſerv. 2. Præſidia hæc vires erigunt, putredini reſiſtunt, humores attenuant; inſerviunt etiam ſcopo præſervativo, quo in caſu dimidia doſis ſufficit.

Methodus 10.

Bos infectus iuxta ſpinam dorſi, & ad iuncturas, obliniendus petreolo, cui pauca quantitas bituminis Iudaici addita fuerit. Eadem mixtura obducenda undique ſuperficies interna oris & faucium. Præterea ſtalla fumiganda bitumine dicto & pauco ſulphure, aut pulvere pyrio.

Obſerv. Hac methodo plurimi boves ſervati fuerunt, nec fallit unquam, dummodo animal obductam petreolo cutim lingere ac detergere incipiat. Mira vis latet in bitu-

minibus fluidis pro ſanandis morbis epidemicis bovilli generis.

Methodus II.

Ill. L. B. *van Swieten*, in citata *Epiſt. ad D. Doct. Knee*, ſequentem curam in lue bovilla propuſuit.

Lues epidemica boum eſt, quæ iam per 15 annos & ultra apud Batavos graſſatur, & in diverſis Europæ locis pullulat, variis tentata modis, ſed non multo cum ſucceſſu.

Simul ac prima morbi ſigna ſunt, (caput nempe pendulum, oculi triſtes, ceſſans ruminatio) ſuaderem ut daretur ſequens.

Vitrioli albi unc. ß.
Mellis — iij.
Aquæ puræ libr. iß.

Per infundibulum in fauces infundatur mane. Potus copioſus tepidus ex decocto furfurum. Repetitur idem remedium per tres dies.

Hæc doſis pro vaccis adultis, pro iunioribus debet minui.

Notandum, quod adulto morbo noceat.

Potus copioſus deinde ſolus, addito aceto, vel & decoquendo cum furfuribus acidos fructus.

Obſerv. 1. Vitriolum valde ſtimulum, motum periſtalticum promovet. Mel craſſos

humores attenuat, acetum vero putredini resistit.

Methodus 12.

Doctiss. *Hallen.* l. c. circa curam luis bovillæ, hæc habet.

Animalia infecta & ægra a sanis separanda, iisque quotidie, mane & vesperi dandus pulvis hic resolvens.

Nitri puri libr. $\frac{3}{4}$
Cremor. Tartari — $1\frac{7}{8}$
Camphoræ unc. vj. *Dosis sunt drachmæ quinquæ.*

Durante morbo nullum pabulum dari debet, sed sufficit manipulus avenæ, vel hordei in aquæ pinta coctus, ac tepide assumptus. Circa meridiem infunditur una quarta pars, aut sexta quartæ aceti cerevisiæ fortioris, cum binis cochlearibus olei lini. Incipientem alvi obstructionem sanat uncia dimidia Rhei monachorum pulverisati, cum pari dosi nitri, & decem cochlearibus olei lini mixti. Aer in stallis corrigendus vapore ebulientis aceti &c.

Observ. 1. Mira olei expressi vis in eliminandis e corpore mammali particulis hæterogeneis primarum viarum. Præclaros etiam in hominibus præstat effectus, suis in casibus & apta dosim datum, ut sæpius expertus sum.

Observ.

Observ. 2. Felices ſunt illi, qui camphora, in morbis acutis, prudenter utuntur, ac veniet dies, quæ ſpecificas eius vires revelabit.

Methodus 13.

In malide anginoſa ſequentia remedia paſſim laudantur: *Lingua, eousque fricanda, donec ſanguinem fundat, & veſicula integre ablata fuerit, quod lamina argentea, manubrio inſtructa perficitur. Peracta frictione hac, nova inſtituitur ope lintei aceto humectati, in quo prius infuſum fuerit allium, piper, fuligo, vitriolum cyprium, alumen & camphora (Collect. Bern. 1764. II. p. 194.)*

Obſervat. Hac methodo plurimi boves in Tyroli ac Italia A. 1733 ſervati fuerunt.

Expoſitis remediis, quæ bono cum ſucceſſu interne data fuerunt, iam illa proponam, quæ externe adplicata, pulchros pariter effectus exerunt. Obſervatum fuit boves illos plerumque evaſiſſe, quibus ulcera aut veſicæ in cute apparuerunt, ſeu materies morbifica ab internis viſceribus ad exteriores partes amandata fuit. Si ergo eo ducere oportet, quo vergit natura, nullum eſt dubium, criticam hanc metaſtaſim, externis quoque auxiliis eſſe promovendam. Practici huius canonis veritas etiam in bobus confirmari poteſt, vulgari eo morbo, qui animalia hæc ſæpius invadit, externisque remediis unice curatur.

Si bos plantas vorat acriores, nempe brassicas, ranunculos, aliasque similes, vel in stalla valde immunda diutius detinetur, appetitum primo amittit, dein tristis, ac auribus pendulis, humi procumbit. Iuxta vertebras dorsi cutis valde laxa videtur, & si manu compressa fuerit, insolitum latentis materiæ strepitum ac motum patefacit. Ubi symptoma hoc apparet, nulla mora interposita, secanda cutis prope caudæ radicem, vel sub abdomine, unde magna icoris purulenti copia fluit. Hoc facto percutitur vulnus virgula eousque, donec sanguinem fundat, vel fricatur sale axungia veteri mixto. Sic vulnus intumescit, & in cauterium degenerans, purulentum humorem per duos tresve dies fundit, sicque ægrum animal pristinæ redditur sanitati.

Quamprimum ergo vel minimum suscepti contagii signum se prodit, utile sane foret, si pluribus in locis cutis secaretur, & vulnus radice hellebori nigri apertum servaretur, ut venenum ab internis partibus ad externas trahi possit.

III. OBSERVATIONES ALIQVÆ
DE CÆRVLEO BEROLINENSI, ALIISQVE LACCIS.

Caeruleus hic color, a pictoribus nunc adeo quaesitus a *Dippelio* primum inventus, dein in Anglia a *Wodvardo*, postea in Galliis a fratribus *Geoffroy*, *Maguer*, *Mennon*, denique alibi a multis praeparatus fuit. Ad hanc praeparationem tria inprimis requiruntur, nempe 1) Lixivium sanguinis, 2) Alumen, 3) Terra ferrifera.

I.) *Lixivium sanguinis*, iuxta Cl. *Marggrafium* ita paratur. *Una pars salis tartari depurati, vel salis tartari extemporanei puri, quod ex tartari & nitri aequali copia per detonationem paratum fuit, aut alterius alcali, undecumque nati, ac purissimi, cum duabus partibus sanguinis bovilli exsiccati & pulverisati miscenda est. Mixtum hoc in crucibulo, ea quantitate locatum, ut duae tertiae eiusdem partes eo plenae sint, calcinatur eousque, donec nec flamma, nec fumus amplius adscendat. Dein portio eius aliqua e crucibulo educatur, lixivium inde fiat, ac observetur, an hoc flavescentis coloris sit, & argentum in forma pollinis fusci aut nigricantis ex aqua forti praeci-*

pitet. Si phænomena hæc apparent, tunc tota massa iam satis calcinata e crucibulo eximitur, & quamprimum refrigerata fuit, lixivium inde cum paucissima (si fieri potest) aqua conficitur. Sic paratum lixivium filtratur, conservaturque. (Script. Chym. VI. §. 8.)

Alii lixivium hoc aliter parant, & quidem

Primo: Libræ tres tartari rubri, sex sanguinis bovilli sicci, libræ tres argillæ, libra una & unciæ octo nitri secundæ crystallisationis, simul mixtæ & pulverisatæ ponantur in crucibulo, sub quo ignis gradatim excitetur. Postquam massa hæc sat fortem quatuor horarum ignem sustinuit, & pastaceam fere indolem acquisivit, e quo nullus fumus amplius exhalat, transferatur cochleatim in sufficienti quantitate aquæ ebulientis, ac lixivium hoc colatum servetur ad vsum.

Secundo. Libræ tres sanguinis bovilli sicci, sex cinerum clavellatorum, duæ tartari rubri, & una libra ac unciæ octo nitri, in pulverem redactæ ac simul unitæ stent in crucibulo satis amplo per tres horas igni expositæ, & cum massa ubique ignita, ac in liquidæ pastæ formam redacta fuerit, lixivium inde extrahatur.

Tertio. Libræ tres sanguinis bovilli sicci, sex calcis vivæ recenter paratæ, duæ tartari rubri, & libra una ac unciæ octo nitri ru-

dioris, breviori tempore calcinandæ ſunt, & lixivium inde parandum.

Quarto. Libræ tres ſanguinis dicti, ſex calcis vivæ, duæ tartari rubri, duæque nitri, calcinandæ, & lixivium hinc educendum.

Quinto. Ex libris tribus ſanguinis, quatuor ac unciis octo calcis, duabus tartari, & una ac unciis octo nitri, lixivium aliud præparatur.

Sexto. Idem fit ex libris tribus ſanguinis ſicci, una calcis, binis tartari, & libra una ac unciis octo nitri per tres horas calcinatis.

Loco ſanguinis adhibent aliqui ungulas animalium, cornua, ac ſimilia, unde pulchrius magiſterium naſci putant.

Ego vero hæc obſervavi 1) ex ſanguine rubro omnium animalium, lixivium æque bonum obtinetur. 2) Quodlibet alcali fixum hic idoneum eſt. 3) Lixivium hoc eiusdem prorſus efficaciæ prodit etiam ex partibus ſex cinerum foci culinarii, & duabus ſanguinis bovilli ſicci; aut ex partibus quatuor ſanguinis, & octo cinerum. 4) Quo diutius calcinatur ſanguis cum alcali fixo eo deterius lixivium, ſeu vilioris notæ, imo & nullum cæruleum inde obtinetur. 5) Cum maſſa odorem hepatis ſulphuris ſpargit, tunc calcinari ulterius non debet. 6) Nec ſanguis nimis

exſiccandus, ſed eousque tantum, donec friabilis redditus fuerit. 7) Quando maſſa calcinationis tempore incipit ſpargere odorem penetrantem alcali volatilis, tunc ſtatim crucibulum ex igne educendum, & lixivium inde extrahendum. 8) Elixivatio cum aqua pura nivali, aut deſtillata utilius abſolvitur, terreſtres enim particulæ aliis aquis plus minus immixtæ, cæruleum colorem aliquomodo vitiant. 9) Lixivium evaporatum relinquit magma fuſcum, ſalinum, quod fortiori igne actum, dat modicam copiam olei tenuioris empyreumatici; unde patet ab alcali fixo calcinationis tempore ſolvi partem aliquam olei animalis, ac ſaponem inde naſci in aqua ſolubilem. 10) Saponacea hæc ſubſtantia partem ſuam inflammabilem protinus dimittit, quamprimum acidum vitrioli additum fuerit, quod cum alcali fixo ſal medium conſtituit. 11) Analyſim hanc alia acida mineralia non æqua facilitate perficiunt; lixivium enim cum acido ſalis ac nitri vix efferveſcit.

II.) *Alumen,* ſal conſtans acido vitrioli & terra ſpecifica, pura, colores omnes facile admittente. Id duplex in officinis, nempe Romanum, rubore aliquo ſuffuſum; nec non illud quod in Auſtria, Bohemia aliisque locis nunc etiam paratur, nullo colore tinctum. Utrumque Cæruleo Berolinenſi præparando idoneum deprehenditur. Sal enim hoc terrea

ſua baſi tinctorias ſanguinis particulas, terræ martiali nimia copia iunctas, invicem disiungit, elongat, & quodammodo diluit, ne lacca hæc alienum colorem acquirat.

Doſis aluminis diverſa eſt, ac eligenda inprimis iuxta copiam & qualitatem eorum corporum, quibus lixivium præparatur. Si maior quantitas alcali fixi in eo præſto eſt, maior etiam copia aluminis addi debet, ut facto acidi & alcali conſortio, portio inflammabilis, a qua color laccæ provenit, ab alcali fixo ſecedere, & fixum principium colorare queat. Cum vero & vitriolum martis in plerisque proceſſibus adhibeatur, quod idem, ac alumen, acidum fovet, ſic & huius additamenti ratio habenda, ac probe cavendum, ne nimia quantitas acidi vitriolici cærulei huius præparationem impediat. Pro lixivio Marggraffiano ſaturatiſſimo, ad unam partem vitrioli tres aluminis addi ſolent. In proceſſu primo lixivii eiusdem requiruntur octo libræ aluminis, totidem in ſecundo, quatuor vero in quarto, quinto, & ſexto. Sed, ut ubique, ſic & in hiſce, experientia rerum magiſtra eſt; ſæpe enim, omni etiam adhibita diligentia, atramentum nullo modo mutabile, aut præcipitatum albidum, cærulei aut viridis loco, obtinetur, ſi nempe lixivium minus rite factum, aut vitriolum particulis metallicis heterogeneis nimium fuerit inquinatum. Hinc pro-

ceſſus eiusmodi, quæ operam & oleum exigunt, non feſtinanter, aut iuxta formularia in libris inventa, inſtitui debent, ſed oportet prius pauca copia ſæpius experiri, præſertim hac ætate, in qua coloris huius optimi libra Vienenſis, in portu noſtro Tergeſtino, tribus florenis cum dimidio, divenditur, quo ſane pretio ab illis unice parari poterit, qui neceſſaria ad hunc proceſſum requiſita levi pretio, & ex prima (ut aiunt) manu ſibi comparare habere, eaque ſingulari prorſus œconomia invicem miſcere norunt.

III.) *Terra ferrifera.* Securus adfirmo, ſine hac terra, cæruleum Berolinenſe confici nullo modo poſſe: Ecce mea experimenta.

Exper. 1. Solutio ferri in ſpiritu ſalis dat cum lixivio Marggrafiano cæruleum equidem paucum, nec facile ſubſidens, ſed admodum elegans.

Exper. 2. Minera ferri hematitica in ſpiritu vitrioli ſoluta, dat cum eodem lixivio, pulcherrimum pariter cæruleum magiſterium.

Exper. 3. Argilla rubra martialis montis Medeæ, in Comitatu Gradiſcæ, dat cum ſpiritu vitrioli ſolutionem, quæ, addito lixivio, eundem colorem præbet.

Exper. 4. Idem magiſterium obtinetur ex

acido vitrioli, poſtquam martiales particulas ex aliis terris ac lapidibus extraxit.

Exper. 5. Ex quo experimento præſentia terræ ferriferæ in foſſili quolibet indubie deducitur, teſte Cl. *Marggrafio, Lehmanno*, aliisque.

Exper. 6. Ex decem granis cærulei præſtantioris, ſub fornice docimaſtico, per trihorium uſtulatis, remanent grana quatuor terræ rubro-flaveſcentis, quam magnes attrahit; reliqua vero grana ſex volatilia facta in auras abeunt.

Certum eſt itaque ad præparationem cærulei Berolinenſis, terram martialem omnino requiri; hæc enim tam in vitriolo, quod in hoc proceſſu ab omnibus adhibetur, quam in aliis terris aut lapidibus, qui cum acido vitrioli & lixivio ſanguinis, magiſterium hoc ſuppeditant, nunquam non adeſt. Martiales quoque erant aquæ Paſſiacæ, ex quibus D. *Cadet*, cæruleum Berolinenſe, ſine vitriolo, præparavit. (*Mercure de France 1755.*)

Monita quædam.

1. Dum cæruleum præparandum eſt, liquores omnes calidi eſſe debent, dein ſolutionibus ſalinis ſimul mixtis lixivium ſenſim adfundendum.

2. Adfuſo lixivio oritur fermentatio aliqua, quæ uſque dum apparet, lixivium addi debet.

3. Quandoque albidum, viride, aut nigrum præcipitatum obtinetur, loco cærulei. Prima duo continuata edulcoratione in cæruleum ſæpe mutantur, nigrum vero non item.

4) Vidi tamen & præcipitatum album nulla arte in cæruleum mutabile, quod a nimia copia additi aluminis utplurimum evenit.

5. Præcipitatum quoque nigrum in cæruleum degenerat addito ſpiritu ſalis, aut & ſale marino poſt continuatam edulcorationem; aliquando vero mutatio hæc obtineri nullo modo poteſt.

6. Edulcoratio in hoc proceſſu neceſſaria, colorem auget & conſtantiorem facit.

7. Spiritus ſalis pulchriorem colorem magiſterio huic conciliat, quam ſpiritus nitri.

8. Vidi præcipitatum nigrum, quod addita maiori copia lixivii, colorem ſordide cinereum acquiſivit a ſpiritu ſalis haudquaquam mutabile, bene vero a ſolutione martiali cum ſpiritu vitrioli facta.

9. Oleum quoque vitrioli, colorem nigrum magiſterii, mutavit in cæruleum, ſi parti-

culæ martiales copiosiores, ad eius præparationem adhibitæ fuerint.

10. Cæruleum Berolinense in calore fornacis domesticæ fuscum evadit.

11. Pulchritudo cærulei a varia aquarum indole plurimum dependet.

Ex his concludere licet

Primo. Principia constitutiva cærulei Berolinensis esse: 1) Oleum animale tenuissimum; 2) alcali volatile; 3) particulas martiales; 4) terram aluminis.

Secundo. A nimia copia terræ ferriferæ colorem nigrum provenire eaque ab acidis soluta ac dissipata, cæruleum denuo redire.

Tertio. Superfluum quoque acidum impedit ne color cæruleus præcipitationis tempore statim se prodat, ex quo utilitas & necessitas repetitæ edulcorationis clare patet.

Quarto. Dum terra ferrifera & aluminaris coloratur a particulis volatilibus olei animalis, eo momento, quo acidum cum alcali unitur, patet adfinitas maior earundem terrarum cum partibus inflammabilibus, quam cum acidis mineralibus; ut & acidorum cum alcalinis magis ac martialibus, quam cum phlogisto; quidquid aliqui contrarium sentiant.

Obſervationes de Laccis aliis.

Dixi ſuperius in præparatione cærulei Berolinenſis, terram aluminis colorari a principio inflammabili ac ſaponaceo regni animalis. Iam vero demonſtrabo eandem terram tingi quoque a phlogiſto regni vegetabilis, etſi hoc non ſemper, ſed ſub certis tantum conditionibus ſoleat evenire. Quod ut evincam laccas recenſebo, tam coloratas, quam excolores, quas ex corticibus nonnullarum arborum hactenus obtinui.

Laccæ coloratæ.

Ex drachma una recentis corticis

PYRI *mali* obtinui	laccæ fuſco-rubræ	dr. I.	gr. X.
QVERCVS *rob.* —	rubellæ	—	gr. L.
POPVLI *trem.*	pallide rub.	dr. I.	gr. XXVI.
ACERIS *camp.*	roſeæ	dr. I	gr. XXII.
CORYLI *Avell.*	pallide terreæ	—	gr. XXXVI.
PRVNI *domeſt.*	caffeatæ	dr. ß	gr. X.
CRATÆGI *oxyac.*	nigricantis	—	gr. L.
ABIETIS *piceæ*	fuſco-violac.	—	gr. XL.
CORNI *maſc.*	fuſcæ	dr. I.	gr. VIII.
VITIS *vinif.*	pallide rubræ	—	gr. XLVIII.
PINI *laricis*	fuſco-rubræ	dr. I.	—

PINI *sylv.*	rubellæ	—	gr. XXXII.
TILIÆ *europ.*	roseæ	—	gr. XL.

Laccæ excolores.

SALICIS *purpur.*	roseæ	—	gr. XXVII.
EVONYMI *vulg.*	—	dr. I.	gr. X.
IVNIPERI *commun.*	—	—	gr. XLVII.
VISCI *albi*	—	dr. I.	—
BERBERIS *racem.*	—	dr. I.	gr. XX.
SAMBVCCI *cym.*	—	—	gr. LII.

Laccæ hæ pellucidæ non sunt, seu oleo lini mixtæ & super auratas rerum lignearum superficies penicillo extensæ, metalli nitorem penitus obruunt, secus ac cæruleum Berolinense, & lacca ex ligno Brasiliensi parata. Præterea colores dicti cum oleo mucilaginem enervem constituunt pictoriæ arti penitus inutilem: Quæ ratio phœnomeni? quare ex ligno Brasil. educitur lacca pictoribus adeo cara, ex dictis vero plantis non item? differentiæ huius causa, sine dubio, est diversitas principii inflammabilis etiam in regno vegetabili; hinc non omne phlogiston terras simplices tingit, ut in aula subterranea non omnia corpora composita. Quare co-

pia magisterii in quolibet individuo diversa est, etsi semper eadem aqua, eademque salis alcalini & aluminis quantitas adhibita fuerit? Id sane ideo factum fuisse puto, quod alcali fixum, coctionis tempore, cum oleosis plantarum partibus plus minus unitum, ab acido aluminis ita aggredi non potuerit, ut æqualis copia terræ aluminaris ab eo secedere, & æqualem copiam magisterii suppeditare potuerit. Caveant itaque chemici, dum corpora solvunt & præcipitant, a falsis ratiociniis, ne corruat ædificium fundamento infido inædificatum.

IV. *EXPERIMENTA*

DE MINERA AVRIFERA NAGYAYENSI.

Inter ea fossilia, quæ *Ill. Eques* Ignatius *a Born* benevole communicavit, est & minera quædam aurifera ac omnino singularis, quæ in Transylvania, circa Sekeremb, non procul a Nayay, etiamnum effoditur. Specimen dono datum est quarzum albicans, cui lamellæ tenues, nigricantes, plus minus nitidæ, passim inhærent. Magnitudo harum laminarum varia est, modo enim diametrum unius lineæ, modo vero duarum, trium aut quatuor etiam habent. Elasticitas etiam aliqua in his observatur, ac modo solitariæ, modo plures simul observantur. Quarzum dictum nunc solidum apparet, nunc vero cavernosum & quasi granulatum. Quarzo solido inhærentes lamellæ plerumque solitariæ sunt ac diversimode collocatæ, dum in eiusdem cavernosa, arosa ac granulata substantia multo plures & aggregatæ se produnt.

Præter hanc mineram, (referente eodem Ill. *a Born)* sequentes etiam in iisdem fodinis occurrunt.

1. AVRVM *nativum, textura filamentosa.*

Singularis varietas, hactenus ignota, pyritem referens, saxo griseo inhærens, quæ microscopio subiecta verum aurum nativum oculis exhibet.

2. ARGENTVM *nativum, globulare.*

Arena tenuis, alba, frustum calcis extinctæ referens, in qua ope microscopii globuli argentei numerosissimi conspici possunt.

3. ARSENICVM *Risigallum.*

a) Amorphum.

Cinnaberim nativam, rudiorem æmulatur, ac terra flavo-rubra hinc inde adspersum videtur.

b) Crystallisatum.

Pariter rubrum, constans crystallis, polyedris, rubiniformibus, matrici sulphureæ albo-luteo-nigroque variæ insidentibus. *Risigallum pellucidum Waller.* Num. 222. 4.

4. ANTIMONIVM *striatum, striis stellatis.*

Constat spiculis tenuissimis, stellæ in modum e Quarzo efflorescentibus, quæ sine

ruptum

ruptum e fodinis difficillime educuntur. *Minera Antimonii ſtriata, ſtriis ſtellatis. Waller.* 238. 3.

Præmiſſis hiſce, dicam breviter illa, quæ cum hac minera hucuſque tentavi, pauca prorſus, nec ſæculi noſtri genio accommodata, cum tam raro ſpecimine collectionem meam penitus privare nollem, nec otium, locus & favor adſint ut eruditorum votis, meæque voluntati ſatisfacere liceret.

Tentamen I.

Ex hac minera igni docimaſtico expoſita exſudant intra breve tempus granula quædam auri longe purioris, ac eſt nativum quodlibet in terris noſtris detectum, & a me hucuſque obſervatum.

ANIMADVERS. I. Ex Galena in furnis Carinthiæ plumbum exſudat non argentiferum, idemque nobili metallo dives effluit ex panibus cupreis in furno eliquatorio; aurum vero nativum ex Quarzo cui inhæret non item. Eliquatio hæc contingit abſque ulla mutatione coloris ac figuræ lamellarum, quæ integræ adhuc ac immutatæ perſiſtunt. Quid hic vobis videtur genuini artis hermeticæ filii? an aurum hoc eductum, an productum? an ignis congre-

gans ac uniens diſperſa ſolis elementa, id facit brevi tempore, quod natura intra ſæcula abſolvit?

ANIMADV. 2. Semen metalli conſtat ſale & mercurio matrice idonea exceptis. Id creſcit animatum ſulphure in animali ac vegetabili regno debitam puritatem adepto. Hic ſpiritus, hæc anima naturæ, omnisque metamorphoſeos unica cauſa in regno quoque lapideo.

Tentamen II.

Cum plumbo facile fluit, eiuſque vitrum nigro colore tingit; liquato nitro adſperſa ſcintillas effundit; toſta fumum album cum ingrato odore ſpargit de centennario docimaſtico quatuor libras amittit, a magnete modice attrahitur, & terreum colorem induit, quæ nigra prius erat.

ANIMADV. I. Minera hæc tenaci Quarzo inhæret, & tamen adeo fluxilis eſt. Quæ ratio phænomeni? ignem eſſe illud elementum, quod ſolida corpora mutat in fluida, nullum eſt dubium. At illud quoque certum eſt, mutationem hanc duplici modo contingere, nempe a ſolo igne, vel ab aliquo additamento, quo ignis concentrari, ſicque firmior nexus partium terrea-

rum facilius tolli queat. Tale additamentum est minera simplex aut composita, sive demum pura fuerit, sive heterogeneis inquinata. Cum itaque mineram nostram peculiaris terra metallica, ac plumbum comitetur, ut inferius demonstrabo, ita clare intelligitur, quare eadem addita maiore plumbi copia, tam facile fluat.

ANIMADV. 2. Vitrum plumbi flavum a limatura martis & veneris, horumque terris metallicis, nigro colore tingitur, a minera vero antimonii non item. Eundem colorem induit in scorificatione aliarum minerarum, quæ præter alia metalla, etiam particulas martiales ac venereas secum ferunt, idque eo magis, quo maior earum copia iisdem inhæserit.

ANIMADV. 3. Corpora inflammabilia cum nitro detonare, neminem latet; sed non ideo concludere licet inflammabili principio carere illa omnia, quæ non detonant cum nitro. Sic phœnomenon hoc cum limaturis metallorum & sale hoc in igne liquato non apparet, etsi sulphureas particulas contineat, ut patet ex cinnaberi, quæ (teste Cl. *Pott*) ex metallis menstruo idoneo solutis, præcipitatis, & cum addito mercurio, debito modo tractatis, parari

poteſt. Si ergo phlogiſton cum aliis terris ita fuerit colligatum, ut in igne ab iisdem ſeparari, ac nitrum aggredi nequeat, nulla detonatio continget, etſi terra ſulphurea foſſilis iisdem inhæreat. Forte & puritas ſulphuris hic multum facit, nam quo purius, eo cum terris metallicis, præſertim nobilioribus intimius unitur, quod & minera noſtra docet, quæ, licet inſignem principiis inflammabilis copiam foveat, ut demonſtrabo, attamen cum nitro non detonat, ſed aliquas tantum ſcintillas emittit.

ANIMADV. 4. Mirum ſane in foſſili noſtro volatilibus particulis adeo ſcatente, de centennario docimaſtico quatuor libras deperdi, nec plures, poſt fortem trium horarum uſtulationem. Sane mineræ omnes quo ſulphure minerali magis abundant, eo maiorem quoque partium ſuarum iacturam patiuntur, ſimiliter toſtæ, ut docent galenæ, mineræ cupri, pyritæ, argentum rubrum, ac ſimilia. Nonne hinc clare patet diverſum eſſe ſulphur metallicum a minerali, non aliter, ac ſpiritus animales ab alimentis ventriculo exceptis? illud enim ab igne concentratur, hoc diſpergitur; illud metallis amicum, hoc adverſum; illud denique coctum, homoge-

neum, semifixum, hoc vero crudum, heterogeneum, dissipabile.

Tentamen III.

Centenarium minerae crudae posui in retorta vitrea, & forti igne adhibito, inde obtinui 1) sublimati cinerei libram unam; 2) sublimati nigri libras fere duas. Caput mortuum ponderavit libras quadraginta septem, deditque auri semuncias (122), sublimatum vero tam cinereum, quam nigrum, nullum aurum continebant.

ANIMADV. I. Sublimatum utrumque detonat cum nitro, avolat in igne sub forma albi & densi fumi, quo dissipato restat in vasculo exigua portio terrae cuiusdam fuscae aut nigricantis; unde patet separari quidem a terris metallicis nobilioribus minerae nostrae, in igne valido, partem aliquam principiis inflammabilis, non aliter tamen, quin metallicum quid secum abripiat. An portio haec volatilis facta est phlogiston superfluum, nec naturae amplius necessarium ad formationem nobilis metalli? an volatile illud, eique adsociata terra, sunt principia nobilis metalli nondum rite ela-

borata, quæ tractu temporis depurata idipſum augere poſſent?

ANIMADV. 2. Ea ipſa minera plumbata & cupellata dat ex centenario ſemuncias auri 132, ergo decem ſemuncias plus, ac reſiduus in retorta pulvis. Unde hæc diverſitas? an ſublimata eiusdem ſubſtantia, addito plumbo mutatur in metallum perfectum? ita ſane videtur, nec augmentatio ſolis ac lunæ iis ignota, qui ea verba rite intelligunt, *ſolve & coagula.*

Tentamen IV.

Diligenter lavans mineram tenuiſſime pulveriſatam, obtinui

1) Turbidam aquam, quæ in vitro depoſuit pollinem nigrum, cuius centen. dedit auri ſemuncias ſexdecim.

2) Quarzum albicans, cum immixtis ſquamulis atris metallicis, ex quo obtinui auri ſemuncias quinas.

3) Quarzum hoc in aqua denuo agitatum, denuo hanc turbidam fecit, indeque in vaſe vitreo ſubſedit pollen ater, ſimilis num. 1 mo, qui dedit auri ſemuncias ſex.

4) Metallicam ſubſtantiam gravem, factam ſquamulis nitidis atris, ex quibus, in examine docimaſtico, nullum aurum obtinui.

ANIMADV. 1. Diſcant itaque, & caveant Rectores fodinarum, ne in locis illis, in quibus mineræ lavari ac tundi ſolent, absque examine docimaſtico prius inſtituto, quidquam adiiciatur, nam illud, quod ab aqua primo abluitur, quandoque ditius eſt ac illud, quod fundum petit, aut in declivibus ſtratis colligitur. Vidi ego non ſemel leviorem & ab aqua primo translatam quarzi partem auriferam fuiſſe, ſterilem vero illam quæ gravior erat, & in cavitate capſulæ ligneæ remanſerat. Non omnes partes ſub piſtillis æqualiter teruntur, & eiusmodi pollen microſcopio ſubiectum diverſæ magnitudinis molleculas continet, quarum minimæ, una cum metallo, ab aqua facile transferri poſſunt. Forte & ſemen auri a phlogiſto regni vegetabilis facilius animatur in minima molle quarzoſæ matricis, quam facilius etiam penetrare, eique melius adplicari poteſt.

ANIMADV. 2. Ut cannabis filum ex innumeris filamentis, ita lamellæ huius mineræ ex minoribus & minimis coagmentatæ

sunt. Textura hæc squamosa in regno lapideo consideratione dignissima est. Tractus, seu venas metallicas in terræ visceribus comitantur plerumque lapides micacei. Mica constat terra refractaria & particulis metallicis. Sed mica sine argilla nunquam reperitur, huius vero vestigia sequitur quarzum. Non ergo verosimile est argillam mutari in terram calcariam, sed potius in siliceam, eiusque terram refractariam ab hac metamorphosi superstitem, una cum metallicis particulis micam componere. Mica itaque est minera inperfecta, & textura squamosa indicat metallo fœcundum quarzi sinum, ut nihil inutile sit in rerum natura.

Tentamen V.

Pollen præditus (*Tentam. IV.* 1), cum fluxu nigro, pulvere vitri, & sale communi, dedit ex centen. plumbi libras quinquaginta, quod durius erat, nec non fragilius, albidiusque. Ex quarzo (*num.* 2.) obtinui eadem methodo plumbi libras novemdecim. Ex metallica substantia (*num.* 3.) plumbum nullum prodiit, an ideo, quod nullum foveat, vel quia nimis exigua quantitas fuerit examinata. Ex polline (*num.* 4.) obtinui plumbi libras quinque. Porro plumbum pollinis pri-

mi dedit auri ſemuncias 122, quarzi 38, pollinis ſecundi 14.

ANIMADV. 1. Ubi ergo maior plumbi copia, ibi & maior quantitas auri; ſed dicta auri copia cum plumbo mixta, hoc fragile non facit, non durius, nec albidius. Quænam ergo phænomeni cauſa? plumbum hoc, præter aurum, relinquit in cineritio terram flaveſcentem, apyram, duram, quæ forte cauſa fragilitatis. Dein dubium adhuc an minera foveat aurum nativum, an potius ſemen auri, quod in igne maturum fit, ac vere tale, quodque plumbum albidius efficit ac minus malleabile.

ANIMADV. 2. Notanda eſt differentia valoris dictæ mineræ, in igne aperto (*Tentam. IV.*), & in igne clauſo obſervati, quod in aliis quoque mineris ſæpius occurrit. Iacturæ cauſa præcipua eſt plumbum, una cum nobili metallo avolans in igne aperto, ut mirum minime videri debeat tam inſigni detrimento fundi mineras conſueto hucuſque modo, idque eo certius, quo follium vis intenſa, plumbum argentiferum eo magis diſſipaverit. Forte & fluxus niger, phlogiſto ſuo metallis amico, maiorem nobilis metalli copiam evolvit, ſeu metallicam terram magis animat atque vivificat.

Tentamen VI.

Hydrargyrum depuratiſſimum cum minera noſtra diu tritum, & igni expoſitum, avolavit, abſque ullo auri aut terræ alicuius poſt ſe relictæ veſtigio. Rurſus eandem una cum mercurio, quocum per aliquot horas trita fuerat, poſui in retorta vitrea, indeque prodiit 1) ſublimatum nigrum, flavum & album. 2) Hydrargyrum aureo colore tinctum. 3) Exigua copia ſublimati fuſco-rubri. 4) Hydrargyrum in excipulo collectum. 5) In fundo retorta pollen niger erat, minime compactus.

ANIMADV. I. Notiſſimus eſt modus extrahendi aurum ex mineris ope mercurii; cum itaque ex noſtra nec minima auri micula hac arte educi queat, ſequitur omnino, aut aurum in foſſili noſtro non latere ſub forma metallica, aut cum alio corpore ita coniungi, ut inde ab hydrargyro divelli nullo modo poſſit. Si primum tunc admittenda erit nova prorſus & hactenus inaudita ſpecies auri, calciformis videlicet, quæ debitis additamentis mutatur in aurum perfectum. Si vero ſecundum, tunc neceſſe erit, ut aurum non nudum ſit, ſed mineraliſatum, & quidem ſulphure, ut cætera metalla. Cum autem ſulphur mine-

rale exiguam prorſus, aut nullam vim habeat aurum ſolvendi, ut huius depuratio cum antimonio clare docet, contra vero certum ſit ſolutionem hanc ab hepate ſulphuris feliciter abſolvi, ita aliqui crediderunt mineraliſationem auri, in ſinu naturæ, a ſubſtantia quadam metallica perſici, & huius ope introduci ſulphur minerale in corpus auri. Verumtamen quam debili fulcro ſententia hæc innixa ſit, docet adfinitas ſulphuris nulla cum auro, magna vero cum ferro, quæ facit, ut prius cum calce huius metalli pyritem, quam cum auro mineram veram conſtituat.

ANIMADV. 2. Nec hydrargyrum (2. 4), quidquid aureo colore tinctum, nec ſublimatum ullum (1.) quidquam auri in cineritio reliquerunt. Ergo minera noſtra non aurum perfectum, ſed unice calcem auri fovet, quæ addito phlogiſto metallicam indolem induit, eodemque momento fluida facta, inde exſudat (*Tentam. I.*), etiam antequam plumbum ab ea in igne ſecedat. (*Tentam. VII.*)

ANIMADV. 3. Exigua copia ſublimati fuſco-rubri (3.), cinnaberis erat, minime aurifera, contra eorum doctrinam, qui, *aurum ſulphure mineraliſatum mediante mercurio*, ſtatuerunt. Hanc natam eſſe ex

mercurio & ſulphure terræ ſaturninæ, nullum eſt dubium, ac ſeparatio ſulphuris huius a minera, cauſa eſt, quod hæc pulverulenta demum, non vero compacta apparuerit, ut in aliis experimentis.

Tentamen VII.

Ex centen. minii, & pari copia mineræ obtinui in vaſe terreo vitrum fuſcum, cui multa auri granula immerſa erant, & granum plumbi fragilis libr. 36. quod nullum auri feſtigium in cineritio reliquit.

Ex centen. minii & pari copia mineræ, addito fluxu nigro, nullum vitrum apparuit, in fundo vero vaſculi erat granum plumbi malleabilis libr. 88. quod dedit auri ſemuncias 120.

Ex centen. minii, & pari copia mineræ, ac pulveris carbonum obtinui vitrum nullum, & granum plumbi malleabilis libr. 80, quod dedit auri ſemuncias 58.

ANIMADV. I. Saturnus hic aurum conceptum peperit, obſtetricante igne, antequam ipſemet a ſulphure ſeparatus, ac fluidus factus eſſet, evidenti argumento non latere aurum in hac minera ſub forma nativa.

ANIMADV. 2. Quare minor copia plumbi, ac duplo minor auri nata eſt ab addito polline carbonum, ac a fluxu nigro? Ergo non omne phlogiſton eiusdem quoque regni æque aptum eſt reductioni terrarum metallicarum, & ut alcali fixum non idem in omni individuo, ſic & principium inflammabile non ubique æque potens, eodemque modo elaboratum. Norunt hoc adepti, & deſudarunt unanimiter, ut primam hanc materiam quærerent, quæſitam rectificarent, & rectificata ignobile nobilitarent. At quærant iſti quouſque volunt, ſufficit nobis id ſcire, phlogiſto tartari & nitri obtineri ex hac minera duplo maiorem auri copiam, quam phlogiſto carbonum, ſeu aurum hic reduci, non autem evolvi.

ANIMADV. 3. Ut certus eſſem igneas molleculas, quæ per poros terrei vaſculi penetrantes minium aggrediuntur, id minime reduxiſſe, ſed reductionem hanc abſolvi a ſulphure mineræ noſtræ, poſui in alio vaſculo minium ſolum, ac vidi demum, id equidem vitrum flavum, plumbi vero perfecti nec minimam quidem particulam produxiſſe.

Tentamen VIII.

Centenarius mineræ crudæ, cum pari copia florum ſulphuris, dedit in collo retortæ

1) Sublimatum micaceum, nitens, limaturæ ferri colorem habens, non auriferum, ponderis librarum duarum.

2) Sublimatum fuſco-rubrum, minime auriferum, ponderis libræ unius.

3) Sulphuris fuſco-flavi, non auriferi librarum octo.

4) Sulphuris flavi, nigricantibus venis variegati, minime auriferi libras octoginta quatuor.

5) Reſiduum in retorta nigrum, compactiusculum, ponderans libras nonaginta quinque, & continens auri ſemuncias 125.

ANIMADV. I. Sublimata (1, 2) in igne avolant, relicta tamen in vaſculo terreo exigua copia terræ fuſcæ. Sic fixum fit volatile, & econtra, ſub certis tamen legibus a creatore ſancitis, ne turbato volatilium fixorumque corporum æquilibrio langueat harmonia in rerum natura.

ANIMADV. 2. Si sulphur minerale inperfectum aurum non aggreditur, quanto minus perfectum. Verum quidem est septem auri semuncias deesse in minera ab hac operatione residuo, cum minera sola plumbata & cupellata dederit auri semuncias (132); sed iacturam hanc a diversa efficacia reducentis inflammabilis unice proficisci, superius demonstravi. (*Tentam. VII. Animadv.* 2.)

ANIMADV. 3. Sublimati secundi colorem fusco-rubrum adscribent forte quidam arsenicalibus particulis mineræ inhærentibus, cum vero eadem ustulata allium non oleat, ac simile sublimatum obtineatur etiam in aliis processibus, absque addito sulphure, si non videtur ille color ab arsenico provenire.

Tentamen IX.

Paravi lege artis mercurium sublimatum album corrosivum, eiusque partes duas cum una mineræ mixtas indidi retortæ vitreæ, indeque igne debito obtinui.

1) Sublimatum album, ut erat prius, minime auriferum.

2) In fundo retortæ mineram, in quo strata bina diversa videbantur, nempe infe-

rius flavescens, superius vero micaceum & nigricans. Stratum primum ex centenario dedit auri semuncias quinas, secundum autem semuncias viginti.

ANIMADV. I. *Mercurius hic* (teste *Boerhavio) clavis est Chemicis, infinitis reserandis propria; eius ope & argenti forte pro parte quid in aurum, prius non repertum, vertitur.* Sed ex hoc tentamine contrarium patet. Minera, quæ plumbata reliquit in cineritio granum auri puri, ponderis semunciarum 132 (*Tentam. VIII. Animadv.* 2.), in hoc processu dat semuncias 25. auri nihilo purioris, ac aliud quodlibet alia methodo evolutum. An ergo fallax *Boerhavius?* magni viri commentaria postulant, tacent ea quæ volunt, nec nudam semper naturam adumbrant. Mercurius hic sublimatus certe clavis est Chemicis illis, qui ea uti norunt, sed prius cubicula ignobiliora prius referanda sunt, antequam ad nobilia perveniatur.

Tentamen X.

Sublimavi prius spumam lupi, quam in Tyroli prope cuprum flavum reperi, (*Ann. II. Iter Tyrolens. Foss.*) cum eodem mercurio sublimato corrosivo, eiusque pariter albi partes

tes duas miſcui cum una mineræ noſtræ, indeque obtinui.

1) In collo retortæ ſublimatum flavum, in igne fumans, ac demum relinquens in vaſculo granula quædam auri puri, una cum modica copia terræ flavæ. Idem plumbatum, dat ex qualibet libra, ſemuncias auri binas.

2) Sublimatum aliud rubellum, cum nitri detonans ut prius, quod ex qualibet libra dat auri drachmam unam.

3) In fundo retortæ mineram fuſcam, modice compactam, cuius centenarius dat auri ſemuncias (32).

ANIMADV. 1. Nec in iſto, neque in alio tentamine veſtigium butyri antimonii ullum apparuit, ideoque nec minima portio mercurii revificati ſe prodidit. Et hoc indubium eſt ſignum nullius omnino antimonii in hac minera latitantis, ut credunt nonnulli.

ANIMADV. 2. Sal hoc metallicum auri elementa reddidit volatilia, prius vero non item. En quam diverſimode agat mercurius ſublimatus ſimplex, ac denuo aliter idem animatus ente metallico. Qui ergo

noverit clavem hanc parare, ſciet etiam modum reſerandi metalla, *nec pœnitebit impenſæ mercurio huic ſublimato operæ (Boerh.)*

Tentamen XI.

Mineram in retorta reſiduam a *Tentam IX.* miſcui denuo cum eodem mercurio ſublimato, indeque obtinui

1) Granula quædam auri puri, ad initium colli retortæ, vitro firmiter adhærentia.

2) Sublimatum flavum, non auriferum.

3) Sublimatum album, quod initio flavo colore tinctum erat, & auriferum.

4) In fundo retortæ mineram compactam, poroſam, nigram.

ANIMADV. I. Aurum hic, per acidum ſalis volatile factum, & vitro adhærens ſub forma metallica, demonſtrat vim principii mercurialis ſummopere attenuantem, qua fit, ut metalla perfecta in uno loco produci, in alio deſtrui, tractusque metallicos, in terræ ſinu augeri, nobilitari, ac fatiſcere poſſint.

ANIMADV. 2. Flava illa ſubſtantia in altum rapta (2.), diverſa eſt ab auro, eius-

que principiis, hinc ſublimatum hoc flavum in priori tentamine auriferum erat, in hoc vero non item. Sic ignis decipit illos, qui purioris chemiæ ignari, cœca fide varia tentant, & quamprimum producta ſua ita vident colorata, qualia proceſſus habet, mox gaudent ac putant, ſe optatum tingens, & quæſitas opes inveniſſe. Chemicorum iam plena ſunt omnia, ſed pauci ſunt illi, qui chemica tractant ſana mente, eoque intentione, ut non propriam, ſed publicam quærant utilitatem, quod ii faciunt, qui empiricorum errores in operibus fuſoriis oſtendunt, fraudes detegunt, & ignata foſſilium elementa omni induſtria detecta, fideliter indicant.

Tentamen XII.

Mercurii ſublimati (*Tentam. X.* 3.) partes duas, miſcui cum una parte minera, indeque prodiit ſublimatum album, & in fundo retortæ erat minera compacta, quæ ex libris quinquaginta, dedit ſemuncias auri totidem.

ANIMADV. Sperabam a mercurio hoc ſublimato metallicas particulas longe plures elevari, ac ab illo, qui cum nulla minera prius fuerat ſublimatum, ſed non ſucceſſit.

Tentamen XIII.

Sublimatio facta cum duabus partibus salis ammomiaci, & una mineræ, dedit

1) Sublimatum fusco-rubrum, argentiferum.

2) Sublimatum album, sterile.

3) Sublimatum fuscum, sterile.

4) Sublimatum flavum, sterile, quod in aqua solutum relinquit in filtro terram fuscam.

5) Sublimatum pallide rubrum, sterile.

6) In fundo cucurbitæ mineram compactam, fuscam.

ANIMADV. 1. Sublimatum flavum, ponderis libr. 34, in igne post se relinquit terram rubro-flavam, quæ seto mixta & ustulata, attrahitur a magnete. Mirum sane martem cum sole sæpius habitare! arenæ auriferæ omnes martiales sunt, pyrites fodinarum Schemizensium omnes auriferi, & sic porro. Non absque ratione hinc adepti quidam crocum martis tanti faciunt.

ANIMADV. 2. Ex sublimato primo argentum obtinui, non autem aurum: unde

hoc? Respondebunt alchymistæ, argentum hoc esse solem veste exutum ab aquila rapaci. Mihi vero probabilius omnino videtur, metamorphosim hanc esse terræ plumbariæ, a sale ammoniaco & igne factam, ut inter cætera demonstrat minera perpetua e plumbo, quam ex concordantiis *Becheri*, excitat *Iunkerus*. Verumtamen cum minera nostra argentum quoque foveat, sic possibile erit etiam, ut principia huius metalli a salinis corporibus volatilia facta fuerint, iis intactis, quæ aurum constituunt.

Tentamen XIV.

Mineræ pars una, cum simili quantitate mercurii sublimati corrosivi, ac duabus partibus salis ammoniaci, dedit

1) Grana quædam solidiuscula, cinerea, summo alembici loco adhærentia, & aurifera.

2) In imo alembici loco pulverem cinereum, non auriferum.

3) Alibi in eodem alembico pollinem album, tenuem, pariter sterilem.

4) In supremo loco cucurbitæ pulverem fusco-cinereum, auriferum.

5) Pulveri huic ſubiacens ſublimatum fuſcum, non auriferum.

6) Sublimatum album, non auriferum.

7) Reſiduum fuſcum, auriferum.

ANIMADV. I. Nec mercurius ſublimatus (*Tentam. IX.*), nec ſal ammoniacum, (*Tentam. XIII.*) protulit auriferum ſublimatum, quod ex utroque ſale ſimul unito hic natum vidimus. Simili modo natura multiplicatis inſtrumentis dum in uno loco corpora deſtruit, in alio nova producit. Forte & in fornacibus fuſoriis ex varia additamentorum indole, diverſisque principiis minerarum, mixtum aliquod ſæpe prodit, quod metalla diſpergit & diſſipat. Intereſt itaque reipublicæ, ac rei metallicæ incremento nihil magis accommodatum eſſe poteſt, quam juvenes illos, quos vocant practicantes, tunc unice promovere, cum didicerint foſſilia rite examinare, eorumque habitum ad ignem, aliaque corpora prævie cognoſcere. Putant quidem aliqui, ſummi principis utilitati tunc conſuli inprimis, cum diſcentes ſciverint, quomodo in eo loco mineræ liquari ſoleant, qualiter docimaſtica examina inſtituantur, & quænam ſit ſtructura machinarum, quæ in iis fodinis fabrefactæ fuerunt; hinc ſufficere

credunt, si iuvenes illi bis aut semel in hebdomade, per aliquot horas, chemica tractant. Sic sensus intentus pluribus, minor est ad singula, sic empirica ruditas perseverat, & Chemiæ demitur occasio fodinarum œconomiam utilibus inventis promovendi.

Tentamen XV.

Cum spiritu vitrioli modice effervescit minera nostra, ac solutionem dat rubellam. Ex hac cum alcali fixo præcipitatur pollen albus, cuius libra una docimastica dat argenti semunciam & drachmam unam. Lixivio sanguinis solutioni huic adfuso, obtinetur magisterium pariter album.

ANIMADV. I. Spiritus vitrioli non solvit argentum, hinc metallum hoc mineræ nostræ sub forma nativa non inhæret. Sed neque terra ferrifera talis hic adest, qualis ab hoc acido solvi, indeque a lixivio sanguinis præcipitata, cæruleum magisterium constituere solet.

ANIMADV. 2. Argentum illud erat purum, nec auro mixtum, & tamen in acido nitri solutum reliquit in fundo vitri pollinem nigrum, ex quo aurum obtinui. Nonne

hæc evidens eſt transmutatio metalli particularis?

Tentamen XVI.

Cum ſpiritu nitri depurato validius efferveſcit, ac ſolutio ſervat flaveſcentem adhibiti menſtrui colorem. Ex hac ſolutione, ope alcali fixi, præcipitatur pulvis albus, cuius libra una dat argenti puriſſimi ſemunciam unam. Præcipitatum hoc in igne nigrum colorem induit, ac ita toſtum modice trahitur a magnete.

ANIMADV. Tentamen hoc demonſtrat terræ ferriferæ in minera latentis inſignem puritatem, quæ ab acido vitrioli immutata perſiſtens, etiam poſt uſtulationem non trahitur a magnete, bene vero ſi cum principio inflammabili ſpiritus nitri prius copulata, ac intime iuncta fuerit. Poteſt ergo dicta terra latere in mineris, etſi, eædem cum acido vitrioli digeſtæ, cæruleum magiſterium addito lixivio ſanguinis nequaquam ſuppeditent.

Tentamen XVII.

Cum ſpiritu ſalis modice efferveſcit, ac ſolutionem dat excolorem, ex qua cum alcali fixo præcipitatur pulvis albo-luteus, cuius libra

una, vestigium argenti solaris in cineritio reliquit.

ANIMADV. Quare hic argentum paucum prodiit, idque non purum, sed auro mixtum? sane neutrum ex his metallis solutum vidissem, si perfecta & nativa hic habitarent. Nonne maior hinc patet adfinitas acidi vitriolici ac nitrosi cum terris nobilium metallorum, quam spiritus salis? an aurum hic est terra lunaris ab acido salis debitam maturitatem adepta? Sic mihi videtur.

Tentamen XVIII.

Cum aqua regia fortius ac diutius effervescit, solutionem dat flavam, & colorem nigrum mutat in album. Ex hac solutione cum alcali fixo præcipitatur pulvis ater, qui edulcoratus & exsiccatus cæruleum colorem induit. Magisterium hoc sebo mixtum ac ustulatum trahitur a magnete, de libra una dat argenti puri semunciam, & cum sale ammoniaco dat sublimatum album, remanente in fundo cucurbitæ massa flava ac modice compacta.

ANIMADV. I. Cum ex quolibet magisterio (*Tentam. XV. XVI. XVII. XVIII.*) argentum prodeat, dubium nullum superest, metallum hoc in minera non esse na-

tivum. Notanda quoque eſt hic mutatio mineræ de nigra in albam, contra ac aliis ſolutionibus, in quibus minera nigra erat, magiſterium vero album. Ergo cauſa coloris illius pendet ab ente ſingulari ac diſtincto tam a terris metallicis nobilioribus, quam ab inflammabili illo tenuiſſimo, quod cum iisdem in minera ipſa a natura copulatum fuit.

ANIMADV. 2. Non omne foſſile, quod cum ſale ammoniaco ſublimatum luteum non largitur, deſtitutum eſſe terra ferrifera, docet magiſterium dictum, quod cum ſale hoc ſublimatum album præbet, & tamen poſt uſtulationem trahitur a magnete, ut alii lapides ferriferi intractabiles. Caſta ergo in chemicis utamur theoria, ne experimentis reiecti nos pœniteat ratiocinii.

Tentamen XIX.

Solutio (*Tentam. XVII.*) abſtracta reliquit in retorta maſſam, bolari colore tinctam, & ad latera vitri elevatam. In collo retortæ erat pollen albus ſuperficialiter eidem adhærens. E medio rubræ illius maſſæ prodibat faſciculus cryſtallorum capillarium, quæ rubra illa ſubſtantia ubique erant cooperta. Maſſa hæc pariter argentifera, poſtquam fuerit uſtu-

lata, trahitur a magnete, cum ſale vero ammoniaco ſublimatum flavum conſtituit, remanente in fundo cucurbitæ albida & hinc inde rubente terra.

ANIMADV. Tentamen hoc terræ martialis præſentiam in minera noſtra clare demonſtrat, ac docet eam ipſam ab elementis modificatam ad nobilium metallorum productionem plurimum facere.

Tentamen XX.

Solutio (*Tentam. XVIII.*) pariter abſtracta dat reſiduum flavum, ut Turbith minerale, cuius libra una dat argenti puri ſemunciam unam. In collo retortæ erant cryſtalli capillares, albæ, minime argentiferæ.

Ex his ſequentia deducere licet corollaria.

Primo. Minera aurifera Nagyayenſis eſt galena lamelloſa, ſeu terra plumbaria (*Tentam. II. V.*) modice ſulphurata (*Tentam. II. VI.* 3. *VII.* 3.), principiis nobilium metallorum, nempe auri & argenti, nec non martialibus particulis (*Tentam. II. XVIII. XIX.*) intime nupta, ac volatiles particulas plurimas continens (*Tentam. III. VI. VIII. X. XI. XIII. XIV. XVIII.* 2.)

Secundo. Pro minera antimonii nullatenus haberi posse (*Tentam. II.* 2. *X.* 1.)

Tertio. Aurum eiusdem, ut & argentum, non esse eductum, sed productum (*Tentam. I. VI. XV. XVII.*)

Quarto. Naturam ab arte in suis operibus adiuvari.

Quinto. Aurum, a semimetallo & acido salis concentratissimo, volatile fieri, destrui principia eiusdem fixa & volatilia in altum rapi, in igne resurgere hanc phoenicem ex suis cineribus redivivam, & ex pluribus diversis perfectum denique nasci.

Sexto. Tantam copiam partium volatilium vere metallicarum, nos demum docere, metalla esse materiam lucis modificatam, seu volatile fixum.

CORRIGENDA
Anni ſecundi hiſtorico-naturalis.

Pag. 8. lin- 20. lege *Pedes*. Ibid. l. 26. *Conferva*. p. 9. l. 4. l. *Iam*. p. 12 l. 1 l. *Terra*. Ib. l. 6 l. *prædictam*. p. 14. l. 2. l. *ebulliente*. ibid. l. 26. l. *Lithanthracis*. p. 16. l 2. l. *ſiliceæ*. ibid. l. 7. l. *ebullientis*. ibid. l. 23. l. *Carinthiæ*. p. 17. l. 1. l. *paleaceo*. p. 19. l. 3. l. *grana*. ibid. l. 23. l. *vegetabilis*. p. 21. l. 14. l. *ſaturatiorem*. p. 22. l. 9. l. *calcariam*. p. 23. lin. 2. l. *ex*. ibid. l. 4. *omiſſa*. p. 24. l. 24. l. *magneti*. ibid. l. 27. l. *quarzi*. p. 25. l. 3. l. *quarzi*. p. 41. l. 26. & 28. l. *Chamædrys*. p. 42. l. 9. l. *Dioſcoridis*. p. 44. l. 3 & 4. l. *triandri, tetrandri*. p. 53. l. 12. *Fumana*. p. 55. l. 16. l. *ſemicylindrici*. p. 56. l. 25. l. *obtuſis*. p. 60. l. 3. l. *Leontodonte*. ibid. l. ult. l. *tomento*. p. 62. l. 9. l *floris*. p. 63. l. 17. l. *inſignitam*. p. 64. l. 20. l. *germina*. p. 66. l. 12. l. *Botanophilus*. p. 68 l. 13. l. *laricini*. p. 69. l. 8. l. *vegetabile*. ibid. l. 19. l. *moles*. l. 20. l. *attritis*. p. 70. l. 2. l. *derelictus*. p. 72. l. 7. l. *Carnioliæ*. p. 73. l. 5. l. *cæteræ*. p. 74. l. 7. l. *eſt*. ibid. l. 29. l. *apyræ terræ*. p. 75. l. 19. l. *minerali*. p. 85. l. 6. l. *qua*. p. 86. l. ult. l. *tantam copiam*. p. 87. l. 1. l. *inſignis*. ibid l. 9. & 15. l. *ſecale*. p. 88. l. 16. l. *hebdomade*. p. 91. l. 14. l. *hortenſi*. p. 92. l. 7. l. *ſeſquipedali*. p. 93. l. 1. l. *veſicis*. p. 94. l. 7. l. *humidiora*. p. 95. l. 22. l. *Unicum*. p. 99. l. 22. l. *monopetala*. ibid. l. ult. l. *ſive*. p. 101. l. 10. l. *coriaceum*. p. 103. l. 23. l. *mole*. p. 115. l. 5. l. *Tode*.

CORRIGENDA

Anni tertii hiſtorico - naturalis.

Pag.	8.	lin.	13.	lege *ex* pro *eſt.*
—	9	—	2	— *Valeſius* pro *Veleſius.*
—	—	—	23	— *contemſit* pro *contempoſit.*
—	10	—	21	adde *ma ſolamente.*
—	21	—	10	lege *coluerunt* pro *coluernt.*
—	—	—	20	— *Numa* pro *Num.*
—	23	—	23	adde *eo ait.*
—	32	—	3	lege *Malis* pro *Melis.*
—	36	—	24	— *fluxus* pro *fiuxus.*
—	37	—	10	— *character* pro *caracter.*
—	39	—	1	— *quas* pro *gnas.*
—	—	—	12	— *inficiet* pro *inſiciet.*
—	40	—	10	— *Mictus* pro *Mixtus.*
—	42	—	4	— *digreſſi* pro *aigreſſi.*
—	46	—	15	— *intruſerunt* pro *inſtruſerunt.*
—	51	—	24	— ß pro β.
—	—	—	30	— ß — β.
—	53	—	9	— *tabe* pro *tabo.*
—	55	—	21	— *&c.* pro *&*
—	56	—	23	— *tribulationis* pro *tritulationis.*
—	62	—	7	— *unicum* pro *unciam.*
—	65	—	14	— ß pro β.
—	—	—	16	— ß — β.
—	76	—	19	— dr. ß. pro dr. β.
—	78	—	11	— *praecipitant* pro *praeciſſitant.*
—	86	—	20	— *quinas* pro *guinas.*

IOANN. ANT. SCOPOLI,

S. C. R. & Apost. Maiestatis in Montanisticis & Monetariis Consiliarii, Supremi Hungariæ inferioris Camergrafiatus Officii Assessoris, Mineralogiæ Professoris, Cæsareæ Regiæ Agrariæ Societatis Styriæ, Carnioliæ, Goriziæ & Gradiscæ, Oeconomicæ Bernensis, & Apiariæ Lusatiæ super. socii,

ANNVS IV. HISTORICO-NATVRALIS.

I. *Dissertatio de Apibus.*

II. *Dubia Botanica.*

III. *Observationes Oeconomicæ.*

IV. *Fungi quidam rariores in Hungaria nunc detecti.*

LIPSIÆ,

SVMTIB. CHRIST. GOTTLOB HILSCHERI,

MDCCLXX.

ILLVSTRI ERVDITISSIMO,

OPTIMO AMICO

D. IGNATIO A BORN,

S. R. I. Equiti,

Regni Bohemiæ Provinciali, Domino in Altzedlitſch, Lukawetz, & Inchau, S. C. R. Apoſt. Maieſt. in Montaniſticis & Monetariis Conſiliario, Supremi Hungariæ inferioris Camergrafiatus Officii Aſſeſſori,

ANNVM HVNC QVARTVM

HISTORICO-NATVRALEM

D. D. D.

Ioannes Scopoli.

PRÆFATIO.

A*nnus hic exhibet*

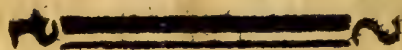
I. *Apes* Celeberr. LINNÆI *in tria Genera divisas iuxta fabricam oris, quæ etiam in* Dipteris *præstantissimos eosque essentiales suppeditat characteres. His addidi modum, quo in* Carniolia *ceriferæ coluntur Apes, exemplo* Cl. GLEDITSCHII, *qui de earum cultura in* Marchia Brandenburgica *eleganter ac erudite disseruit.*

II. *Dubia, vel potius Arbitria Botanica, seu vitia Systematum Botanicorum, quæ inservire possunt pro Supplemento*

Dissertationis de System. Plantarum a Doctiss. GISEKE *editæ* Gotting. 1767. *Ex his patebit necessitas Methodi Naturalis, quam multum promovere videtur attente observata proportio Geometrica, Arithmetica & Harmonica partium inprimis floris & fructus, ut alibi, data occasione, fusius demonstrabo.*

III. *Observationes Oeconomicas ad incrementum Rei Agrariæ, quæ, summo Reipublicæ emolumento, hoc ævo stupenda industria colitur & promovetur.*

IV. *Fungos quosdam rariores, aut hactenus ignotos, ut Gentis huius Historia, ex cognitis speciebus, indies facilior reddatur.*

I.

DISSERTATIO
DE APIBVS.

Duo sunt potissimum, quæ in hac Dissertatione peragenda suscepi, nempe Specierum distributio in Genera propria, & expositio methodi, qua in *Carnioliae Ducatu*, ceriferæ coluntur Apes. Primum quod attinet tria Genera stabilivi, iuxta fabricam oris, quæ in Insectis optima sane discrimina nobis suppeditat. Quoad Apiculturam autem, ea fideliter enarrabo, quæ in Botanicis meis excursionibus, passim vidi & adnotavi. His addidi notulas quasdam, ut rem magis illustrarem, & ne nuda relatio tædium legenti pariat.

GENVS I. EVCERA. a)

Insectum tetrapterum, aculeatum; proboscide facta.

1. *Siphunculo medio, attenuato.*
2. *Setulis binis, margine glabris, siphunculo brevioribus.*
3. *Valvis duabus, convergentibus, acuminatis, glabris.*
4. *Laminis binis, dicta organa protegentibus, basi coarctatis, ibique palpum setaceum e latere educentibus.*

I. EVCERA LONGICORNIS.

Apis longicornis. *Entomol. Carniol.* n. 794.
Apis antennis filiformibus longitudine corporis hirsuti, fulvique. LINN. *Syst. Nat.* XII. p. 953.

DIAGN. *Antennae longitudine corporis.*

Vagatur solitaria in pratis, collibus, fruticetis, insidens foliis & floribus.

Ori adsidet lamina flava, hæmisphærica. Maxillæ longæ, apice bidentatæ.

Tibiæ mediæ & posticæ una cum tarso abdomine longiores. Tarsi articuli rufi.

Huic proboscidis siphunculus villosus ubique, excepto apice.

a) Ἐυκερως, ἔυκερας, cornutus. SCHREV. *Lexic.* p. 48; hinc ἔυκερα βȣς, *Bos pulchra cornua habens.* SVID. *Lexic.* Tom. I. p. 892.

2. EVCERA FARFARISEQVA.

Apis farfarifequa. *Entomol. Carniol.* n. 800.

DIAGN. *Antennae rectae abdomine breviores.*

Primo vere prodit.

In hac fpecie fiphunculus omnino glaber eft, fetulæ vero craffiores ac in *Longicorni.*

3. EVCERA CVRVICORNIS.

DIAGN. *Antennarum apices adeo intorti, ut capitulum referant.*

Circa *Cremnizium* in *Hungaria* Iunio M. capta.

Siphunculus infra medium villofus. Abdomen fubrotundum. Totum corpus nigricans, & canefcente villo pubefcens. Margo alarum ater. Solitaria flores adit, *Longicorni* paulo minor.

GENVS II. APIS *b*).

Infectum tetrapterum, aculeatum, probofcide facta.

b) Nominis huius origo non facile eruitur. Apis fuit filius Phoronei Regis Argorum, quem non bene HERODOTVS in *Euterpe*, & alii confundunt cum Ephabo Aegyptiorum. BANIER. *Gotteslehre Tom. II.* p. 87. Nomen hoc geffit etiam Cretenfis mulier, quam, nefcio, qua traditione motus, in Apem a Iove mutatam fuiffe fcripfit COLVMELLA Lib. 19. C. 2. Aegyptiorum Apis Taurus erat. PLIN. *Hift. Nat.* L. 8. C. 46. POMPON. MELA *L. 1. C. 33.* PLVTARCH. *Op. Tom. II.* TACITVS *Hift. V. p.* 488. SVETON. de

1. *Siphunculo medio.*
2. *Valvis binis, siphunculo brevioribus.*
3. *Laminis binis palpigeris.*

1. APIS LAPIDARIA.

Apis Lapidaria. *Entom. Carn.* 813.
Apis hirsuta, atra, ano fulvo. LINN. *Syst. Nat.* p. 960. n. 44.

DIAGN. *Tota nigra,*
Abdominis apex fulvus.

Passim occurrit.

Maior & minor est. Huic siphunculus rufus. Valvae canaliculatae, apice bifidae; palpo subterminali, biarticulato. Laminae glabrae, basi coarctatae & palpigerae.

2. APIS HORTORVM.

Apis Hortorum. *Entom. Carn.* 817.

DIAGN. *Nigra.*
Thorax antice flavus.
Abdomen fascia flava, & apice albo.

Tito. C. 5. OVID. *Amor. L. 2. Eleg. 13.* forte ex hac traditione nata est opinio generationis Apum ex Vitulo. VIRGIL. VARON. PALLAD. ALDROVAND. MOUFFET. GASSEND. Taurus Apis fuit olim Symbolum Terrae. MACROB. *Saturn. L. 1. p. 204.* & Osiridis, seu Sapientiae. RECUIL d'ANTIQVIT. *T. III.* hinc Apis Philosophiae similitudo apud VERVLAMIVM. *Nov. Org. L. 1. 95. Apes quasi a pedibus dictae,* quod sine pedibus nascantur; CASSIODOR. In *Psalm. 117. v. 12.* Apis. Graec. μελίσσαι, hinc μελισσέων αἰγλαόφυλα, *apum splendida examina.* HERODOT. in *fragm. v. 63.*

Ruri paſſim.

Proboſcidis ſtructura eadem ut in *A. Lapidaria.*

3. APIS TERRESTRIS.

Apis terreſtris. *Entom. Carn.* 815.

Apis hirſuta, nigra; thoracis cingulo flavo, ano albo. LINN. *S. N.* p. 960. n. 41.

DIAGN. *Thorax in medio niger, antice poſticeque rufus.*

Abdomen baſi rufum, in medio nigrum, poſtice album.

Habitat ſub terra.

Maior. Statura *A. Lapidariae.*

Minor. baſi abdominis ſubrufa.

Roſtrum in hac ſpecie longiſſimum.

Ponit ovum in cella melle referta, vt vermis hinc nutriatur.

4. APIS VIOLACEA.

Apis violacea. *Entom. Carn.* 812.

Apis hirſuta, atra; alis cæruleſcentibus. LINN. l. c. n. 38.

DIAGN. *Tota nigra.*

Alae rufo-violaceae.

Oculi fuſci.

Habitat paſſim, nec tam facile capitur, ut aliæ Bombinatrices.

Caput rotundatum, minus hirtum. Proboſcidis ſiphunculus ubique piloſus, valvæ ſetaceæ, nec palpigeræ, laminæ baſi mini-

me coarctatæ. Antenn. articulis (12). 10-11. quandoque rufis.

5. APIS HYPNORVM.

Apis Hypnorum. *Entom. Carn.* 820.
Apis hirſuta, fulva; abdomine faſcia nigra, ano albo. LINN. *Syſt. Nat.* p. 960.

DIAGN. *Thorax antice pilis albis, poſtice rufis pubeſcens.*
Abdomen albis pilis hirſutum; faſcia fuſca.

Habitat inter Muſcos.

Fulvam nondum vidi. Caput, thorax poſtice, & baſis abdominis fuſcorufo villo pubeſcunt.

6. APIS COLLINA.

Apis collium. *Entom. Carn.* 823.

DIAGN. *Tota albido villo caneſcens.*
Abdomen nigrum; cingulis tribus, albidis.

In ſylvis occurrit.

Abdominis ſegmenta margine alba. Proboſcidis valvæ exteriore latere ciliatæ.

VARIAT cingulis albido-rufeſcentibus.

7. APIS FASCIATA.

DIAGN. *Tota rufa.*
Abdomen faſciis (4-5) *nigris.*

Flores paſſim frequentat.

Paulo minor *A. Hypnorum.* An forte vivens in eadem ſocietate cum priore?

8. APIS MVSCIFORMIS.

DIAGN. *Tota nigra.*

Oculi flavi, per ficcitatem albidi.
Ungues bini.

Habitat in *Carniolia* circa *Duinum, Tergeftum*, & in *Iftria*.

Habitu convenit cum *A. Violacea.* Flores non adit, vias frequentat, nidum in feneftris parat argillofum, in quo putei cylindrici. Huic alæ fusco-violaceæ. Maxillæ porrectæ. Roftrum rufum. Tarfi articuli duo primi fimul fumpti, tertio longiores.

9. APIS LVCTVOSA.

DIAGN. *Tota nigra.*

Maculae albae, utrinque una ad pofticos thoracis angulos, quatuor utrinque ad latera abdominis, una ad originem tibiae fingulæ.

Inveni in *Hungaria* circa *Schemnizium* & denuo in collibus *Cremnizenfibus.*

Statura *Mufcae Carnariae.* Frons hirfuta, albo puncto inter Antennas. Roftrum ferrugineum; fiphunculo apice villofo. Thorax hirfutus, antice albicans. Tuberculum lucidum ad originem alarum. Abdomen lucidum, glabrum, bafi obtufum, fubtus quoque nitens & immaculatum. Tibiæ omnes cruribus longiores & tenuiores.

10. APIS DEGENER.

DIAGN. *Antennae nigrae, alarum anticarum longitudine.*

Thorax rufo villo pubeſcens.
Abdomen nigro-faſciatum.

Capta in montibus circa *Idriam* in *Carniolia.* Statura *A. Ceriferæ*, ſed craſſior. Os flavum ut in *A. Longicorni.* Frons adhuc magis piloſa ac thorax. Abdomen villoſum. Tibiæ internæ ſpinis binis rufescentibus, pellucidis armatæ. Ungues quatuor.

11. APIS VESPIFORMIS.

DIAGN. *Statura A. Longicornis.*
Abdomen faſciis flavis interruptis.
Pedes flavi.

Circa *Cremnizium* in *Hungaria* capta 19. Iunii.

Frons flava. Caput & thorax rufis villis pubeſcunt. Abdomen ovatum, baſi obtuſum, nitens, minus piloſum; faſciis flavis, in medio abruptis quinque, & maculis utrinque binis prope baſim. Crura non omnino flava, Tibiæ manusque penitus flavæ. Alæ anticæ fuliginoſæ.

12. APIS AGILISSIMA.

DIAGN. *Tota nigra.*
Frons, & Thorax albido villo pubeſcunt.
Abdomen oblongum, lucidum.

In *Hungaria* inferiore non rara.

Roſtrum longum. Antennæ thoracis longitudine. Margines ſegmentorum. Abdominis pallidiores. Tibiæ villoſæ. Alarum venulæ nigræ.

13. APIS FVLIGINOSA.

DIAGN. *Minor prioribus & tota nigra.*
Abdomen subrotundum; segmentis margine flavescentibus.
Alæ fuliginosæ.

Habitat in *Hungaria.*

Crassior *A. Agilissima*, rufis villis non valde pubescens. Abdomen lucidum.

14. APIS PRAECOX.

Apis Præcox. *Entom. Carn.* 804.

DIAGN. *Abdomen supra fasciis tribus albis, subtus totidem rufis.*

Primo vere prodit, florente SALICE *rubra.*

Similis A. *Ceriferae*, sed minor, nigra, rufis villis hirta. Abdomen fere glabrum, nitidulum. Spina unica ad Tibias.

15. APIS CENTVNCVLARIS.

Apis Centuncularis. *Entom. Carn.* 799.
Apis nigra; ventre lana fulva. LINN. l. c. p. 953.

DIAGN. *Frons & Thorax rufo densoque villo pubescunt.*
Abdomen lucidum.

Vagatur circa *Tuguria*, intrans, recognoscens foramina relicta a larvis Cerambycum.

Parva; alis anticis macula lineari, rufa, marginali.

16. APIS CERIFERA c).

Apis mellifica. *Entom. Carn.* 811.
Apis pubescens, thorace subgryseo, abdomine fusco, tibiis posticis ciliatis, intus transverse striatis. LINN. l. c. p. 955.

DIAGN. *Proboscidis siphunculus apice glaber, articulo exiguo terminatus.*
Valvae apice villosulae, palpo biarticulato terminali.

Colitur ob copiam & usum mellis ac ceræ quam colligit, spontanea a me nondum visa, quæ non rara in Poloniæ sylvis *d*). Gregarium animal familias constituit, quæ constant *Regina, Fucis, & Operariis.*

REGINA, nostratibus *Maternza* dicitur, cum pro Matre *e*) aliarum omnium unanimiter habeatur. Nascitur ex ovulo Operariæ

c) Hæc una cereos favos exstruit, mel vero aliæ etiam colligunt.

d) In Georgia pleræque spontaneæ. HAMBVRG. MAGAZ. *Tom.* VI. p. 595. Wilde Schwærme. PONTOPPIDAN. Dænischer Atlas. C. 12. Von Dænischen Insecten. a. 1459.

e) Hanc etiam ab omnibus pro infallibili hucusque adsumptam sententiam nuper impugnavit *Celeber.* VOLTAIRE *Singularité de la Natur. Cap. 6.*

rariæ *f*), in ampliore cella *g*), præſtantiore cibo nutrienda *h*), ſpadonibus maior; maxillis brevioribus, capite rotundiore, proboſcide duplo breviore, pedibus rectioribus, cruribus poſticis flaveſcentibus *i*). Hæc aculeo, quo armata eſt *k*), raro utitur, feriens vero eum retrahit, nec ſibi ictu mortem adfert, ut fit in Operariis. Initio februarii ova ponit, & opus hoc continuat usque ad finem caniculæ.

FVCI *l*), *Trotta* dicti, pro Reginæ maritis communiter habentur, etſi quidam putent, eos Operariis famulari *m*). Quis vero copu-

f) ACT. SOCIET. APIAR. Luſat. A. 1767. *Diſſ. III.* contra REAVMVRIVM, SWAMERDAMIVM, LINNAEVM & alios.

g) Quæ in uno alveari (6 — 10), & quandoque pauciores.

h) ACT. SOC. APIAR. *Luſat.* A. 1767.

i) *Reges maiores, oblongi, magis rectioribus cruribus, nitidi, læves, ſine pilo.* COLVMELL. *L. 9. C. 10. Inſignis Regis forma eſt.* SENECA, de *Clement. 1. 19. Forma egregia, crura recta, ingreſſus celſior, in fronte macula quaedam diademate candicans.* PLIN. *H. N. Lib. 10. C. 16.*

k) Etſi negent COLVMELLA l. c. & SENECA ibid.

l) Græcis Κηφῆσιν, HESIOD. *Deor. Generat.* v. 395.

m) *Serotinus foetus, & quaſi ad ſervitia verarum Apum.* PLIN. *H. N. Lib. 11. C. 11.* contra

lam vidit unquam in Alveis *n*)? Nonne organa Fucorum genitalia dicta penetrare minime posse Feminæ corpus observavit magnus SWAMERDAMIVS *o*)? Quomodo ergo fœcunda redduntur ova Reginæ, cum certum sit Fucos hosce ad procreationem sobolis conferre aliquid *p*)?

VARON. qui ait: *Hi neque adiuvant, & mel consumunt. L. 3. C. 16.*

n) *Apum coitus visus est nunquam*, PLIN. l. c. *Quis intus observavit, apes ne coeant, an coitus expertes sint?* SCALIG. *Exerc. 191.* ARISTOTELES affirmat, Apum coitum visum fuisse nunquam. ATHAEN. *Deipnosoph. L. 8. p. 352.*

Illum adeo placuisse Apibus mirabere morem.
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes
In venerem solvunt. VIRGIL. *Georg. L. 4.*

contra sententiam Cl. DOBBS. *Hamburg. Magaz. Tom. IX. p. 63.*

o) *Bibl. Nat.* Cl. III. p. 205.

p) Verumtamen *ad procreationem sobolis conferre aliquid hi Fuci videntur, insidentes Seminibus, quibus apes figurantur. Itaque ad fovendam & educandam novam prolem familiarius admittuntur.* COLVMELL. *L. 9. C. 15.* Longe aliter hac de re sentit SWAMERDAMIVS dum ait: — *Ego certe mihi imaginor Reginam foecundari a valido odore effusi seminis masculi, cum penis in fucis non solum inperforatas sit, sed & incapax penetrandi feminae corpus. Bibl. Nat.* l. c. Sententiam

OPERARIAE neutræ, minores, propolim q), mel r), ceram s), eſcam colligunt, tempe-

hanc confirmare videtur ſingularis obſervatio Reginæ, quæ absque Fucis fœcunda ova depoſuit. SOC. APIAR. LVSAT. A. 1767.

q) A Græca voce πϱο ante, & πολις Urbs, cum Apum domicilia defendat, hinc πϱόϐολος propugnator dicitur ARISTOPH. SVID. *Lexic.* *Tom. III.* p. 177. *Propolis craſſioris materie.* PLIN. l c. C. 7. colligitur in Populo, Salice, Betula, Eſculo. GLEDITSCH. *Bienenſtand* p. 150. ex CONYZA *Maiore* BOCCON. *Muſ. di Fiſica.* *Obſerv.* 28

r) Duplex, naturale & artificiale. Illud Μελι. DIOSC. L 2. C 101 *Ros* dulcis. ARISTOT. *Hiſt.* L. 5. C. 22. PLIN. l. c. C. 2. VIRGIL. *Georg.* L. 4. HAMBURG. MAGAZ. *Tom.* XIV. p. 138. SCHWEDISCH ABHANDL. *Tom.* VII. p. 240; rectius autem ſuccus e floribus exſudans, ac præcipue ex ſtaminibus. DU VERNEY *Act. Pariſ.* 1706. p. 45. ut et ex unguibus petalolorum, & calicibus nonnullis. LEMERY l. c. p. 352. Hoc vero eſculentum, quid exquiſiti ſaporis, paratum ex fructibus Plantarum; tale fuit Mel illud Palæſtinæ, quod *Iacobus Ioſepho* miſit ex uvis factum. COMMENT. GÖTTING. *Tom.* IV. p. 12. Simile Mel parabant olim Babylonii ex fructibus Palmarum. HERODOT. L. I. p. 38, & ex Myrica ac Tritico. IDEM L. 7; nec non Zyganthes. EUDOX CNID. L. 6. referente STEPH. *de Urb.* p. 290. Hinc & Homo mellificat ut Apis. GIMMA. *Fiſica Sotteran.* L. 6. C. 5. §. 12.

s) ΚΗΡΟ΄Σ, a κηϱος mollis, flexilis, *optima ſub-*

ratum calorem & ſiccum aërem amant; ſolitudinem, ſuaves odores, & munda loca diligunt; vigiles, indefeſſæ, puræ, odoratu inprimis excellunt, cellulas cereas hexagonas *t*) conſtruunt, easque modo nectare florum viribus vitæ propriæ modificato replent, modo vero ibidem depoſitas ſororum ac inprimis novarum Matrum proles *u*) fovent & nutriunt. Fucos inutiles factos interimunt, eiiciunt *w*); ſenio confectas, debiles, aut ægras ſorores expellunt; ſordes eliminant; advenas pellunt, nec ullum fugiunt laborem, ut nova familia incolumis prodeat in lucem. Ne credas eſſe

fulva, odorata. DIOSC. *L.* 2. etiam Naturalis ACT. PARIS. *A.* 1725. ex baccis *Myricæ* ceriferæ nigra, fragilior & male olens; nec non ex gemmis *Populi.* BERLIN. MAGAZ. *Tom.* I. p. 364. aliisque Plantis. GIORNALE D' ITALIA 1767. *April.* 4. *Tom. III.* p. 313.

t) Sexangulis cellam VARRO L. 3. C. 16. ex idæa oculorum lateralium, qui ex hexagonis lentibus compoſiti ſunt. DOBBS *Hamburg. Magaz.* T. IX. p. 59. *Cera Sexangula*, OVID. *Metamorph.* L. 15. v. 382.

u) Nymphæ ARISTOT. *Hiſt. Animal.* L. 5. C. 19.

w) *Il eſt plus que probable, che leurs connoiſſances, ne s'étandent pas jusques-la. Il ſuffiroit d'admettre, qu'il vient un tems, ou ces malés ſent ſur le ſens des neutres un impreſſion, qui les irrite, & qui les porte à s'en de faire.* NOLLET *Contempt. de la Nat.* T. II. C. 25.

Apes, quæ nectar colligunt, & alias, quæ parvulæ genti alimenta ministrant *x*).

Rege incolumi mens omnibus una est.

Observatio I.

In *Carniolia* interiore minori cum lucro & infelicius ac alibi coluntur Apes. Efficiunt hoc saxosi, sterilesque colles, immanis ventorum furor *y*), defectus sylvarum, & siccitati magis obnoxia tellus *z*). Hinc steriliores agri, & pauperes passim Agricolæ qui & alvearia ea quæ possident, divendere sæpe coacti sunt. His accedit execranda illa consuetudo Apes trucidandi *a*), qua nihil perniciosius unquam esse potest. Quid ergo ab insciis & pauperie pressis hisce hominibus sperari poterit? Hos sane sive minis adigas, sive præmiis allicias,

x) Ut docent PLIN. *H. N.* l. c. C. 10. NOLLET l. c. C. 24. VIRGIL. *Georg.* L. 4. v. 58. &c.

y) — — — *pabula venti*
ferre domum prohibent. VIRGIL. *Georg.* L. 4.

z) Ut cætera animalia, non eodem numero, eademque utilitate in quolibet loco aluntur, ita etiam Apes. Ill. a MÜNCHAUSEN *Hausvatter* II. P. 2. p. 559. non enim ubique eadem nectare scatentium florum copia producitur. GLEDITSCH. *Abhandl.* II. p. 65.

a) Vetita lege publica apud *Ascolenses.* GALLO *Giorn.* XV. p. 294. & in *Hertruria.* ARNAULT *Hist. des Animaux.* T. I. p. 200.

idem erit. Rem Agrariam libertas errigit, legum violentia deprimit, quæ peculiari cuiusque Climatis & Incolarum ingenio accommodandæ *b*). Solent etiam hic Dominiorum Administratores subditos adigere ut mel sibi unice, nec aliis divendant, unde fit, ut Curatores metu adacti mercem hanc superioribus, quocumque pretio consignent, nec ipsimet utilius commercium inire valeant. Aiunt equidem, consultum sic esse ærario Principis, cum alio modo Dominicale tributum difficulter exigatur. Sed fucatam hanc esse excusationem facile patebit, si consideres, privativa hæc monopolia extendi etiam posse ad illos, qui alio modo tributum præstare valent, & idem esse, sive Administrator exigat mercem a subdito, sive sequestret pretium apud emptorem.

Observatio II.

Carniolia superior peritiores pluresque fovet Agricolas. Volupe videre est, qua solertia hic in ostio Alvearii collectam glaciem quotidie auferant, initio Februarii eadem a cadaveribus sedulo purgant, & usque ad florescentiam Pruni, Cerasi idoneum pabulum bis intra hebdomadam Apibus offerant. In montanis elatioribus, peracto fœnisecio, alvearia ad ea

b) Ill. DE MONTESQVIOU *Esprit* de *Loix*. T. II. L. 14. &c.

loca transferunt Incolæ, ubi copiose satum Fagopyrum mellifluis floribus agros exhilarat c). Solvunt ideo Custodibus certam monetam, magno sane foenore, cum alvearia sua, quæ antea melle vacua fuerant, dulci hoc succo gravida domum reportent. Hæc autem mellis Copia non sola semper industria, sed & iniquis latrociniis sæpe congeritur, mellis enim odor d) ex aliis spirans alvearibus famelicas allicit Apes, unde furta & querellæ passim oriuntur. Hinc in nonnullis locis vetitum est, ne subditi extera alvearia recipiant, nisi certam copiam mellis in se foveant e).

c) *Quibus locis flores idonei deficiunt oportere ait Hyginus in ea loca transferri — quod fieri ait Achaiae Regionibus, ubi transferuntur in Atticas pastiones & Euboea, & rursum Insulis Cycladibus, cum ex aliis transferuntur Scyrum, nec non in Sicilia in Hyblam.* COLVMELL. L. 9. C. 14.

d) — — — *ideoque per auras. Mellis apes quamvis longe ducuntur odore.* LUCRET. L. 4. p. 147.

e) *Hinc providendum ne inbecilliores a validioribus opprimantur* — VARRO L. 3. C. 16. *adspergenda hinc aqua mulsa, quo facto non solum desistunt pugna, sed etiam conferciunt se lingentes.* IDEM l. c. foramen quoque alvei ita angustum reddatur, ut una tantum Apis subire queat. BRESLAU. SAMML. Ao. 1718. *M. Octobr.* cavendum etiam ne pabulum deficiat. GLEDITSCH. *Bienenstand.* p. 36.

Obſervatio III.

In Diſtrictu Vippacenſi non ſemel obſervatum fuit ex binis alvearibus ſeptem & octo examina intra annum prodiiſſe. Calidior hic aëris temperies, & copioſi in vicinis collibus nectariferi flores, Inſectis hisce præcipue fovent. Exeunt enim citius, hyemali lethargo ſerius obruuntur, & hinc facilius ac alibi ſpeciem multiplicant. Dolendum itaque tam pauca hic eſſe alvearia, cum tamen incolæ maius inde lucrum haurire poſſent, ac ex vitibus, quæ ob ſoli ſiccitatem, & ventorum impetus Cultorum ſpem fallunt ſæpiſſime. Ac utinam ſuperiores exemplo *f*) præirent, viamque indicarent ſubditis, qua ſibi eam, qua premuntur pauperiem, ſublevare facile poſſent.

Obſervatio IV.

In Alpeſtribus *Carnioliae* locis Apes minorem mellis copiam, examina vero plura ſuppeditant, e contra vero in planiore eiusdem parte maiorem ceræ ac mellis copiam largiuntur, familias vero minus propagant. Et hæc unica ratio eſt, quare in elatioribus montanisque locis alvearia leviore pretio vendantur, ac alibi. Humida quoque & pluvioſa tempe-

f) *Le moyens pour faire changer les manieres ſont l'exemples.* MONTESQ. l. c. p. 169. SCHIRACH. *Bienenvatt.* p. 90.

ſtas propagationi magis favet, quam ſicca. Pereunt etiam hic facile Apes illæ, quæ temperato climati adſuetæ ad frigidiora loca ſubito transferuntur *g*), ut ideo certum ſit, utilitatem, quam Apes Curatoribus adferunt, non ſoli induſtriæ, ſed etiam peculiari regionis cuiusque ingenio, adſcribi omnino deberi.

Obſervatio V.

Alvearia noſtra ex molli ligno Tiliæ, Salicis, vel Abietis, confici ſolent *h*). Optima cenſentur illa, quæ conſtant quatuor tabulis Abietinis, quarum craſſities eſt ſemiuncialis, longitudo pedum duorum cum dimidio, latitudo vero unciarum fere tredecim *i*). Tabulæ laterales adfiguntur clavis ferreis parti ſu-

g) Solent coeli novitate laceſſiri. COLVMELL. *L.* 9. *C.* 8.

h) Straminea, utpote calori & frigori minus obnoxia, laudat. SOC. OECON. BERN. *A.* 1764. p. 98. lignea. GALLC *Giorn.* XV. p. 289-290. corticeas. VARRO *L.* 3. *C.* 16. nec non ex ferulis aut Salicibus opere textorio fabrefactas. COLVMELL. l. c. C. 7. deterrima vero ex arbore excavata, qualia in *Hungaria* vidi.

i) A debita alvearium amplitudine pendet ſæpe felicitas totius Reipublicæ. ACT. SOC. APIAR. A. 1767. præſcripta Regioni huic conveniens eſt, & ex uno vaſe quinquaginta certe mellis libras ſubminiſtrat.

periori, inferior vero cum lateralibus connectitur uncis mobilibus, ut alveus a collectis sordibus, absque labe favorum, omni tempore, purgari queat. Pars antica alvearis constat tabula proprio sulco a lateralibus excepta, binisque foraminibus instructa, quorum altitudo quartam partem unciæ, latitudo vero tres uncias non excedit *k*). Utrumque ostium manet apertum dum calida viget æstas, alio vero tempore unum occluditur. Pars posterior alia tabula clauditur, ita tamen, ut ad libitum removeri, & denuo adponi queat.

Observatio VI.

Unde patet alvearia in hac Regione horizontaliter, non vero perpendiculariter collocari, cum primus situs propagationi, secundus vero mellificationi potissimum faveat. Eorum ostia in his terris ita locantur, ut eum ellipticæ locum respiciant, quem signo arietis notarunt Astronomi; sic enim Apes, non solum a frigidiore orientalis plagæ vento hyeme & vere tuentur, sed etiam efficitur, ne a radiis solaribus primi veris præmature evocatæ ab infe-

k) *Foramina angustissima esse debent, ut quam minimum frigoris admittant, nec capiant plus unius Apis incrementum, ne venenatus stellio, aut obscurum Scarabaei, vel Papilionis genus, lucifugaeque Blattae favos populentur.* COLUMELL. L. 9. C. 8.

quente frigidarum noctium frigore destruantur *l*). Solent & quidam alvearia sua ita collocare, ut modo antice, modo postice elatiorem situm obtineant. Primum fit eo tempore, quo nova familia primos favos ædificat, ut eos prope ostium prius exstruat, sicque latrociniis minus obnoxios reddat, & Curator Opus eo facilius observare possit. Secundus vero situs eligitur, quam primum in antica parte favi quidam apparent, ut humiditas sponte diffluere, & cadavera ab Apibus eo facilius exportari queant *m*).

Observatio VII.

Apes Carniolicæ hyemali tempore variis modis tuentur a frigore. Modo enim ea in propriis receptaculis stramine tegunt, modo in tenebricosum locum transferunt, modo vero ligneis cistis includunt. Solent & quidam quavis hebdomada cadavera & sordes ante

l) *Sedes collocanda est contra brumalem meridiem, procul a tumultu, nec calido loco, nec frigido.* COLVMELL. l. c. C. 5. Si enim tota die æstivo soli exposita fuerint alvearia, diffluit mel, & Apes suffocantur, vel melle inquinatæ pereunt. HANNOV. MAGAZ. *Tom.* XX. p. 520 — 526. Hinc hortulus pauperis apud QVINTILIANVM positus erat ad ortus solis hybernos *Declamat.* XIII.

m) *Ora cavearum proniora sint, quam terga.* COLVMELL. l. c. C. 7.

oſtium collectas caute educere, & ſingulis diebus collectam glaciem auferre. Poſt ſecundam Februarii, nivem prope tentorium terra adſpergunt, ut eo citius deliqueſcat, eodemque tempore alvearia e tenebris in lucem educunt. Nonnulli ſub initium veris inferiorem alvearis tabulam removent, cadavera & ſordes abſtergunt, dein obſervant an favi prolem novæ matris, aut ſpadonum rudimenta contineant. Si enim hæc deficiant, ſupponunt fragmentum alterius favi, qui vermem Reginæ fovet, ut examen eo certius ac citius obtineant. Sed monent præterea, hic feſtinandum non eſſe, cum debilior familia ſerius prolificet, adeoque obſervandum, an Apes copioſum panem n) inferant, vel non. Nam ſi primum apparet, certum eſt ſignum, novam ſobolem feliciter prodituram, ſecus vero Reipublicæ adoptiva matre ſuccurrendum protinus eſſe.

Obſervatio VIII.

Proventus Rei Apiariæ non ubique eodem modo quæritur. Plerique ex alvearibus melle ditioribus tertiam favorum partem o) excin-

n) Deponitur hic in cellulis nonnullis, indeque cera conficitur. SWAMERDAM *Bibl. Nat.* p. 151. PLUCHE *Spettac de la Natura.* p. 139. GLEDITSCH *Abhandl.* p. 166.

o) *Quidam dicunt oportere novem partes tollere, decimam relinquere.* VARRO L. 3. C. 16.

dunt, alii id tantum colligunt, quod in scatula alveo inposita ab Apibus collectum fuit, alii vero, etsi pauci, Apes fumo suffocant & vasa penitus evacuant. Mellatio *p*) hæc circa finem M. Iunii plerumque instituitur *q*), cum Respublica hæc tunc minus multiplicet, & melle magis abundet. Neque hoc sine cautela fit, ne Apes, dum hyeme ac vere evigilant, sufficiente *r*) pabulo destitutæ, periclitentur, aut pereant *s*). Hinc sapientiores quidam solent alvearia melle gravida, aliis inponere, in quibus pauca copia mellis, ut utrumque idoneo instructum alimento, eo felicius alio anno speciem multiplicet.

alii ex hac vindemia duodecimam partem Apibus relinquunt. PLIN. l. c. L. IV. C. 14. *Alii dimidiam partem. Heic tamen modus non est in omnibus regionibus certus, quoniam pro multitudine florum, & ubertate pabuli Apibus consulendum est.* COLVMELL. L. 9 C. 11.

p) Terminus *Plinianus*, mellis vindemia. COLVMELLAE.

q) Cum animadvertimus Fucos ab Apibus expelli. COLVMELL. l. c. C. 15.

r) In *Carniolia* nullum adhuc alveare visum fuit, in quo Apes hyeme ac vere, ultra decem mellis libras consumpserint.

s) *Plus l'air continue d'être doux en Hiver, plus la consumation est grande. Les Abeilles courant plus de risque de manguer & de mourir de faim avant le retour de la saison des fleurs.* ARNAULT, *Hist. des Animaux.* Tom. I. p. 163.

Obſervatio IX.

Examina *t*) apud nos, alia ſunt ſpontanea, alia vero artificialia, ac denuo alia verna aut æſtiva, quæ rurſum in prima, ſecunda, & tertia dividuntur. Naturalia (quæ fiunt defectu ſpatii intra alvearia ob auctum nimis familiæ numerum *u*)) quo citius apparent, eo melius eſt, & e contra. Hinc verna examina præſtantiora *w*) novam Familiam inter decimam quintam Auguſti M. & octavam Septembris non raro præbent; quæ poſt diem D. *Udalrici* apparent, etſi populoſa, prioribus tamen debiliora ſe produnt; debiliſſima vero ſunt illa, quæ florente Fagopyro in lucem prodeunt, hyeme enim pereunt facilius, quam ſi ſuperaverint, ſedulitate ſumma cætera ſuperant. Primum examen comitatur pars aliqua adultarum Apum, & iam foecundata Mater, quæ in cellulis vix exſtructis ſtatim ova deponit *x*). Quandoque vero loco adultæ

t) *Examen Apum.* CICERO Offic. I. 44. *Vernaculum* COLVMELLAE. *Agmen* VIRGILII.

u) ACT. SOC. OECON. BERN. A. 1764. P. IV. p. 126.

w) ARNAVLT l. c. p. 196. 197. plures enim Apes fovent, & ob copiam florum labores ſuos felicius perficiunt.

x) SWAMMEDAMIVS vidit in uno alveari cellulas 22574, proliferas 7824. melliferas 14750. REAVMVRIVS autem ova operariarum vidit 30-40000, fucorum 800. Reginarum 8-10.

Matris, plures novæ prodeunt, cum nempe Familia ob adverſam aeris temperiem intra alveare detenta, ac moræ inpariens primæ Matri mortem intulit; tunc enim novas enutriunt, translato ovulo neutræ in cellas peculiares, ad marginem favi, hunc in finem exſtructam y). Cum examen exiturum eſt, peculiaris quidam ſonus *pi, pi, pi,* & *qua, qua, qua,* ante triduum auditur, ac multæ Apes ante foramen pendent conglobatæ z). Secundum examen pauciores fovet Apes, & nona plerumque die poſt primum erumpit. Tertium cæteris debilius eſt, idque noſtri, ablata & cavea per noctem incluſa Matre, cum ſeniori populo commiſcere, ſicque emigrationem impedire conantur a). Felicius etiam multiplicant Apes, quæ copioſum panem inferunt, etſi aeris conſtitutio nunc ſicca, nunc paulifper humida, ac demum ca-

y) Contra Sententiam. Ill. a. LINNE, qui Reginam ex peculiari ovo femineo naſci putat. *Syſt. Nat.* II.

z) VARRO L. 3. C. 16. *ante triduum, quam eruptionem facturae ſunt, murmur exoritur.* COLVMELL. L. 9. C. 9. niſi infortunium aliquod acciderit. HANOVER. MAGAZ. *Tom.* XX. p. 520. Alia ſigna emigrationis lege apud HIRSCH. *Bienenzucht* Cap. 5.

a) Quartum & quintum examen eſt alvearis certa pernicies. SCHIRACH *Bienenvatter* p. 341. hinc hisce augenda Gens deficiens in aliis. DIAR. ITAL. Tom. I. p. 43. NIEDERÖSTREICH LANDWIRTHSCHAFT. p. 175. 176.

lida fuerit; e contra vero, si tempestas diu humida ac pluviosa, per frigidum nimis, & inpetuosis ventorum flatibus regio hæc diu fuerit agitata, spontanea examina multo pauciora videntur. Idem faciunt Fuci ante debitum tempus occisi *b*), vasa magna nimis *c*), & præsentia Reginæ fucorum. Matura vero examina demonstrat humiditas quædam, circa posticam alvearis tabulam, verno tempore apparens. Qui spontanea examina citius habere cupiunt, dant Apibus florente Ceraso potionem hanc. Mellis quantum placet, Vini albi generosi, q. s. donec cum melle fluidum liquorem constituat, Caryophyl. aromat. part. 2. Fl. nuc. mosch. pulveris p. 2. Cinamomi p. 1. Ad mensuras duas mellis addunt duas drachmas aromatum. Hoc modo obtinuit quidam ex triginta octo alvearibus triginta duo examina, dum alio anno, in quo mel sine aromatibus oblatum fuerat, ex quadraginta sex alveis, viginti tantum quatuor prodierunt.

b) Solent ex nostris quidam inutiles Fucos occidere, ne mel absumant, ne aliarum labores retardent, ne ante ostium stantes ingressum & egressum operariarum impediant, & ne neutræ, cum iactura temporis eos occidere debeant.

c) Hinc COLVMELLA recte monet, ut *purgatis domiciliis opercula intus usque ad favos admoveantur, omni vacua parte sedis exclusa, quo facilius angustiae cavearum per hyemem coalescant.* L. 9. C. 14.

Obſervatio X.

Si Mater evolans *d*) ab Hirundine aut Crabrone, vel ab aliis Apibus in alieno alveare, quam errore loci ingreſſa eſt, occiſa fuerit, vidua gens inquieta, intra domum & in eius veſtibulo amiſſam Dominam quærit. In hoc caſu imminenti totius Reipublicæ fato *e*) hunc in modum ſuccurrunt Apicolæ noſtri. Examinis tempore ſtat Curator ante alveare, & quam primum prima mater exiit, inſequentes captat, & una cum operariis quibusdam includit ſeorſim ciſtulis ligneis, quarum longitudo tres uncias, latitudo vero duas habet. Captivis hiſce veſperi mel datur, donec Apes, quæ emigrarunt, favos exſtruere incipiant. Si itaque Alveare dictum, ſuam matrem amiſerit, cyſtulam clauſam, una cum incluſa Regina, in eo collocat, ibique relinquit eousque, donec Apes, ſedatis turbis, eandem excepe-

d) Evolatus huius finis quibusdam dicitur eſſe foecundatio, alii vero adfirmant Neutras non antea favos exſtruere, ac Regina tenue quoddam filamentum alveo intulerit.

e) *Amiſſo Rege totum dilabitur examen.* SENECA *de Clement.* L. I. *Duce amiſſo dilabitur totum agmen migratque ad alios.* PLIN. l. c. L. 11. C. 17. Sed Respublica quæ matre diu caruit, nullam aliam amplius excipit. ACT. SOC. APIAR. & Apes una cum Regina, mellita aqua adſpergendæ, antequam cum grege uniantur IBID.

rint. Notandum tamen, illam, quæ primo evolat, Reginam, non ſemper eam eſſe, quas Apes elegerunt, ut ſequenti exemplo clare patet. Curator quidam ſecundam Reginam, una cum nonnullis Apibus, ligneæ capſulæ incluſit. Grex hæc, nullo obſtante pulſatæ ſartaginis ſono *f*) anxie circumvolans, nullum cui inſideret locum inveniebat. Ea nocte inquieta valde hinc inde oberrabat, nec in unum agmen, ut alias contingit, coacervata ſedebat. Sequenti die alveo exceptæ, evolaſſent omnes Apes, niſi cautus Poſſeſſor alvearis oſtium obturaſſet. Cum itaque adverteret, inſuetas haſce turbas, inde unice naſci, quod legitima Domina Reipublicæ fuerit erepta, aliam cyſtula incluſam Matrem intra alveum collocavit, qua viſa Apes, ſedato furore, in unum agmen collectæ, favos conſueto ordine protinus ædificarunt, alia vero Regina, prope poſticam alvearis tabulam paucis Apibus involuta iacebat, quam cavea incluſam, aliis uſibus adſervavit prudens Curator.

f) De hac Methodo mentio fit apud VARRONEM. L. 3. C. 16. COLVMELLAM L. 9. C. 8. VIRGILIVM *Georg.* 4. LVCANVM L. 9. v. 88. OVIDIVM *Faſt.* L. 3. v. 41. 42. & adhuc laudatur a GALLO *Giorn.* XV. PLVCHE *Spettac. della Nat.* T. I. p. 126. BAVMAN. *Niederöſterreich. Landwirthſch.* p. 174. Vana quidem foret ſi Inſecta auditu carerent. A LINNE *Syſt. Nat.* p. 535. Sed ſi ſurda hæc animalia ſunt, cur ſtrident CICADAE, GRYLLI? cur pipiunt in alvearibus novæ Reginæ?

Observatio XI.

Examina artificialia *g*) nostrates pluribus modis instituunt, & quidem

Primo. Exscindunt ex alio alveare frustum favi, quod spadonum ovula fovet, & una cum insidentibus Operariis, superiori tabulæ alterius inversi alvearis adglutinant globulis cereis, ita, ut inter hos globulos binæ apes simul facile ambulare queant. Inde ad latera & in inferiore parte firmatur idem favus tabulis ligneis, ne decidat, cum alveus in debito situ locandus est. In hoc statu collocatur vas, obturato ostio, in tenebricoso loco, in quo per biduum relinquitur, ut Apes favum superiori tabulæ firmius ad glutinent. Tertia die educitur vas e tenebris in lucem, & aperto ostio, inclusis Apibus exeundi libertas conceditur. Sic Operariæ ex ovulo quolibet Reginam sibi enutriunt, quæ multiplicatis cellulis, familiam demum propagat *h*).

Secundo. Eligitur vegetum & prolibus abundans alveare, indeque Apes (relicta tamen tertia parte) in aliud vacuum, una cum Ma-

g) Naturalibus præstantiora. SCHIRACH. *Bienenvat.* p. 347-348. De his optimas cautelas tradit HIRSCH *Bienenzucht.* Cap. 5. p. 107.

h) Eandem methodum habent. ACTA SOCIET. APIAR. II. p. 55. & 78. minus laudabilem vocant, cum pauca Gens foetus non satis calefacere & a frigore tueri possit. IBID.

tre pelluntur *i*). Vas hoc ponitur in eo loco, ubi aliud antea fuerat, alterum vero melle & cera gravidum, collocatur in alio situ, qui quadrantem horæ a communi receptaculo distet. Sic Apes Matræ viduæ, sibi educant aliam, ut suo tempore speciem multiplicet *k*). Cum vero alvearia absque Matre latrociniis magis exposita sint, sic prima hebdomada qualibet die vigilant, ne alienæ Apes solitarium hoc Vas ingredi possint. Interea vero oblato melle quotidie nutriuntur præsertim si anni tempus nectariferis floribus minus abundaverit, famelicæ enim laboribus ineptæ sunt, & materni ovuli curam facile negligunt. Elapso mense, alveare hoc domui suæ redditur, sicque duplex familia ex una obtinetur.

Tertio. Apes omnes e domo propria in aliam vacuam pelluntur, & in eodem loco reponuntur, ut novos favos exstruant. Vas solo melle ac cera dives inponitur simili, ut Apes ex inferiore in superinpositum *l*)

i) Fit hoc Iunio M. ob copiam pabuli, & sicciorem coeli naturam.

k) In alvearibus, in quibus Apes copiosiores sunt, foetus facile occiduntur, ut mel in cellulis reponi queat, in quo casu expellendæ inde Apes, & dandi iis favi proliferi. DIARIO D'ITALIA. I. p. 51.

l) Sive demum PELTIANA methodo, cuius idæam iam pridem dedit GEDDE, & in perfecta etiamnum dicitur in NOVELISTE ECONOMIQUE &c.

alveum migrare queant. Altera die removetur vas ſuperius, & una cum vacuo alveare in alio loco collocatur, ut inferius novam ſibi matrem, quæ teneræ prolis amore ſuperiorem domum ingreſſa eſt, ſibi iterum enutriat. Poſt menſem reſtituitur alveare priori loco, Apes vero, quæ melle ac cera vacuam domum inhabitant, oblato melle quotidie refici & ali debent *m*).

Obſervatio XII.

Artificialis hæc alvearium multiplicatio tunc inprimis laudatur, cum anni tempus ſpontaneæ non favet, & Apes mellificationi nimis addictæ ſunt. Si vero contrarium obtinet, tunc attendere oportet, ne eæ pabulo deſtitutæ hyeme aut vere pereant, quod oblato melle, aut alio victu ſuccedaneo *n*), avertere

T. 29. p. 137. ACT. SOCIET. OECON. BERN. 1764. I. Diſſ. IV. ſive aliter fuerit fabrefactus. FRANKISCH. SAMLUNG. *Band* VIII. *p.* 70.

m) Idem legitur in ACTIS SOCIET. APIARIAE, ſed hic non omnes expelluntur Apes. Plures modos multiplicandi alvearia habet SCHIRACH. l. c. p. 349-384.

n) Mel cum aqua coctum, ſuccus pomorum butiraceorum ACT. SOCIET. APIAR. II. p. 102. 107. Ficos pingues in aqua coctos, aquam mulſam, paſſulas. VARRO. L. 3. C. 16. COLVMELLA L. 9. C. 14. aliasque res. GALLO *Giorn.* XV. p. 246.

oportet. Neque omnis methodus, de quibus antea dictum est, æque placet nostratibus; primam enim reprobant, secundam minus periculosam, tertiam vero cæteris tutiorem censent; nam 1) non minuitur vis in tota Republica, 2) nullæ proles destruuntur, 3) Apes melle non foedantur, 4) alveare latrociniis minus exponitur, 5) nova examina certius obtinentur, 6) nulla apum fuga hic metuenda est.

Observatio XIII.

Quidam duos greges, si debiles nec populosæ satis, in unum uniunt. Sed & aiunt primum examen cum secundo multo facilius, quam secundum cum tertio coniungi *o*). Adultas etiam florente Fapopyro comiscent quidam cum iunioribus *p*), qua methodo, se easdem iuniores reddere dicunt. Solent & Apes Regina diu destitutas, vel & latronum insultibus debilitas e domo pellere, & cum alia Gente miscere, alveare hoc autem inponere alteri, in quo favi deficiunt. Uniunt etiam nonnulli debiliores familias hyeme certo perituras cum illis, quæ dimidiam tantum alvearis partem favis repleverunt, sicque feliciter utramque Rempublicam sæpe conser-

o) Imbecilliores subiiciunt sub alterum regem, VARRO l. c. HAMB. MAGAZ. Tom. XX. p. 526. 527.

p) Idem docet SCHIRACH. l. c. p. 576. 577.

vant. Sed & illa alvearia, quae cera ac melle plena sunt, sedulo observant, & ne forte ob aërem minus renovatum hyeme periclitentur, tabulam superiorem & posteriorem, prope angulum, utroque in latera, aperturam faciunt, cuiunt, cuius longitudo sit uncialis, amplitudo vero duas lineas non excedat.

Observatio XIV.

Alvearia in alia loca translaturi, hasce regulas potissimum observant Carniolae. *Primo* fit hoc Iulio M. potissimum, cum Apes ob inopiam alimenti, melle ac prolibus pauperiores apparent. *Secundo.* Non autem verno tempore, tunc enim prolificationi *f*) inprimis addictae Apes, si succussibus agitatae fuerint, irritantur saepe adeo, ut propriae quoque Dominae mortem adferant. *Tertio.* Nec hyeme, ne favi melle graves & indurati decidant, sicque Apes non paucas, ac forte & ipsam Reginam, interimant *r*). *Quarto.* Trabes in curru, cui vasa inponuntur, sunt vinculis coriaceis, aut ferreis catenis adligatae. *Quinto*, Alvearia, in quibus Favi transversi sunt, iuxta longitudinem currus suppina locantur, quae vero parietibus lateralibus parallellos possident,

q) ACT. SOC. OECON. BERN. 1764. P. I. p. 108.

r) Hinc stramini inponenda alvearia haec, eodemque rotas involvendas suadet expertissimus SCHIRACH l. c. p. 114.

transversim poni solent. *Sexto.* Antequam currui inponantur, obturant ostia ligno, vel abietinis ramulis, & remota tabula posteriore, linteum adponunt undique bene adligatum, ne Apes exire, & ne in itinere nimio calore lædantur. *Septimo,* Iter hoc sensim, nec non vesperi & noctu instituitur, interdiu vero currus sub umbra quiescit, & apertis vasorum ostiis, datur Apibus mel legendi evolandique libertas *s*).

Observatio XV.

Ab hostium insidiis Curatores nostri suas Apes probe tuentur, & quidem *Primo* a larvis Tineæ Melonellæ *t*) alvearia sæpe pur-

s) Si longius advehendae sunt, nocte collo portentur. PALLAD. *L. 1. Tit. 29.*

t) *Vermiculos ac Tineas* vocat COLVMELLA L. 3. C. 14. *dirum tineae Genus* VIRGIL. *Georg.* 4. *Lupum* SWAMERDAM. *Bibl. Nat.* p. 208. Tab. 26. *Papilionem ignavum.* PLIN. H. N. L. 11. C. 19. *Fausses Teignes* REAUMUR, *Insect.* T. III. 8. *Bienen-Schabe.* ROESEL. *Insect.* T. II. p. 243. destruuntur fumo fimi mixti cum medula bovina. COLVMELLA. l. c. excisa cera, in qua nidi. SWAMERDAM l. c. 209. succo Apii graveol. Petroselini & Origani TRINCI *Agricolt.* p. 341. purgatis Martio M. alvearibus, vel abscisa favi parte, in qua puppæ latent, aut Apibus in aliud vas expulsis SCHIRACH l. c. p. 627. Fumo linteorum COLER. *Oecon. rural, & dom.* p. 565. Vide DISSERT. de *Tinea Melonella in Act. Svec.* 1762. T. 24. N. 2. & T. 26. p. 12.

gant; *Secundo;* cavent ſedulo ne favi inferiorem tabulam attingant. *Tertio,* Nidos Hirundinum harumque pullos devaſtant. *Quarto,* Nocturno tempore Crabronum nidos bulienti imergunt aquæ, vel fumo ſuffocant intra cavas arbores latitans inviſum pecus. *Quinto.* Receptacula alveorum ita ædificant, ne ranæ eos attingere ullo modo queant *u*).

Obſervatio XVI.

Ægritudines, quæ in hac Provincia Apes adfligunt, duæ ſunt inprimis, nempe putredo contagioſa *x*), & alvi fluxus. Prima tunc oritur, cum mortuæ *y*) proles in putridum liquamen diffluunt, quod proximas adigit Apes, ut vivos quoque deſerant foetus fame demum morituros, unde malum late ſerpens brevi to-

u) Formicæ alvearibus etiam infenſæ, arcentur, retibus piſcatoriis. BOETHIVS *Schwediſche Abhandl.* T. *XXV.* p. 35.

x) German. *die Faulbrut.* Græcis Φοιγεδαίναν. PLIN. *Cleron.* V. Scleron, *obſcurae originis voce* ARDVIN.

y) Multis de cauſis; 1) ob immodicum frigus; 2) ob defectum veterum Apum; 3) ob inediam; 4) ob inverſum ſitum embrionis OVERBERK. *Bienen Wörterbuche.* p. 27. WERNER. *Bienenſucht.* p. 58. SCHIRACH l. c. p. 636. 5. a prava nutrimenti qualitate. ACT. SOCIET. APIAR. II. p. 110. 111. ex vacuis cerarum partibus putreſcentibus. COLVMELLA L. 9. C. 13.

tum corrumpit ovile. In hoc casu solent plerique totam familiam, una cum favis comburere z), ne pestifera lues alia inficiat alvearia. Secunda nascitur, 1) si Apes a hyemali somno excitatæ *a*), nimiam mellis copiam libaverint; 2) si sordes diutius intra alvearia detentæ fuerint; 3) Ob mellis acescentiam, quam loci humiditas, aut liquor ille ceracea materie minime tectus, inducit; 4) Quæcunque alia mellis conditio non naturalis *b*). Remedia, quæ huic malo medentur, quædam præservativa sunt, quædam vero curativa. Præservativa sunt 1) si nullum aut tenue saltem pabulum hyeme Apibus porrigitur, ne copiosæ sordes intra vasa colligantur, 2) si initio

z) Damnat hanc methodum SOCIET. APIAR. l. c. p. 112, ac suadet amputationem favi læsi, ac substitutionem sani, optimo melle per triduum nutritis interea apibus. Idem est consilium TRINCI l. c. p. 339.

a) BACCO de VERVLAMIO *Hist. Vit. Oper. omn.* p. 351. n. 75.

b) Venenatum mel Ponticum. ARIST. *H. N.* L. 5. C. 22. ob flores aquoso vere marcescentes. PLIN. l. c. L. 21. C. 13. *Aconiti* flores. SARRACEN. *in not. ad* DIOSC. L. 2. C. 105, vel & alias Plantas QVINTILIAN. *Declam.* 13. *Oper. Tom. III.* GLEDITSCH. *Bienenstand.* p. 130. qualis est *Ulmus.* GALLO. *Giorn.* XV. p. 300. *Euphorbia* COLVMELLA L. 9. C. 13. Idem haud bonum ex *Erica.* DIOSC. L. 1. C. 127. DU HAMEL *Arbor.* I. p. 222.

Februarii iisdem evolandi, & ita excrementa extra alveos exonerandi, occaſio datur; 3) Si optimo melle verno tempore nutriantur. 4) Si commune receptaculum in ſicco, nec muris circumdato loco, fuerit exſtructum; 5) Si cadavera, & ſordes *c*) hyeme & vere a Curatoribus expurgentur. Inter remedia, curativa laudatur inprimis ſequens: Mellis optimi libram dimidiam; Aquæ font. unc. octo, Cinamomi, Zinziberis, Cort. Limoniorum, Fl. nuc. moſch. Nuc. moſch. *d*) ana p. æq. Omnia hæc pulveriſata miſcentur cum melle dicto, & fit Electuarium. Hoc porro miſcetur cum quarta parte vini albi generoſi, in quo fruſtulum Camphoræ, magnitudine Nuc. moſch. fuerit diſſolutum. Liquor hic plano vaſculo exceptus, ſuperinpoſitis culmis ſtramineis, collocatur, intra alveare veſpertino tempore, quolibet Menſe ſemel aut bis, vel & ſæpius, prout neceſſitas urget *e*).

c) *Ergo Vergiliarum occaſu primo ſtatim convenit aperire alveos & depurgare, quidquid immundi eſt* COLVMELLA l. c. C. 14.

d) Specificum in hoc morbo, SCHIRACH. l. c. p. 634.

e) Part. 4. Vini veteris, Mellis, Sacchari Part. 1. laudat SCHIRACH. *ibid.* p. 612. Vina medicata cum Malis punicis, Uvis paſſis. COLVMELL. l. c.

Observatio XVII.

Flores apibus gratissimos, in his terris suppeditant Pruni omnes, Pyrus vulg. & Pomum, Trifolia omnia, Plantæ labiatæ, Plantæ personatæ pleræque, Pepo cucurbita, Berberis racem. Salices, Lotus siliquosa, Coronillæ, Rhamni, Scabiosæ, Viciæ, ac inprimis Faba, Centaurea Scabiosa, Papaver sativ. Plantæ asperifoliæ, Cheiranthus, Tilia, Polygonum Fagopyrum *f*). Ab aculeo defendunt se nostri pileis, chirothecis, applicatione radicis Allii cepæ, olei Tartari per deliquium *g*).

GENVS III. NOMADA *h*).

Insectum tetrapterum, aculeatum; proboscide facta.

f) Defectu idonearum Plantarum mel nullum. BRESLAU. SAMLUNG. A. 1720. *M. Iul.* p. 55. hinc eas oportet serere, quas maxime diligunt Apes, nempe *Rosam*, *Serpillum*, *Apiastrum*, *Papavera*, *Fabam*, *Lentem*, *Pisum*, *Ocymum*, *Cyperum*, *Medicam* & maxime *Cytisum*. VARRO L. 3. C. 16. alias plantas enumerat COLVMELLA L. 9. C. 4. PALLAD. L. 1. Tit. 37. GIMMA *Fisic. Sotteran.* L. 6. C. 5. § 4.

g) Lutum OVID. *Fast.* L. 3. v. 760. Lauri folia contusa. HAMEL. *Hist.* p. 244. extractionem aculei, dein inpositum malvæ folium. RIEGER. *Introd. Apis.* Aut Uvinam HIRSCH. *Bienenzucht.* Cap. 16. Ferrum. GIMMA. *Fisica Sotteran.* L. 6. C. 5. p. 402.

h) *Ob vitam vagam, qualis est Nomadum.* SVID. *Lexic.* p. 628. C. SIL. ITAL. *Pun.* L. 1. HERODOT. in *Melpemone*, p. 110. Tapaiarumque Gentis. MARGRAV. *H. N. Brasil.* C. 12.

1. *Siphunculo* &
2. *Valvis binis sub apice palpigeris.*

1) NOMADA RIPARIA.
Apis Riparia. *Entomol. Carn.* 802.
DIAGN. *Abdomen ellipticum, nitens.*
Capta in floribus *Berberis.*
Quandoque segmenta abdominis lateraliter margine alba sunt. Alarum margo niger.

2) NOMADA SVCCINTA.
DIAGN. *Abdomen ellipticum, basi rufum.*
In montanis *Carnioliae* non frequens.
Cerifera vix minor est. Abdominis segmenta tria nigra sunt, margine tamen pallide rufa. Nervi alarum maiores pariter rufi.

3) NOMADA SQVALLIDA.
DIAGN. *Nigra.*
Punctum nigrum in medio marginis alarum anticarum.
Rarius occurrit, in pratis montanis.
Maior priore. Abdomen pariter nitens, sed magis hirsutum ac in *N. Succinta.* Antennæ duplo longiores, ac in *N. Riparia & Succinta.* Crura postica margine exteriore serrulata. Articuli manuum spinosi.

4) NOMADA RVFESCENS.
DIAGN. *Abdominis elliptici, nigri segmenta margine alba.*
In montanis *Carnioliae* mediæ.

Similis *N. Ripariae*, ſed diverſa dorſo rufis villis hirto. Margine alarum anticarum rufeſcente. Pedibus maxima parte rufis.

5) NOMADA RVFICORNIS.

DIAGN. *Rufae ſunt antennae, una cum ore, abdomine, pedumque articulis mediis & ultimis.*

In *Carniolia* calidiore.

Minor prioribus. Ad axillas punctum rufum utrinque. Nigra ſunt frons, thorax, crura & margines alarum.

In hac Specie Siphunculus attenuatus eſt, qui in prioribus éxtrorſum craſſior occurrit.

6) NOMADA RANVNCVLI.

DIAGN. *Nigra.*

Segmenta abdominis margine utrinque rufa.

Inveni ſemel in flore *Ranunc. Acris.*

Statura prioris, ſed diverſiſſima. Frons hirſuta. Margo alarum rufus. Antennæ nigræ.

7) NOMADA PRAECOX.

Apis Præcox. *Entomol. Carn.* 804.

DIAGN. *Nigra, pallide rufo villo pubeſcens.*

Abdomen ovale; ſegmentis margine albis villis pubeſcentibus.

In *Carnioliae* montanis frigidioribus.
Maior prioribus (5-6). Siphunculus huic etiam attenuatus.

8) NOMADA NASVTA.

DIAGN. *Abdomen oblongum.*
Maxillae porrectae, obtusae.

In *Carniolia* media non frequens.
Inter maxillas prominet lamina oblonga, obtusa. Valvae proboscidis inferne articulatae, siphunculus setaceus *).

*) Alias Species in ENTOMOL. CARNIOL. enumeratas omisi, cum structuram proboscidis in aridis speciminibus examinare non licuerit.

II.
DVBIA BOTANICA.

Qui liber a præiudiciis fundamenta illa confiderat, quibus Rei Herbariæ Scriptores Syftemata fua inædificarunt, videbit eosdem a propriis legibus paffim declinantes, & Naturæ vim toties illatam, quoties adfinia Genera totis claffibus feiuncta dubiisque characteribus infignita fuerunt. Arbitria hæc oftendunt defectus fcientiæ, & difficultates creant difcentibus infuperabiles, dum ambiguos edocti characteres plurimas plantas, nullo modo determinare, & ad Genera propria reducere poffunt. Nec minoribus difficultatibus intricatam hanc partem Hiftoriæ Naturalis nunc vident etiam Profeffores, qui ufu edocti uno ore fatentur, certitudinem ftudii Botanici unice pendere a revelato illo Proceffu, quo Natura per gradus infenfibiles adfcendit ab individuo ad Genus, a Genere ad Claffem. Hic ergo detegendus, & in eo inprimis defudandum, ut Genera Plantarum fibi invicem fuccedant, fedulo caventes, ne diffimilibus in unam Claffem coactis arbitrario methodi artificialis iugo Natura prematur. Hanc viam ingreffi funt equidem multi & Claffes naturales eruere conati funt, verumtamen, an ea Syftemata Botanica, quæ Naturalia

talia dicuntur, revera sint talia, dubitare iubent Arbitria non pauca, naturæ minime consentanea, quæ in iis passim occurrunt.

De his itaque hoc loco dicam, non eo animo, ut meritis Cl. Virorum quidquid detraham, sed ut excitem Eruditos ad amoenum hoc studium ulterius poliendum, cum nullum dubium in scientia naturali moveri queat, quod non aliquam adferet utilitatem.

Dubia circa Plantarum CLASSES

Tournefortii

Classis unico niti debet fundamento, & quidem flori magis, quam fructui.

Sed Classes *Arborum* & *Fruticum* diversas a Classibus *Herbarum* sola facies, ac vita constituit, præter Naturam, ut patet ex Generibus, *Corni*, *Echii*, *Tournefortiae*, *Azaleae*, *Daturae*, *Atropae*, *Capsici*, *Solani*, *Sambuci*, *Apocyni*, *Salsolae*, *Chaerophyli*, *Bupleuri*, *Statice*, *Lini*, *Asparagi*, *Polygoni* *Euphorbiae*, *Sempervivi*, *Rubi*, *Cisti*, *Malvae*, *Lavaterae*, *Hibisci*, *Polygalae* *Erythrinae*, *Coluteae*, aliorumque.

Flos campaniformis non adest in *Polygonato*, *Rusco*, *Gentianis* nonnullis, *Rhbarbaro*, *Campanula*, *Speculo*, *Raapunculo* etc.

Carollae *Malvacearum* monopetalæ dicuntur, quae *Linnaeo* pentapetalæ.

Corolla *Iridis* monopetala. MAGNOL. RUPP. HALL. LINNAEO polypetala.

Pervinca caret corolla infundibiliformi, nec eam habent *Veronicae* omnes.

Flos labiatus non eſt in *Mentha*, *Lycopo*, nec flos floſculoſus in *Xanthio*.

Diſcrimen inter Floſculoſas & Radiatas dubium reddunt genera *Perdicii*, *Chryſanthemi*, *Bidentis*, *Tuſſilaginis*, *Senecionis*, *Cotulae*, quae Plantas tam Radiatas, quam floſculoſas comprehendunt.

Plantæ corollatæ & apetalæ totis Claſſibus invicem male diſtinguuntur, ut inferius demonſtrabo.

RAII Nulla eſt adfinitas inter
Verticillatas, & Gymnopolyſpermas,
Multiſiliquas & Contortas,
Malvaceas & *Anagallidem*. &c.

Quid ſibi volunt Plantæ incertæ ſedis?

Quare Arbores a Plantis ſeiunctæ?

RIVINI eiusque Sectatorum.

Plantis corolla regulari, adduntur Umbelliferæ, quibus petala æqualia & inæqualia.

Non ſufficiens diſcrimen ponitur inter Calycem, & Corollam; quod in ſyſtemate Corollæ inædificato abſolute requiritur.

HERMANNI Uniſiliquis immiſcent Multiſiliquas, aliaque habent mere arbitraria, & incerta, quæ tædet perſequi.

LINNAEI Staminum numerus non attenditur in *Boerhavia* 1 - 2. *Valeriana* 1 - 4. *Rivina* 4 - 8. *Gentiana* 4 - 6. *Tamarice* 5 - 10.

Convallaria 4-6. *Achras* 5-6. *Pepli* 4-6. *Petiveria* 6-8. *Aesculo* 7-8. *Chlora* 8-12. *Polygono* 5-8. *Caesalpina* 5-10. *Trichila* 8-12. *Monotropa* 10-12. *Jussica* 8-10. *Dais* 8-10. *Cerastio* 5-10. *Spergula* 5-10. *Phytolacca* 8-20. *Lythro* 6-12. *Corrispermo* 2-5. *Cappari* 8 & plura. *Cassia* 5-10, *Gratiola* 4-5.

Staminum numerus desumitur ex numero antherarum fertilium, exemplo. *Curcumae*. Sed contrarium observatur in *Dianthera*.

Staminum situs nonnullas Classes constituit, qui tamen negligitur in *Phytolacca*, *Crataeva*, *Cleome*.

Stylorum numerus Classes subalternas passim indicat, sed negligitur denuo in *Polygono*, *Trianthera*, *Reseda*, *Aconito*, *Nigella*, *Hyperico*, *Lino*, *Crino* &c.

Sexus est lapis fundamentalis Classium plerarumque, sed non attenditur in *Callitriche*, *Avena*, *Hordeo*, *Rhamno*, *Sanicula*, *Rumice*, *Cucubalo*, *Lychnide*, *Phytolacca*, *Spiraea*, *Clemati*, *Thalictro*; *Artogia*, *Myriophyllo*, *Salice*, *Urtica*, *Carice*, *Echinophora*, *Artedia*, *Guilandina* &c.

Nec constans deprehenditur in

Zea Mays, cuius flores masculos hermaphroditos, non raro vidi.

Viburno Opulo, quid in hortis cultum flores omnes inperfectos quandoque producit.

Verratro nigro, quod in horto flores mihi protulit omnes hermaphroditos.

Parietaria Offic. quae Flores hermaphroditos & masculos gerit. *Tourn.*

Masculos, femineos, & incompletos. *Ego.*

Myriophyllo, quod Monoicum. *Linn.*

Hermaphroditum. *Ludw.*

Polygamum. *Hall.*

Floribus hermaphroditis & femineis. *Ego.*

Atriplice Fl. Hermaphrodit. & femineis *Linn.*

Hermaphroditis, femineis, & masculis. *Hall.*

Acere. Camp. fl. Hermaphroditis & masculis. *Linn.*

masculis, femineis, & androgynis. *Hall.*

In una planta omnibus Hermaphroditis, In alia hermaphroditis & masculis, et denuo alibi masculis, cum rudimento germinis, & hermaphroditis. *Ego.*

Corallinae, & adfines emigrarunt e Regno Vegetabili; sed cur non etiam *Fungi* & *Lichenes*? Ex vermibus in stercore equino observatis, *Fungos* natos vidit *Müller*. Motum quendam vitalem in *Fungorum* seminibus aquae innatantibus animadvertit *Münchausen*. *Spongias* in novo SYST. NAT. *Animalibus* adsociavit *Linn.* sed cur non est *Byssum*, *Confervam* &c. *Lichenis* Species in Ericetis

Frisiae a *Meese* visa, nunc *Sertularia terrestris Linn.* sed idem de aliis etiam *Lichenibus* dici posset. Analogiam *Fungos* inter & *Coraclia* demonstrabo in FL. CARNIOLICA. Si vero & *Fungos* ac *Lichenes* Animalia vocabis, quinam erunt limites inter duo Regna? nonne & sensus evidens in staminibus *Parietariae*, *Berberis*, aliisque acu irritatis? nonne nisus spontaneus in capsulis *Oxiis*, *Balsaminae*, fructu *Elaterii*, siliculis *Sisimbrii*, *Cardamines*? Quæ causa flaccescentiæ foliorum in *Mimosis* attactis? nonne & hæ mortalis Naturæ membra, nonne *animae viventes in Genere suo? Genes.*

HALLERI Distinctio Classica inter Plantas apetalas & petalis instructas, non videtur naturalis, nam,

Flores utriusque generis habent

Glaux. Tourn.
Peplis. Linn.
Ammania. Houston.
Penthorum. Linn.
Hellsteres. Pluken.
Crateva. Linn.
Laetia. Löffling.
Fraxinus Tourn.
Corrispermum. Linn.

Dein, quid sit Calyx, & quid Corolla, adhuc incertum est; Sic involucrum primum Styli

Rhabarbari, Pimpinellae & *Sanguiſorbae* calycem vocat. Tourn. corollam vero *Linn.*
Chryſoſplenii - *Hall. Linn. Tournef.*
Amaranthi - *Linn. Adanſ. Tourn.*

Liliacearum.
Orchidum.
Zinziberum. } *Adanſonis Botanici* alii omnes.
Eleagnorum.
Tithymalorum.

Obſcura etiam videtur adfinitas *Plantarum Apetalarum.* Ordinis III. cum IV.
VI. cum VII.
VIII. cum IX.

Calyci florarum cum *Malvaceis,*
Diploſtemonum cum *Iſoſtemonibus Umbelliferis,*
Naſturtium cum *Papilionaceis,*
Labiatarum cum *Compoſitis,*

Nonne & Genera diverſiſſima, ex ſola proportione numerica ſtaminum, ad ſegmenta, aut folia Calycis, vel Corollae, in unam claſſem coeunt, minime naturalem? ut v.
Veratrum, Nymphaea, Actea, Thalietrum,
Geranium, Linum, Lychnis, Sedum;
Saxifraga, Salicaria, Agrimonia, Chamaenerion.
Ruta, Hypopitis, Vaccinium, Tamarix,
Pyrola, Acer, Staphyllodendron, Berberis?

GLEDITSCHII Claſſes a varia Staminum inſertione deſumptæ, ſuis quoque difficulta-

tibus obnoxiæ ſunt, utpote artificiales; nam

Genera adfinia totis Claſſibus invicem disiunguntur, v. g.

Leucoium, Galanthum, aliasque *Liliaceas* a *Narciſſo, Bulbocodio* &c.

Crocum a Colchico.

Ericam & *Ledum* ab *Arbuto* & *Andromeda;* & ſic alia plurima, præſertim cum numerus ſtaminum Ordines conſtituat.

Alſines Adanſ. & *Allium Hall.* ſtamina alterna petalis, alia vero thalamo impoſita gerunt.

Schinus medius videtur inter *Calycifloras* & *Caryophyllaeas.*

An *Paſſiflora* & *Helicteres Linn.* Genera gynandra ſint, incertum adhuc.

Corollæ laciniæ genuinas Claſſes non conſtituunt, ut patet ex Generibus *Ilicis, Evonymi, Swertiae, Gentianae, Lauri, Cotyledonis, Meſembryanthemi, Stellerae, Orobanches, Vallantiae,* aliisque. Dein & nimium videtur arbitrium, petala habere pro laciniis, quæ Corollis monopetalis unice conveniunt.

Habitus pariter ſpurias Claſſes Naturales ſuppeditat; quis enim dixerit facilem tranſitum a *Compoſitis* ad *Gramina,* a *Graminibus* ad *Palmas,* a *Palmis* ad *Lilia,* a *Lilia-*

ceis ad *Ringentes*, ab *his* ad *Papilionaceas*, ab *Umbellatis* ad *Columniferas*, inde ad *Calycifloras*, *Fructifloras*, *Paucistamineas*, & *Multistamineas*; quinam hic nexus? quis Ordo Naturalis? an ſic filo Ariadneo Natura nuda protrahitur?

In ADANSONII Familiis optarem ſeiunctum ab *Aristolochiis* Ordinem II; Minus diſſimilibus Plantis compoſitam Familiam *Pistachiarum*, *Muſcis* aliam ſedem adſignatam, *Portulacas* fructifloras apetalas *Elæagnis* adiunctas, *Caſtanearum* Ord. III. ad propriam Familiam amandatum, *Arorum* Claſſem magis elaboratam. Dubios quoque Familiarum characteres reddere videntur.

Phalangium alpinum Iridis folio *Tourn.* fructum gerens ex tribus ſiliculis compoſitum ut *Scheuchzeria*.

Tamus Smilaci proximus.

Theſium Selagini adfine ob ſemen latens intra Calycem.

Nicandra Convolvulo nimis cognata.

Viola cum *Balſamina* magis, quam cum *Hermannia* & *Geraniis* adfinis.

Sparganium Calamariis &

Triglochim Scheuchzeriae proximum.

Duranta localis diſpermis media inter *Verbenas* & *Perſonatas*.

Hedera media inter *umbelliferas*, & *Ipomaeam* campan. LINN.

Gesneria toment. *Jacquin.* media inter *Caprifolia* & *Verbenas.*

Jalaparum adfinitas cum *Blitis* obſcura.

Malpighiae odoratæ. *Iacquin.* caracter diverſus a caractere *Geraniorum.*

Reſedae calyx perſiſtens, nec fructus baccatus, contra ingenium aliarum *Capparidum.*

Solandra Umbelliferis nonnullis adfinis.

Samoli fructus aliter locatus, ac in *Anagallidibus.*

Polygalae & *Elſotae* flos & fructus ab aliis *Tricoccis* diverſus.

Tamarix defectu placentæ & ſeminibus papposis ſeparanda ab *Amaranthis.*

Lippiae & *Gesnerae* germen aliter collocatum, ac in *Verbenis.*

GENERA.

Tournefortii Primaria conſtituit Flos & Fructus.

Secundaria etiam aliæ Plantæ partes, ſic

1. *Radix* diſtinguit *Xiphion* ab *Iride.*
   Iridem a *Siſyrinchio.*
   Allium a *Cepa* & *Porro.*
   Biſtortam a *Fagopyro.*

Sed Species Plantarum diverſis radicibus donatæ occurrunt in Generibus *Ariſtolochiae, Ranunculi, Fumariae, Tithymali, Cotyledonis, Apocyni, Symphyti, Ciclaminis, Scrophulariae, Braſſicae, Geranii,*

Bermundianae, Orobi, Orchidis, Dentis Leonis &c.

2. *Cortex* --- *Suberem* a *Quercu* & *Ilice*. Qui alibi paſſim negligitur.

3. *Caulis* --- *Pſyllium* a *Plantagine*.
Serpillum a *Thymo*.
Anacampſeros a *Sedo*.
Cepam a *Porro*.
Dentem Leonis ab *Hieracio*.

Quæ regula fallit in *Convolvulo, Tithymalo, Apocyno, Periclopa, Pſillio, Lyſimachia, Veronica, Linaria*, &c.

4. *Lactis* præſentia vel defectus --- *Aſclepiadem* a *Periclopa*
Thyſſelinum ab *Oreoſelino*.

Sunt vero & aliæ plantæ in eodem Genere lacteſcentes, & non lacteſcentes, ut in *Convolvulo, Acere* &c.

5. *Foliorum* ſtructura diſtinguit
Citreum a *Limone*, & *Aurantio*.
Geniſtellam a *Geniſta*.

— numerus
Lycoperſicon a *Solano*.
Quinquefolium a *Fragaria*.
Tormentillam a *Quinquefolio*
Pinum & *Laricem* ab *Abiete*.

— Superficies
Althaeam a *Malva*.

— inciſuræ
Anguriam a cæteris *Cucurbitaceis*

Colocynthidem ab *adfinibus.*
Coronopum a *Plantagine.*
Dracunculum ab *Aro.*
Ptarmicam a *Millefolio.*

— aculei

Cirsium a *Iacea.*
Genista. *Spartium* a *Genista* & *Spartio.*

Quæ discrimina denuo negliguntur in plurimis aliis Generibus.

6. *Involucrum* foliosum ad pedunculum.
Pulsatilam ab *Anemone.*

Quod non observatur in *Umbellatis*, *Corno*, aliisque plantis.

7. *Sapor* diversus.
Lapathum ab *Acetosa.*

Quæ nota alibi negligitur.

8. *Inflorescentia.*
Satureiam a *Thymbra.*
Polium a *Chamaedri.*
Chamaepitym a *Bugula.*
Polygonum a *Persicaria.*
Fagopyrum a *Persicaria.*
Panicum a *Milio.*

Sed in aliis Generibus non attenditur, exemplo *Veronicae*, *Convolvuli*, *Campanulae* &c.

9. *Spicae structura.*
Origanum a *Maiorana.*

10. *Calycis* ſuperficies varia.
Agrimoniam ab *Agrimonoide*.
— color *Filaginem* ab *Elychryſo*.

11. *Corollae* figura ſola conſtituit Genera *Mandragorae*, *Auriculae Urſi*, *Centaurii min. Omphalode*.
Quae non obſervatur in Gentianis & alibi.
— color *Leucanthemum* a *Chryſanthemo*.

12. *Calcaris* præſentia vel defectus.
Linariam ab *Anthyrrhino*.
Non ſic in *Orchidibus*.

13. *Fructus* figura.
Blattariam a *Verbaſco*.
Medicaginem a *Medica*.
Capnoidem a *Fumaria*.
— Magnitudo.
Melongenam a *Solano*.

14. *Numerus* loculorum Capſulæ.
Aſcyrum ab *Hyperico*.
Harmalam a *Ruta*.
Nelumbem a *Nymphaea*.

15. *Seminis* figura.
Barbam Caprae, ab *Ulmaria*.
Quae diſcrimina alibi paſſim negliguntur.

RAII Notæ Generum claræ ſint, diſtinctæ & & exacte definitae.
Fallit hæc regula in *Graminibus* iisque adfinibus.
Providendum ne Plantæ cognatæ ſeparentur:

Sed coniungit *Equisetum* cum *Mercuriali.*
Alchimillam cum *Atriplice.*
Asarum cum *Beta.*
Valerianam cum *Limonio.*
Granadillam cum *Cucurbitaceis.*
Veronicam cum *Cuscuta.*
Gladiolum cum *Pinguicula.*
Tithymalum cum *Plantagine.*
Nymphaeam cum *Tribulo.*
Sambuccum cum *Hedera.*
Viscum cum *Rhamno.*
Berberim cum *Iasmino.*
Vitim cum *Evonymo* &c.

Character genuinus a flore vel fructu, in plantis, quæ has partes habent, commodissime accipitur.

Recessit ab hac lege in *Acetosa*, *Soncho*, *Auricula muris*, *Dente Leonis*, *Endivia*, *Conyza*, *Virga aurea*, *Doria*, *Carduo*, *Iacea*, *Cirsio*, *Panace*, *Foeniculo*, *Thysselino*, *Serpillo*, *Leguminosis*, *Coniferis*, *Iuliferis*, aliisque.

Et quis tolerabit *Pomiferis* adsociata Genera *Passiflorae*, *Opuntiae*, *Rosae*;
Bacciferis immixtum *Evonymum*.
Gymnomonospermis adsociatam *Agrimoniam* & *Pimpinellam*?

LINNAEI.

1. *Calyx* monophyllus & diphyllus in Speciebus *Salviae*, *Nymphaeae*, *Geranii*.

Idem diſtinguit *Pinguiculam* ab *Utricularia.*
Burmanniam a *Tillandſia.*

Calycinorum dentium numerus diverſus in Generibus *Marrubii*, *Molluccellae*, *Mimoſae.*

Idem diſtinguit, *Althaeam* ab *Alcea*, *Malvam* ab *Alcea.*

Ariſtae præſentia diſtinguit *Feſtucam* a *Bromo.*

Non ſic in *Nardo*, *Cornucopia*, *Alopecuro*, *Milio*, *Agroſti*, *Aira*, *Stipa*, *Laguro* &c.

2. *Corolla* monopetala diſtinguit *Sambuccum* a *Caſſine.*
Cotyledonem a *Sedo.*

Non *Trifolia* monopetala a polypetalis *Corollae* figura ſuppeditat diſcrimen.
Aſperulae a *Gallio*
Camerariae a *Plumeria.*

Eadem non obſervatur in *Gentianis.*

--- limbus diverſus dat caracteres eſſentiales diſtinguentes.
Echinem a *Ceropegia*
Rhododendron ab *Andromeda.*
Yuccam a *Tulipa.*

Sed iterum varius in Speciebus *Amaryllis*, *Lilii*, *Antherici*, *Convallariae*, *Ericae*, *Rhododendronis.*

--- Segmenta numero variantia, in *Scabioſis*, *Aſperulis*, *Crucianellis*, *Tillaeis*, *Evony-*

mis, Swertiis, Gentianis, Stelleris, imo & in eadem Specie *Rutae* graveol. *Monotropae* hypopyt.

Idem numerus diſtinguit *Iasminum* a *Nyctanthe*, & ſola diſpoſitio eorundem ſegmentorum ſeparat *Centunculum* a *Plantagine, Moraeam* ab *Iride.*

Petalorum & calycinorum foliorum numerus varius in *Thea, Delphinio Thalictro, Adoni, Cluſia, Lythro, Dryade* &c.

Idem alibi conſtituit Genus *Aſcyri* diverſum ab *Hyperico.*

Petala integra diſtinguunt *Arenariam* a *Stellaria, Spergulam* a *Ceraſtio.*

Sed eadem modo integra, modo bifida ſunt in nonnullis Speciebus *Alſines Silenes, Agroſtemae, Lychnidis, Geranii.*

3. *Nectarii* ſtructura conſtituit characteres eſſentiales *Arabis, Heliophyllae.*

eadem variat in Spec. *Siſymbrii, Cardamines, Dentariae;* nec attenditur in *Tilia* & *Anthyrrino.*

numerus varius in *Fumaria, Delphinio.*

Sed ſola nectarii figura diſtinguit Genera *Orchidis, Satyrii, Ophridis, Serapiadis, Cypripedii, Epidendri, Stapeliae, Cynanchi, Periplocae.*

4. *Stamina* declinata diſtinguunt *Rhododendron* ab *Andromeda.*

Non ſic in *Epilobio.*

— basi processu donata in *Ocymo*, *Alysso*.
Quo caracte non omnes Species horum Generum instructae sunt.

5. *Fructus* figura dat unicum discrimen inter *Erysimum* & *Cheiranthum*.
Quod tamen non attenditur in *Buniae*, nec *Cheiranthus* Erysim-fructum habet *Erysimi*.

— horizontalis vel pendulus distinguit *Plumeriam* a *Cameraria*.
Secus ac in *Indigofora*.

— Structura constituit plurima Genera.
Quae denuo negligitur in *Myagro*, *Draba*, *Clypeola*, *Glycine*, *Cappari* &c.

— Substantia diversa in Generibus *Lycii*, *Rhamni*, *Capparis*, *Acteae*, *Hyperici* *Lobeliae*, *Bignoniae* &c.

Quae tamen distinguit
Rumpfiam a *Cneoro*.
Rubiam a *Crucianella*.
Atropam ab *Hyosciamo*. *Scop*.
Phylicam a *Rhamno*.
Paederiam a *Rauwolfia*.
Syringam a *Phylliraea*.
Dodecatheon, a *Cyclamine*.
Limoniam a *Thryalli*.

— locula varia in Generibus *Triglochin*, *Phyteumae*, *Argemones*, *Corchori*, *Delphinii*, *Aconiti*, *Clypeolae*, *Raphani*, *Sidae*,

dae, Glycines, Bunias, Cucubali, Silenes &c.

Dum alibi peculiaria Genera constituunt; nempe,

Convolvulum distinctum ab *Ipomaea.*
Minuartiam distinct. a *Mollugine.*
Ixoram distinct. a *Pavetta.*
Petesiam distinct. ab *Ixora.*
Cardiam distinct. a *Laugieria.*
Triumphettam distinct. a *Pegano.*
Myrtum distinct. a *Psidio.*

6. *Capsulae* inflatæ distinguunt.
Cardiospermum a *Paullinia.*
Leonticem a *Berberi.*

Et tamen figura capsulæ non attenditur in Generibus *Cerastii, Rhizophorae.* Legumen quoque inflatum & non inflatum in Speciebus *Phacae* & *Astragali,* ut & calix in Speciebus *Hibisci.*

— valva unica & plures distinguunt *Scopariam* a *Rhacoma.*
Quae nota non observatur in *Corchoro.*

— dehiscendi modus varius in Genere *Anthyrrini.*
Qui tamen distinguit *Hedyotim* ab *Oldenlandia.*

7. *Seminum* numerus varius in fructu Specierum *Fumariae, Hedysari, Trifolii.*

Qui alibi ſeparant *Viburnum* a *Sambucco*.
Rhus a *Caſſine*.
Ciſſum ab *Hedera* & *Vite*.
Liguſtrum a *Phyllyrea*.
Minuartiam a *Queria*.

Semen nudum & pappoſum in Speciebus *Valerianae*, *Centaureae*.
quod tamen diſtinguit *Scirpum* a *Cypero*
Epilobium ab *Oenothera*.
— roſtratum & muticum diſpeſcit *Stelleram* a *Paſſerina*.
dum utrumque adeſt in Spec. *Tribuli*.
— caudatum & muticum in Spec. *Anemones*.
Quae nota diſtinguit *Potentillam* a *Geo*.

8. *Receptaculum* paleaceum & nudum in Spec. *Scabioſae*.
Non ſic in multis aliis Generibus.

LVDWIGII *Monopetalis* non bene adnumerantur genera *Ziziphi*, *Rhamni*, *Frangulae*, *Malvacearum*.
— regularibus. *Opulus*.

Numerus Staminum præfixus non adeſt in omnibus Speciebus *Mimoſae*, *Boerhaaviae*, *Verbenae*, *Valerianae*, *Gentianae*, *Polygoni* &c.

Triſtilae non omnes Species *Polygoni*, *Reſedae* &c.

Pentaſtilae non omnes Species *Lini*, *Sempervivi*, *Nigellae* &c.

ADANSONII leges in ſtatuendis Generibus mihi ignotas eſſe fateor. Quælibet differentia

undequaque petita, videtur *Cl. Viro* ſufficiens ad novum Genus ſtabiliendum, Eius enim Familiæ oſtendunt Genera, quæ ſola conſtituit

Structura Radicis	6
Vaginae folii	3
Foliorum	7
Petiolorum	3
Involucri	6
Stipularum	1
Spathæ	3
Calycis	8
Petalorum	2
Staminum	3
Capſulæ	1
Solus Numerus fol. Involucri	4
fol. Calycis	3
Dentium eiusdem	9
Partium Calycis & Corollæ	12
Segmentorum Corollæ	4
Staminum	9
Nectarii	1
Tuberculorum in Cruciatis	2
Stylorum	3
Stigmatum	8
Germinum	2
Loculorum Baccæ	4
— Capſulæ	10
Valvarum capſulæ	2
Seminum	5

Sola figura Seminum	12
Nuclei	2
Thalami	1
Capſulæ	3
Corollæ	1
Sola ſuperficies Calycis & Corollæ	4
Calycinorum ſegmentorum	1
Staminum	2
Seminis	3
Sola longitudo, maj. vel min. Calycis	2
& Corollæ	3
Staminum	2
Fructus	1
Solus ſitus Foliorum	2
Inflorefcentiæ	2
Præſentia aut abſentia Spathæ	2
Ariſtæ	6
Spinarum	3
Squamarum nectarearum	1
Tuberculorum nectar. in Cruc.	1
Calcaris	2
Involucri	3
Æqualitas vel Inæqualitas Segmentorum Corollæ	2
Calycinorum dentium	2
Acuta, vel obtuſa Calycis folia	3
Paleæ	1
Erecta vel exſtantia Calycina folia	1
Longa aut brevia Eadem	1
Magnitudo & latitudo Foliorum	2

Unita vel diſtincta Stigmata.		1
	Antheræ	2
Fructus - -	Baccatus	2
Spica - -	Folioſa vel nuda	1
Sola Infloreſcentia		22

Cum vero nulla ſit pars Plantæ, quæ Generis alicuius characterem eſſentialem conſtituere non poſſit, timendum ſane, ne tractu temporis tot fere Genera introducantur, quot ſunt ſpecies hucusque notæ, aut detegendæ ſicque Chaos oriatur, quod nulla Memoria capere, aut retinere queat, ut optime advertit etiam Celeberr. *Adanſonius* dum ait: *Quelle memoire pouroit ſufire à tant de noms?* *Prefac.* P. 2. p. CIII.

Si vero nihilominus ultima Generis differentia a quocumque diſcrimine cuiuslibet Plantæ partis deſumi deberet, tunc regula circa unum Genus ſtabilita, etiam ad alia extendi debet, in quibus eadem differentia obſervatur; Quod tamen non fecit Cl. *Adanſonius,* nam, denuo alibi negligitur. v. g.

Numerus *Staminum.* In *Aparine Arbuto, Ageria, Anthylli, Acacia, Alkanna, Bellucia, Begonia, Viti.*

— *Segmentorum* Corollæ, in *Ageria,* aliisque Generibus.

— *Foliorum* Calycis in *Achras.*

Numerus *Stigmatum* in *Varronia, Convolvulo, Amarantho.*
— *Loculorum* Capſulæ in *Bandura, Agrimonia Achras.*
— *Valvarum* Capſulæ, in *Atacton, Ceraſtio* &c.
— *Stylorum* in *Aſcyro.*
— *Seminum* in quolibet loculo, in *Alliaria, Alyſſonne,* &c.
— *Germinum* in *Adoni.*

Structura *Fructus,* in *Bignonia* &c.
Corollae, in *Nicotiana, Polemonia, Convolvulo,* quæ minime *Perſonatae* ſunt.

SPECIES.

Differentiæ illæ ſpecificæ vitioſæ videntur, quæ

1. Repetunt characteres genericos ſubalternos in Ordinibus expreſſos, aut exprimendos;
2. Obſcuris terminis ſignificatæ v. g.
Filago caule ſubdichotomo.
Teucrium foliis repando-ſerratis.
Lathraea caule ſubterreſtri.
Aſtragalus recto patulus.
Tuſſilago, thyrſo faſtigiato.
3. A Caractere nominali non diſtinctæ.
Glabra, Herniaria glabra.
Hirſuta, —— hirſuta.
Octandra. *Petiveria* fl. Octandris.
Uniflora *Pyrola* ſcapo uniflore.
Pinnata. *Staphyllaea* fol. pinnatis.

Oppositi folium. *Telephium* fol. oppositis.

Flava. *Hemerocallis* cor. flavis.

4. A charactere Classico alienæ, v. g.

Crataeva, fl. gynandris

Cleome, fl. gynandris.

icosistetrandis.

dodecandris.

Bignonia fl. Diandris.

Napaea fl. Dioicis.

Gratiola. Monier, fl. didynamis.

5. Nimis prolixæ.

MICHELII plurimæ.

PLVMIERI multæ.

PLVKNETII non paucæ.

TOVRNEFORTII nonnullæ.

LINNAEI plures, ut patet ex Spec. *Cyperi, Geranii, Mimosae, Caricis, Orchidis, Gnaphalii, Iustitiae* 2. 17. *Salviae* 12. *Comelinae* 7. aliisque.

6. Incertis notis donatæ v. g.

Callitriches verna, non semper gerit flores androgynos.

Veronica Bellidioides, caule binis etiam paribus foliorum, eodemque erecto, bifloro, trifloro, nec floribus semper corymbosis.

Lycopus Europ. Folia varia producit.

Rhamnus Ziziphus Fructum minime baccatum possidet.

Laserpitium trilobum. Alas habet ad semina nullas.

NOMINA.

Nomina Patrum conservanda Græc. & Lat. LINN.

Sed legem hanc non ubique observavit Vir Cl.

Sida. Abutilon Avicen.
Mimosa. Acacia, Diosc.
Galanthus Atrokorion. Plin.
Clypeola 3. 4. *Aduseton. Graec.*
Ægylops. Agikon. Latin.
Dactylis. Amaxytis. Theoph.
Leonurus. Cardica. Galen.
Geum. Caryophyllata. Plin.
Cneorum. Chamaelea. Latin.
Theligonum. Cynocrambe. Latin.
Momordica. Elaterium. Diosc.
Globularia. Alupon. Diosc.
Lemna. Lenticula. Latin.
Leontice. Leontopetalon. Diosc.
Statice. Limonion. Diosc.
Oxalis. Oxys. Latin.
Polyanthes. Potos. Theoph.
Rhodiola. Rhodia. Diosc.
Penea. Sarcocolla. Diosc.
Datura. Anudron. Diosc.
Vitex. Agonon. Diosc.

Nomina Patrum male applicata, iuxta Cl. *Adanſon.*

Acalypha Ariſtot. *Urtica Plin.* diverſa ab *Acalypha Linn.* quæ *Ricinocarpos Boerh.*

Achras Theoph. *Pyrus. Plin.* diverſa ab *Achras. Linn.* quae *Sapota. Plumer.*

Aeſchymomene. Plin. *Mimoſa. Linn.* ab *Aeſchynomene. Linn.* quæ *Gaiurus. Rumpf.*

Ageratum. Dioſc. *Millefolium Plin.* diverſa ab *Agerato. Linn.* quod *Carelia. Ponteder.*

Aira. Dioſc. *Lolium Veterum.* diverſa ab *Aira Linn.* quæ alia Gramina denotat.

Anabaſis Dioſc. *Equiſetum Latin.* diverſa ab *Anabaſi Linn.* quæ *Kali* Species *Buxbaum.* & ab *Anabaſi. Bellon.* quæ *Epthedra Tourn.*

Arachne. Theoph. *Portulaca. Tourn.* diverſa ab *Arachne. Linn.* quæ *Telephioides. Tourn.*

Andruala. Theoph. *Sonchus. Latin.* diverſa ab *Andryala. Linn.* quæ *Eriophorus. Vaillant.*

Anthyllis. Dioſc. *Centumgrana. Caeſalp.* diverſa ab *Anthylli. Linn.* quæ *Vulneraria. Tourn.* ab *Anthylli. Alpin.* quæ *Craeſſa. Linn.* ab *Anthylli. Iacquin.*

Arctopus Veterum. Reſeda. *Adanſ.* diverſa ab *Arctopo. Linn.*

Atractyllis. Theoph. Cnicus. *Tourn.* diverſa ab *Atractylli. Linn.* quæ *Crocodilloides. Vaill.*

Atragene. Theoph. Clematis. *Tourn.* diverſa ab *Atragene. Linn.*

Atraphaxis. Hipp. Atriplex. *Plin.* diverſa ab *Atraphaxi. Linn.*

Bacharis. Dioſc. Amellus. *Trag.* diverſa a *Bachari. Linn.* quæ *Chilka. Feuill.*

Bleknon. Theoph. Pulegium. *Brunfels* diverſa a *Blecho. Linn.*

Bromos. Dioſc. Avena. *Adanſ.* diverſa a *Bromo. Linn.*

Bulbine. Plin. Muſcari. *Tourn.* diverſa a *Bulbine. Linn.* quæ *Antherium. Adanſ.*

Bunias. Dioſc. diverſa a *Bunias. Linn.* quæ *Erucago. C. Bauh.*

Bunion. Dioſc. Napus. *Linn.* diverſa a *Bunio. Linn.* quod *Bulbocaſtanum. Tournef.*

Cactus. Theoph. diverſa a *Cacto. Linn.* qui *Cereus. Dale.*

Calla. Plin. diverſa a *Calla. Linn.* quæ *Provenzalia. Petit.*

Caltha. Plin. Calendula. *Brunfelſ.* diverſa a *Caltha. Linn.* quæ *Populago. Tabernem.*

Cameraria. Latin. Cucurbita. *Moriſon.* diverſa a *Cameraria. Dillen.* quæ *Montia Michel.*

Caſſytha. Theoph. Cuſcuta. *Camerar.* div. a *Caſſytha. Linn.* quæ *Rombut. Rumpf.*

Cenchrus. Theoph. Milium. *Tourn* diverſa a *Cenchro. Linn.* quæ *Panicaſtrella. Michel.*

Centunculus. Plin. Centone. *Caeſalp.* diverſa a *Centunculo. Linn.* qui *Anagallidaſtrum. Michel.*

Cercis. Graec. Populi Species. *Tourn.* diversa a *Cerci. Linn.* quæ *Siliquastrum. Gesn.*

Chironia. Diosc. Raponticum. *Trag.* diversa a *Chironia. Linn.* quæ *Rapuntio* ad finis *Breyn.*

Cissus. Diosc. Hædera, *Botanic.* diversa a *Cissa. Linn.*

Cnicus. Theoph. Carthamus. *Tourn.* diversa a *Cnico Linn.* & *Tourn.*

Comarum. Theoph. Arbutus. *Plin.* diversa a *Comaro. Linn.*

Combretum. Plin. Juncoides *Michel.* diversa a *Combreto. Loeff.* quod *Aetia. Adans.*

Corymbium. Diosc. Lychnis. *Tourn.* diversa a *Corymbio. Burman.* quod *Centaurea. Adans.*

Crinon. Diosc. Lilium. *Tourn.* diversa a *Crino. Linn.* quod *Lilio-Asphodelus. Comelin.*

Croton. Theoph. Ricinus. *Tourn.* a *Croton. Linn.* quod *Tiliae grana. Officin.*

Cunila. Diosc. Origanum. *Tourn.* a *Cunila. Linn.* quæ *Mappia. Heist.*

Cynomorion. Diosc. Orobanche. *Tourn.* div. a *Cynomorio. Rumpf.* quod *Cynometra. Linn.*

Daphne. Latin. Laurus. *Tourn.* div. a *Daphne Linn.* quæ *Timelaea. Tourn.*

Dictamnus. Diosc. Origanum *Tourn.* divers. a *Dictamno Linn.* qui *Fraxinella. Tourn.*

Dodecatheon. Plin. Primula. Tourn. divers. a *Dodecatheon Linn.* quod *Meadia Catesb.*

Draba. Diosc. Nasturtii Species. *Tourn.* diversa a *Draba. Linn.* quæ *Gansblum. Gesn.*

Echites Diosc. Echium. Tourn. diversa ab *Echite. Iacquin.* quod *Nerium Brown.*

Ephemerum Diosc. Iridis Species. *Tourn.* ab *Ephemero. Tourn.* quod *Tradescantia. Linn.*

Elate Theoph. Abies. *Tourn.* div. ab *Elate. Linn.* quæ *Palmae Genus.*

Elymus Diosc. Panicum. *Tourn.* div. ab *Elymo. Linn.* qui *Sitospelos. Theoph.*

Eranthemum Diosc. Camomilla. *Officin.* diversa ab *Eranthemo. Linn.* quod *Ephemerum. Herm.*

Erigeron. Plin. Senecio. *Tourn.* div. ab *Erigerone. Linn.* quod *Conyzella. Dillen.*

Erinus. Diosc. Rapunculus *Tourn.* div. ab *Erino. Linn.* qui *Ageratum. Tourn.*

Fagus. Plin. Quercus. *Botan.* div. a *Fago. Tourn.*

Gethyllis. Theoph. Porrum. *Tourn.* div. a *Gethylli. Linn.* quæ *Abapus. Adans.*

Glinos. Theoph. Acer. Tourn. div. a *Glino. Linn.* quæ *Rolofa. Adans.*

Gnidia. Graec. Urtica. Tourn. div. a *Gnidia. Linn.* quæ *Strutia. Royen.*

Helianthus. Plin. Helianthemum. Tourn. div. ab *Heliantho Linn.* qui *Corona Solis. Tourn.*

Helxine. Diosc. Parietaria. Tourn. div. ab *Helxine. Linn.* quæ *Polygoni Species.*

Hippuris. Diosc. Equisetum. Botan. div. ab *Hippuri. Linn.* quæ *Limnopeuce. Cordi.*

Holcus. Plin. Hordei Species. *Tourn.* div. ab *Holco. Linn.* quod *Sorgum. Ital.*

Holosteum. Diosc. Plantago. Tourn. div. ab *Holosteo. Linn.* quod *Meiera. Adans.*

Horminum. Hipp. Salvia. Plinii. div. ab *Hormino. Linn* quod *Gallitrichum. Moris.*

Iasione. Theoph. Campanula. Tourn. div. ab *Iasione. Linn.* quæ *Ovilla. Camerar.*

Ixia. Theoph. Viscum. Tourn. div. ab *Ixia. Linn.* quæ *Belamkanda. Hort. Malab.*

Ilex. Virgil. Querci Species. *Linn.* div. ab *Ilice. Linn.* qui *Aquifolium. Tourn.*

Isopyron. Diosc. Trinitas. Matth. div. ab *Isopyro. Linn.* quod *Olfa. Adans.*

Melia. Teoph. Fraxinus. Tourn. div. a *Melia. Linn.* quæ *Azedarak. Avicen.*

Memecylum. Theoph. Arbuti Species. *Tourn.* div. a *Memecylo. Linn.* quod *Valikaha. Adans.*

Mimulus. Plin. Crista Galli. Rivin. div. a *Mimulo. Linn.* qui *Digitalis* Species. *Moris.*

Myrica. Theoph. Tamarix. Tourn. div. a *Myrica. Linn.* quæ *Gale. Petiver.*

Myrsine. Graec. Myrthus. Latin. div. a *Myrsine. Linn.* quæ *Leucoxylon. Boerh.*

Nardus. Plin. Sireae Species. *Rumpf.* div. a *Nardo. Linn.* quod. *Graminis* genus.

Ochna. Theoph. Pyrus. Tourn. div. ab *Ochna. Linn.* quæ *Iabotapita. Plum.*

Olyra. Graec. Secale. Tourn. div. ab *Olyra. Linn.* quæ *Mapira. Adans.*

Osyris. Diosc. Casia. Clus. div. ab *Osyri. Gmelin*, quæ *Nitraria. Schob.*

Paiderota. Plin. Chaerophyllum. Tourn. div. a *Paederota. Linn.* quæ *Bonarota. Michel.*

Panax. Theoph. Pastinaca. Tourn. div. a *Panace. Linn.* qui *Araliastrum. Vaill.*

Parthenium. Diosc. Matricariae Species. *Tourn.* div. a *Parthenio. Linn.* quod *Hysterophorus. Vaillant.*

Paspalum. Hipp. Milium. Tourn. div. a Paspalo *Linn.* quod Gramen mannae. *C. Bauh.*

Phaca. Diosc. Ervi Species. *Linn.* div. a Phaca *Linn.* quæ Astragaloides *Tourn.*

Phascum. Theoph. Tremella. Dillen. div. a Phasco *Linn.* quod Sphagni Species *Dillen.*

Phlox. Theoph. Lychnis. Tourn. div. a Phlox *Linn.*

Phryma. Plin. Ferula. Tourn. div. a Phryma *Linn.* quæ Leptostachya *Michel.*

Phyteuma. Latin. Scabiosa. Tourn. div. a Phyteuma *Linn.* quæ Rapunculus *Tourn.*

Pelecinus. Diosc. coronillae Species *Linn.* div. a Pelecino *Tourn.* qui Bisserula *Linn.*

Pentapetes Theoph. Quinquefolium. Tourn. div. a Pentapete *Linn.* qui Velaga *Adans.*

Peplis. Diosc. Tithymali Species. *Tourn.* div. a Pepli *Linn.* quæ Glaucoides *Michel.*

Picris. Diosc. Cichorium. Tourn. div. a Picri *Linn.* quæ Hieraciastrum *Heist.*

Polycnemum *Diosc.* *Clinopodium.* *Tourn.* diverſ. a Polycnemo *Linn.* quod Camphorata *Lobel.*

Polypremum. *Plin.* *Valerianella.* *Tourn.* div. a Polypremo *Linn.* quod Kleiera *Adanſ.*

Potos. *Theoph.* *Tuberoſa.* *Heiſt.* div. a Potos *Linn.* quod Tapanava *Rumpf.*

Praſium. *Theoph.* *Marrubium.* *Tourn.* div. a Praſio *Linn.* quod Levina *Adanſ.*

Racoma. *Plin.* *Centaurium.* *Comelin.* div. a Racoma *Linn.* quæ Croſſopetalon *Brawn.*

Rhexia. *Plin.* *Lithoſpermum.* *Tourn.* div. a Rhexia *Linn.* quæ Alifanus Pluk.

Rhododendros. *Dioſc.* *Nerium.* *Tourn.* div. a Rhododendro *Linn.* quod Chamærhododendron. *Tourn.*

Samyda. *Theoph.* *Betula.* *Tourn.* div. a Samyda *Brown.* quæ Guidonia *Linn.*

Sanguinaria. *Plin.* *Polygonum.* *Tourn.* div. a Sanguinaria *Linn.* quæ Belhaunoſia *Saracen.*

Schinus *Dioſc.* *Piſtaciae* Species. *Tourn.* div. a Schino *Linn.* qui Molle *Cluſ.*

Scorpiuros. *Dioſc.* *Heliotropium.* *Tourn.* div. a Scorpiuro *Linn.* qui Scorpioides *Tourn.*

Selago. *Plin.* *Cruzetta.* *Loefl.* div. a Selagine *Linn.* quæ Vormia *Adanſ.*

Sida *Theoph.* *Nymphaea.* *Tourn.* div. a Sida *Linn.* quæ Abutilon *Avicen.*

Siſyrinchium. *Theoph.* *Iris.* *Linn.* div. a Siſyrinchio *Linn.* quod Bermundiana *Tourn.*

Strychnus. Diosc. Solanum. Tourn. div. a Strychnos *Linn.* quod Genipa *Tourn.*

Thelygonum. Theoph. Mercurialis. Tourn. div. a Thelygono *Linn.* quod Cynocrambe. *Latin.*

Tetragonia. Theoph. Evonymus. Tourn. div. a Tetragonia *Linn.* quæ Tetragonocargos *Comel.*

Tridax. Theoph. Lactucae Species. *Tourn.* div. a *Tridax Linn.* qui *Bartolina. Adanf.*

Zea. Diosc. Triticum. Tourn. div. a *Zea. Linn.* quæ *Mays. Tourn.*

Sed & *Acanthus. Recent,* non eſt *Acanthis, Acantha. Plin. Diosc. Columell.*

Apluda. Recent, erat olim *Frumenti furfur. Aul. Gell.*

Arctium. Rec. diverſum ab *Arctio Diosc.* cui ſemen *Crimino* parvo ſimile.

Byſſus. Rec. fuit *Linum* Antiquorum, & quidem præſtantior pars eiusdem. *Marchandier.*

Ciſtus. Rec. Veterum Roſae, vel *Hederae* Species. *Svid.*

Elvela. Rec. diverſa ab *Eluella. Ciceron.*

Evonymus. Rec. Non *Evonym. Theoph.* cui fructus *Seſami* folliculo ſimilis, & folia noxia Pecoribus.

Gladiolus. Rec. Erat *Ireos* Spec. *Graec.* quæ *Hyacinthus Columell. Pallad.* & *Xyphium Diosc.*

Lotus. Rec. Non eſt *Lotus Graec. Svid. Quintilian.*

Miri-

Mirica. *Rec.* diverſa à *Mirica Veterum*, quæ *Tamarix*, *Salmas*, *Svid. Serapion.*

Mellitis. *Rec.* Nomen arbitrarium: Sed cur non *Melitaena*, quae vox exſtat apud *Diosc.* et ſi *Meliſſam* intelligat, aut *Meliſſophyllon* *Latin. Apiaſtrum* aut *Citraginem?*

Oenanthe. *Rec. Graec Flos Labruſcae. Salmaſ.* ſeu *Vitis*, *Svid.* vel alia Planta foliis *Paſtinacae* & Semine *Atriplicis*. *Diosc.*

Phleum. *Rec.* Non Φλεον *Veterum*, quod *Eryophorum Linn.* Vide *Salmaſ.*

Et ſic porro de aliis multis, quæ enarrare longum nimis foret.

Nomina Generica abſque ſumma neceſſitate mutari non debere Botanici omnes uno ore fatentur. Fecit tamen hoc Cl. *Adanſon.* in his Generibus.

Helonias Linn.	*Abalon. Adanſon.*
Bulbocodium ——	*Abandion.* ——
Cinna. ——	*Abola.* ——
Myrſine. ——	*Ageria.* ——
Orontium. ——	*Amidena.* ——
Othonna. ——	*Ariſtotela.* ——
Tridax. ——	*Bartolina.* ——
Ptelea. ——	*Belluccia.* ——
Paſſerina ——	*Belvala.* ——
Lecythis. ——	*Bergenia.* ——

Afterifcus. Linn.	*Borikia.* Adanf.
Lepidium. —	*Kandis.* —
Vella. —	*Carietera.* —
Trigonella. —	*Kentia.* —
Peplis. —	*Chabrea.* —
Blaeria. —	*Kolbia.* —
Protaea. —	*Conʃcarpos.* —
Subularia. —	*Konʃana.* —
Melica. —	*Dalukon.* —
Atamantha. —	*Dela.* —
Iva. —	*Denira.* —
Gnidia. —	*Deʃʃenia.* —
Dirca. —	*Doʃia.* —
Omphalea. —	*Duchola.* —
Monnieria. —	*Ertela.* —
Axyris. —	*Eurotia.* —
Zizania. —	*Farbis.* —
Phlox. —	*Fonna.* —
Andryala. —	*Forneon.* —
Tinus. —	*Gillena.* —
Phaʃcum. —	*Green.* —
Clethra. —	*Iunia.* —
Praʃium. —	*Levina.* —
Tetragonia. —	*Ludolʃia.* —
Hypnum. —	*Luida.* —
Olyra. —	*Mapira.* —
Cecropia. —	*Ambaia.* —
Baccharis. —	*Marʃia.* —
Holoʃteum. —	*Meira.* —
Mimulus. —	*Monavia.* —
Dracontium. —	*Monʃtera.* —

Cenchrus. Linn.	*Nasia. Adans.*
Phyllis. ——	*Nobula.* ——
Horminum. ——	*Pasina.* ——
Eranthemum. ——	*Pigafetta.* ——
Glinus. ——	*Rolosa.* ——
Alphalatus. ——	*Scaligera.* ——
Pectis. ——	*Seala.* ——
Hydnum. ——	*Somium.* ——
Verbesina. ——	*Tepium.* ——
Crepis. ——	*Tolpis.* ——
Selago. ——	*Vormia.* ——
Limeum. Burman.	*Linscotia.* ——
Ortega. Loefl.	*Morina.* ——
Clutia. Boerh.	*Altora.* ——
Androsace. Tourn.	*Amadea.* ——
Combretum. Loefl.	*Aetia.* ——
Stukium. Brown.	*Athenea* ——
Arctopus. Burman.	*Apradus.* ——
Lecythis. Loefl.	*Bergena.* ——
Barbilus. Brown.	*Barola.* ——
Cæsalpina. Plum.	*Campechia.* ——
Byssus. Michel.	*Karta.* ——
Ceramianthemum. Donat.	*Ceramnion.* ——

Nomina Provincialia Generibus inposita a Cl. *Adansonio.*

Ægypt. 8.	Zeilan. 10.	Bram. 20.
Arabic. 12.	Maur. 1.	German. 2.
Malabar. 89.	Brasil. 11.	Indica 5.

Americ. 14.	Ital. 9.	Turc. 1.
Gall. 4.	Iapon. 9.	Belg. 2.
Senegall. 5.	Sinens. 2.	Madagasc. 1.
Officin. 5.	Persic. 1.	Celt. 1.
Iavan. 1.		

Alibi vero Provincialia nomina postponit illis, quae a Botanicis introducta fuerunt.

Agave. Linn. Pita. Americ.
Ananas. Tourn. *Kapa*-Tsiakka. *Malabar.*
Berleria. Plum. Colasso. Bram.
Boerhaavia. Vaillant. Talu-dama. Malab.
Bauhinia. Plum. Canschenapou. Malab.
Bisserula. Linn. Retau. Gall.
Boletus. Tourn. Morille. Gall.
Breynia, Plum. Badukka. Malab.
Coriaria. Nissol. Redoul. Gall.
Casuarina. Rumpf. Aisamara. Amboin.
Cornutia. Plum. Midi. Zeilan.
Digitalis. Tourn. Aralda. Hispan.
Douglassia. Houst. Asimena. Madagasc.
Durio. Acost. Baran. Ind.
Emblika. Rumpf. Nilika-maram. Malab.
Phantis. Linn. Potha. Zeilan.
Flagellaria. Linn. Panambu. Malabar.
Genipa. Tourn. Caniram. Malab.
Grevia. Linn. Kouradi. Malab.
Guaiava. Tourn. Pela. Malab.
Gundelia. Tourn. Hucub. Arab.
Ionsonia. Adans. Onboneri-Karib.
Lobelia. Plum. Kingheda. Zeilan.

Hugonia. Linn. *Modera-kanni. Malab.*
Daphyſa. Iacquin. *Vivaſeca. Cartagen.*

Eaque ipſemet reprobat, dum ait, — *d'ailleurs ces noms changent tous les jours dans une même langue; non abolit les anciens, on en voit naitre de nouveaux de-la la néceſſité d'établir une langue univerſelle. Praefac.* p. CXXIV. & alibi denuo — *cette confuſion des langues aura de fâcheuſes ſuites Ibid.* p. CLXXII.

Cognomina Hominum Generibus inpoſita ea ſola legitima ſunt, de quibus conſtat, Rem Herbariam Opere Botanico, aut Invento quodam, illuſtratam fuiſſe; Hinc ſpuria cenſenda nomina.

MOECENATVM *Eugenia, Cliffortia, Borbonia, Maurocenia, Fagonia, Swietenia, Phelypaea, Farneſia,* &c.

AMICORVM, aliorumque. *Bonarota, Franka, Blaſia, Buccaferrea, Laurentia Papia, Ricia, Salvinia, Tozzia, Aquartia, Strumpfia, Laugieria, Morina Aubrieta, Belluccia,* &c.

Reſtant adhuc nomina inponenda Botanophyllis non paucis, quos inter *Willichius, Turra, Ginani, Covolo, Werniſchek, Marati, Batara, Aſcanius, Gry-*

ſelini, Kaelpiri, Matani, Wilke, Wulff, Caylus, Kniphoff, Ruſſel, Hugues, Blackſton, Pomet, Lochner, Lecaan, Spon, Ioſſelin, Cauſeberg, Ionſton, Kölreuter.

Excludantur protervæ Simiolæ & petulantes Satyri.

Nomina Specifica trivialia. Dicta ſumme neceſſaria, ſanctiſſime retinenda, cum differentia ſpecifica confundi non debent, hæc enim incerta plerumque eſt & mutabilis; Ex his quædam ſunt

1. INSTRVCTIVA. V. g.

Dentaria Enneaphyllos. *Lobel.*
Orchis bifolia. *Thal.*
Lamium maculatum. *C. Bauh.*
Hypericum ſupinum. *Dodon.*
Cytiſus incanus. *Gerard.*
Plantago uniflora. *Linn.*

2. COMPARATIVA. V. g.

Cynoſorchis maior, media, minor. *C. Bauh.*
Ornithopodium perpuſillum. *Lobel.*
Polygonatum Latifolium. *Cluſ.*
Balſamum Lentiſcifolio. *Bellon.*
Alyſſum minimum. *Tourn.*
Dolichos altiſſimus. *Linn.*

3. ARBITRARIA. v. g.
Verbascum Masc. & femina. *C. Bauh.*
Orobus Pannonicus. *Clus.*
Onobrychis altera. *Dodon.*
Samolus Valerandi. *I. Bauh.*
Veronica alpina. *Linn.* nam & aliæ sunt alpinæ.
Lichen. 1. 2. 3. *Lobel.*
Fonna a. e. i. o. u.
ba. be. bi. bo. bu. *Adans.*
Porrum sativum. *Plin.*
Chenopodium Henricus. *Linn.*
Geranium Robertianum. *C. Bauh.*
Conyza Anthelmintica. *Linn.*
Carduus Benedictus. *Brunsfel.*
Gratiola Monnieria. *Iacquin.*
Millefolium stratiotes. *Cord.*
Aparine Rubia. } *Adans.*
Mollugo.
Galion Gallerion.
Galation.
Quod idem ad *Gallium* Rubioidis } *Linn.*
Molugo.
Aparine &c.

Linnaei nomina trivialia *genuina* 2982.
Omnium Specierum *Tournefortiae, Randiae, Polemonii, Roelae, Cynocarpi, Cestri, Achyranthes, Rauwollfiae, Plumeriae, Herniariae, Staphyllaeae, Bosellae, Maherniae,*

Sibbaldiae, Pontederiae, Leucoii Uvulariae, Asphodeli, Frankeniae, Trillii, Petiveriae, Chlorae, Passerinae, Bauhiniae, Trianthemae, Royenae, Phytolaccae, Mesembryanthemi (unica Specie excepta) *Ballotae, Mollucellae, Dentariae, Urenae, Glyzirhizae, Pothos, Lonchitis, Phasci.*

Linnaei nomina trivalia *comparativa* 1829.
- - - - *arbitraria* 2601.

SYNONIMA.

Ex tam stupenda copia Synonymorum, quae in Botanicorum libris passim leguntur, qualia unquam Res Herbaria sumsit incrementa? Quod ille primus invenerit, alter descripserit, quod ille hanc differentiam proposuerit, alius autem aliam, quid inde discimus? Per plures annos in amplissima Bibliotheca desudandum illi est, qui individui cuiusque definitiones omnes compillare valuerit. Laudo LINNAEVM, qui hoc non fecit. Referatur Planta ad suum Genus, proponatur ultima eius differentia & addatur brevis descriptio ac figura perfecta, & hoc sufficiet, ad hoc ut Planta a congeneribus distingui possit.

Iam quilibet fere Scriptor nescio quo gloriae ardore percitus, nova nomina Plantis inpo-

nit, nova rerum discrimina profert, ut inutili gravata pondere, corruat eo certius incepta domus.

Rem Herbariam non perficiunt Nomina, sed observationes & descriptiones accuratæ. Sufficeret itaque cognitis Speciebus addere pauca Synonyma; ex iis Authoribus desumpta, quæ certiora earundem discrimina nobis reliquerunt.

TERMINOS.

Dubia circa terminos Artis non pauca etiamnum vigent; en aliqua.

Foliola floribus interposita in *Dracocephalo* & adfinibus

Adanson folia vocat *Linnaeus. Bracteas.*

Involucrum commune florum in Palmis

Adanson. Vaginam. Linnaeus Spatham.

Involucrum unicum, vel externum germinis aut styli in Palmis Liliaceis, Orchidibus, Elaeagnis, Thymellaeis floriferis, Helleboro, Trollio, Isopyro Rhaedia, Monotropa &c.

Adanson. Calycem. Linnaeus Corollam.

Calycem communem compositarum

Adanson. Corollam. Linn. Involucrum.

Involucri germinis segmenta tria interiora *Cassytae*

Iacquin Petala. *Calycem.*

Partes eas floris, quas Nectaria vocat in *Cherleria, Helleboro, Narcisso, Linn.* *Petala* dicuntur a *Ludw. Rajo. Adanſ.*

Aſclepiadis Nectaria. *Linn.* filamenta vocat, *Adanſ.*

Cucurbitacearum fructus dicuntur Poma à *Linn. baccae* ab *Adanſ.*

Capſula vocatur *Nux* Quercina ab *Adanſ.*
Legumen Colluteae a *Tourn.*
Bacca Randiae & *Sloaneae* a *Ludw.*
-- *Pinguin. Dillen.* ab *Adanſ.*
-- *Nux* Hamemelis *Ludw.*

Fructus illi, quos *Linnaeus* apellat *Drupas*, ſunt *Baccae Adanſ.*

Semina Fragariae, Roſae, Alchymillae, Dryadis, Plumbaginis, Labiatarum, & *Roſarum.* Sect. 2. *capſulas* eſſe ait *Adanſ. Semina* vero nuda *Linnaeus* & alii.

Semina *Verbenae* & adfinium, pro fructu ſimplici, in grana 2 - 4 ſecedente habet *Adanſ.*

Linnaeus confundit idæam Pomi & Baccæ *Cucurbitaceis.*
Pomi & Drapæ in *Eugenia.*
Baccæ in *Crambe, Gronovia, Trientali* &c.
Capſulæ in *Geranio.*
Seminis in *Cerinthe.*

Sed cui haec adſcribemus niſi temporum, in quibus omnia mutantur & abolentur, iniquitati. I. Bank.

In tanta opinionum varietate, in tanta rerum incertitudine, quid ergo ſtatuendum? Claſſes Plantarum eſſe Naturales docent *Muſci*, *Liliaceae*, *Gramina*, *Umbelliferae*, *Labiatae*, *Compoſitae*; Hæc itaque quærendæ, detectis ſpecierum adfinitatibus, ſecundum leges Naturæ iudicioſe eruendas. A primo itaque germinationis momento, usque ad perfectam ſeminis maturitatem omnia obſervanda in quolibet individuo, ut ſic Poſteri materiem habeant pro ſtabili ædificio. Errabis enim, ſi dixeris radices adeo diverſas, ab Authore Naturæ incaſſum conditas, tot foliorum formas fruſtra creatas, totque facies, rebus inpreſſas nequaquam attendendas. Vidiſti calycem, petala, ſtamina, ſtylos, fructum, & ſemen, an ideo putas te omnia vidiſſe, quæ ad ſtabiliendum Genus Naturale requiruntur? Nequaquam: Quælibet pars Plantæ ſedulo examinanda; modus naſcendi, adoleſcentia, nuptiarum, geſtationis, partus, vitæ tempora probe adnotanda, ſi vis noſſe Naturam. Sed hoc opus eſt non unius hominis, non unius ævi. Hinc neceſſitas characterum artificialium pro ſtatuendis Generibus ea lege adſumptorum, ut non immiſceantur v. g. Monoicæ aut Dioicæ cum Hermaphroditis, non Monogyniæ cum Polygynis, nec Monandræ cum Polyandris. Cum ergo methodus quælibet inperfecta, & Ars de novo incipienda ſit.

Quaeritur 1. Quomodo ſtirpes ordinandæ?

Dividantur in *Tribus* denominandas a peritioribus Botanicis

Tribus in *Gentes*.
Gentes in *Familias*.
Familiae in *Cohortes*.
Cohortes in *Genera*.
Genera in *Ordines*.
Ordines in *Species*. v. g.

TRIBVS *Tournefortii*.

Plantæ monocotyledones, quibus *Folia* alterna, plerumque integerrima, baſi caulem amplexantia; *Stamina* non plura, quam *ſegmenta* aut *foliola* involucri floralis ſæpius ſpecioſi; *ſtyli* non plures, quam locula fructus; *ſtigmata* non plura, quam ſtamina; *Fructus* trilocularis.

Gens I. Lilia.

Indoles herbacea. Stamina tot, aut duplo pauciora, quam ſegmenta Involucri floralis.

Familia I. *Hypocarpia*. ſ. Fructu ſupero.

Cohors I. Staminibus liberis, ſeu cum foliolis involucri non cohærentibus.

Genus 1. *Iuncus*. Stamina 6. Stigmata 3.

Ord. 1. Capſ. loculis monoſpermis. *Iuncus*. *Tourn.*

Ord. 2. Caſp. loculis polyſpermis. *Iuncoides*. *Michel.* *Abama*. *Adanſ.*

Genus 2. *Sparganium*. Invol. foliola tot, quot ſtamina 3 - 6.
Stigmata tot, quot ſunt locula fructus monoſperma. Flores Monoici.

Genus 3. *Veratrum*. Stigmata tot, quot locula fructus.
Ord. 1. Capſ. loculis monoſpermis
Triglochin. *C. Bauh.*
Scheuchzeria *Linn.*
Ord. 2. Capſ. polyſpermis.
Veratrum *Tourn.*
Butomus *Tourn.*

Genus 4. *Vachendorfia*. Involucri foliola inæqualia. Stamina tria.
Vachendorfia. *Linn.*
Commelina. *Plum.*

Genus 5. *Tradeſcantia*. Stamina ſex. Stigma unum.
Ord. 1. Cor. monopetalis. *Aloe*. *Tourn.*
Yucca. *Dillen.*
Ord. 2. Cor. polypetalis.
Tradeſcentia. *Linn.*
Acorus. *Dioſc.*
Phalangium. *Tourn.*
Anthericum. *Theoph.*
Scilla. *Latin.*

Genus 6. *Lirium*. Invol. campanulatum, 6 - phyllum: foliolis omnibus vel alternis ſulco nectareo ad baſim.

Ord. 1. Stigmate unico. *Gloriosa. Linn.*
Erythronium. Linn.
Ord. 2. Stigmate trigono. *Lilium. Royen.*
Tulipa. Tourn.
Ord. 3. Stigmate trifido. *Fritillaria. Linn.*
Uvularia. Brunfels.

Genus 7. *Albuca.* Invol. foliola sex: interiobus tribus emarginatis. Stamina tria maiora. *Albuca. Linn.*

Genus 8. *Medeola.* Habitus siccior. Stamina sex, styli tres. Capsulae locula 1-2. disperma.
Medeola. Linn.
Dioscorea. Plum.
Smilax. Tourn.

Cohors II. Staminibus cum Involucro florali cohaerentibus.

Genus 9. *Asparagus.* Bacca; loculis 1-2-spermis.
Ord. 1. Bacca immaculata.
Ruscus. Tourn.
Asparagus. Tourn.
Dracaena. Vandel.
Ord. 2. Bacca maculata dum immatura.
Convallaria. Linn.

Genus 10. *Melanthium.* Invol. foliola sex, stigmata tria.
Melanthium. Clayt.
Helonias. Linn.

Genus 11. *Crinum.* Invol. sexfidum Stigma trifidum. *Aphyllantes. Tourn.*
Aletris. Linn.
Crinum. Linn.

Genus. 12. *Allium.* Spatha universalis. Flores umbellati. Stigma unicum Semina angulosa. Odor singularis, acris. *Allium. Hall.*

Genus 13. *Ornithogalum.* Spatha nulla, Flores spicati aut paniculati. Invol. stellatum, vel campanulatum.

Ord. 1. Filamentis basi latioribus.
Viridika. Adans.
Asphodelus. Tourn.
Ornithogalum. Linn.

Ord. 2. Filamentis tenuibus:
Hypoxis. Renealm.

Genus 14. *Hyacinthus.* Spatha communis. Invol. 6fidum. Stigma simplex
Hyacinthus. Linn.
Pontederia Linn.

Genus 15. *Bulbocodium.* Invol. foliola unguibus longis connexis. Styli. tres. *Bulbocodium. Linn.*

Familia II. *Epicarpia.* s. Fructu infero.

Cohors I. Staminibus ex Receptaculo.

Genus 16. *Agave.* Stigma trigonum.
Agave. Linn.
Hemerocallis. Theoph.

Genus 17. *Amaryllis.* Invol. folia tria.
Amaryllis. Adans.

Genus 18. *Acrokorion.* Invol. folia, aut segmenta sex. Stigma simplex.
Acrokorion. Plin.
Leucoion. Linn.
Cyanella. Royen.

Genus 19. *Alstraemeria.* Invol. foliola tria interiora basi tubulosa. Stigmata 2-3.

Genus 20. *Tamus.* Flores Dioici. Bacca disperma. *Tamus. Tourn.*

Genus 21. *Ixia.* Invol. foliola sex, non tubulosa. Stigmata tria.
Ixia. Linn.
Ferraria. Gleditsch

Cohors II. Staminibus ex Involucro.

Genus 22. *Polyanthes.* Invol. infundibuliforme; tubo incurvo. Stigma trifidum. *Polycanthes. Linn.*

Genus 23. *Burmannia.* Invol. duplex; exterius trifidum, interius triphyllum. Stigmata tria.
Burmannia. Linn.

Genus 24. *Narcissus.* Invol. duplex: externum fol. 6. internum monophyllum. *Narcissus. Tourn.*
Pancratium. Dillen.

Genus 25. *Gladiolus.* Invol. ringens, ſexfidum. Stam. 3. Stigma 4-fidum. *Gladiolus. Tourn.*

Genus 26. *Crocus.* Invol. ſegmenta ſex æqualia. Stigmata 3. Stam. 3. *Crocus. Tourn.*

Genus 27. *Colchicum.* Stam. 6. Styli tres. Capſulæ 3 inflatæ connexæ. *Colchicum. Tourn.*

Genus 28. *Iris.* Stigmata petaliformia. Stam. tria. *Iris. Linn.* *Moraea Miller.*

Genus 29. *Valſonia.* Stigmata Sex. *Valſonia. Miller.*

Cohors III. Staminibus ex Stylo.

Genus 30. *Bermundiana.* *Bermundiana. Tourn.*

GENS II. Cannæ.

Folia ampla, enervia. Invol. Styli ſimplex vel duplex, ſuperum, perſiſtens. Stamen unicum ex involucro, vel plura ex receptaculo. Origine ſtaminum, & fructu ſæpius triloculari, *Liliis* adeo adfines ſunt, ut ab iis tota Claſſe divelli non poſſint.

Familia I. Germine ſtaminifero.

Ord. 1. *Spathacae.*

Genus 31. *Muſa.* Stigma unicum. Bacca. *Muſa. Linn.*

Genus 32. *Ravenala.* Stigmata ſex. Capſula. *Ravenala. Adanſ.*

Ord. 2. *Calyculatae.*

Genus 33. *Bromelia.* Petala tria. Stamina duplo plura.

Bromelia. Linn.

Familia II. Involucro interiore ſtaminifero.

Ord. 1. Stamine unico.

Genus 34. *Alpinia.* Invol. externi ſegmenta aut foliola duplo pauciora, quam ſegmenta involucri interni. Capſula v. Bacca.

Canna. Linn.
Amomum. Linn.
Coſtus. Plin.
Alpinia. Plum.
Maranta. Plum.
Curcuma. Linn.
Kaempferia. Linn.
Thalia. Linn.

Ord. 2. Staminibus tribus.

Genus 35. *Caratas.* Bacca.

Caratas. Plum.

Ord. 3. Staminibus ſex.

Genus 36. *Pinguin.* Involucrum internum trifidum. Capſula.

Pinguin. Dillen.
Caraguata. Adanſ.

GENS III. *Satyria.*

Folia liliacea, ſcapos vaginantia ut in *Coſto.* Involucrum ſtyli unicum hexa-

phyllum, irregulare. Stamina duo ſtylo inſidentia. Antheræ nulla theca propria tecta. Fructus inferus ut in *Cannis*.

Genus 37. *Orchis*. Stylus immobilis. Antheræ pedicellatæ intra locula clauſa.

Genus 38. *Serapias*. Foveæ binæ antheras foventes.

Genus 39. *Neotia*. Stylus bilabilatus: labio ſuper antherifero; antheræ pedicellatæ.

Genus 40. *Ophrys*. Antheræ inſidentes laminæ propriæ.

Genus 41. *Epidendron*. Fructus longus, ſemina ſphærica fovens.

Epidendrum. Linn.

Sic Familiæ *Cl. Adanſonii* 8. 9. 10. in unam confluent.

Genera *Einsdem*. 101. quæ eas Familias conſtituunt, &

Linnaei 69. ad hanc Tribum pertinentia reducentur ad Gen. 41.

Sic claſſes *Fungorum, Muſcorum, Graminum, Umbellatarum, Naſturtiorum* & erunt Genera primaria dividenda in ſecundaria, hæc in ſpecies, & ſic porro.

Quaeritur 2. Quomodo Genera ſtatuenda.

Genera ſunt Naturalia, ſine quo Princi-

pio nulla salus in arte sperari potest. *Linn.* P. B. 132. Ea vero Structura, situs & proportio partium floris ac fructus inprimis demonstrant, en exempla;

1. *Rhamnus.*

Rhamnus. Tourn. Cal. dent. 4. Petala 4. v. nulla. Stam. 5. Styli 2 - 4. Baccæ locula 1 - 4. Sem. 1. in singulo loculo.
Frangula. Tourn. Cal. dent. 5. Petala 5. Stam. 5. Styl. 1. Baccæ locula 2. Sem. 1. in singulo loculo.
Alaternus. Tourn. Cal. dent. 5. Petala 5. Stam. 5. Styl. 3. Baccæ locula 3. Sem. 1. in singulo loculo.
Paliurus. Tourn. Cal. dent. 5. Petala 5. Stam. 5. Styl. 3. Baccæ loc. 3. Sem. 1. in singulo loculo.
Ziziphus. Tourn. Cal. dent. 5. Petala 5. Stam. 5. Styl. 2. Baccæ loc. 1. Sem. 1. bilocul.

Inconstans est in *Rhamno* numerus stylorum 1. *Linn.* semitrifidus *Mihi* loculorum baccæ 2 - 4. *Adans.*
Inconstans est in *Frangula* numerus loculorum — 2. *Adans.* 3. *Mihi.* Seminum 2. *Adans.* 2 - 3. *Mihi* 2. *Ludw.*
Inconst. est in *Ziziphо* numerus stylorum 1. *Ludw.* 2. *Linn.*;

Fructus ſucculentus in *Rhamno, Frangula, Alaterno, Zizypho*, ſiccus in *Paliuro*.

Conſtans in omnibus eſt:

1. Ingenium fruteſcens.
2. Flores plures ſimul.
3. Numerus ſegmentorum calycis, petalum & ſtaminum idem 4 - 5.
4. Numerus naturalis ſtigmatum & ſtaminum idem 2 - 4.
5. Locula tot, quot ſemina, niſi unum præter naturam abortiat.
6. Calyx monophyllus dentatus.
7. Petala parva, concava, (ſi adſunt) e diviſuris calycinis.
8. Stamina ex eadem origine.

Adfinitas proportione arithmetica cum *Phylica. Linn.*
harmonica cum *Icaco. Plum.*
geometrica cum *Byttneria. Loefl.*

2. *Alſine.*

Alſine. Linn. Cal. folia 5. Petala 5. Stam. 5. Styli 3. Capſ. locula 1. Valvæ 3. Semina ſubrotunda.

Arenaria. Linn. Cal. folia 5. Petala 5. Stam. 10. Styli 3. Capſ. locula 1. Valvæ 5. Semina reniformia.

Spergula. Rup. Cal. folia 5. Petala 5. Stam. 10. Styli 5. Capſ. locula 1. Valvæ 5. Semina ſubgloboſa.

Holoſteum. Dillen. Cal. folia 5. Petala 5. Stam. 3. Styli 3. Capſ. locula 1. Valvæ 3. Semina ſubrotunda.

Sagina. Linn. Cal. folia 4. Petala 4. Stam. 4. Styli 2. Capſ. locula 1. Valvæ 4. Semina ſubrotunda.

Moehringia. Linn. Cal. folia 4. Petala 4. Stam. 8. Styli 2. Capſ. locula 1. Valvæ 4. Semina ſubrotunda.

Stellaria. Linn. Cal. folia 5. Petala 5. Stam. 10. Styli 3. Capſ. locula 1. valvæ 6. Semina ſubrotunda.

Falaces notæ. Petala integra & bifida in *Alſine.*

praeſentia & deficientia in eadem ſpecie *Saginae Procumb.*

Staminum numerus diverſus in *Alſine* & *Sagina. Adanſ.*

Characteres Generis Naturalis conſtituunt:

1. Radix fibroſa, gemipara.
2. Folia oppoſita, integra.
3. Calycis foliola caduca tot, quot petala.
4. Proportio partium floris & fructus arithmetica inæqualis.
5. Styli pauciores ac petala, nec plures quam valvæ fructus.

6. Capsula unilocularis, polysperma.
7. Semina subrotunda.
8. Pecoribus gratissimum pabulum.

Adfinitas Generis proportione arithmetica æquali cum *Lechea* & *Busonia* alternante cum *Ceraftio*.

3. *Sedum.*

Numerus staminum condidit Genera *Crassulae, Sedi, Anacampseros, Gomarae, Sempervivi.*

Corolla monopetala — — *Cotyledonis.*

hexapetala — — *Vermicularis.*

Sexus genuit Genus *Rhodiolae.*

Cum vero pro charactere generico non sufficere numerum doceant. *Hall. Ludw. Boehm.* nec sexum. *Hall. Adans.*

Sic sola proportio numerica & harmoni- partium floris & fructus, squamulæ nectareæ, habitus succulentus, sunt notæ, quæ Genera hæc artificialia in unicum naturale coniungent.

Adfinitas Generis proxima cum *Penthoro. Gron.*

remotior cum *Tillaea. Michel.*

remotissima cum *Tetracera. Haust.*

4. *Gentiana.*

Cicendia. Adanſ. Cal. dent. 4. Cor. ſegm. 4. Stam. 4. Stigmat. 2.
Gentiana. Dioſc. Cal. dent. 5. Cor. ſegm. 5. Stam. 5. Stigmat. 2.
Tretorhiza. Renealm. Cal. dent. 4. Cor. ſegm. 4. Stam. 4. Stigm. 2.
Centaurium min. Tourn. fol. 5. Cor. ſeg. 5. Stam. 5. Stigmat. 2.
Daſyſtephana. Renealm. dent. 5. Cor. ſegm. 5. Stam. 5. Stigm. 2.
Ciminalis. Adanſ. dent. 5. Cor. ſegm. 5 - 10. Stam. 5. Stigm. 2.
Swertia. Linn. Cal. dent. 5. Cor. ſegm. 5 - 10. Stam. 5. Stigmat. 2.
Chlora. Renealm. fol. 8. Cor. ſegm. 8. Stam. 8. Stigmat. 4.
Sabatia. Adanſ. fol. 12. Cor. ſegm. 12. Stigm. 1 - 2.

Character. 1. Proportio Arithmetica æqualis diviſionum calycis, corollæ & ſtaminum.
Harmonica ſtaminum ad ſegmenta corollæ.
2. Stigmata tot, quot valvæ capſulæ, unilocularis, polyſpermæ.
3. Semina in duos ordines diſpoſita.
4. Indoles herbacea.

Adfinitas primi gradus cum *Chironia. Lin.*
ſecundi gradus cum *Menyanthe. Tourn.*

5. *Capparis.*

Breynia. Plum. Capparis fructu siliquoso.

Tapia. Marcgrav. Flore *Breyniae*, fructu *Capparis.*

Capparis. Tourn. Tapiae flore, sed petalis sessilibus.

Morisonia. Iacquin. fructu *Capparis*, petalis *Acteae.*

Hinc character Generis:

1. Involucrum styli duplex.
2. Stamina duplo certe plura.
3. Fructus unilocularis carnosus, fovens semina multa.

6. MESPILVS.

Crataegus. Latin. Cal. 5-fidus. Petala 5. Stamina multa calyci insidentia. Styli 1½. 2. fructus carnosus inferus.

Sorbus. Plin. Cal. 5. fid. pet. 5. stam. mult. cal. insid. Styli 3-4-5. fructus idem.

Mespilus. Linn. cal. 5. fid. pet. 5. stam. mult. cal. insid. styli 1-5. fructus idem.

Pyrus. Linn. cal 5. fid. pet. 5. stam. mult. cal. insid. styli 5. fructus idem.

Crataegus Azarolus fructu 5-locul. loculis monospermis, coniungit *Mespilum* cum *Pyro.*

Hinc character *Mespili.*

1. Indoles fructicosa aut arborea.
2. Calycina segmenta & petala quina.

3. Stamina triplo certe plura, calyci inposita.
4. Styli nunquam pauciores, quam semina.
5. Fructus carnosus, inferus.

Necessitatem Generum Naturalium demonstrant

1. *Triplaris* media inter *Morocarpum* & *Corispermum*.
Peplis tetrandra media inter *Chabream* & *Ammaniam*.
Oenothera octovalvis media inter *Chamaenerium* & *Onagram*.
Swietenia media inter *Mediam* & *Iohnsoniam*.
Gladiolus undulatus medius inter *Gladiolum* & *Ixiam*.
Sapium flor. *Hippomanes*, fructu *Iatropae*.
Lobelia Longiflora fl. *Lobeliae*, fructu Pl. *Didynamae* angiosp.
Psoralata Calyce *Ebeni*, alis *Psoraleae*.
Sesamum Adans. coniungens in unum Genus *Craniolariam*, *Martiniam* annuam, & *Sesamum Indicum*. *Linn.*
2. Genera non pauca dubiis characteribus etiamnum insignita. v. g.
Portulaca. *Tourn.* capsulam circumscissam & stylos quatuor habet; *Portulaca* vero utraque *Iacquinii* monogyna est, & Caps. trivalvi.

Achyranthes lanata Linn. hermaphrodita; *Adanf.* polygama.

Nissolia Iacquin, alium fructum gerit, ac *Nissolia Tourn.*

Celastrus capsulam fovet *Linn.* baccam *Ludw.* Stylum 1. *Linn.* trifidum *Ludw.* 1-3. *Adanf.*

Helonias trigyna. *Linn.* monogyna *Adanf.*

Columnea Plum. capsulifera *Linn.* baccifera *Ludw.*

Conocarpus Linn. apetalus, semine nudo; *Iacquin* speciem habet pentapetalam, capsula crustacea.

Ptelea tetranda, monogyna *Linn.* octandra, trigyna *Ludw.*

Limnopeuce absque calyce & corolla. *Linn. Gleditsch.* cal. bidentato *Adanf.* nullo & corolla alba *Hall.*

Lobeliae Plum. drupam attribuit *Adanf.* sed *Lobelia*, longiflora *Iacquin.* capsulam gerit bilocularem.

Laetia Loefl. petalis quinis, capsunilo-culari; sed *Laetia* apetala *Iacquin* corolla caret, & gerit fructum carnosum.

Aristolochia. Adanf. Staminibus senis, sed pentandras species habet *Iacquin.*

Trewia hermaphrodita *Linn.* Monoica *Adanf.*

Combretum Loefl. Cal. dentibus quatuor, petalis quaternis, ſtam. octo, Semine uno *Linn.* Cal. ſegmentis & petalis quinque, ſtaminibus decem, fructu capſulari *Iacquin.*

Caſſytha Drupa monoſperma *Linn.* Capſula laevi *Adanſ.*

Quaeritur 3. An Nomina trivialia neceſſaria.

Mihi non videntur; nam

1. Arbitraria nihil docent.
2. Obſcura ſupponunt alias cognitiones, quae a Tyrone peti non poſſunt.
3. Genuina continent ultimum diſcrimen ſpeciei a congeneribus, quod differentiam ſpecificam conſtituere debet, non nomen.
4. Nomina haec danda varietatibus, non ſpeciebus, quibus Creator adſignavit proprios characteres, in plerisque adhuc ignotos, ideoque eruendos, abſque vocabulis hiſce nominalibus undequaque petitis.

Character eſſentialis diſtinguens invicem *Gentianas* corollis octofidis, quas *Swertias Linnaeus* appellat, in una ſpecie conſiſtit in foliis perfoliatis.

altera ſpecie conſiſt. in foliis quaternis.
tertia — — ſtaminibus duodecim.

Si itaque nomina sint GENTIANA *perfoliata, quadrifolia, dodecandra,* tunc opus non erit differentia specifica, vel e contra, nisi idem bis dicere velis, quod superfluum sane foret.

Quaeritur 4. Quid observandum circa definitiones Specierum.

Cum finis Scientiæ Naturalis, sit agnoscere Individua; hæc vero in triplici Naturæ Regno, ac præsertim Vegetabili, numerosissima occurrant, sic, ut ad horum cognitonem facilius perveniamus, Professorum industria eo inprimis dirigenda, ut characteres Specierum sint.

1. Naturales.

Natura creata tot discrimina rerum ostendit, quot sunt harum habitus, qualitates, radices, caules, folia, inflorescentiæ, flores, fructus, semina; nec non tempora germinationis, adolescentiæ, foecundationis, partus, vitæ, v. g.

Orchis cimicem olens.

Orchis bulvis indivisis nectarii labio trifido reflexo crenato: rornu brevi, petalis conniventibus. *Linn.*

Cnicus amarissimus.

Cnicus caule diffuso, foliis sinuato-dentatis. *Linn.*

Carduus maculatus.

Carduus foliis amplexicaulibus haſtato-pinnatifidis ſpinoſis, calycibus aphyllis: ſpinis canaliculatis duplicato-ſpinoſis. *Linn.*

Poa poſt foeniſecium florens.

Poa panicula coarctata, floribus pedunculatis muticis, convoluto-ſubulatis, foliis planis. *Linn.*

Gentiana corollis fimbriatis.

Gentiana corollis quadrifidis margine ciliatis. *Linn.*

Pinus foliis apice bifidis.

Pinus foliis ſolitariis emarginatis. *Linn.*

Gnaphallium alpinum ſtellatum.

Filago caule ſimpliciſſimo, capitulo terminali bracteis hirſutiſſimis, radiato. *Linn.*

Polypodium radice dulci.

Polypodium frondibus pinnatifidis: pinnis oblongis ſubſerratis, obtuſis, radice ſquamata. *Linn.*

2. Faciles.

Nymphaea lutea. *I. Bauh.*

Nymphaea foliis cordatis integerrimis, calyce pentaphyllo maiore. *Linn.*

Sedum radice odore roſæ.

Sedum foliis ſerratis, tetrapetalum, ſexu diſtinctum. *Hall.*

Gentiana calyce quinque plicis alato.

Gentiana corollis quinquefidis, hypocrateriformibus, calycibus plicatæ carinatis. *Linn.*

Helleborus flore viridi.

Helleborus caule multifloro, foliofo, foliis digitatis. *Linn.*

Difficile quidem eſt eiusmodi characterem in qualibet ſpecie eruere, non tamen inpoſſibile, dummodo minori pertinacia præfixa foliorum ſtructuræ, infloreſcentiæ, aut aliæ notæ ſingulari inhærere, & maiori diligentia diſcrimina rerum ultima, quæcunque demum ea fuerint, perſcrutari velimus. Cumque eiusmodi characteres eſſentiales ita ſint conſtituti, ut nulla cultura, nullaque aeris efficacia inverti queant, non ſolum erunt naturales, ſed etiam mutationibus minus obnoxii, cum non tam facile detegi poſſit nova Species ſimili proprietate donata, vel ſi etiam detegatur, differentia tamen Specifica adeo prolixa nunquam erit, ut ſunt illæ, quæ in noviſſimis Botanicorum Scriptis paſſim leguntur. Sit ergo differentia ſpecifica qualiscunque, dummodo naturalis & facilis, abſint tot ambages, tot repetitiones, quæ fallaciam definitionis unice produnt, quæque diſcentibus maiores pariunt difficultates, ac illæ, quæ nobis TOVRNEFORTIVS & BAVHINI FRATRES tradiderunt.

Quaeritur 5. Quid agendum in posterum in Re Herbaria.

Meo iudicio hæc præcipue attendenda sunt.

1. Describantur accuratissime novæ species Plantarum, & si quid novi in aliis occurrit, id fideliter proferatur, ut characteres Generum certiores fiant.

Quid opus est, ob paucas Species Plantarum, Floram conscribere, aut sterilem Catalogum prælo subiicere, cuius novæ observationes paucis paginis complecti possent? Quæ utilia ac nova videntur, ea breviter proponantur, absque ullo systematis præiudicio, ut fecit *Willichius* & alii.

2. Novæ Speciei descriptioni addatur figura perfecta.

Figura bona utilissima est, & individui cognitionem reddit faciliorem præsertim in Generibus, quæ multas species complectuntur. Melius est tamen figuram nullam dare, quam malam.

3. Botanicus nimis credulus esse non debet.

Hoc Universalistæ præcipuum est vitium, qui cum ea omnia, quæ proponit, ipsemet videre & examinare non possit, aliis credere debet; ex quo fit, ut vel aliorum errores pro veris assumere, vel sententiam toties mutare coactus sit,

ſit, quoties veriora didicerit, unde tot editiones unius operis, quæ nimios ſumptus pariunt Curioſis.

4. Plantas in horto colere & vivas examinare oportet.

Hallucinantur illi, qui bonam deſcriptionem ex ſicco ſpecimine ſe tradituros arbitrantur. Si vivæ Plantæ ſuos occultant characteres, quanto magis ſiccæ? Cultura vero docet, quænam ſint illæ proprietates, quæ nulla Climatis aut ſoli diverſitate mutantur quæque ſolæ eligendæ, ut certa Generum & Specierum cognitio habeatur.

5. In terminis Botanicis ſtudendum claritati, evitanda confuſio. v. g.

Calyx. Involucrum Corollæ, Germinis, Styli, Staminum.

Corolla. Involucrum ſecundum Germinis, Styli, Staminum.

Nectarium Involucrum tertium ſtyli aut Staminum, diſtinctum a prioribus.

Capſula fructus ſiccus, dehiſcens, ſemina continens.

Nux. fructus ſiccus non dehiſcens, nucleum fovens.

Bacca. fructus ſucculentus non dehiſcens, ſemen continens.

Drupa. fructus ſucculentus non dehiſcens, nucem fovens.

Pomum fructus succulentus non dehiscens, Capsulas fovens.

Semen rudimentum novæ Plantæ flexilibus membranis 2 - 3. involutum.

Nec confundi debet.

1. *Radix* cum Bulbo.
2. *Involucrum* cum Setulis, Calyce, squamis &c.
3. *Folium* cum Bractea.
4. *Calyx* cum Corolla.
5. *Nectarium* cum Petalis.
6. *Receptaculum* cum apice Germinis.
7. *Bacca* cum Drupa.
8. *Pomum* cum Bacca.
9. *Drupa* cum Capsula.
10. *Capsula* cum Semine.
11. *Valva* cum Operculo.
12. *Semen* cum Nuce.

Inflorescentia bene observanda.

Solitaria.
Pauciflora.
Spicata.
Racemosa.
Paniculata.
Corymbosa.
Umbellata.
Capitata.

6. Inplorandus Principum favor, qui solus Historiam Naturalem perficere & emendare potest.

III.

OBSERVATIONES OECONOMICÆ.

Obſervatio I.

De Lue Epidemica Mori albæ.

Anno 1761. In Valle Auſſugii (*Valſugana*) Comitatus Tyrolenſis, ad Vicum *Maſi* ubi ſtagnantes Aquæ fluvii *Brentae*, & lacuum *Levici* & *Caldonazzii*, paludoſum & inſalubre ſolum conſtituunt, viſæ ſunt Mori quædam, in quibus unus alterve ex elatioribus ramis exſiccatus apparuit. Res hæc nullius momenti videbatur Agricolis, qui malæ exfoliationi, unde rudi tractatione rami ſæpe læduntur, hoc vitium tribuebant. Verumtamen alio anno eæ arbores omnino exſiccatæ ſunt, idemque malum ad alios etiam propagatum omnes fere eiusdem agri Moros intra quadriennium devaſtavit. Interea malum latius ſerpens, in ea Regione tantam Mororum ſtragem edidit, ut inter tot millenas, vix decima pars ſupereſſet.

Pestifera hæc Lues non huius tantum Regionis, sed etiam Perginenses, Roboretanas, Brixienses, aliorumque locorum Moros depopulata est. Morbi Symptomata hæc observata fuerunt. 1. Exsiccatio rami terminalis. 2. Dein & aliorum. 3. Denique trunci. 4. Corticis pars aliqua, vel tota eiusdem substantia ab emortuo ligno separabatur in adultis arboribus facillime, in iunioribus autem difficilius. 5. Abscissi rami tam aegrarum, quam benevalentium, plorabant humorem, hæ tamen minus, ac illæ.

Nec tamen utilitatem aliquam humoris huius effluxus, arboribus adferebant; peribant enim omnes absque ullo discrimine, imo licet siccissima aestas ariditatem summam in perniciem frugum omnium intulisset, nec ullum tunc humorem stillarunt Mori, Morbus tamen eadem sævitiæ ubique invaluit, ubique eosdem devastavit.

Notandum tamen 1. Malo huic minus obnoxias fuisse Moros, quæ in hortis circa domos & sterquilinia habitabant. 2. Annosiores, nec inoculatas facilius periisse, ut & illas quæ in declivi & aridiore solo radices egerunt.

Constantissime observatum fuit, integram seriem arborum periisse, quam primum unico morbo hoc aggressa fuit, easque pariter emortuas, quæ in eodem loco, unde emortuæ era-

dicatæ fuerunt, denuo plantatæ ſunt. Humor quoque ex abſciſſis ramis effluens, non in omnibus erat idem, in nonnullis enim viſcidus erat & niger, in aliis vero aquoſus idque ſæpius in iunioribus plantis.

In emortuis & eradicatis arboribus viſa eſt pars illa radicis, quæ maiorem cum arefacto ramulo communitatem habebat, multo magis corrupta, modo vero nigra & ſcatens viſcido humore, modo vero minime corrupta & fluido liquore turgens. Non corruptæ radices erant albæ, leviſſimæ & ſuccis ſuis adeo exhauſtæ, ut aër uno extremo inflatus ex alio tranſiret, ac contentus humor facile expelli poſſet.

Morbi huius cauſam cenſent nonnulli eſſe defectum liquidi nutrientis natum ab annua exfoliatione, præſertim circa ſolſtitium æſtivum inſtituta, quæ debitam ramulorum nutritionem remoratur. Verumtamen ſi hæc genuina mali cauſa foret, iam pridem lues hæc obſervari, & ubique abſque ullo diſcrimine apparere debuiſſet, ubi Mori prædicto modo & tempore exfoliantur, quod tamen non contigit, ut ex ante dictis clare patet.

Probabilius itaque videtur, morbum hunc a peculiari & Plantis hiſce inprimis adverſa aëris conſtitutione pendere, quæ non ſolum nutritios ſuccos depravat, ſed & peſtiferum

virus inde exhalans secum abripit, diffundit, sicque luem eodem modo propagat, ac in contagiosis Animalium affectionibus passim fieri solet.

Ut malo huic mederi possent, varia tentarunt Incolae; Stratum ex saxis & sabulo supposuerunt radicibus; tectae sunt radices optimo fimo, modo puro, modo vero cineribus aut calce viva mixto; exscissa fuit pars aliqua ligni e trunco, vel ramis maioribus; separatus est cortex a ligno; avulsae denique radices, abscissisque infectis repositae denuo in priore fovea; sed omnia haec morbo levamen nullum attulerunt.

Princeps remedium fuit truncatio ramorum infectorum, vel omnium ad truncum usque, vel etiam trunci ipsius ad medium usque. Sic plurimae arbores conservatae sunt, dum eparte residua abscissi trunci, novi rami alio anno prodierunt.

In *Diario Italico* Tom. I. p. 94. exstat fragmentum Epistolae Comitis *Ludovici* CHIZZOLA, Equitis Brixiensis, in qua de Lue hac Epidemica sequentia leguntur: *Si vede la Pianta divenire sparuta ed orrida, ingiallirsi le foglie, seccarsi i rami donde inoltrasi il male, e passato dal tronco alle radici, manca ella finalmente e perisce. — Questi Gelsi, oltre di mostrare all' aspetto d' essere intisichiti, avean*

secchi ognuno diversi rami, e sotto di essi come da un' ulcera andava gemendo un' siero tirante al color nero. Studiando il Proprietario de medesimi come rimetterli, pensò di fare presso la detta ulcera un taglio lungo quatro pollici, e largo uno. Allora le piante inferme cominciarono a tradusare da tutte la parti un' infinita di umore; e cessato un tale trasudamento si sono perfettamente rimesse.

Similem morbum in Ulmo obſervavit & deſcripſit Cl. DU HAMEL in *Phyſ. de Arbr.* 1. *Part. L. V. Ch. 3.* p. 339. huncin modum: *Une maladie plethorique d'un autre genre. — En cherchant la cause de cet accident, je m'apperçus, que l'écorce s'étoit detachée du bois. — — J'attribue la perte de ces arbres à la seve, laquelle s'étant portée en trop grande abondance entre le bois & l'écorce — — Cette maladie peut-être regardée comme un ulcere général auquel il paroit qu'on pourroit remedier en trouvant le moyen de diminuer la trop grande abondance de la seve; & c'est dans cette vue que j'ai fait à plusieurs Ormes de cette espece des incisions longitudinales qui pénetroient jusqu'au bois.*

De eodem morbo Cl. ADANSONIUS Famil. des Plantes, I. Part. p. 52. hæc habet: *Le Chancrés ou Ulceres coulans, sont ces ouvertures plus ou moins grandes, repandués ça & la*

ſur les Arbres, dont l'écorce laiſſe ſuinter de les fentes même dans les tems de ſécchereſſe la ſeve ſous la forme d'une eau rouſſe corrompue & très âcre; cette ſanie corroſive endomaje les parties voiſines, & fait que le mal ſe communike de proche en proche. — — Lorske le mal n'eſt que local, on : remedie facilement, ou en coupant la branche, ſi elle eſt petite, ou en faiſant une inciſion jusk'au vif tout autour de l'ulcére, & le recouvrant de bouze de vache ou de haillons aſſujettis avec de la paille, ou par des liens d'oſier. Lorske le eſt général & repandu dans toute la Plante, il n'i a quere de remede, ſi non peut-être la transplantation dans un terrein moins gras & moins umide, & des inciſions longitudinales faites dans l'ecorcee jusqu'au bois.

Abſciſionem ramorum in annoſis arboribus laudant etiam SCHMERSAHL. *In Hamburg. Magaz. Tom.* X. p. 57.

Obſervatio II.

De Cultura Mori albæ in Comitatus Tyrolenſis, ea parte, quæ Italiæ finitima.

In hoc Seculo *non minimum*, ut ait PLINIVS *Hiſt. Nat.* L. 15. C. 24. ſed plurimium *in hac arbore ingenia profecerunt.* Hanc licet Athenienſes, teſte PLVTARCHO in *Sympoſ.* L. 7.

C. 10. excindi prohibuerint, Veteribus tamen ob incognitum eius usum fere omnino neglectam esse novimus. MEMOIR. D'INSCRIPT. *Tom.* V. *p.* 228. nec certum est hanc illam esse, de qua in *Metamorph. L.* IV. loquitur OVIDIVS; cum antiquorum *μορον* tam de arbore *συκάμινος* quam de *βάτος* seu Rubo intelligi possit, ut docuit SALMASIVS in *Exercit.* p. 328. Quidquid sit autem, hoc sane aevo ob serici proventum, tanta copia ubique colitur, ut agros plurimas in sylvas mutaverit, cum luxui fovendo iam tellus vix sufficiat.

De cultura Mori iam scripta multa prodierunt, quae in Bibliotheca sua enumerat Ill. a MÜNCHAUSEN. ac praeterea exstant in *Diario Ital.* Tom. I. p. 188. In HAMBURG. MAGAZ. Tom. XXIV. p. 72. in BERLINER MAGAZ. T. I. p. 367. &c. In SCHWEDISCH. ABHANDL. Tom. VII. p. 19. Tom. XV. p. 286. & Tom. XVI. p. 221. in ACT. SOC. OECON. BERN. A. 1764. praecipue vero in Operibus Cl. DU HAMEL. Non ergo dicta repetere, sed unice ea adducere visum est, quae circa culturam huius arboris, praedictis in locis inprimis observantur.

Morus alba propagatur taleis (Ital. *Barbate*), & semine. Taleae locantur in fossa bipedalis fere profunditatis, & operiuntur optimo fimo, ac terra pingui. Extremitates ramulorum e terra eductae sursum elevantur,

& ita excrescunt in arbusculas, quæ a minoribus prodeuntibus ramulis sedulo purgandæ, ne eorum inpediant incrementum. Eliguntur hic Mori fructu nigro, qui & citius validiores agunt radices, ac intra unum vel duos annos tam crassos ramos efferunt, ut non solum insitionem ferre, sed & in alium locum transferri queant. Hoc fit in temperato & calidiore solo, non vero in umbroso & frigidiore in quo Morus nigra folia serius educit, eaque duriora & a Bombycum larvis minus expetita; nisi hoc vitium insitione corrigatur.

Obsolevit vero methodus ista, & Morus jam ubique seritur, maturis fructibus hunc in finem collectis, sabulo mixtis, & Martio aut Aprili Mense hortensi fimo conditæ, & solis radiis magis expositæ terræ commissis. Natæ Plantulæ non omnes, sed robustiores tantum, debilioribus eradicatis relinquntur, evulsisque interea interiacentibus herbis, digitis aut cultro purgantur sæpe a ramulis, qui e latere pullualut. His debitam staturam adptis insitio celebratur, quo tempore quædam prope radicem, aliæ in medio caulis, aliæ vero superius, nempe ad ramos truncari solent, cum non omnes unum insitionis locum exigant. Peracta insitione, elapso uno aliove anno, in alium locum transferuntur, diutius enim quam par in natali solo relicta Plan-

ta eam ſtaturam & formam nunquam acquirit, ut illa, quæ tempeſtive patriam humum deſeruit.

Mori latiore & corylaceo, ut aiunt, folio locabantur olim in declivibus, ſaxoſisque locis, quas nunc ſummo cum foenore curatorum fertilior terra tegit, quæ enim prius quingentos aut ſexcentos foliorum centenarios largiebatur, culta nunc in ſolo pingui, duplo maiorem eorum copiam ſuppeditat. Cum Arbuſcula ex horto in agrum transferenda eſt, excavatur fovea autumnali tempore, iuxta telluris ingenium, plus minus profunda. Communis tamen foveæ amplitudo illa cenſetur, cuius profunditas duos pedes, latitudo vero quinos aut ſenos habet. Foveæ fundus tegitur rudiore fimo, cui inponitur Mori recens evulſa radix, quæ dein undique tegitur humo fimo mixta. Plantatio hæc alio demum anno Martio aut Aprili Menſe peragitur, in iis locis inprimis, quæ frigidiori vento minus expoſita ſunt.

Elapſis duobus aut tribus annis nimium luxuriantes ramulos reſecat ſapiens Agricola,

cum vero debitam ſtaturam adepta Planta eſt, opus hoc ſingulis octo aut decem annis renovatur, ſic enim & citius excreſcunt, & copioſiſſima optimaque folia producunt.

In aridiore terra poſita Morus, præſertim latifolia, cum adolevit, folia ſenſim pauciora & minora, contra vero maiorem fructuum quantitatem largitur. In montanis frigidisque locis vix intra annos triginta debitam ſtaturam attingit, etſi folia proferat præſtantiora, quæ minores ecquidem, ſed copioſiore, & nobiliore filo textos folliculos ſubminiſtrant. Non ergo calidior tantum, aut vitibus ornata terra, ſed & frigidi montes Morum alere poſſunt.

Obſervatio III.

vid. Tabula.

Flore-

	calce mixta.
Gr. 41.	Humoſo-calcaria modice argilloſa.
ℨ. 1. gr. 28.	Humoſo-argilloſa, tenacior.
——	Humoſo-argillacea et calcaria.
Gr. 4.	Humus cum pauca calce.
ℨ. 1. gr. 10.	Humoſo-argilloſa.
Gr. 27.	Argilloſo-humoſa.
ℨ. 1.	Humoſa-calcaria.
Gr. 27.	Humoſo-ſabuloſa et algilloſa.
Gr. 48.	Humus calce et pauca argilla mixta.
Gr. 40.	Humus ſabuloſa et argillacea.
Gr. 30.	Paraſiticum Quercus, Pini, Fagi.
Gr. 48.	Humoſo-calcaria et argilloſa.

Obſerv. III.

TABVLA

Oſtendens vſum Oeconomicum, Phyſicum, Chymicum, Lignorum quorumdam indigenorum, ex tempore gemmationis, foliationis, floreſcentiae, fructificationis et Analyſi Chymica.

Obſervationes inſtitutae Verno tempore Ao. 1767.

	Arbores.	*Gemmatio.*	*Foliatio.*	*Floreſcentia.*	*Fructificatio.*	*Aqua.*	*Oleum.*	*Cinis ex Ligno.*	*Cinis ex Carbone.*	*Carbo.*	*Sal ex Carbone in igne aperto.*	*Sal ex Carbone in igne clauſo.*	*Laccae color.*	*Quantitas.*	*Terrae conditio optima.*
1.	*Acer* campeſtre.	April. 3.	May. 10.	April. 10.	Sept. 15.	Ex ℥vi ligni ℥ 3½. ʒ. 1. gr. 40.	ʒ. 3. gr. 10.	ʒ. 2.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 2.	Gr. 2.	Roſeus.	ʒ. 1. gr. 28.	Humoſo-ſabuloſa poroſa.
2.	*Berberis* racemoſa.	April. 10.	May. 10.	May. 23.	Sept. 22.	℥. 3½. ʒ. 3. ℈. 2.	ʒ. 4. ℈. 1.	ʒ. 1½.	ʒ. 1.	℥. 1. ʒ. 1.	Nullum.	Gr. 5.	Albidus, ſed Aqua per filtrum tranſiens flava.	ʒ 1. gr. 20.	Humoſo-calcaria cum exigua parte Argillae.
3.	*Cornus* maſcula.	April. 25.	May. 6.	April. 3.	Sept. 11.	℥. 1½. ʒ. 1. ℈. 2.	ʒ. 2. ℈. 1.	ʒ. 1½.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 10.	Gr. 9.	Fuſcus.	ʒ. 1. gr. 8.	Humoſo-calcaria leuis.
4.	*Cornus* ſanguinalis.	April. 29.	May. 9.	May. 25.	Sept. 27.	℥. 3½. ʒ. 1.	ʒ. 7.	ʒ. 1. gr. 24.	ʒ. 1. gr. 16.	℥. 1. ʒ. 3.	Gr. 12.	Gr. 8.	Albidus.	Gr. 21.	Humoſo-calcaria compactior.
5.	*Coryllus* avellana.	April. 10.	April. 30.	Mart. 22.	Sept. 22.	℥. 4½. ʒ. 1.	ʒ. 3.	ʒ. 1½.	ʒ. 1½.	℥. 1. ʒ. 2.	Gr. 9.	Gr. 9.	Pallide terreus.	Gr. 38.	Humoſo-calcaria et argilloſa.
6.	*Crataegus* Oxyacantha.	April. 16.	May. 10.	May. 18.	Sept. 16.	℥. 3½. ʒ. 1. gr. 55.	ʒ. 3. gr. 5.	ʒ. 1½.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 3.	Nullum.	Nigricans.	Gr. 59.	Humoſo-calcaria.
7.	*Evonymus* Vulg.	April. 15.	May. 16.	Jun. 2.	Sept. 21.	℥. 4½. ʒ. 1.	ʒ. 3.	ʒ. 4.	ʒ. 2.	℥. 1.	Gr. 9.	Gr. 9.	Albus.	ʒ. 1. gr. 10.	Humoſo-calcaria levior.
8.	*Fraxinus* apetala.	May. 5.	May. 18.	May. 30.	Sept. 25.	℥. 3½. ʒ. 1. gr. 40.	ʒ. 3. ℈. 1.	ʒ. ½.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 8.	Gr. 6.	Pallide perlatus aqua per filtrum tranſiens carulea.	Gr. 38.	Humoſo-argilloſa cum pauca calce.
9.	*Juniperus* com.	May. 18.	Jun. 8.	Jun. 15.	Intra biennium.	Ex ℥. 3. Ligni ℥. 1. ʒ. 3. gr. 10.	ʒ. 2.	ʒ. 1.	ʒ. ½.	ʒ. 2.	Gr. 1.	Gr. 1.	Albus.	Gr. 27.	Humoſo-argilloſa et calcaria.
10.	*Pinus* Abies.	April. 10.	May. 15.	Jun. 30.	Sept. 10.	℥. 3½. ʒ. 1. ℈. 2.	ʒ. 2. ℈. 1.	ʒ. 1.	ʒ. 1. gr. 15.	℥. 1. ʒ. 3.	Gr. 4.	Gr. 2.	Rubens.	Gr. 31.	Humoſo-calcaria ſpongioſa.
11.	*Pinus* Larix.	April. 10.	May. 1.	May. 20.	Septemb. 9.	℥. 3½. ʒ. 2. ℈. 1.	ʒ. 2. ℈. 1. gr. 4.	ʒ. 1.	ʒ. 1. gr. 7.	℥. 1½. ʒ. 2.	Gr. 2.	Gr. 2.	Fuſco-ruber.	ʒ. 1.	Humus multa argilla et calce mixta.
12.	*Pinus* Picea.	May. 28.	Jun. 16.	Jun. 26.	Sept. 30.	℥. 3. ʒ. 3. gr. 10.	ʒ. 4. gr. 40.	ʒ. 1.	ʒ. ½.	℥. 1½.	Gr. 5.	Nullum.	Fuſco-violaceus.	Gr. 40.	Humus pauca argilla et calce mixta.
13.	*Pinus* ſylveſtris.	April. 30.	May. 21.	May. 30.	Sept. 27.	℥ 3½. ʒ. 1. ℈. 2.	ʒ 2. ℈. 2	ʒ. 1.	ʒ. 1.	℥. 1.	Gr. 9.	Gr. 8.	Rubellus.	Gr. 41.	Humoſo-calcaria modice argilloſa.
14.	*Populus* tremula.	April. 3.	May. 10.	May. 24.	Jun. 21.	℥. 3½. ʒ. 2. gr. 20.	ʒ. 3. ℈. 2.	ʒ. 1½.	ʒ. 1.	℥. 1. ʒ. 2.	Gr. 7.	Gr. 3.	Pallide-ruber.	ʒ. 1. gr. 28.	Humoſo-argilloſa, tenacior.
15.	*Prunus* Ceraſus.	April. 15.	May. 14.	April. 22.	Jun. 20.	℥ 3. ʒ. 3. gr. 20.	℥. 1. ʒ. 1. gr. 40.	ʒ. 1.	ʒ. 2.	℥. 1½.	Gr. 3.	Gr. 3.	——	——	Humoſo-argillacea et calcaria.
16.	*Prunus* domeſtic.	April. 11.	April. 24.	May. 1.	Auguſt. 28.	℥. 3. ʒ. 3. gr. 35.	ʒ. 3. gr. 25	℥. 1½.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 5.	Gr. 4.	Caffeatus.	Gr. 4.	Humus cum pauca calce.
17.	*Pyrus* Pomum.	April. 10.	April. 28.	May. 12.	Auguſt. 30.	℥. 3. ʒ. 2.	℥. 3½.	ʒ. 1. gr. 50.	ʒ. 1½.	℥. 1. ʒ. 2.	ʒ. 1.	Gr. 30.	Fuſco-ruber.	ʒ. 1. gr. 10.	Humoſo-argilloſa.
18.	*Quercus* Robur.	May. 10.	Jun. 4.	Jun. 12.	Sept. 30.	℥. 3½. ʒ. 1. gr. 40.	ʒ. 3. ℈. 1.	ʒ. 1.	ʒ. 1.	℥. 1. ʒ. 2.	Gr. 4.	Gr. 4.	Albus.	Gr. 27.	Argilloſo-humoſa.
19.	*Roſa* Canina.	April. 15.	May. 8.	Jun. 13.	Sept. 12.	℥. 4. ʒ. 1. gr. 20. corrolina.	ʒ. 2. ℈. 2.	ʒ. 1.	ʒ. 1.	℥. ½. ʒ. 2.	Gr. 5.	Gr. 5.	Fuſco-ruber.	ʒ. 1.	Humoſa-calcaria.
20.	*Salix* purpurea.	April. 6.	May. 12.	Mart. 20.	May 18.	℥. 2. ʒ. 1. gr. 56.	ʒ. 2. gr. 34.	ʒ. 1.	ʒ. 1.	℥. 1. ʒ 2.	Gr. 3.	Gr. 2.	Albus.	Gr. 27.	Humoſo-ſabuloſa et algilloſa.
21.	*Sambucus* nigra.	April. 1.	April. 22.	May. 10.	Jul. 15.	℥. 1½. ʒ. 1. ℈. 2.	ʒ. 2. ℈. 1.	ʒ 1½.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 5.	Gr. 4.	Pallide ruber.	Gr. 48.	Humus calce et pauca argilla mixta.
22.	*Tilia* Europaea.	April. 10.	May. 15.	Jun. 30.	Auguſt. 30.	℥. 3½. ʒ. 1	ʒ. 3.	ʒ. 1.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 4.	Gr. 3.	Roſeus.	Gr. 40.	Humus ſabuloſa et argillacea.
23.	*Viſcum* album.	May. 20.	Jun. 12.	Jun. 22.	Octob. 25.	Ex. ℥. 3. lgni ℥. 1½.	ʒ. 2 gr. 12.	℈. 2.	ʒ. ½.	ʒ. 6.	Gr. 3.	Gr. 2.	Albus.	Gr. 30.	Paraſiticum Quercus, Pini, Fagi.
24.	*Vitis* Labruſca.	April. 10.	May. 10.	May. 20.	Sept. 26.	℥. 4 gr. 50.	ʒ. 2. gr. 10.	ʒ. 1.	ʒ. 1.	℥. 1½.	Gr. 8.	Gr. 7.	Pallide ruber	Gr. 48.	Humoſo-calcaria et argilloſa.

Florescentia Plantarum climatis indolem prodit; *Tilia* enim circa *Cornial Carnioliae* floret quarta Iunii, circa *Parisios* nona eiusdem Mensis, in *Regno Sveciae* non ante caniculam, ergo aestas in *Austriaco Litterali* tribus fere Mensibus longior est, quam *Upsaliae*.

Observatio temporis, quod inter nuptias Plantarum, harumque partium intercedit summam in Oeconomicis adfert utilitatem, inde enim maturitas fructuum indubie innotescit.

Lignum quo maiorem fovet aquae copiam fovet eo foco culinari minus aptum est.

Cinis fertilitatem terrae promovet, hinc utilis cognitio earum Plantarum, quae maiorem eius copiam largiuntur.

Ex copia Salis alkalini e quolibet individuo prius educta, innotescit eius aptitudo ad praeparationem cinerum clavellatorum.

Multum interest nosse ea ligna, quae maiorem aut minorem carbonum copiam largiuntur.

Laccae color demonstrat naturam principii inflammabilis intra Plantas.

Necessaria in Oeconomicis est cognitio Soli, in quo individuum quodlibet felicius vegetat & uberiores fructus suppeditat.

Obſervatio V.

De Propagatione Sylvarum.

Sylvæ propagantur 1) Serendo novas arbores, 2) Eos tantum ignes carbonibus, aut lignis alendo, qui aliis combuſtibilibus utiliter ſuſtentari non poſſunt; 3) Evitando ea omnia, quæ regularem Sylvi culturam impediunt. De his breviter acturus, non dogmata ex libris exſcribam, ſed ea unice dicam, quæ propria me docuit experientia, & quæ ſalus Patriæ poſtulat.

Seminatio duplex, naturalis & artificialis. Prima præſtantior, utilior, nunquam negligenda, matura enim ſemina idoneæ terræ committit, multiplicat arbores ſumma facilitate, nihilque ab humana petit induſtria, niſi ut germina eiiciat inutilia, aut male diffuſa prudenter diſponat. Non ergo arboribus terra omnino nudanda quæ nova caret ſobole, non, cæſarum ruina, mactanda progenies, nec occidenda animalia, quæ diſcerptis ſtrobilis, diſſeminant Pinos.

Artificialis Sylvarum propagatio exigit ſemen maturum, ſerendum in loco idoneo debito modo ac tempore. *Pinus foliis ſolitariis ſubulatis mucronatis, laevibus bifariam verſis.* LINN. *Syſt. Nat.* p. 633. quæ *Picea* MATTHIOL. p. 102. Semina maiora & hye-

me decidua producit, quæ ideo ante diem D. *Martini* legenda, abſciſſis in arbore ſtrobilis, qui in calido loco, abſcedentibus ſquamis, ſemina emittunt alio vere ſerenda una cum adnatis tunicis, vel etiam abſque hiſce, poſtquam ligneis levibusque piſtillis ſubiecta & hordei ad inſtar ab iisdem membranis ſeparata fuerunt. *Pinus foliis ſolitariis emarginatis* LINN. l. c. p. 632. ſeu *Abies femina.* I. BAUH. *Hiſt. I. P. 2.* p. 231. quæ PINVS *foliis ſolitariis, planis, pectinatis, emarginatis.* HALL. *Helv.* 1657. ſtrobilos hyeme clauſos habet, colligendos ideo a die D. *Martini* usque ad æquinoctium vernum, quo elapſo abſcedentes ſquamæ latentia ſemina effundunt.

Drupæ quercinæ maiores, ponderoſiores, & ad fuſcum colorem accedentes colliguntur ſub finem æſtatis, aut initio autumni, & ſtratum ſupra ſtratum in arena ſicca repoſitæ hyeme ſervantur. Verno tempore alterius anni, poſtquam ſolum aratro aut roſtro fractum fuit, drupa una poſt aliam, pedali fere diſtantia ſulco inponitur & terra tegitur, inſtrata dein calce, fuligine, vel fimo equino, ne fructus a muribus extrahi aut lædi poſſint. Quidam ſolent vere eius anni, quo Drupæ leguntur, arare terram, in ea ſerere avenam, autumno hunc agrum denuo aratro revolvere, alio vero anno Aprili menſe ſerere glandes. Vidi etiam, qui terram, ſi ſabuloſa nimis & arida fuerat, ante-

quam Drupas exciperet, aqua humectabant, aut easdem prius infundebant in aqua per horas aliquot; quæ methodus vel ideo laudanda, cum certo constet, eos fructus non antea educere suas cotyledones, ac radix valida, ramosa, ad pedalem fere longitudinem intra terram perpendiculariter sese dimiserit, & cum a vigore huius radicis pendeat felix vegetatio novæ Plantæ, interest omnino, ut terræ nimia soliditas non solum repetita aratione, sed & insperfa aqua omni modo corrigatur, ut radix eam facile penetrare & libere augeri possit.

Cum Semina Pini serenda, locus autumno arandus, hyeme in hoc statu relinquendus, dein alio anno, Aprili aut Maio M. instituenda seminatio est. Absoluto hoc opere semina musco tegenda, & locus sæpe muniendus, ne plantæ ab animalibus conteri & lædi queant.

Abies (*Weisse Tanne*) amant magis humida loca, in quibus etiam Picea (*Rothe Tanne*) facile crescit, sed cum nimiam humidi copiam attrahit, unde lignum inde corrumpitur & cariem contrahit, sic serenda potius in solo minus humido, humoso, fertili.

Situm quod attinet, hic sane attendendus est, cum nemora non in omni loco eadem capiant incrementa; observavi enim 1) Ligna magis durabilia in iis sylvis, quæ solis ortum respiciunt,

&

& quæ planitiem occupant minime paludosam; 2) Sabulosum solum dare Lignum minus tenax, argillosum vero ponderosius & longioris ævi, 3. Septemtrionalia latera ac bases montium elatiores præstantioresque arbores alere, ac superiora eorundem loca.

Alter nemora propagandi modus consistit in evitanda consumptione lignorum, ubi alia corpora inflammabilia eundem præstant effectum. Montes nostros copioso carbone fossili, nostrasque paludes uberrima optimaque turfa Natura ditavit, quid ergo nos retinet, quin pro ustione calcis & laterum, pro evaporatione lixiviorum salinorum, & pro focis culinariis ac domesticis, subterraneis hisce Sylvis utamur?

Præter hæc immensam arborum copiam quotannis devastant Fornaces domesticæ male constructæ. Lignea Tuguria, Ædificia, scandulis tecta, Foci culinares, Tegumenta domorum trabium inutili gravata pondere, Fodinæ ferrariæ, Artificum officinæ, unde ligna combustibilia quotannis rariora ac pretiosiora dolent ubique cives.

Denique regularem Sylvi culturam in Provinciis nostris inpediunt inprimis Doliarii, Scandularii (Schindelmacher), Pastores, Picis collectores, Rusticorum arbitria, & terebratio Betulæ ac

Aceris. Ingens copia doliorum vaſorumque ligneorum paratur in Ducatu *Carnioliae*, quorum maxima pars partim *Tergeſtum*, partim vero *Goriziam*, indeque ulterius quotannis transferri ſolet. Commercium hoc omnino laudandum eſt, quoties ligna ad hunc finem neceſſaria ceduntur in ſylva *Birnbaum*, circa *Loitſch*, *Raiffnitz*, *Zirknitz* & *Gottſchee*, ubi nemora vaſtiſſima occurrunt, quæ nullam aliam incolis adferunt utilitatem & commoda latronibus latibula præbent, ſummo viatorum & commercii noſtri damno. Cum vero non ſolum in *Carniolia* media, ſed etiam ſuperiore eiusmodi vaſa parentur, ubi Sylvæ rariores ad publicos uſus reſervari deberent, optandum ſane foret, ut Dominia tantam Doliariorum copiam minime tolerarent, qui & præſtantiores arbores eligunt & ſæpe plures lædunt ac deſtruunt, antequam ſuis operibus aptam invenerint.

Idem dicendum de illis qui ſcandulas in ſylvis conficiunt non procul ab oppidis, urbibus & fodinis; non ſolum enim nemora deprobabilem in modum devaſtant, ſed & domicilia incendiis & reparationibus magis exponunt, idque eo certius, quo minor fuerit longitudo eiusmodi ſcandularum, quæ maiorem clavorum lignorumque copiam requirit. Utinam Principum ſumma po-

testas pessimam hanc ædificandi consuetudinem penitus abrogaret, inviolabili lege lata, ut Domus rurales ac solitatiæ stramine, aggregatæ vero in oppidis & urbibus Schisto, aut lateribus obtegantur, obstrictis interea scandulariis, ut non alias ac tripedales in iis sylvis conficiant, quæ nullis aliis usibus apta a Directoribus iudicata fuerunt.

Pastorum securis nemoribus inprimis infensa est, ut & eorum pecora, quæ nascentes plantulas conterunt, ac una cum gemmis omnino devastant. Nec minus illi, qui picem colligunt sylvarum obstant incrementis, dum cortici aut ligno lethalia sæpe vulnera infligunt. Rusticorum arbitria huc etiam referenda, qui tam in propriis, quam communibus sylvis quolibet anni tempore & absque ullo lignorum discrimine, quæ sibi placent, aut obvia quæque secant, destruunt, devastant, præsertim si in fundo alieno, nec proprio, sedem suam fixerint.

Quod verna terebratio Betulæ & Aceris Arboribus noceat, nullum est dubium; Plurima enim vasa in cortice, ligno, medula inde læduntur, succi nutritii stagnantes & aëri ex dilaceratis utriculis extravasato mixti alienam indolem contrahunt, unde inpedita vegetatio corruptio & mors denique sequitur.

Observatio V.

De Agricultura Carnioliæ.

In *Carniolia Superiore* cerealia hyemalia ante arationem, circa *Labacum* autem peracta demum aratione, feruntur. Aratrum conflat vomere & cultro; vomer pondus habet quatuor librarum, culter vero trium. Aratio & herpicatio unico equo inflituitur, & ea quidem ita, ut campus non æqualiter, fed in fpatia convexa, determinatæ latitudinis, undulatim dividatur. Areas hafce Incolæ vocant *Piffang*, quæ in *Carniolia* fuperiore conftant fulcis quatuor, circa *Labacum* vero tribus. Areæ hæ hunc in modum parantur: Arator fulcat terram in loco a 1 3 4 2 b & revolvit in loco 1. dein pergit ad locum 2. & terram vertit aratro verfus *b* inde a *2* ad *3*, denique a *3* ad *4*. In agro, cuius longitudo erat centum paffuum fexpedalium, latitudo vero decem, vidi intra horæ minutum fulcum unum cum dimidio abfolutum, intra horam decem areas exftructas, intra trihorium autem totum agrum aratam, herpicatam fatamque. Poftquam Rufticus difperfit femina fupra dictas areas, feorfim alia denuo fpargit in valleculis intermediis. In hoc agro fati funt modii (*Möhring*) tres tritici, cum pingue ac fertile

ſolum eſſet, alibi vero ubi terra minus foecunda eſt modius unicus cum dimidio in tali ſpatio ſeri ſolet. Modius Tritici in hac Regione quadraginta ſex librarum pondus rariſſime excedit.

In *Carniolia media* primo anno ſeritur Fagopyrum in agro prius ſtercorato; ſecundo anno Triticum vel Hordeum abſque fimo; tertio Avena ſine fimo, quarto Milium pariter abſque fimo, vel Hordeum inſtituta prius Stercoratione, quinto Trifolium una cum Avena, quod per biennium in agro relinquitur; Septimo anno ſeritur Milium ſine fimo; octavo vero denuo Fagopyrum, dein Triticum, ut ante dictum. Hoc ordine mutato vix quidquam terra profert; cum enim pauperie preſſi Agricolæ tot Animalia emere & alere nequeant, quot ad annuam aut biennem agrorum ſtercorationem eſſent neceſſaria, ita eas fruges ſerere coacti ſunt, quæ vel minus exhauriunt terram, vel radicibus ſuis marceſcentibus inſerviunt loco fimi. Sic etiam in Anglia poſt Trifolium ſeritur Triticum abſque prævia ſtercoratione, cum radix Trifolii eundem, ac fimus quilibet, præſtet effectum.

In *Lacu Zirchnizenſi,* colligitur Scirpus lacuſtris adhuc recens, & datur Equis loco trifolii. Fagopyrum in hac Regione copioſe coli.

tur ingenti rei Apiariæ emolumento, indeque Rustici panes & polentam *Stertz* dictam conficiunt. Serantur etiam passim circa S. *Martinum* & alibi. Drupæ Quercinæ, ob defectum staminis, quem in finem etiam *Pteridis Aquilinae* foliis plurimi utuntur.

Ut res agraria in hac Provincia promoveatur; necesse est 1) ut Fruges non exponantur in agris cohærcitæ cancellis illis, quos *Arpfen* Incolæ vocant, in quibus semina ab Avibus, muribus, ventis, pluviis, ac latrociniis libere destrui & labefactari possunt. 2) Ut Paludes, quæ fertilem terram alunt, exsiccentur, colanturque; 3) Ut servetur debita proportio inter prata, nemora & arva. 4) Ut possint Agricolæ fruges suas liberrime, quocumque pretio & ubicunque demum divendere. 5) Ut introducatur Usus Margarum, quibus Regio ubique dives est. 6) Ut liberum sit subditis servitutes suas animalibus aut pecunia præstare, tunc præsertim, cum agros arare, serere, & fructus terræ colligere oportet. 7) Ut Rusticorum filii ab arena litteraria omnimodo arceantur. 8) Ut Curatores animarum in Historia naturali etiam versati, ruralem oeconomiam Agricolas doceant. 9) Ut indies increscens circumvagantium, otiosarum & mendicorum numerus minuatur, ne larvata hæc Insecta immeritas fruges devastent, & nihil agendo laboriosis Agricolis longe feliciora

ſint. 10) Ut etiam Societates noſtræ Oeconomicæ ſua Acta Litteraria Typhis committant.

Obſervatio VI.

De Paſcuis communibus.

Quæſitum fuit olim, & nunc etiam, an Paſcua communia toleranda, vel dividenda inter Colonos, quibus ius competit animalia ſua ad ea loca mittendi. Non eſſe toleranda & diviſionem inſtituendam plerique arbitrantur. Ego vero, quid hac deſuper ſentiam, paucis exponam.

Paſcua hæc eum in finem ſtabilita ſunt, ut pauperiores Agricolæ, animalia ſtercorandis colendis agris neceſſaria facilius alere & educare poſſint. Iam vero loca hæc dividantur; vix centeſima pars fundi obtinget pauperi, quæ neceſſarium ſuis Bobus pabulum dare non poterit. Aiunt quidem cultura opus eſſe & induſtria; ſed quomodo colet agrum Ruſticus pauperie preſſus? quo alimento ſuſtentabit animalia eousque, donec ſata ſemina in plantas excreverint? quo fimo terram condet? qua certitudine pecoribus ſuis neceſſarium pabulum quotannis promittet?

Ucrania, Tranſylvania, Hungaria, Croatia, Styria, Carinthia, Tyrolis, aliæque Pro-

vinciæ, tam numerosos Boves, Equos & Sues, solis fere communibus pascuis enutriunt.

His ipsis debet *Hispania* & *Italia* tam felicem ovium culturam.

Qui temperatam habitant Regionem pascua sua hyeme concedunt illis, qui montana & frigida loca degunt, & hi vicissim animalia excipiunt æstate e Regione temperata. Dividantur iam pascua, peribit subito tam utilis Harmonia cum irreparabili damno ruralis Oeconomiæ.

Pascua hæc sunt loca paludosa, derelicta ac sterilia, cum in dies crescens hominum numerus fertiliorem terram in prata, campos, hortosque mutaverit. Quid iam boni a cultura eiusmodi terrarum expectandum est? Nonne qui agros sinunt sordescere, qui inaratam per annos tellurem relinquunt, qui proximum rivulum non derivant in prata, sabulosam planitiem, sterilem paludem, & aquæ inperviam argillam mutabunt in humum fertilem, ac laborum summa tenacitate vitia Naturæ corrigent?

Vivæ Plantæ longe uberius & præstantius alimentum animalibus suppeditant, quam siccæ & ferro mactatæ. Bos recentibus alpium plantis per Mensem enutritus longe fortior &

pinguior evadit, ac per trimeſtre optimo foeno in ſtalla ſaturatus.

Unicus homo cuſtodit gregem in paſcuis, quam plures iidemque expertiſſimi enutrire debent in ſtallis. Verumtamen, ubinam ſervos adeo expertos, adeoque fidos inveniet Ruſticus? unde media ad educendos hoſce homines?

Nonne facilius eſt vitulum ſenſim alere, quam bovem emere pro agri cultura, eumque toto fere anno empto foeno nutrire?

Anſerum gratiſſimus cibus ſunt teneræ plantulæ & molle gramen, quod vicina paſcua proferunt.

Ex his patet paſcua communia non adeo eſſe contemnenda, ut quidam putant. Non ubique terrarum id licet agere, quod licuit Anglis aut Batavis. Res agraria non quorundam ſed omnium hominum commoda promovere debet, nec ulla regula ſine exceptione eſt. Præſtaret ſane, me iudice, iuxta Naturam cuique Animalium generi proprium & iuxta anni tempus paſcua communia eligere, quam abolere; nihil enim eſt tam noxium, quod debito modo a tempore adhibitum aliquam non adferat utilitatem.

Observatio VII.

De vario Robore Abietini Ligni.

Vigesima prima Martii tres arbores eadem die excisæ ad me delatæ sunt, nullo vitio nodisque deturpatæ.

Primae diameter erat Ped. $1\frac{1}{2}$.
Secundae — — 1.
Tertiae — — $\frac{1}{2}$.

E basi cuiusque iuxta longitudinem fibrarum lignearum, tres partes cautissime separavi, & quidem unam in superficie, aliam e media substantiæ ligneæ, alteram vero prope medulam, seu centrum arboris.

Portionis singulæ longitudo erat Unc. 3.
latitudo - - $\frac{1}{2}$.
Crassities - - $\frac{1}{4}$.

Hisce in medio adpendi pondus, & auxi eousque, donec frangeretur; Sic observavi Arboris *primae* Portionem 1. fractam a Pondere ℔. 30. Unc. 4. Dr. 1.
Port. 2. fractam a pondere ℔. 51. Unc. 3. Dr. 2.
Port 3. fractam a pondere ℔. 37. Unc. 1. Dr. 5.
— *Secundae* Port. 1. fract. a pondere ℔. 38. Dr. 6.
Port. 2. fract. a pondere ℔. 47. Unc. 14. Dr. 7.
Port. 3. fractam a pondere ℔. 56. Unc. 1. Dr. 1.

Arboris *Tertiae* Port. 1. fractam a pondere ℔. 37. Dr. 5.
Port. 2. fractam a pondere ℔. 54. Unc. 1. Dr. 2.
Port 3. fractam a pondere ℔ 38. Unc. 1. Dr. 2.

Portionum dictarum pondera hæc erant

Arboris *Primae*	port. 1. ponderab.	Dr. 2.	gr. 31.
	port. 2. pond.	Dr. 2.	gr. 30.
	port. 3. pond.	Dr. 2.	gr. 20.
— *Secundae*	port. 1. pond.	Dr. 1.	gr. 46.
	port. 2. pond.	Dr. 2.	gr. 18.
	port. 3. pond.	Dr. 2.	gr. 20.
— *Tertiae*	port. 1. pond.	Dr. 2.	gr. 1.
	port. 2. pond.	Dr. 2.	gr. 20.
	port. 3. pond.	Dr. 2.	gr. 10.

Post dies quatuor erat pondus

Arboris *Primae*	portio 1. pond.	Dr. 2.	gr. 1.
	portio 2.	Dr. 2.	gr. 1.
	portio 3.	Dr. 2.	
Secundae	port. 1.	Dr. 1.	gr. 39.
	port. 2.	Dr. 2.	gr. 30.
	port. 3.	Dr. 2.	gr. 7.
Tertiae	port. 1.	Dr. 1.	gr. 44.
	port. 2.	Dr. 2.	gr. 15.
	port. 3.	Dr. 2.	gr. 1.

Ex his patet *Primo*. Lignum prope corticem debilibus esse ac in medio, & prope medulam eiusque fibras medulæ proximas fortiores esse illis, quæ in circumferentia eiusdem collocatæ sunt.

Secundo. Id ipſum eo fortius eſſe, quo annoſius & e contra.

Tertio. Iunioris ligni fibras ſuperficiales de ſuo pondere plus in dato tempore amiſiſſe, quam medias, & has denuo plus quam vicinas medulæ.

Unde facilis reſponſio ad hæc quæſita; Cur Lignum adoleſcens humidius lævius? Cur ligneæ res in tectis & domibus quædam citius, & quædam ſerius putreſcant? Cur Arbores modo in hoc, modo vero in alio loco cariem contrahant? Quo anni tempore ligna pro ædificiis & fodinis cædi debeant? An præſtet trabes minores in tectis ædium (*Spörhölzer*) ex integra arbore, vel ex maiore in partes ſerra diviſa parare? An excorticatio lignum durabilius reddat vel non? Quænam arbores & trabes facilius cariem contrahant?

Obſervatio VIII.

Miſcellanea.

1. Quomodo Cerealia a peſtifera illa corruptione, quam Veteres Eryſinem, Uſtilaginem ac Rubiginem, Recentiores vero Carbonem, appellant, certa ac facili methodo defendi poſſint, repetitis experimentis in *Styriae Ducatu*, nuper innotuit. Triticum quod nullo Carbone infectum ac craſſiores maioresque ſpicas eduxit, relinqui-

tur in agro per octo aut decem dies, postquam aliud in adiacentibus campis falce sectum ac domum delatum fuit. Octiduo hoc elapso & hoc Triticum colligitur, seorsim conservatur, & in peculiari loco eiusdem semina e glumis consueto modo excutiuntur. Semen hoc bis lavatur putrido humore sterquilinii, cui pars aliqua additur calcis vivæ. Balneo hoc absoluto exsiccatur in umbra, & conservatur in saccis eousque, donec in agro seri debeat; sic nullus carbo ex maturis hisce & ab omni contagioso polline lotione depuratis seminibus, unquam productus fuit.

2. Trunci in Sylvis relicti præstantiores dant carbones ac Arbores recens excisæ. Ne ergo pereant inutiliter, subiecto pulvere pyrio, aliisque artificiis, eos evellere quidam conati sunt, non bono cum successu. Antiqua methodus hic cæteris præstat, quæ abscissis maioribus radicibus, reliquas elevat & extrahit ope vectis & cunei.

3. Radix VERBASCI nigri in *Carniolia* est princeps remedium ad inflammationem pulmonum in Bobus, quam nonnulli etiam pulvere florum Nymphææ albæ feliciter sanant. Eadem radice pulverisata & farina mixta saginantur in Styria Galli castrati.

4. Usum radicis VALERIANAE *Phu*, in Epilepsia, & LICHONIS *Islandici* in Phtysi incipiente, iterum commendo; vires enim hascet medicas dictarum stirpium, infinitæ fere

obſerrationes in noſtris terris denuo confirmarunt.

5. Vitis in *Agro Vippacenſi Ducatus Carnioliae* hunc in modum colitur & propagatur.

1) Novembri Menſe plenilunii tempore ab annoſis vitibus abſcinduntur virgæ bipedalis longitudinis, ea tamen cautela, ne immodica ramorum amputatio arbori noceat, ac præterea attendendo, ut e maturo ligno deſumptæ ſint, quod inde cognoſcitur, cum calidior præceſſerit autumnus, qui lignum indurat, fuſcum aut ſubrubrum efficit, nec ſinit, ut Cortex ab eodem tam facile ſecedat.

2. Virgæ hæ in faſciculos colligatæ terra ſterili & ſicca ita teguntur, ut ad ſemipedalem profunditatem ſub ea lateant. Eodem anni tempore colligitur ceſpes, aggeritur in cumulum, & aeri expoſitus tota hyeme relinquitur. Collecto ceſpite excavatur foſſa pro plantatione virgarum, quæ in plenilunio Menſis Aprilis ubique inſtituitur.

3. Plantationis tempore fundus & latera foſſæ ceſpite teguntur ad craſſitiem trium digitorum transverſorum, dein virgæ in eadem horizontali ſitu locantur, ita tamen uno apice ſurſum flexæ, ut cum reliqua foſſæ cavitas ceſpite ac terra penitus inpleta fuit, ad ſemipedalem longitudinem ultra ſuperficiem terræ promineant.

4. Sic repositi surculi per triennium intacti manent, dein superfluis mutilati ramis eodem modo coluntur, ut vites adultæ.

5. Dein putatio instituitur, quo in opere probe attendendum, ne rami relicti plerique aut iusto iuniores aut nimis adulti sint; illi enim parum fructificant, hi vero robustos ramulos pro alio anno non educunt.

6. Dein terra, ad profunditatem quatuor digitorum transversorum aufertur a trunco, abscinduntur inde natæ radiculæ, & alienæ eradicantur Plantæ, quæ debitam vitis nutritionem impediunt.

7. Pedatio absolvitur palis modo longioribus & tenuioribus, modo vero brevioribus crassioribusque. His transversum adligantur Vites, nunc recta protensæ, nunc vero in arcum inflexæ. In humilioribus planisque locis pluribus palis, in collibus autem unico, una vitis firmatur, ne in steriliore solo nimia capiat incrementa.

IV. Fungi quidam rariores in Hungaria nunc detecti.

Vt Historiæ Naturali liberiorem operam darem, ut calamitoso Physicatui valedicerem, ac novis inventis hanc Scientiam locupletarem, *Hungariae* Regnum adii, certa spe fretus, posse me in hoc amplissimo, novoque campo plurima ante hac ignota detegere & Erudito Orbi communicare. Observationes, quas hactenus institui, ac instituere postea licebit, in ANNIS MEIS evulgabo. Interea vero descriptiones & icones nonnullas, rariorum quorundam Fungorum, qui circa *Schemnizium* priore anno reperti sunt, hic tradere volui, cum horum plerique a nemine Botanicorum, quantum scio, hucusque descripti fuerunt, aut delineati.

VALSA ADANS. *Famil. Plant.* p. 9.
LICHEN AGARICVS MICHEL. *Gen. Plant.* p. 103. *Tab.* 55.

TAB. I. *fig.* 1.

VALSA *Coralloides.*

Diagn. Fruticulus coriaceus, planus, divisus in ramos inaequales acuminatos.

Inveni in ramis & foliis Abietum.

Eiusmodi fruticuli Lichenem coralloidem referentes, densum cespitem faciunt, basi nigricantes aut fusci, superne vero ramisque albicantibus. Ramificationes sunt multæ, sensim attanuatæ, varie divisæ. Ad basim stipitum quorundam

dam atomi nonnulli pollinis atri visuntur; capsularum vero vestigia aliqua hactenus nondum visa sunt. Siccitas Plantæ faciem non mutat; idem manet color; eademque expansio, soli rami modice contrahuntur, quæ in humido cespite molles & magis expansæ sunt. Habitus *Usneis* ad finis, sed scutorum aut tuberculorum floralium vestigia hic nulla prorsus. A *Lichenibus coralloideis* separat absentia squamularum, corii flexilitas & nihil tale, quod cum fructificationibus horum Lichenum aliquam habent similitudinem.

TREMELLA. LINN. *Gen. Pl.* 1067.

TAB. I. *fig.* 2.

TREMELLA *Saxatilis.*

DIAGN. *Rotundata, sessilis, compressa, flavo polline adspersa.*

In Saxis reperta 21. Augusti.

Corporis gelatinoso-fibrosi diameter uncialis, color albicans, substantia durior ac in aliis *Tremellis*. Post uberiores pluvias occurrit solitaria, lapidibus insidens.

Coniungit NOSTOCH MICHEL. cum LICHENIBVS *gelatinosis* LINN.

AGARICVS LINN. *Gen. Plant.* 1074.

GLEDITSCH. *Syst. Pl.* 1215.

TAB. I. *fig.* 3.

AGARICVS *Pubescens.*

DIAGN. *Pileus campaniformis, albus, striatus, pulverulentus, apice villosulus.*

Inter *Muscos.*

Solitarius, totus albus; pileo tamen obscuriore, apice pallide rufescente. Intra biduum biuncialem longitudinem acquirit, tertia vero aut quarta die moritur, pileo magis explanato & lamellis fuscis aridisque.

Non confundendus cum AGARICO *albo gracili; pileo campanulato, striato, farinoso.* HALL. *Helv.* 2347. cui vertex pilei inberbis.

AGARICVS *Decipiens.*

DIAGN. *Lactescens: lacte insipido, pauco, lamellas inter & carnem; lamellis ac stipite pallide rufescentibus.*

August. M. prodit in *Sylvis Schemnizienfibus.*

Pileus cervinus, planiusculus; margine inflexo ut in aliis lactescentibus; diametro unciali. Lamellae congestae, decurrentes. Stipes solitarius, longus, nudus, plenus, convergens, durus.

Lactis exigua copia & locus facile separaret fungum ab Ordine lactescentium ac alteri adiungeret non naturali.

AGARICVS *Pannonicus.*

DIAGN. *Pileus rubro-flavus, non verrucosus, nec striatus. Lamellae albae. Stipes anulatus, pileo concolor.*

Initio Septembris ad me delatus.

Pilei diameter quatuor digitorum transversorum, superficies non viscosa. Stipes cinctus anulo magno, albo; margine rubello.

AGARICVS *Murinus.*

DIAGN. *Pileus convexus, murinus, non striatus. Lamellae cum Stipite flavescentes. Stipes nudus, brevis.*

Septemb. M, occurrit.

Diameter pilei quatuor aut quinque digisos transversos habet. Stipitis craffities pollicaris, apex rubore suffusus. Idem anulo & volva caret.

AGARICVS *Crenulatus.*

DIAGN. *Pileus plicatus: plicis crenulatis, viscidus; centro depresso. Lamellae una cum nudo & brevi stipite flavae.*

In Sylvis nostris non frequens.

Pileus ochroleucus, convexus; diametro quinque digitorum transversorum. Caro pauca & alba. Stipes solitarius semper.

AGARICVS *Æthiops.*

DIAGN. *Pileus niger, planus, rugosus. Lamellae albae. Stipes brevis, albo-niger.*

Ibidem autumnalis.

Diameter pilei uncialis. Stipes solitarius, plenus, nudus.

TAB. I. *fig.* 4.

AGARICVS *Miia.*

DIAGN. *Horizontalis, albus, superne hirsutulus.*

In *Quercu*.
Parasiticus, dimidiatus, ellipticus, perennis, plerumque solitarius. Figura eadem fere ut in testa MIIAE pictoriæ.

BOLETVS. LINN. *Gen. Plant.* 1075.

A. *Terrestres, annui.*

BOLETI *Bovini* Varietas tota fusca; carne alba immutabili; pileis binis connatis, unico stipiti inpositis; Circa *Schemnizium* reperta initio autumni.

TAB. I. *fig.* 5.

BOLETVS *Strobilaceus*.

DIAGN. *Nigricans; pileo squamoso, ad instar strobili Pini sylvestris.*

Circa *Schemnizium* sæpe vidi.
Pileus convexus, fusco-niger; valleculis inter squamas sæpe albicantibus. Caro alba, crassitie quatuor & quinque linearum. Poruli crassitie, carnis, angulati. Stipes solitarius, pileo concolor, longus, nudus, solidus, plenus, apice pallidior, crassitie digiti auricularis.

B. *Parasitici, perennes.*

BOLETVS *Asbestinus*.

DIAGN. *Caro rufa, digitos transversos (3 - 4) crassa, facta fibris intricatis.*

Inveni ad radicem *Pruni* domest.
Statura B. *Igniarii*, ac maior etiam. Poruli carne obscuriores, vix semiunciam longi.

BOLETVS *Sutorius.*

DIAGN. *Totus albus, glaber; porulis tenuissimis.*

Habitat in *Betula.*

Diameter semipedalis, & maior. Superficies pulvinata.

AGARICVM *album, spongiosum,* &c. MICHEL. *Gen. Pl.* p. 121. huic proximum.

BOLETVS *Mucidus.*

DIAGN. *Totus flavescens, glaber, polline albo, mucori formi adspersus.*

Vidi ad radicem. P. *Abietis.*

Subsessilis; margine modo lobato, modo subintegro. Poruli inaequales, ampliusculi, cespitose provenit.

ELVELA. GLEDITSCH. *Method. Fung. Gen.* III.

TAB. I. *fig. 6.*

ELVELA *Fimetaria.*

DIAGN. *Cinerea, aggregata, fimo innascens.*

Habitat in pascuis *Hungar.* infer. passim, in fimo Bovillo.

Iunior lentiformis, plana, rotundata; adulta Pisi magnitudine, sed concava, corio tenui constans, e cuius superficie efflorescunt punctula nigra, copiosa.

TAB. I. *fig.* 7.

ELVELA *Lichenoides.*

DIAGN. *Exigua, alba, glabra, convexa.*

In ligno putrido reperta.

TAB. I. *Fig.* 8.

ELVELA *Fungiformis.*

DIAGN. *Albida, petiolata, exigua.*

In putridis lignis.

Diameter capitula linea minor eſt.

TAB. I. *Fig* 9.

ELVELA *Cyathyformis.*

DIAGN. *Flava, ſeſſilis, ſubtus albida & hirſuta.*

In ligno.

Diameter Fungi 4-5. lineas habet.

An varietas FVNGOIDIS MICHELII. *Tab.* 86. *Fig.* 17.

CLAVARIA. LINN. *Gen. Plant.* 1081.

TAB. I. *Fig.* 10.

CLAVARIA *Brachyorrhiza.*

DIAGN. *Simplex, aggregata, flava, longè radicata.*

Circa *Windſchacht* in Sylvis.

Quædam clavæ bifidæ ſunt. Color aurantius. Radices invicem quaſi connatæ, teretes ſimplices, flaveſcentes.

CLAVARIAE *Coralloidis* varietas craſſiſſimo ſtipite, extremisque ramulis breviſſimis ac rubellis.

In Sylvis noſtris.

MARTELLA ADANS. *Fam. Plant. II.* p. 5.

MARTELLA *Echinus.*

DIAGN. *Craſſus, divergens ſtipes terminatur aculeis longis, rectis, fiſtuloſis.*

Circa *Schemnizium.*

Habitus & ſtatura omnino eadem ac AGARICI *eſculenti, albi, Clavae effigie, aculeis longis, innoxiis muniti.* MICHEL *Gen. Plant.* p. 122. *Tab.* 64. *Fig.* 1. Sed in noſtro color eſt flavus, & aculei non pleni, quos in charactere MARTELLAE poſuit Cl. ADANSONIVS, ſed omnino cavi ac fiſtuloſi.

MVCOR. LINN. *Gen. Plant.* 1083.

TAB. I. *Fig.* 11.

MVCOR *Lycoperdoides.*

DIAGN. *Gregarius, ſeſſilis, fugax, oblongus, fuſcus.*

In corticibus Arborum.

Conſtat capitulis exiguis, lucidis, capillitium flavum effundentibus.

TAB. I. *Fig.* 12.

MVCOR *Cupreſſiformis.*

DIAGN. *Corpuſcula lineas* (3-6.) *longa, breviſſime petiolata, in denſam ſylvam congeſta, erecta.*

In cortice *Pruni. Domeſt.* repertus quinta Septemb.

Tunc fabrica Fungi ea erat, quam delineavi, nec ullam capituli aut clavæ for-

mam observare licuit. Fuit nempe quodlibet corpus lamina attenuata, simplicissima, facta filis albidis, tenuissimis, in reticuli speciem dispositis & adfixis tam margini, quam axi mediæ, quæ in petiolum producebatur. Filis hisce adhærebant corpuscula fusca.

LYCOPERDON. LINN. *Gen. Plant.* 1082.

LYCOPERDON *Carpoboloides*.

DIAGN. *Fungus ruber, exiguus, fovens vesiculam albam.*

In putrido ligno.

Pollinem non nucleum explodit ut *Carpobolus*. Fungilli eiusmodi plures simul crescunt, linea vix crassiores.

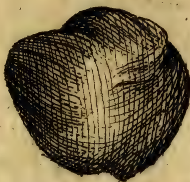
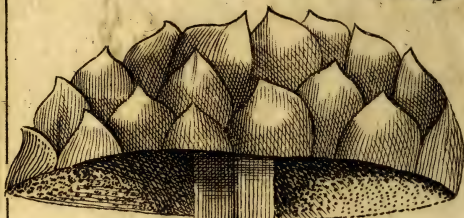

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

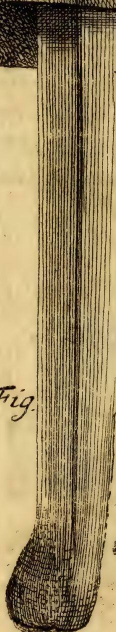
Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

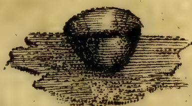

Fig. 10.

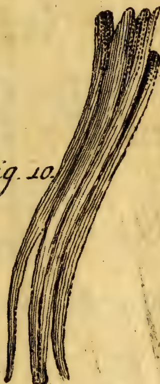
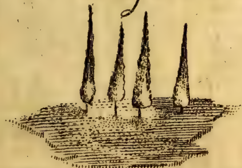
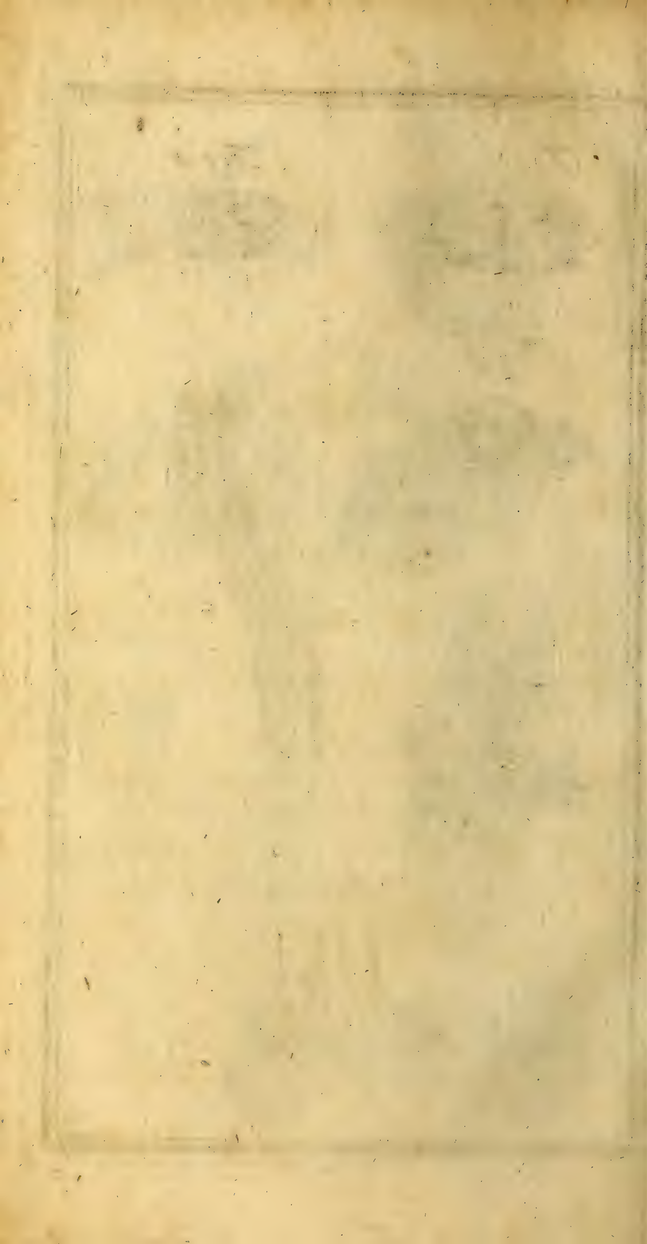

Fig. 11.

Fig. 12.

IOANN. ANT. SCOPOLI,

S. C. R. et Apost. Majestatis in Montanisticis et Monetariis Consiliarii, Supremi Hungariæ inferioris Camergrafiatus Officii Assessoris, Mineralogiæ Professoris, Cæs. Reg. Agrariæ Societatis Styriæ, Carnioliæ, Goriziæ et Gradiscæ, Oeconomicæ Bernensis, et Apiariæ Lusatiæ super. Socii,

ANNVS V. HISTORICO-NATVRALIS.

I. *Emendationes et Additamenta ad* ANN. I. II. III. IV.
II. *Tentamen Mineralogicum* I. *De Minera Argenti alba.*
III. *Tentamen Mineralogicum* II. *De Sulphure.*
IV. *Tentamen Mineralogicum* III. *De Pseudogalena, Auripigmento, aliisque.*
V. *Observationes Zoologicae.*

LIPSIÆ,
SVMTIB. CHRIST. GOTTLOB HILSCHERI,
MDCCLXXII.

DOCTISSIMO VIRO

D. D.

FRID. CHR. GVNTHERO,

ARCHIATRO COBURGENSI

HISTORIÆ NATVRALIS CVLTORI

EGREGIO

ANNVM HVNC QVINTVM

HISTORICO - NATVRALEM

D. D.

IOANNES SCOPOLI.

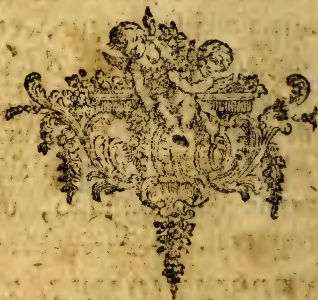
PRÆFATIO.

S Mineralogica inprimis hic Annus exhibet, ut et alii inposterum, cum excurrere Munus, quo fungor, non concedat. Tentamina tria Mineralogica dedit ANNUS V. nunc tria alia ſequuntur, et quidem tertius de *MINERA ARGENTI ALBA*, quartus de *SULPHURE*, quintus de Pſeudogalena et Auripigmento, cui addidi Obſervationes aliquas mineralogicas ingenue omnino, ut eas inſtitui, propoſitas.

OBSERVATIONES ZOOLOGICÆ dant novos Animalium quorundam characteres, ſpecies Inſectorum aliquas hucusque ignotas, et novum Vermis Genus, quod *Globum* dixi. Otio deſtitutus

tutus novarum rerum Icones parare non potui, quas alio loco spero me traditurum.

Nunc in Aula subterranea degens potissimum, Opusculis hisce fundamenta dedi: 1) De *structura Montium metalliferorum Schemnizensium*; 2) De *Pyritis Hungarici Analysi et usu*; 3) De *Mineris Cupri*; 4) De *Crystalographia Schemnizensi*, quæ in Annis meis prodibunt, si Deus valetudinem vitamque dederit.

Emmen-

Emendationes et Additamenta

Ad

ANN. HIST. NAT. I. II. III. IV.

ANNUS I.

1.

Falconum ſpecies legitimæ difficillime eruuntur. Variant ſexu, aetate, patria, et cerae color naturalis in cadaveribus aboletur. Hinc in his errarunt Ornithologi fere omnes, proponendo ſaepe eandem Avem ſub alio nomine. *FALCO Chryſaetos* a me deſcriptus non major Gallo gallinaceo, corpore fuſco magis quam ferrugineo, nec cauda nigra baſi cinereo-undulata, ſed ſubtus ſaltem

femper alba; apice fufco. *CHRYSAETOS* ALDROVANDI, caudam gerit fufcam LINN. nigram bafi cinereo-undulatam. *FALCO Offifraga* BRUNNICH. quoad defcriptionem praefertim caudae, idem cum noftro eft, et tamen ab Ill. LINN. diftinguitur a *Chryfaetos*. Avem hanc in Hungaria vivam vidi, obfcurioris coloris, plumisque femoralibus ruffefcentibus, quae fufcae erant in Carniolica. An noftra Varietas F. *canadenfis*, feu *fulvi* LINN? definitio certe convenit.

2. *FALCO Melanaetus* quoad defcriptionem et iconem JONSTONI fed abfque ftriis flavis LINN. Qui ex Bohemia ad me venit, paulo major priore eft, roftro cornei coloris, regione inter et oculos fubnuda, toto corpore pallide fufco-rufefcente, et maculis obfcurioribus confertis, oblongis variegato. Plumis femoralibus fufco-rufis immaculatis; Alis nigricantibus, remigum rachi alba; Cauda alba, bafi fufcefcente. Pedibus plumis femitectis.

3. *FALCO Islandus*. BRUNNICH. fub *Num.* 9. defcriptus et Vindobona ad me miffus, mediæ ftaturæ eft, fuperne fufcus, plumarum margine albo, fubtus albus, collo immaculato; pectore maculis oblongis, abdominalibus vero cruralibusque cordatis.

Cauda

Cauda fuſca, faſciis plurimis albidis, modo alternis, modo et oppoſitis variegata. Alæ fuſcæ, remigum latere interiore albidis maculis nebulato.

4. *FALCO Pannonicus* in Hungaria frequens, Statura Corvi majoris. Cera digitique flavi. Caput album undique plumarum medio loco fuſco colore tincto. Palatum cærulescens, Irides corneo-glauci coloris. Dorſum et tectrices alarum fuſcæ, uno latere albæ, aliqua tinctura rufi coloris inquinatæ. Remiges primariæ nigricantes verſus apicem, baſi vero albæ. Rectrices albæ verſus apicem faſciis tribus nigricantibus: extima majore. Plumæ crurales albæ faſciis fuſcis. Tibiæ omnino plumis tectæ. Ungues nigri. An hic *FALCO cera flava capite corporeque caſtaneo pennarum rachi nigra; rectricibus fuſcis nigris: apicibus albis.* KRAMER *Elench.* p. 327. n. 6? deſcriptio certe aliquomodo convenit.

5. *FALCO* — Statura Columbæ. Cera pedesque flavi. Caput fuſcum. Gula albida. Colum, Pectus, Abdomen, femora rufa; fuſcis oblongis et crebris maculis longitudinalibus, Dorſum, alæ, caudaque fuſcæ; plumarum apicibus rufis. Rectrices maculis cinereis obſoletis faſciatæ. In *Hungaria* circa *Schemnitzium* occiſus.

6. *FALCO Nisus* LINN. juxta iconem JONSTONI maculis pectoralibus et abdominalibus transversis fuscis, et fasciis caudæ quatuor pariter fuscis.

7. *FALCO Tinnunculus* LINN. *Mas* Capite cinerascente; lineis nigricantibus. Alæ et dorsum maculis parvis, nigris. Cauda cinerea; interiore rectricum latere nigris maculis fasciato. *Femina* Capite rufescente; maculis dorsalibus et alaribus majoribus crebrioribusque. Cauda rufa, utroque latere nigro fasciata. Pectus et Abdomen majoribus maculis fuscis variegatum. Sic etiam pinxit JONSTONUS.

8. *PSITTACUS Domicella* LINN. Statura paulo major T. *Coturnice*. Totus ruber; pileo fusco-violaceo; rostro flavescente, Pectore pariter flavicante. Alæ luteo-virides; humeris cæruleis; Femoribus cæruleis, caudæ apice fusco-rubente. Vixit in Aula Sereniss. *Principis* a SWARZENBERG, unde ad me venit.

9. *CORACIAS Garrula* LINN. In *Hungaria* non rara. Statura huic Corvi glandarii. Cærulea plus minus, præsertim ad basim alarum et caudæ. Dorsum rufescens, nec rubrum. Remiges versus apicem nigricantes. Rectrices duæ mediæ fuscæ,

10. *EM-*

10. *EMBERIZA Hortulana* LINN. incaute ommiſſa, et in calidiore *Carniolia* non rara, palpebrarum margine albo, gula flaveſcente, linea nigricante a baſi mandibulæ inferioris utrinque deorſum et parallele cum ſocia decurrente notata; abdomine femoribusque pallide rufis; Pectore pariter rufeſcente et maculis fuſcis variegato. Vertex capitis et nucha fuſco-ac pallide flaveſcens, dorſum rufeſcens, et fuſco-maculatum. Remiges fuſcæ, margine externi, lateris rufeſcente, apice pallidiore. Rectrices mediæ quatuor maxima parte albæ, alibi fuſcæ. Cantus fere ut *EMBERIZÆ Citrinellae*. Altili et obeſæ delectatur nobile palatum.

11. Mores et veſtitus Paſſerum inprimis nuptiarum tempore multum differunt ab autumnali; hinc *SYLVIA Oenanthe* æſtro rapta in aere canit, itinerans vero non item.

12. *HIRUNDO Apus* LINN. proprium Genus conſtituit, ut patet ex ejus moribus, ſtructura roſtri pedumque, nidificatione ſingulari. *Schemnitzii* A. 1771. viſus 15. Maii, repente diſparuit 26. Julii.

ANNUS

ANNUS II.

It. *Gorizienſe*, p. 8. 9. *GORDIUS gregarius ruber* pingitur et deſcribitur a *Schaefſero. Abhandl. von Inſecten I. Band* p. 307. Tab. III. fig. 1. ſub titulo: *Beſondere Art kleiner Waſſeraale.*

P. 19. *Argilla* dicitur terra alia primigenia, de qua tamen nunc dubito, et ab aliis terris cum BVFFONIO, LVDWIGIO et LINNÆO natam eſſe cenſeo. Aridam ab aquis genitam vocant ſacræ litteræ, ac conſentiunt omnes Eruditi. Verum tamen terra aquæ propria ſilicea eſt, nec calcaria aut argilloſa, eam ipſam fovent cineres vegetantium. Hinc terra primigenia potius ſilicea; *Conf. PRÆLECTIONES MEAS CHYMICAS.*

Petrificata Litophyta, nec alia in montibus circa *Cormons* occurrentia, demonſtrant hos olim fuiſſe Maris fundum, ſeu nidos vermium et coralliorum. Hinc telluris incrementum ex receſſu maris, hinc montes quoque Pelagii, hinc teſtæ Vermium hinc inde obviæ non omnes diluvianæ.

It. Tyrolenſe. COLUBER ſcutis abdominalibus CCXXV et ſquamarum caudalium paribus LXXVIII. eſt *NATRIX* longiſſima. *Synopſ. Reptil.* CXLV. p. 74.

CO-

COLVBER scutis abdomin. CLXXVII. *et squamarum caudalium paribus* LXVIII. est *VIPERA* Illirica *Ejusd. Synops.* CCXX. p. 101. hinc distinctus a C. *Bero* LINN. *Syst. N.* I. p. 377. n. 183.

P. 52. *POTENTILLA Tyrolensis* omnino est *Potentilla Persiciflore* BOCCONII, sed foliis perpetuo ternis, nec quinis.

Cupri Minerae, p. 78. 79. in montibus calcariis hinc Venae Metallicae non omnes creatae.

ZEA Maiis absque operoso Regionum nostrarum apparatu felicissime crescit in *Paraguay*, ubi praecipuum et fere unicum Incolarum cibum constituit. Huic infensae ibidem Simiae, Psittaci, aliaque animalia, hinc diu noctuque custodienda. Vidi in hac Planta flores terminales omnes hermaphroditos, sed in spicis lateralibus perpetuo feminei sunt.

ANNVS III.

Dixi Minerae auriferae Nagyayensi inesse aurum possibile, nunc vero non tale sed larvatum apppello. *Conf. Ann. V. Dissert. de Schemat. Metall.* et *PRAELECTIONES NOSTRAS MINERALOGICAS.* Mirum sane et inconstans ejus ingenium; modo enim emittit in igne fumum album, copiosum, arsenicalem, modo nul-

nullum fovet Plumbum, modo vero ex eodem polline, dat uno eodemque tempore ex una proba Aurum, ex alia vero Argentum. Specimen quo chemicum examen institui constabat Quarzo, copiosas Mineræ hujusce lamellas fovens. Verum tamen hæc non solum huic Lapidi, sed etiam Spatho albo aut rubello inhærent, imo et eodem crystallisato non raro obductæ se produnt. Occurrunt etiam Specimina, quæ lamellas hasce minime nitentes, sed nigro quodam cortice, tanquam fuligine tectas habent. Nec rara hic etiam Pseudogalena flavescentis coloris, constans lamellis exiguis, durissimo, eoque partim argilloso, partim vero guarzoso lapidi inhærentibus. In exiguis fissuris et cavitatibus Venæ hujusce metallicæ nidulatur sæpe Spathum subrubens, opacum, constituens tubercula conglomerata factaque lamellis parvis fere hemisphæricis. Lamellæ hæ in nonnullis locis diversimode intortæ videntur, quo situ, modo sinus labyrinthiformes, modo cochleis similes spiras, modo vero subrotunda et inania corpuscula constituunt.

ANNVS IV.

QVÆSTIO 3. p. 108. omitti debuisset, cum Nomina Trivialia necessaria sint. Optandum foret equidem, ut Botanici instructiva nomi-

nomina, non vero arbitraria Plantis imponerent, cum vero id hucusque non ubique licuerit, sic spuria adsumenda, donec genuina innotuerint.

Tabula p. 124. exhibet quantitatem Carbonis, quod lignum quodlibet post se reliquit. Sed nova denuo cum lignis, ex quibus pro usu Fodinarum carbones parari solent, institui experimenta, quae alio loco proponam.

TENTAMEN MINERALOGICVM IV.

DE MINERA ARGENTI ALBA.

Germ. *Weisgüldenerz.*

§. 1.

Minera haec in Fodinis Cremnizensibus Hungariae minime rara, ante annum copiosius eruta fuit ex *Annaschacht* inhaerens Quarzo albido, et subopaco, quod venis metallicis ibidem adeo proprium est, ut Minerae Cremnizenses a Schemnizensibus, aliisque primo intuitu ex eo facile dignosci possint. Quarzum hoc frequentes cavernulas et cavitates habet, in quibus nidulantur Crystalli quar-

quarzosæ exiguæ in tubercula coadunatæ, nec non singularis quædam Spathi varietas, facta lamellis imbricatis, nitentibus, albidis et opacis. In spatiis hisce vacuis latet quandoque Minera argenti alba crystallisata: crystallis figuræ irregularis, sæpius tamen polyedræ et apice obtusæ. In eadem Mineram hanc fovente fissura erat argilla alba, prædictis Lapidibus, nempe Quarzo et Spatho mixta, cum translucentibus hinc inde particulis Pyritis flavi ac Mineræ dictæ.

§. 2.

Nunquam occurrit in massulis majoribus, ut non raro solet Minera Argenti vitrea ac rubra, sed semper Quarzosæ matrici adeo ubique involuta, ut fragmentum avellanæ nucis magnitudine, ab omni Lapidis consortio liberum, obtineri non possit. Color ejus idem prorsus, quem Mineræ quædam Cupri cinereæ habent, præterea nitor insignis, substantia vero quasi ex squamulis minutissimis coadunata. Eidem inspersus est et Pyrites flavus ac vestigia Mineræ Cupri Lazureæ, hinc inde occurrunt, quæ est varietas Mineræ Cupri flavæ vel nigræ.

§. 3.

Hæc ab adhærente Quarzo, Spatho, et Argilla diligenter ut licuit, separata in pollinem subni-

ſubnigrum, micaceum, et digitos inquinantem redacta, ac plurium dierum continuato labore abluta, in ſex partes diviſa fuit.

1. Terra coloris partim griſei, et partim fuſci, depoſita ab aqua ſupernatante Portioni ſecundæ et tertiæ.
2. Pulvis hepatico rubore tinctus.
3. Pars alia colore Molybdenæ, rubello colore aquam inficiens.
4. Squamulæ lucidæ, aquæ ſupernatantes.
5. Quarzum duplex, nempe unum levius et albidum; aliud vero gravius et modice rubens.
6. Portio graviſſima, conſtans ſquamulis nitentibus, exiguis.

§. 4.

Terra (*Num. 1.*) ſaporem ſalinum habet, eumque acutum magis, quam ſtipticum, in aqua partim ſolvitur, ſolutione flaveſcente, maxima parte tamen in ea manet inſolubilis. Solutio hæc ad ſiccitatem evaporata, poſt ſe relinquit ſubſtantiam ſalinam, coloris pallide ruſi, ſed in tam pauca quantitate, ut examen Chymicum cum ea inſtituere non licuerit. Hoc tamen vidi parte aliqua in igne fluere, alia vero crepitare pauliſper, et ſapore ſuo ad indolis ſalis communis multo magis, quam ad alterius ſalis naturam accedere.

§. 5.

Examen docimasticum cum hac Minera institutum, sequentem Argenti valorem ostendit.

Num. 2	ex ℔ 100	Docimast.	dat	crudus	Argenti	Marcas	6.	Semiunc.	12.
—	—	—	—	tostus	—	—	5.	Sem.	—
—	3	—	—	crudus	—	—	11.	—	—
—	—	—	—	tostus	—	—	10.	—	4.
—	4	—	—	crudus	—	—	52.	—	—
—	—	—	—	tostus	—	—	44.	—	8
—	5	—	—	crudus	—	—	14	—	—
—	—	—	—	tostus	—	—	12	—	—
—	6	—	—	crudus	—	—	40	—	5.
—	—	—	—	tostus	—	—	36	—	12.

Examen hoc sæpius repetitum fuit, et semper minor quantitas Argenti prodiit ex Minera tosta, quam cruda, quod in aliis Mineris Argentiferis tanto cum discrimine non observatur.

§. 6.

Centen. 24. ex *Num.* 3. absque ullo additamento, dant in retorta vitrea igne valido.

1. Sublimatum colore Mineræ Antimonii emittens undique crystallos aciculiformes, tenuissimas.
2. Aliud sublimatum, coloris albi, in igne volatile cum fumo albo, et odore alliaceo.

3. Su-

3. Sublimatum rubrum et flavum.
4. In excipulo liquorem aqueum, cum alkalinis effervescentem.
5. In fundo vitri massam utcumque compactam, nigricantem, ponderis Centen. 21. et libr. 97. Volatilis, itaque ex hac minera hoc modo expulsi fuerunt. Centen. 2. et libr. 3.

§. 7.

Mineræ ejusdem Centen. unus fusus.

1. Cum sale mirabili dat Nucleum metallicum (*Leth.*) pond. ⚖ 4.
Vitrum superne viride, subtus fuscum.
2. Cum sale communi — Nucleum metallicum nullum.
Scoriam cineream, solidam, impuram.
3. Cum Borace — Nucleum metall. ⚖ 33½.
Vitrum fusco-virens.
4. Cum Alcali cinerum — Nucleum ⚖ 4: malleabilem, album, quod purum erat Argentum, Aurum fovens.
Vitrum fuscum.
5. Cum Tartaro crudo — Nucleum nullum.
Scoriam nigram.
6. Cum Nitro fixo — Nucleum nullum.
Vitrum fuscum.
7. Cum Fluxu nigro — Nucleum ⚖ 13.
Vitrum fuscum, et viride.
8. Cum Drachmis 8. Nitri, et 14. Tartari simul modice detonatis, prodit Nucleus

metallicus, fragilis, rubellus, fere ut Minera Argenti rubra, pond. ℔ 8.

9. Cum Drachmis 10. Nitri et 12. Tartari, nucleus pariter fragilis colore ferri, pond. ℔ 7½.

10. Cum Drachm. 12. Nitri et 10. Tartari nucleus idem ut in Exp. 9. pond. ℔ 9.

11. Cum Drachm. 14. Nitri et 8. Tartari, nucleus malleabilis, aurea ſuperficie, pond. Marc. 3. et Semiunc. 12. quod in Cineritio de dicto pondere nihil amiſit, et fuit Argentum purum.

12. Cum additamentis Exp. 8. et 12. dat Minera eadem uſtulata Nucleum ut in Exp. 11. pond. Marc. 9. et ſemiunc. 2.

§. 8.

Eadem Mineræ quantitas cum duplo Boracis calcinati, et Vitri pulveriſati ℔ 50. dat

Ex *Num.* 2. Nucleum metallicum ℔ 34.
Vitrum pallide flavum.
— — 3. Nucleum — — 26.
Vitrum ſordide flaveſcens.
— — 4. Nucleum — — 25.
Vitrum ut ex *Num.* 3.
— — 5. Nucleum — — 27.
Vitrum flaveſcens, ſtriis virentibus variegatum.
— — 6. Nucleum — — 25.
Vitrum ut ex *Num.* 3. 4.

Subſtan-

Substantia hæc metallica, fragilis, cum Drachm. 8. Nitri, et 14. Tartari nec non pauca quantitate Fluxus nigri, dat ex Centen. nucleum metallicum, malleabilem, seu purum Argentum, pond. Marc. 3. et Semiunc. 4. una cum scoria rubra et vitro viridi.

Eadem cum Drachm. 14 Nitri et 8. Tartari, nec non pauca copia Fluxus nigri, dat ex Centen. nucleum metallicum, fragilem, ut erat prius; quod pondus habuit ℔ $8\frac{1}{2}$.

Ex hac metallica substantia ustulata in igne aperto, particulas non paucas extrahit Magnes.

§. 9.

Uncia dimidia ejusdem Numeri dat cum sale Ammoniaco sublimatum coloris aurantiaci, residuum vero in Cucurbita vitrea pulverulentum est, et fusco-rubrum, pond. Drachm. 3. et Gr. 23. Perdidit itaque minera in hoc Processu Grana 37. Flavum hoc sublimatum prius cum Alkali fixo, dein cum Oleo Vitrioli tractatum, deponit denique in aqua ochram Ferri luteam, quæ, cum Cera ustulata, tota trahitur a Magnete. Residuum prædictum ex Centen. præbet Argenti Marcas novem, et semiuncias totidem.

§. 10.

Uncia una, cum duplo Mercurii sublimati corrosivi, largitur

1. In excipulo humorem aqueum, et substantiam nivei coloris, partim vitro tenaciter adhærentem, partim eidem liquido supernatantem, quæ in aqua non solvitur, ac evaporato humore fuscescit; atque humidum ex aere attrahit.

2. In fundo retortæ massam solidam, terrei coloris, superficie vitro contigua colore rubro-flavo tincta, pond. Unc. 1. Drachm. 1. et Gr. 37. quæ ex Centen. dat Argenti Marcas septem, et semiuncias quatuor.

3. Ad latera ventris retortæ sublimatum coloris sulphurei, substantia quasi crystallina, pond. Gr. 36.

4. In collo vitri sublimatum flavescens, pond. Unc. dimidiæ, Drachm. 1. et Gr. 9.

5. In medio ejusdem colli pollen albus, parte aliqua subfilamentosa, pond. Gr. 48.

6. Denique sublimatum aliud album, solidum, quod erat Mercurius sublimatus, pond. Unciæ dimidiæ, et Drachm. duarum.

§. 11.

Num. 5. seu Quarzum, et quidem levius ex semiunciis binis cum Hydrargyro diu trituratis, dat Argenti semiuncias tres; gravius autem ex semiuncia et drachmis duabus largitur eodem modo Argenti semiuncias duas. Utrumque simul mixtum, dat

Cum

Cum æquali copia Calcis et Argillæ, Scoriam ferrei coloris.

Cum æquali copia Calcis et duplo Argillæ, vitrum rude, ejusdem coloris.

Cum æquali copia Alcali fixi Vitrum coloris obſcure granatici.

Cum duabus partibus ejusdem Alcali, Vitrum ſordide flavum, ſuperne vero fuſcum.

Cum triplo Alcali, Vitrum nigricans, cum Translucente colore Topaſino.

§. 12.

Num. 6. Uncia una cum æquali doſi Mercurii ſublimati corroſivi dat

1. In excipulo humorem coloris flaveſcentis, et denſitatis fere oleoſæ. Huic adfuſa ſolutio Mercurii in ſpiritu Nitri dat ſubito cum notabili efferveſcentia præcipitatum ſublactei coloris. Idem liquor ſola addita aqua album colorem induit.
2. In retorta caput mortuum extus fuſcorubrum, intus et ſubtus colore ferreo tinctum, compactum, fractura nitens, cavernuloſum: cavernularum ſuperficie ferruginea, pond. Unc. 1. Drachm. 2. et Gr. 12.
3. In initio colli retortæ ſublimatum pallide luteum, micaceum, attrahens humidum, pond. Drachm. 1.
4. Sublimatum aliud magis flaveſcens, deliqueſcens pariter in aere libero, cum im-

mixtis copiosis Hydrargyri revivificati globulis, pond. Drachm. 2. et Gr. 20. quod etiam in Aqua album induit colorem.)

§. 13.

Substantia alba in excipulo collecta (§. 10), ac vapori spiritus sulphuris volatilis exposita, protinus croceum colorem induit. Eadem cum Sulphure puro mutatur in verissimam mineram Antimonii, et in collo Vitri constituit spicula Antimonialia qualia etiam ex calce Antimonii cum sulphure eodem modo tractata oriuntur. Similia producta constituit Sulphur cum sublimatis (§. 10. 4. 5. et §. 12. 3. 4.), sed absque sulphure rubro, quale obtinetur in sublimatione prioris substantiae.

§. 14.

Residuum a Processu priore (§. 12), fluit in igne, ibique parte aliqua mutatur in crystallos parvas, rubro-cupreas, nitidas, ex ejus superficie hinc inde efflorescentes. Idem in igne ardet flamma albida, fumum album emittit, de libris 100 perdit 67. et ex centenario docimastico dat Argenti Marcas sexdecim, et semiuncias octo. In spiritu Nitri partim solvitur, albescit, solutionem dat viridem, ex qua cum alcali fixo praecipitatum pariter virens, cum volatili vero viridi-caeruleum, liquore supernatante sapphyrini coloris.

ris. In Spiritu salis tardius solvitur, sed diutius, et solutio pariter virens est.

§. 15.

Num. 3. Drachmæ binæ in Spiritu Nitri dant solutionem viridem, Drachma una et Grana octo manent insoluta, et ex solutione deiicitur solutum, ope alcali fixi, colore viridi; pond. Gr. 39.

In spiritu Salis solutionis color idem, et cum alcali fixo præcipitatum idem apparet, sed portio insoluta cervinum colorem induit, cujus pondus fuit Drachmæ 1. et Gran. 35, quæ ex Centen. dedit Argenti Marcas 17. et semiuncias 12.

In Aqua Regia idem color solutionis et magisterii, residuum non solutum ponderavit Drachmam unam et Grana novem, quod ex Centen. dedit Argenti Marcas undecim semiuncias quinque et Drachmam unam.

§. 16.

Num. 6. Uncia una cum Spiritu Salis retortæ indita, dat

1. In excipulo liquorem excolorem, odoris penetrantissimi, et substantiam albam, ut in §. 10. Liquor hic addito alcali fixo, deponit præcipitatum album copiosum, ut in §. 12.

2. In fundo vitri massam solidam, fragilem, fusco-ferrei coloris, fractura nitentem.
3. Parietibus ventris retortæ adhærentem substantiam violacei coloris, lucidam, crystallinam, sub qua alia latebat colore et nitore Pyritis flavi.
4. In collo vitri materies alba, subpinguis, in aqua non solubilis.

Residuum 2) in igne non ardet, fumat, perdit de Centen. libras 48. post ustulationem trahitur a Magnete, et dat ex Centen. Marcas 34 ac semiuncias 8. Argenti.

§. 17.

Substantia metallica ex minera *Num.* 3. cum Borace et Vitro producta (§. 8.) solvitur fere penitus in spiritu Nitri, solutio apparet viridis, et inde cum alcali fixo deiicitur primo colore albo, cum vero acidum ab alcali fere omnino saturatum est, pallide viridi; cum alcali volatile autem obtinetur inde præcipitatum semper album, quod ex Centen. dat Argenti Marcas 21. et semiuncias 14.

In spiritu Salis solutionem dat colore Vini albi, ex qua cum alcali fixo separatur solutum colore carneo, quod exsiccatum fit fusco-cinerei, ad flavedinem tendentis coloris. Præcipitatum hoc dat ex Centen. Argenti Marcas 80.

§. 18.

§. 18.

Eadem ſubſtantia, ſed cum Fluxu nigro, felle vitri, et ſale communi facta, in ſpiritu ſalis partim ſolvitur, partim corroditur in pulverem album, et parte aliqua manet inſolubilis. Solutio viridis eſt, quæ cum alcali fixo dat præcipitatum fuſceſcentem, qui dein viridem colorem induit. Pollini albo affuſa aqua deſtillata, viridulo colore tincta fuit, et ex hac iterum, ope alcali fixo præcipitatus fuit pulvis partim niger, et partim albus. Pulvis albus dat ex Centen. Argenti auriferi Marcas 75. et ſemiuncias 10; præcipitatum vero viride Marcas 15. et Semiuncias 13. Præcipitatum aliud dicta aqua deſtillata dedit ex Centen. Granum nobilis metalli ponderis Marc. 25. et ſemiuncias 9. quod maxima parte verum fuit Aurum.

§. 19.

Centen. Mineræ *Num.* 3. forti igne torrefacto affudi Spiritum Salis Ammoniaci, cum calce viva paratum, qui brevi ſapphyrino colore tinctus apparuit. Decantavi hunc liquorem, et novum affudi, ſicque continuavi eouſque, donec ſpiritus cæruleum non amplius induerit colorem. His ſolutionibus amiſit Minera de priore pondere libras quinque. Cærulea hæc Tinctura adfuſo ſpiritu ſalis deponit pollinem primo cæruleum, qui addita

majore

majore ſpiritus acidi copia in viride, ac denique in griſeum mutatur, cum notabili Vitri incaleſcentia. Spiritus Vitrioli inde deiiçet magiſterium album, quod exſiccatum attrahit aquam ex aere, et de Centen. dat Argenti Marcas 25.

§. 20.

Ergo Partes conſtitutivæ Mineræ noſtræ ſunt.

1. Cuprum. §. 7. 1. 3. 7. 8. 5. §. 14. §. 15. §. 17. §. 18. §. 19.
2. Antimonium. §. 6. §. 10. §. 12. §. 13. §. 16.
3. Argentum, in omnibus experimentis.
4. Ferrum. §. 7. §. 8. §. 9. §. 11.
5. Arſenicum. §. 6. 2. 3.
6. Sulphur. §. 6. 3.
7. Auri parum, quod non mineræ, ſed Quarzo inhæret.

Sed hæc ipſa ſunt principia Mineræ Cupri nigræ (*Schwarz Kupfererz, Fahlerz,*) eadem enim dat producta, tam via ſicca, quam humida. Hinc Minera Argenti alba, nihil eſt aliud, quam Minera Cupri cinerea, vel nigra, Argenti majorem copiam fovens nec tamen venas metallicas conſtituens, ut ſolent Mineræ Cupri.

§. 21.

Imperfectæ ſunt itaque Mineræ noſtræ deſcriptiones omnes hucuſque datæ.

AR-

ARGENTVM sulphure, pauco arsenico et cupro mineralisatum, minera micante alba. *Waller. Sp. 315.* excludit Antimonium et Ferrum.

ARGENTVM albo-griseum, cupro mixtum. *Walterdorf. Cl. VI. Gen. B. Sp. 4.* sine ulla mentione Sulphuris, Arsenici, Antimonii, et Ferri.

ARGENTVM arsenico et cupro mineralisatum. Cronstedt Mineralog. §. 170. Omittitur Antimonium, Ferrum et Sulphur.

ARGENTVM mineralisatum, albescens, splendens. Carthenser. Min. 75. sed quomodo mineralisatum?

ARGENTVM mineralisatum cupri arsenicalis, tritura alba. Linn. Syst. Nat. III. p. 149. n. 5. Tritura nostræ mineræ alba non est, et præter cuprum, atque Arsenicum, etiam alia fovet Mineralia.

ARGENTVM sulphure, arsenico et cupro mineralisatum. Bertrand Essay sur les Montagn. C. 16. p. 284. sed cur non et stibio ac Ferro?

§. 22.

Argentum nudum inhæret Quarzo, indeque extrahitur ab Hydrargyro; Mineræ vero inesse larvatum Arsenico, stibio et Metallis ignobilibus sulphuratis, patet ex Processu §. 7. 4. 11, 12. quod perfectum omni dote Argentum

tum dedit, post quam ab alcali fixo absorbtum Sulphur et Arsenicum, ac Metallicæ calces vitrificatæ fuerunt. Paradoxam prorsus esse Auri, Argenti, Platinæ et Mercurii mineralisationem, demonstravi in Anno V.

§. 23.

Notandum est decrementum valoris Argenti in hac Minera, quamprimum fuerit torrefacta. Ergo Mineras hasce ustulandas non esse, recte monuit diligens *Cancrinus*.

§. 24.

Unde tam diversa quantitas substantiæ metallicæ (*Lech*)? unde tam varii colores vitrorum et scoriarum? Cur una Proba solam dedit Scoriam, alia massam metallicam fragilem, alia vero Argentum purum? Nonne hinc clare patet caute omnino procedendum esse a Docimasticis, dum Mineras Cupri examinant, ne ea adhibeant, quæ reductum Metallum denuo solvunt et vitrificant? Nonne errant illi, qui uno eodemque modo Mineras hasce tractare solent? sed et notatu dignus est in omni examine tam varius Argenti valor, imo et Auri quid natum in §. 18. quod prius non erat in Minera.

TEN-

TENTAMEN MINERALOGICVM V.

De Sulphure.

§. 1.

ANALYSIS.

Quidquid tentaverim hactenus, promissam a Chymicis acidi copiam ex Sulphure nondum obtinui. Vasa varia hunc in finem adhibui, apparatum sæpe mutavi, et semper prodiit vapor albus, qui vapore ebullientis aquæ exceptus dedit liquorem acidulum, modice flavescentem, pellucidum. Hic evaporatus post se reliquit modo exiguam quantitatem acidi Vitriolici, quæ tamen vix erat centesima pars cremati sulphuris, modo vero substantiam albam, siccam, salinam. Subtilior pars acidi proprio eoque vertici campanæ imposito apparatu excepta, fuit excolor, odoris penetrantissimi, Hydrargyrum parte aliqua corrosit in pollinem atrum, ex Wismutho nigricantes extraxit flocculos, cum Zinco lacteum colorem induit, Ferrum mutavit in calcem albam, fuscam, et luteam, cum Cupro dedit solutionem viridem, et pollinem albidum, Plumbum reliquit immutatum,

tum, cum Stanno vero pollinem album largita est.

§. 2.

Salina substantia nec cum acidis nec alcalinis efferbuit, in igne diu mansit immutata, dein transiit in calcem albam, cum polline carbonum verum Sulphur constituit, Metalla autem alba non deiiecit ex acido Nitri. Hanc natam puto ex coi ubio acidi et terræ calcariæ vulgaris aquæ, quam excipulis indidit incautus Famulus, non enim tale quid unquam obtinui in hoc Processu, introducto vapore ebullientis aquæ. Sic acidum in subterraneis incerta lege circumfluens dum variis matricibus excipitur, figitur et modificatur, stupendo magis quam imitabili artificio infinita fere producit.

§. 3.

Sulphur ardens, si extinctum fuerit et frigefactum, apparet ubique Zeolitis spathosi, aut Mineræ Antimonii ad instar striatum. Idem post se relinquit terram fuscam, quæ in igne aperto aliquid amittit de priore pondere, cum acidis non effervescit, et absque ullo additamento dat in igne vitrum nigricans, cum alcali fixo autem rubrum et opacum. Terra itaque Sulphuris alcalina est, sed ob acidum inhærens tam facile vitrescens. Nonne et terræ colores fuerunt olim alcalinæ, ac metallicum

§. 4.

Sulphuris partes duæ, cum una parte Quarzi albi Cremnizensis, dant, præter flores Sulphuris, etiam Sulphur rubrum, quale etiam obtinetur ex Auripigmento, nec non Sulphure atque Arsenico in igne simul sublimatis. In recipiente colligitur humor emulsioni similis, qui instillatus solutioni Mercurii in acido Nitri supernatat primo, dein flocculos deiicit albos, ac tandem constituit cum eodem acido liquorem lactei coloris. Ex hoc sensim præcipitatur pulvis albus, et liquor huic supernatans apparet excolor atque pellucidus. Hydrargyrum in hoc lacteo humore corroditur parte aliqua in pollinem fuscum, Plumbum vero in atram calcem fatiscit. Sublimatum rubrum in igne arsenicalem odorem emittit, et aliquoties ex eodem sulphure sublimatur. Post septimam sublimationem, nullum amplius sublimatum rubrum adscendit, sulphur autem ipsum luteo-viridem colorem induit, et post decimam sextam sublimationem fit quasi pellucidum, ac parte aliqua molli et colorata, ut cera citrina.

§. 5.

Eadem producta dat Sulphur cum Argilla, et lacteum liquorem in excipulo largitur, etiam id ipsum cum lapide calcario sublimatum. Hic modus est facilis depurandi sulphur ve-

nale ab heterogeneis immixtis, ac præsertim ab Arsenico, de quo nec celebres quidem meminere Chemici, etsi quilibet suspicari facile potuisset, tunc sulphur ab Arsenico facillime inquinari, cum tostionis tempore e mineris Cupri arsenicalibus expellitur, colligiturque. Lacteus ille liquor, qui in hac rectificatione colligitur in excipulo, videtur mihi esse hepar calcis in aqua solutum, dein ab acido volatili sulphuris inde præcipitatum. Unde patet Quarzum, Argillam, in metalliferis hisce montibus non esse sine calce, ac probabiliter nullibi absque ullo alterius terræ consortio hosce lapides reperiri.

§. 6.

Sulphur cum Vitriolo martis constituit massam nigricantem, spongiosam, substantia hinc inde pyriticosa, superficie vero vitro contigua variis coloribus, ut minera Cupri lazurea variegata.

Idem cum æquali copia Vitrioli martis et lapidis Calcarii, dat massam nigram, cum immixtis particulis Pyritis flavi.

Ex Sulphure, Vitrioli et Quarzo obtinetur simile productum, sed friabilius et minus pyriticosum.

Sulphur cum sale communi largitur massam partim fusco, partim vero cinereo colore tinctam, basi pyriticosam.

Hisce

Hifce operationibus fublimatur Sulphur luteo polline adfperfum.

§. 7.

Aluminis unciæ quatuor cum eadem copia Sulphuris puri, dant fulphuris ejusdem in retortæ collo et excipulo Unc. tres et Dr. 6. Caput mortuum fpongiofum, leve, album et fuliginofum bafi flavo colore tinctum, ponderis Unc. 1 ß. et Gr. 17. Hoc folutum in aqua dat lixivium flavefcens, cui pingue quid fupernatat. Ex hoc lixivio addito acido obtinetur verum lac Sulphuris. Refiduum infolubile in igne valido per tres horas detentum, pondus habuit ℥ß. et gr. 11. hinc de eo folutæ funt in aqua ℥j. et Gr. 6. Tanta quantitas terreæ fubftantiæ folubilis in aqua vix videtur effe alcali, quod adhibetur ad præparationem Aluminis, fed probabilius videtur terram aluminis parte aliqua a fulphure folvi, et cum eo hepar conftituere poffe.

§. 8.

Mixtum ex Sulphuris puri p. 1. Terræ aluminis p. 3. Acidi falis parum, per aliquot dies in tepido loco digeftum, mutatur in maffam rubro-luteam. Hoc deftillatum dat in collo retortæ fublimatum Sulphur, refiduum vero in fundo vitri album colorem habet. Huic addidi denuo p. 1. Sulphuris prædicti,

ſalis Ammoniaci parum et acido ſalis irroratum, in digeſtione reliqui per horas octo in gradu ignis vix majore, ac eſt aquæ ebullientis. Sic ſublimatum ſulphur excutitur e collo vitri in retortæ ventrem, et addita pauca copia novi Spiritus Salis alia die iterum in eodem igne digeritur, Sulphur iterum detruditur ut prius, et ſic per dies octo aut decem quotidie operatus ſum. Ultima die adhibito igne valido obtinui ex hac maſſa 1) Cinnaberim et Hydrargyrum notabili copia, 2) Sublimatum album cryſtallinum, quod in aere libero flaveſcentem colorem induit. 3) Caput mortuum flavum, ſolidum, ſuperna parte effloreſcens in tubercula fuſco-rubra, quibus inſident cryſtalli exiguæ, polyedræ.

§. 9.

Terræ Aluminis p. 6. acido ſalis ſaturatæ, et in digeſtione eouſque relictæ, donec ſicca maſſa in retortæ fundo remanſerit; adde iterum Spiritum Salis, Sulphuris puri p. 3. digere et deſtilla ad ſiccitatem uſque; ſic apparebit in vitro ſubſtantia nigra, quam in pulverem redactam, et ſpiritu ſalis tertia vice humectatam per decem horas digere. Abſtracto ſic omni fluido reſiduum miſce cum aliquot granis florum ſalis ammoniaci, et detruſo quotidie elevato ſulphure adde quavis vice exiguam quantitatem acidi muriatici, et ita operationem hanc decies inſtitue. Sic adhibito

hibito igne forti obtinetur tandem in collo vitri Cinnaberis, ut in Processu priore.

§. 10.

Cinnaberis hujus p. 3. Sulphuris depurati p. 1. Salis ammoniaci dimidia pars, et Salis communis p. 1. dant 1) Sublimatum albo-rubens, superficie tecta crystallis rhomboidalibus, quarum aliquæ in tubercula conglomeratæ, aliæ in cubos ordinatæ, et aliæ erant solitariæ ac pallide luteæ. 2) Sublimatum aliud rubrum, hinc inde flavescens, ac efflorescens in tubercula et crystallos fasciculatas, subcubicas. 3) Flores Sulphuris. 4) Caput mortuum nigrum, micaceum, quod de Centenario docimastico dat Argenti semiuncias octo.

§. 11.

Sulphuris p. 1. Salis ammoniaci 2. Calcis vivæ p. 3. dant in igne moderato liquorem flavo-crocei coloris, odoris penetrantissimi, et hic est spiritus Sulphuris volatilis. Eundem omni dote Spiritum obtinui ex calce tam recens usta, quam aeri per aliquot menses exposita. Tentavi etiam an non idem prodiret cum lapide calcario, sed non successit, et loco spiritus obtinui paucam quantitatem liquoris flavescentis, qui alia die deposuit Sulphur in forma lamellarum coloris pallide lutei.

§. 12.

Paravi lixivium ex Sulphuris p. 3. et Fuliginis p. 2. ſimul liquatis, eoque præcipitavi metalla ſoluta in ſuis menſtruis, et ſic obtinui ex Hydrargyro, Regulo Antimonii, Wismutho, Plumbo, Ferro, Cupro, præcipitatum nigrum, ex Zinco griſeo - et Stanno pallide - luteum. Præcipitata Reguli Antimonii, Zinci, Wismuthi, Plumbi, Ferri, Argentifera ſunt, ac inprimis illud, quod ex ſolutione Wismuthi prodiit; præcipitata vero ex ſolutionibus Stanni et Cupri nullum dederunt Argentum.

§. 13.

Sulphur depuratum conſtituit in igne valido cum Hydrargyro Cinnaberim variis coloribus pictam, quos non dat Sulphur vulgare.

Cum Arſenico dat vulgare rubrum ſublimatum.

Cum Regulo Antimonii componit mineram ſtriatam: ſtriis faſciculatis, ex uno puncto pluribus. In collo vitri apparent etiam filamenta tenuia, ac præter hæc, ſublimatum aliud hepatici coloris, in forma pollinis ſubtiliſſimi.

Cum Wismutho dat mineram ſtriatam, colore Antimonii, et filamenta eadem, ut Regulus Antimonii cum Sulphure.

Cum Zinco nullo modo conjungitur.

§. 14.

§. 14.

Cum Stanno componit maſſam ex granis colore ac nitore proxime accedentibus Ferro micaceo, vel et Galenæ Plumbi teſſulis minoribus.

Cum Ferro apta doſi mixtum format Pyritem flavum, in majore autem copia dat ſubſtantiam partim rubiginoſam, partim vero ferreo colore tinctam.

Cum Cupro largitur mineram colore Cupri cinerei (*Fahlkupfererz*).

Cum Plumbo dat Galenam teſſulis minoribus.

Cum Argento conſtituit mineram ſimilem illæ, quæ Schemnitzii *Röſchgewächs* dicitur.

Cum Auro non unitur.

§. 15.

Cum calce Stibii format veram mineram Antimonii, in collo retortæ dat ſublimatum conſtans aciculis ferro-rubelli coloris, apice griſeis et ſubramoſis, nec non aliud ſublimatum rubens tenuiſſimum.

Cum calce Wiſmuthi conſtituit eandem mineram ut cum Antimonio.

Cum calce Zinci fit ſubſtantia metallica coloris ferrei, conſtans ſquamis micantibus, ſuperficie vero vitro contigua ſtriis flaveſcentibus, et violaceo colore hinc inde variegata, quæ in igne ardet flamma violacea.

Cum Spatho Stanni non unitur, cum calce Stanni cryſtalliſata et *Zinngraupe* dicta componit micam auream eandem, ut cum calce Stanni artefacta.

Cum Croco Martis non format Pyritem, ſed maſſam nigram, pulverulentam.

Cum calce Cupri tam naturali, quam artefacta unitur in corpus nigrum, plus minus compactum, conſtans granis nitidis, cinereis, quibus immixtæ particulæ Pyritis cuprei flavi.

Cum calcibus Plumbi tam naturalibus, quam artefactis conſtituit mineram Galenæ ſimilem, teſſulis minoribus. Unio hæc apparet perfecta cum Minio, Ceruſſa, et nonnullis varietatibus Plumbi calciformis naturalis; non vero cum Terra plumbaria flaveſcente, cum cryſtallis viridi luteis ex Tſchibram Bohemiæ, quorum pars aliqua manet adhuc immutata et calciformis.

§. 16.

Expoſui Metalla vaporibus ſulphuris et ſic
Hydrargyrum mutatur, in Æthyopem mineralem
Argentum nigro colore tingitur
Wismuthum nullam ſubit mutationem
Aurum non mutatur colore tamen exaltitur.
Zincum manet immutatum
Stannum etiam non alteratur inde.
Plumbum mutatur in Galenam.

Poſt-

Poſtquam Sulphur per quinque hebdomadas in eadem retorta vitrea ita in igne tractatum fuit, ſolvit tandem vitrum; remanente tamen parte ejus aliqua in eodem vaſe, quæ ſublimata dedit in ventre retortæ ſubſtantiam factam particulis exiguis ſubaurei coloris, et metallici ſplendoris, in collo retortæ erat Sulphur vulgare luteum.

§. 17.

Mercurii ℔ 100 attrahunt ad ſe in vaſe clauſo ſulphuris.	℔ 23¾.
Arſenici - - - -	48
Reg. Antimon. - - - -	19
Wiſmuthi - - - -	56
Stanni - - - - -	30
Ferri - - - - -	45
Cupri - - - - -	21
Plumbi - - - - -	23
Argenti - - - -	16. 10
Auri - - - - -	1½ gr.

§. 18.

Sed dicunt quidem aliter aggredi Metalla a ſulphure metallis unito ac a ſulphure ſolo. Experturus itaque an hoc verum ſit, tractavi cum metallis omnibus Cinnaberim, Mineram Antimonii et Plumbi, et vidi dediſſe.

Cinnaberis artefactæ Drachmam unam, cum eadem quantitate calcis, Hydrargyri Grana 51.

Cum Regulo Antimonii Mercurii gr. 46. residui mineralis gr. 46. sublimati micacei fumo albo et odore etiam sulphuris gr. 12. sublimati grisei pulverulenti gr. 4. Cinnaberim nullam. Aliquid sublimati rubri.

Cum Arsenico, Mercurii Gr. 8. Residui fusi fusci gr. 42. alterius substantiæ fusæ albidæ gr. 3. Cinnaberis fuscæ cum aliquo sublimato flavo gr. 29.

Cum Wismutho. Mercur. gr. 41. Cinnaberis gr. 7. Wismuthi mineralisati gr. 63.

Cum Zinco, Mercur. gr. 42. Sublimatum albidum et flavum cum granis Zinci exiguis. Cinnaberis gr. 18. Residuum est Zincum obducto ejusdem calce cinerei coloris gr. 60.

Cum Stanno Mercurii gr. 45. Cinnaberis gr. 4. Sublimati micacei, colore ferri gr. 3. residui mineralisati gr. 64.

Cum Ferro Mercurii gr. 35. Cinnaberim nullam Residuum nigrum friabile gr. 65.

Cum Cupro Mercurii gr. 35. Cinnaberim nullam. Residuum nigrum friabile, superficie efflorescens in corpuscula rubiginis colore papillis similia ponder. gr. 65.

Cum Plumbo Mercurii gr. 37. Plumbi mineralisati gr. 65. Cinnaberis gr. 9.

Cum Argento Mercurii gr. 5. Cinnaberis gr. 46. In fundo vitri massa nigra, granosa, friabilis.

Cum Auro Mercurii nihil. Cinnaberis gr. 60. Aurum sine nitore fusum in forma tophi, absque ponderis jactura.

§. 19.

Mineræ Antimonii Hungaricæ Drachma una, cum eadem quantitate Mercurii vivi, dat in recipiente Mercurii grana 56. Mineræ sublimatæ extus nigricantis, cæterum textura et colore micæ ferreæ Drachm. 1. et gr. 9.

Eadem cum Arsenico dat sublimatum rubrum crystallinum gr. 56. Residuum vitreum fusco-ferreo colore tinctum, sublimatum paucum ex spiculis antimonialibus ramosis, ac totum retortæ ventrem obductum quasi vernice fusco-rubra cum rivulis varii coloris.

Cum Zinco dat Sublimatum paucum, ex spiculis albis, opacis, byssinis, ramosis, sublimatum tritura rubens, residuum est Zincum purum, obductum cortice ex Stibio calciformi. In fundo vitri residuum gr. 24. colore ferreo, fuscum.

Cum Wismutho dat massam metallicam, ut idem metallum cum sulphure fusum, pond. Dr. 1. et gr. 44. præterea sublimatum coloris micæ ferreæ, et aliquid pollinis flavi, ac rubri in collo vitri.

Cum

Cum Plumbo maſſam colore Galenæ Dr. 1. et gr. 55. Sublimatum tenue colore Stibii gr. 2. et flavo-rubens vitrum ſublimatum.

Cum Stanno maſſam colore Stibii Dr. 1. gr. 54. Sublimatum pulverulentum colore Stibii cum capillis exiguis, ac fuliginoſum, nec non aliqua parte rubens.

Cum Cupro maſſam colore albido ſeu ferreo, hinc inde ſubrufeſcente Dr. 1. gr. 47. in collo ſublimatum album, ſuperficie cryſtallina, quod fumet et olet ut Arſenicum verum.

Cum Ferro maſſa nigricans, Sublimatum arſenicale idem, ut ex Cupro.

Cum Argento. Maſſa vitrea fuſca, extus colore Stibii. In ventre vitri ſublimatum vitreum ſubrubens, textura rubens, cum rivulis ſanguinei coloris.

Cum Auro maſſa colore ferri, non vitrea nec ſtriata. In collo vitri minera Stibii ſublimata.

§. 20.

In liquationibus Minerarum artefactarum Plumbo et Cupri cum Metallis, obſervavi.

1. Drachmam mineræ Plumbi cum Regulo Antimonii eadem quantitate dare ſubſtantiam metallicam ponderis Drachmæ unius, et gr. 56. nec non ſublimati albi gr. 3. Eam ipſam cum Zinco non miſceri, cum Arſenico autem

tem dissipari de tota massa quartam fere partem.

2. Mineram Cupri cum Zinco constituere substantiam fragilem, factam granulis aurei coloris, quæ cum Borace fusa perfectum Cuprum largitur; Ex eadem cum Stanno mixta elevari modicum quid sublimati flavi, in fundo vitri remanere massam metallicam malleabilem, colore Stanni, quæ fusa cum Borace dat materiem metallicam colore mineræ Antimonii, sed obscuriore, quæ nucleum fovebat album modice malleabilem. Denique ex Drachma una mineræ dictæ, et Arsenici venalis albi eadem copia obtineri substantiam metallicam nigram, ponderis granorum quadraginta octo, Arsenicum vero elevari colore albo, non flavo tinctum.

3. Liquavi præterea lapidem cupreum argentiferum, cum mineræ Plumbi ea copia, ut pro qualibet semiuncia Argenti, forent Plumbi libræ quatuordecim, sicque vidi a lapide Cupreo separatum fuisse omne prorsus Argentum, idque mixtum cum Plumbo, quæ separatio integra ope puri Plumbi non succedit, si lapis prædictus fovet in singulo centenario Cupri libras sexaginta.

4. Minera Ferri artefacta, cum æquali quantitate Arsenici, dat in retortæ collo sublimatum rubrum, et residuum idem pondus habet, ut Minera hic adhibita. Ergo pars aliqua Arsenici conjungitur cum Ferro, alia

vero

vero ſecum abripit partem aliquam Sulphuris, et Arſenicum rubrum conſtituit.

5. Cuprum cum minera Ferri in retorta relinquit poſt ſe maſſam nigram, pulverulentam, friabilem. Ergo Ferrum mineraliſatum promovet calcinationem Cupri in operibus fuſoriis.

§. 21.

Paravi ſpiritum ſulphuris volatilem cum Sale Ammon. parte una. Sulphuris p. 2. et Calcis vivæ p. 3. Loco ſalis Ammoniaci adhiberi poteſt etiam Fuligo aut Sanguis exſiccatus. Cum hoc ſpiritu ſequentia inſtitui experimenta.

Hydrargyrum mutatur in pollinem rubrum, idque eo citius, quo ſæpius in continente vitro agitatur. Primus qui inde naſcitur pulvis, eſt coloris quaſi Cinnaberini, qui vero huic ſuccedit, hepaticum colorem habet. Hic ſola trituratione magnam partem Mercurii denuo dimittit, reliquum vero dat in igne cinnaberim, remanente in fundo retortæ grano uno aliove cinerei pulveris. Cinnaberis hujus via humida natæ p. 2. Terræ Aluminis p. $\frac{1}{2}$ et modicum quid acidi ſalis, confluit poſt ſecundam cohobationem in maſſam luteam, quæ ex Centenario docimaſtico dat Argenti Marcam unam et ſemiuncias duodecim. Ex eadem Cinnaberi mixta cum ſpiritu ſalis, obtinetur Sal Ammoniacum.

§. 22.

§. 22.

Regulus Antimonii pallidum et fere aquei coloris ſpiritum facit, pulveriſatus unitur iterum in unam ſolidamque maſſam, et poſt biduum oſtendit translucentes ex vitro numeroſas ſtrias ſulphureo - aurei coloris, quæ ſenſim mutantur in maculas fuſco - rubras. Idem paulatim corroditur parte aliqua in pollinem qui in filtro collectus colorem fere Boli rubræ poſſidet, ſuperficie tamen colore ferreo tincta lucidaque. Pulvis hic cum Luna cornea fuſus, vel et alia methodo tractatus, oſtendit incredulis, poſſibilitatem producendi arte metallum ex rebus, quæ nihil tale fovent, adeoque et inſtrumenta Naturæ hiſce operibus apta.

Wismuthum acquirit colorem et nitorem Auri, colorem ſpiritus exaltat, et parte aliqua corroditur in pollinem nigrum, cujus Centen. dat Argenti Marcas tres et ſemiuncias duas.

§. 23.

Zincum brevi tempore fatiſcit in pollinem albidum, cujus Centen. dat Argenti Marcas tres et ſemiuncias duas.

Stannum corroditur in pollinem luride - luteo colore tinctum, qui eandem quantitatem Argenti præbet, ut Zincum et Wismuthum.

Ferrum mutatur in calcem colore colcotharis Vitrioli, in qua tamen ſubinde viror aliquis apparet.

apparet. Hæc pariter eandem dat Argenti copiam, ut Stannum et Zincum.

Cupri limatura post paucas horas compingitur in solidam massam, liquori paleaceum colorem præbet, et ex superficie emittit floccos griseo - fuscos, qui in filtro calcem relinquunt eodem prorsus colore tinctam, ut Minera Cupri cinerea. Huic adfusus Spiritus ille Sulphuris qui Hydrargyrum mutavit in Cinnaberim, subito cæruleo colore tinctus apparuit. Calx corrosi Cupri filtro excepta, nigricans, dedit ex Cent. docimastico non exiguam Argenti copiam.

§. 24.

Plumbum difficulter corroditur, non mutat colorem Spiritus, nigrorem aliquem contrahit, et exiguam admodum quantitatem calcis nigræ largitur, quæ plurimum Argenti in cineritio reliquit.

Argentum mutatur in perfectam mineram Argenti vitream, quæ cupellata de centenario perdit libras septemdecim, et semiuncias octo.

Aurum maxima parte manet immutatum colore et nitore, nullam calcem suppeditat, et tamen pars aliqua ab hoc spiritu soluta, ac sulphurea ejusdem portione larvata cadit ad fundum vitri; Sulphur hoc enim in cineritio dissipatum reliquit ex libris octo, auri puri semiuncias novem et drachmas duas.

§. 25.

§. 25.

Idem Spiritus præcipitat.

Hydrargyrum ex ſpiritu Nitri colore primum albo, qui ſenſim in griſeum at tandem in nigrum mutatur, quod debita methodo tractatum, notabilem dat nobilis metalli copiam.

Regulum Antimonii colore fuſco - ochraceo. Liquor per filtrum tranſiens deponit ſimile ſedimentum, etiam quarta vice filtratum, et tandem apparet partim viride, partim vero cæruleſcens. Colores hi tamen ſenſim evaneſcunt, ac mutantur in pallide - flaveſcentem, parte aliqua fuſcum. Hujus libræ 100 dant Argenti Marcam unam et ſemiuncias quatuor.

Wiſmuthum colore nigro, quod abſque omni additamento parte aliqua mutatur in igne in perfectum Metallum, ut erat prius, majore parte tamen vitreſcente: vitro flavo - fuſco. Præcipitatum idem cum fluxu nigro dat ex libris 136 regulinæ et argento divitis ſubſtantiæ vitro viridi tectæ libras 16½.

§. 26.

Zincum colore cinereo, quod cum polline carbonum reducitur parte maxima, et dat regulum ſubmalleabilem cum ſcoria nigra.

Stannum ex Aqua regia colore pallide-luteo, unde obtinentur Argenti Marcæ tres et semiunciæ octo.

Ferrum ex spiritu Nitri colore fusco-luteo, quæ calx dat Argenti Marcam unam et semiuncias quatuordecim.

Cuprum colore viridi et cæruleo.

Plumbum colore Molybdenæ, ex quo polline obtinetur Argenti notabilis quantitas.

Argentum colore nigro, præcipitati superficiei in filtro sensim albescente, tota vero substantia retortæ indita mutabili in massam nigricantem, partim submaleabilem, partim vero fragilem, ut Minera Argenti a Schemnizensibus *Röschgewächs* dicta.

Aurum colore pallide flavescente, ac dein albido, quod in igne clauso mutatur in pollinem Nicotianæ hispanicæ colore, qui Aurum nudum et larvatum fovet.

§. 27.

Corolarium 1. Cum Sulphur constet 1) acido vitriolico, 2) substantia inflammabili, et 3) terra sponte in igne vitrescente, non mirum, Metalla omnia ab eo perpetuo comitari, imo id ipsum parte aliqua in Metallum mutari posse.

Corol. 2. Solus ignis non dividit sulphur in has partes, hinc absque libero accessu acris

nec

nec Pyrites fatiſcit, nec Vitriolum producitur.

Corol. 3. Flores ſulphuris non ſunt ſulphur depuratum, ut credunt Chemici. Nulla itaque in Chemicis ſuperflua cautela eſt, nec feſtinanti pandit arcana ſua rerum natura.

§. 28.

Corol. 4. Ex his patet geneſis ſalis Ammoniaci (§. 21.) Pyritis (§. 6. 14.) Mercurii (§. 8. 9.) Mineræ Antimonii (§. 13.) Cupri (§. 14.) Plumbi (§. 14. 15.) nec non mineræ Argenti (§. 14. 15.)

Corol. 5. Non eſſe imaginariam productionem Metalli nobilis ex rebus, quæ nihil tale fovent. (§. 12. 16. 21. 22. 23. 24. 25.)

Corol. 6. Cum Calx viva aeri diu expoſita perfectum ſpiritum volatilem Sulphuris cum ſale ammoniaco, et ſulphure largitur; lapis vero calcarius non item (§. 11); ſequitur inde calcem vivam non mutari in aere libero in lapidem calcarium, et hunc ipſum acquirere in igne dotes aliquas, quæ non pendent ab aere inde expulſo.

Corol. 7. Adfinitas Antimonii cum Wismutho evidens eſt (§. 13.) ac certum etiam colorem rubrum Mineræ Antimonii etiam a ſolo Sulphure produci poſſe. (§. 13. 17.)

Corol. 8. Spiritus ſulphuris communicat ſulphuream ſuam partem Hydrargyro, ſicque

Cinnaberim componit, remanente in aqueo humore ſpiritu alcalino volatili, qui cum Cupro (§. 23.) ſolutionem dat cæruleam.

Corol. 9. Cum Metallorum particulæ uniri denuo poſſint ope Sulphuris in unam ſolidam Maſſam (§. 22. 23.) non mirum eſt, terras pyriticoſas, quibus cuniculi ſubterranei replentur, imo et ſcorias ſubdiu concreſcere ſenſim, et ſolidari in lapidem duriſſimum, ſicque ex terris mineras et ſaxa produci.

Corol. 10. Errarunt itaque, qui abſque omni diſtinctione dixerunt calces Metallicas a Sulphure minime ſolvi (§. 15.)

Corol. 11. Sulphur non aggreditur Aurum, nec Zincum, ejusque calcem, hinc nullæ mineræ horum metallorum, ut quidam putant.

Corol. 12. Paradoxa etiam eſt Auri mineraliſatio a metallis ſulphuratis. (§. 18).

TEN-

TENTAMEN MINERALOGICVM VI.

De Pseudogalena Schemnizensi. De Auripigmento Comitatus Soliensis Hungariæ, et Observationes quædam metallurgicæ.

§. 1.

DE PSEVDOGALENA.

PSEVDOGALENA POTT. *de Pseudogal.* BAVMER. *Mineralreich* I. p. 450. JVSTI. *Chym. Shriften* II. *Abtheil.* 2. n. 1. p. 92. 93. *Cartheuser Mineralog.* p. 61. German. *Blende* dicta, est Minera constans fragmentis subpellucidis, squamosis, fuscescente colore, cum aliqua tamen translucente flavedine ut plurimum tinctis, micantibus, et Picem quodammodo referentibus, unde a Schemnizensibus *Colfon*, a similitudine aliqua cum Colophonio haud inepte vocatur. Hanc KIRCHERVS *Mund. subterran.* L. 10. S. 3. Rel. 1. vocavit Genus Marchesitæ in argenti venis frequens; Marchesitam KÖNIG in *Regn. Mineral.* C. 5. p. 47. Plumbaginem, MATHESIVS *Predig.* 9. p. 42. Plumbaginem Sterilem ENCELIVS *de Re*

Metall. L. I. C. 34. et sterile nigrum ALBINVS *Meysnische Bergcronik.* *Tit.* 17. p. 140.

§. 2.

In latissima, et ultra bis mille orgyas a meridionali plaga septemtrionem versus extensa vena Plumbaria Schemizensi *Spittalergang* dicta, passim occurrit Galenæ, Pyriti, Quarzo, Sinopi, Spatho autem rarius inhærens, et cum hisce Mineris ac Terris absque ullo ordine immixta, sæpius amorpha, squamosa, nitens, et colore fuscescente quidem, sed ad flavum admodum tendente tincta. Color hic nec non specularis fragmentorum superficies et facies quasi picea sunt charactères externi, quibus ab omnibus aliis hujusce venæ mineris primo intuitu distingui potest. Reperitur quandoque etiam crystallisata. 1) Crystallis subrotundis, fuscis, quæ modo e latiore basi adsurgunt in pyramidem tetragonam, ut crystallus Aluminis, 2) apice truncatis et planis pluribus, subæqualibus; 3) subtriquetris minime truncatis, angulo uno aliove obtuso; 4) perfecte trigonis et acuminatis. Crystallisata hæc Pseudogalena cum *Plumbo tessulato, tessera cubica* LINN. et cum Pyride in fissuris ejusdem venæ, septemtrionem versus, frequentius reperitur.

§. 3.

§. 3.

Hæc eſt *ZINCVM ſulphure, arſenico* et *ferro mineraliſatum.* WALLER. *Mineralog.* Sp. 249. *ZINCVM calciforme cum ferro ſulphuratum.* CRONSTEDT *Mineralog.* §. 230. LEHMANVS *in Tract. de Matric. Metall.* C. 5. p. 214. cum HENCKELIO et POTTIO vocat foſſile refractarium conſtans particulis volatilibus, arſenicalibus, ſulphureisque, quod notabilem ferri copiam continet. A BAVMERO *in Mineralreich* I. p. 45. adnumerata fuit lapidibus ferrariis; *Acta Academiae Regiae Berolinenſis Tom.* IX. p. 42. proponunt pro Foſſili peregrino, arſenicali; FEBRICIO vero in *Tract. de Reb. Metall.* p. 28. appellat Sterile nigrum, quod oculos ſuo nitore decipit, metallorum imitatur pulchritudinem, mentitur ſinceritatem, eis mixtum depravat, et vitiat bonitatem.

§. 4.

Pſeudogalena noſtra triturata dat pulverem cinereum aut griſeum, qui igne fumat cum odore ſulphureo, quaſi fere ocreaceum colorem induit, et partim trahitur a Magnete. Docimaſtice examinata vix drachmam Argenti fovet, in quo differt a Saxonicis, Bohemicis aliisque, quæ multo majorem continent Argenti copiam; Solent etiam Pſeudogalenæ pleræqui ferro læſæ in tenebris Scin-

tillas emittere, et similiter Phosphoreis iisdemque copiosis recrementis Fornacis parietes obducere, in quibus una cum Mineris liquatæ fuerunt.

§. 5.

Hæc per aliquot horas in retorta terrea validissimo igne tractata nec unicum granum Sulphuris a se dimittit, *ferrum enim*, ut bene advertit Cl. POTT, *in occluso Sulphur retinet et supprimit, dum transitus ferientis aeris impeditus est.* Eadem cruda cum pulvere carbonum, aut alio additamento, raro dat granum unum vel aliud Zinci perfecti, sed plerumque in collo retortæ exigua quantitas lanuginis albæ, aut capillorum alborum apparet. Tosta cum octava parte pollinis carbonum nullum pariter Zincum produxit, et ejus loco collectam vidi substantiam aliquam solidam, ponderosam, flavescente polline adspersam, intus fuscam, nec malleabilem, eandemque semel obtinui ex Lapide Calaminari Carinthiæ.

§. 6.

Fusa cum Scoriis (*Rohschlaken*) dat Scoriam nigram, superficie ornatum lamellis atris, nitidis.

— cum Scoriis et Borace usto — Scoriam cui immixta erat mica aurea.

Fusa

Fusa cum fluxu nigro, felle vitri et sal. com.
— Scoria atro-rubens.
— cum Scoriis et pauco Sulphure — Scoria micacea, squamosa: squamis plumbei coloris.
— cum fluxu nigro, polline carbonum, et granis aliquot Arsenici — Scoria rubra, cum nucleo Ferri fragilis ℔ 5.

§. 7.

Substantia hæc cum Arsenico non constituit in igne Sulphur rubrum, sed in fundo retortæ remanet modice compacta, flavescens, ponderis gr. 56. quæ prius ponderabat gr. 60. Ex hoc residuo particulas aliquas extrahit Magnes. Ex ejusdem granis 50. solvuntur in Spiritu Vitrioli grana 32. In acido Nitri gr. 38; in acido Salis gr. 39. Ex solutione prima cum alcali fixo obtinetur præcipitatum album, floccosum; ex secunda album, pulverulentum, ex tertia griseo-fuscum.

§. 8.

Ex Pseudogalenæ nostræ crudæ Granis 60. solvuntur in Spiritu Vitrioli grana 20. cum aliqua effervescentia, et odore acidulari, inde cum alcali fixo prodit præcipitatum cinereum, residuum vero micaceum est, magisque fuscum.

In Spiritu Nitri ſolvuntur Gr. 40. cum tardiore ſed vehementiore efferveſcentia, ſolutio apparet terrei coloris, eique ſupernatat ſpuma flaveſcens, quæ in igne ardet et olet ut verum Sulphur, Reſiduum eſt terra nigricans.

In Spiritu Salis ſolvuntur Gr. 7. cum efferveſcentia, et odore hepatis Sulphuris. Solutio flava eſt, ex qua cum alcali fixo cadit pulviſculus cæruleo-nigri coloris. Reſiduum micaceum colore ochræ martis.

In Aqua Regia ſolvuntur Gr. 41. cum ſubita et forti efferveſcentia, qua ceſſante ſupernatat ſolutioni ſpuma fuſca, in fundo vero manet pulvis albicans cum aliqua flavedine.

§. 9.

Tentaturus an poſſit Ars parare aliquid Pſeudogalenæ ſimile, liquavi lapidem cupreum productum ex minera Cupri flava additis Scoriis (*Rohſchlaken*), et pulvere vitri vulgaris, cum Argilla et pauca copia cinereum clavellatorum, ſicque obtinui Maſſam metallicam fragilem, fuſcam, ſquamoſam, et a Pſeudogalena in eo unice diverſam, quod magis opaca fuerit, et in aqua ſeceſſerit in ſquamulas exiguas, cæruleo-nigras. Obſervatio hæc illuſtrat geneſim Pſeudogalenæ, oſtendit ejusdem, adfinitatem cum Mica, Baſalte et Pyrite; ac rationem tradit, cur Minera hæc reperiatur ut plurimum in venis metallicis,

licis, quæ Sulphur, Ferrum, Argentum, Pyritem, aliaque metalla fovent.

§. 10.

Ex his concludere licet, Pseudogalenæ Schemnizensis partes constitutivas esse Terram ferriferam, Sulphur, Terram alcalinam, et metallicam Zinci. Arsenicum de quo meminit Cl. GELLERT. hic nondum vidi, et Zincum CRONSTEDTII mineralisatum omnino paradoxum est, demonstravi enim paulo antea in Tentamine V. §. 13. 16. Sulphur cum hoc metallo, nullatenus uniri. Præter hæc inest Pseudogalenæ terra quædam refractaria et singularis, nullo acido solubilis, et tamen volatilis, ut patet ex residuis substantiæ solidæ elevatæ loco Zinci.

§. 11.

AVRIPIGMENTVM. Argillæ cinereæ inhærens repertum fuit ante triennium in *Comitatu Soliensi* prope *Tayobam* non procul *Neusolio* constans particulis micantibus, et modo massulas amorphas, modo vero exiguas crystallos constituentibus, colore ut plurimum flavo cum aliquo translucente rubore, quandoque tamen et omnino rubro. Argillæ hujus unciæ duæ ablutæ dederunt Auripigmenti Drachmas quatuor et grana triginta duo, nec

non

non exigua Quarzi fragmenta hinc inde immixta. Foſſilis hujus, una cum adhærente Terra, libra una civilis retortæ indita dedit 1) in excipulo Humorem aqueum cum pauca copia Sulphuris; 2) in collo vitri unciam dimidiam Sulphuris rubri. 3) Reſiduum duplex, nempe unum pulverulentum, cinereum, et aliud flavo cinereum, ac cryſtallis rubineis hinc inde adſperſum.

§. 12.

Reſiduum cinereum pulverulentum denuo igni traditum, dedit novum ſublimatum rubri et flaui coloris. Eademque ſublimata obtinui in igne ex Reſiduo ſolido. Sublimavi ita ſepties, et ſemper ex capite mortuo prodiit novum ſublimatum rubrum, nitidiſſimum, vitro ſimile. Hoc cum duplo Mercurii ſublimati corroſivi dedit in retorta vitrea ſublimatum rubro-flavum, ac reſiduum cinereum et compactum. Eadem Miſcella in cella vinaria per duos dies relicta, modice diuque fumat, ſcripturam cum atramento vulgari mox tingit colore luteo-viridi, et tertia die in igne inde obtinui Cinnaberim, una cum liquore flaveſcente, fumante, fœtido.

§. 13.

Ex centen. tribus docimaſticis ejusdem rubinei ſublimati cum Hydrargyro diu triturati obtinui

nui in igne 1) Sublimatum fuſco-rubrum, cinnaberinum ℔. 422. 2) Reſiduum denuo vitreum ac rubrum ſublimatum hoc denuo igni commiſſum dedit granula extus nigricantia, intus vero cinnaberini coloris, Mercurii globulos numeroſos, cinnaberino polline adſperſos, et reſiduum griſeum pulverulentum. R ſiduum prædictum rubineo vitro ſimile tritum cum Mercurio, tanta facilitate cum eo uniebatur in amalgama, ut 1349 ℔ Mercurii ſuſceperit, integrum vero amalgama ponderaret ℔ 1388. Id porro retortæ inditum dedit in igne ſublimati fuſco-rubri ℔. 888. Hydrargyri ℔. 551. reſidui atro-griſei ℔. 4. hinc augmentum ℔. 55.

§. 14.

Ergo Arſenicum non tam facile ſeparatur a Sulphure, ut quidam ſcribunt, nec ab eo penitus divelli poteſt ope Mercurii. In omni fere ſublimatione Auripigmenti rudior pars Arſenici conſtituit Cryſtallos albas, opacas, trigonam et tripteram Pyramidem referentes. Sed figura hæc Aluminis propria; an ergo et figura Cryſtallorum arſenicalium determinata a Terra alcalina aluminoſa?

§. 15.

Dixit BRANDT *in Act. Svec.* II. 1735. p. 6. Arſenicum cum Mercurio amalgama non conſtituere,

ſtituere, ſed contrarium patet ex §. 13. At longe mirabilius eſt augmentum ponderis dictæ maſſæ, abſque ulla ignis actione nati, ad quem confugiebant Chemici daturi rationem, cur Calces metallorum graviores ſint metallis ipſis, unde originem duxerunt. Mater itaque veritatum Chemicarum ſola eſt Experientia.

OBSERVATIONES METALLVRGICÆ.

§. 16.

1. Malleabilitatem aliquam acquirit Wismuthum cum Borace fuſum. Hinc nucleus duplex, majus unum et fragilius, aliud vero grano Panici ſimile, malleabilius, et medium idemque excavatum majoris locum occupans. Malleabile quodammodo fit idem metallum cum alcali fixo liquatum; hinc fragilitas metalli non a ſola inopia principii inflammabilis, ſed et ab acido peregrino eidem immixto; nam idem metallum ſola pingui ſubſtantia uſtum et fuſum non fit malleabilius. *VERSVCHE einer Geſellſchaft in dem Ertzgebirge* 229.

2. Wismuthum cum Sulphure dat ſublimatum carnei coloris, una cum cryſtallis arſenicalibus (§. 14.); ergo in Wismutho eo ſaltem, quo ego uſus ſum, latet Arſenicum. Idem cum

cum dimidia parte Arſenici mixtum dat ſublimatum vitreum opacum, fuſcum et albicans; reſiduum metallicum purius Regulo adhibito. Arſenicum in hac operatione de uncia dimidia perdidit grana viginti. Cum itaque poſſit Metallum unum ab alio attenuari, ac forte et in eam, unde natum fuit, ſeminalem auram reſolvi, probabile videtur, hanc ipſam animam idoneo exceptam corpore, idipſum alibi regenerare, aut alterius geneſim promovere.

§. 17.

Lixivium alcali cauſtici, quocunque modo parati, dat cryſtallos modo priſmaticas, modo vero lamellis ſimiles, in aere libero haudquaquam fatiſcentes. Quale eſt illud corpus, quod cryſtallos haſce producit? Eſtne hoc, quod cum Calcis inflammabili junctum pingue illud MAYERI acidum conſtituit?

§. 18.

Spiritus Salis ſuper terram Aluminis aliquoties abſtractus, tandem flavo - rubris vaporibus replet excipulum. An acidum Salis modificari, inverti, ac mutari poteſt in aliud Nitroſo proxime accedens? Repetitis hiſce cohobationibus ſuperficies terræ Aluminis albo-luteo colore tincta ſe prodit. Unde hoc? An Metallicæ eſt indolis? An principium mer-

mercuriale dicti acidi ob summam cum inflammabili adfinitatem attrahit ab igne aliquid, quod eum colorem produxit? Quam multa nos latent, quæ sera dies extrahit!

§. 19.

Acida mineralia depuratissima, nempe Vitriolicum, Nitrosum et Muriaticum, nec non Spiritus Sulphuris volatilis, æquali copia simul et caute mixta cum substantia quadam sicca, quæ prævia diuturna digestione, cum Spiritu Salis, relicta fuit in fundo retortæ post expulsum omne fluidum, ex Sulphuris rectificati unciis binis, Sale communi uncia dimidia, Fuliginis unciis quatuor, Terræ aluminis Drachma una, dat repetita destillatione liquorem aquei coloris, odore amygdalarum amararum. Liquor hic deponit sedimentum, quod docimastice et lenissimo igne examinatum, dat Argentum et Aurum. Idem omnia solvit Metalla et quidem primo Zincum, dein Regulum Antimonii, Hydrargyrum, Arsenicum, Cuprum, Ferrum, Stannum, Plumbum, Aurum, Argentum, Wismuthum.

§. 20.

Solutio Zinci excolor, dat cum alcali fixo præcipitatum album, cum alcali volatile pariter album; sed denuo insolubile.

Solutio Reguli Antimonii excolor, dat cum A. f. et Vol. præcip. nullum, poſtea tamen deponit ſedimentum albidum.

— Hydrargyri excolor, dat cum A. f. præcip. griſeum, et ſubcarneum, cum A. v. fuſco-griſeum, denuo ſolubile.

— Arſenici excolor, dat cum A. f. præcip. album, cum A. v. pariter album.

— Cupri viridis, dat cum A. f. præcip. nullum, cum A. v. cæruleo-fuſcum.

— Ferri flaveſcens, dat cum A. f. præcip. olivaceum, cum A. v. atro-virens, cum ſupernatante ochra lutea.

— Stanni excolor, dat cum A. f. præcip. carneum, cum A. v. magis carneum.

— Plumbi excolor, dat cum A. f. præcip. albidum, cum A. v. idem.

— Auri flava, dat cum A. f. præcip. flavum et fuſcum, cum A. v. luteolum.

— Argenti ſublutea, dat cum A. f. præcip. album, cum A. v. etiam album.

— Wismuthi excolor, dat cum A. f. præcip. album, cum A. v. ſub-luteum.

§. 21.

Præcipitata hæc in Examine docimaſtico dederunt.

Ex Zinco cum Alc. fixo ℔. 4. Argenti Dr. 1.

— — vol. - 2. — veſtigium.

Regulo Antim.		fixo -	9.	—	femunc. 8.
—	—	vol. -	1.	—	Dr. 6.
Hydrargyro		fixo -	8.	—	femiunc. 5.
—	—	vol. -	-	—	—
Arfenico	—	fixo -	-	—	—
—	—	vol. -	-	—	—
Cupro	—	fixo -	2.	—	Drachm. 1.
—	—	vol. -	1.	—	Drachm. 1.
Ferro	—	fixo -	12.	—	Sem. $1\frac{1}{2}$.
—	—	vol. -	10.	—	Sem. 1.
Stanno	—	fixo -	7.	—	Sem. 2.
—	—	vol. -	4.	—	Sem. 4.
Plumbo	—	fixo -	4.	—	Sem. 5.
—	—	vol. -	1.	—	—
Auro	—	fixo -	1.	Auri	Marcam. 1.
—	—	vol. -	$1\frac{1}{2}$.	—	Marc. 1.
Argento	---	fixo -	$\frac{1}{2}$.	Argenti	Sem. 10.
—	---	vol. -	1.	---	Sem. 8.
Wismutho	---	fixo -	9.	---	Sem. 8.
—	---	vol. -	-	---	---

§. 22.

Metalli pars aliqua manet infoluta, alia vero corroditur in pollinem.

Ex Zinco flavefcentem.
— Regulo Antimonii grifeum.
— Hydrargyro albidum.
— Arfenico grifeum.
— Cupro nigricantem.
— Ferro fufco - cærulefcentem.

Ex Stanno cinereum.
— Plumbo ſubcinereum.
— Auro griſeo - flavum.
— Argento albidum.
— Wismutho album.

Cuprum et Wismuthum ſolvuntur in loco calido cum ſubſultu Vitri, et frequenti aeris exploſione.

§. 23.

Ex ſolutionibus dictis præcipitantur Metalla cum lixivio Hepatis calcis diverſimode, et quidem

Ex Stannum colore rubro - luteo.
— Wismuthum — caſtaneo.
— Ferrum — fuſco.
— Cuprum — caſtaneo.
— Zincum — griſeo.
— Plumbum — griſeo.
— Hydrargyrum - albo.

Liquor per filtrum tranſiens dat cum Alcali fixo præcipitatum

Ex Stanno nullum.
— Wismutho album et valde paucum.
— Ferro rubro - luteum.
— Cupro virens.
— Zinco album.
— Plumbo nullum.
— Hydrargyro luteum.

§. 24.

Calces metallicas partim ſolvit, et quidem facilius calcem Zinci, dein Cupri, Ferri, Stanni, Stibii, Plumbi. Solutio Cupreæ calcis virens, Martialis flaveſcens eſt, cæteræ excolores. Ex his ſolutionibus præcipitatur ſolutum.

Zincum cum Alcali fixo colore ochræ pallido, cum Alcali vol. ſaturatiore.

Stannum cum A. f. --- albo, cum A. v. etiam albo.

Cuprum cum A. f. --- viridi, cum A. v. cæruleo.

Ferrum cum A. f. --- flavo, cum A. v. ut Zincum.

Plumbum cum A. f. --- albo, cum A. v. griſeo.

Majore copia liquori huic immerſa Metalla corroduntur, et quidem

Hydrargyrum in calcem ex lamellis niveis, quæ dein fatiſcunt in pollinem.

Wismuthum in particulas fuſceſcentes.

Regulus Antimonii in pollinem album, copioſum.

Zincum in flocculos albidos et nigros, cum ſpuma alba ſupernatante, et bullis plurimis metallo adhærentibus.

Stannum in pollinem fuſco-griſeum.

Ferrum in pulverem coloris primo griſei, dein atro-cærulei.

Cu-

Cuprum in Calcem viridem.
Plumbum in pollinem album, paucum, metallo adhærentem.

Omnia Metalla, excepto Auro et Argento, in hoc Menſtruo ſimul ſoluta, dant cum lixivio ex ſcoriis Antimonii et Alumine facto, præcipitatum fuſcum.

§. 25.

Si vaſi vitreo ſaturata ſolutione Tartari vitriolati pleno, inponitur cucurbita vitrea in qua Hydrargyrum, una cum acidis Mineralibus Nitri, Salis et Vitrioli ſimul mixtis, repoſita fuerit ita, ut fundus cucurbitæ immerſus ſit intra liquorem vaſis inferioris, corroditur ſenſim Hydrargyrum in pollinem album, dein poſt dies aliquot apparet ſubſtantia quædam alba, ſalina, adhærens externæ ſuperficiei vitri ſuperioris liquido immerſæ, quæ ſenſim filamenta protrudit et elongat eouſque, donec fundum inferioris vaſis attigerit, e quo pariter, jucundo ſane ſpectaculo, exſurgit materies ſalina una cum iisdem filis, qualia et ſuperiore vitro prodierunt. Obſervatio hæc demonſtrat, vitrum non eſſe corpus adeo inpenetrabile, ut quidam credunt, ac acida mineralia tam ſola, quam metallis unita, ſtupenda vi ſeſe invicem attrahere, ac duriſſima quoque corpora penetrare poſſe, unde

 mul-

multa in Chemicis Phænomena, ipſaque Geneſis Metallorum, pulchre illuſtratur.

V. OBSERVATIONES ZOOLOGICÆ.

OBSERVAT. 1. Natus eſt *SCHEMNITZII.* A. 1771. M. Aprili Infans præternaturali et monſtruoſa penitus oris ac labii ſuperioris fabrica, quam breviter deſcribere viſum eſt. Cutis, inter pinnas naſi, una cum ſubjacente portione labii ſuperioris penitus erat exciſa, ac ita quidem, ut parallelæ decurrentes inciſuræ, quadratum ſpatium interciperent. Veruntamen non ſolum cutis, ſed et tota muſculorum ſubjacentium carnoſa ſtructura, una cum ſubjecta parte illa mandibulæ inferioris, quæ dentes ſuſtinet inciſores, exciſa penitus erat; hinc læſo fibrarum harum reniſu flentis Pueri naſus enormiter dilatabatur. Hæc cutis portio, una cum adhærente oſſe mandibulæ ſurſum revoluta tegebat totum fere ſeptum naſi, ſicque apertura tetragona relinquebatur, per quam introſpici poterat cavitas oris ad fauces uſque. Hic vero ſingularis omnino erat defectus veli Palati, unde a faucibus in nares per cavitates oblongas vomere craſſo diſtinctas, via libera patebat, nec velli palatini veſtigium

erat

erat ullum. Cum itaque ingeſtis exitus per nares pateret liber, vix aliquid lactis œſophagum ingredi ac puerum nutrire poterat, unde ex inedia, ut prædixi, poſt tres hebdomadas mortuus eſt.

I. QVADRVPEDIA.

2. *PROSIMIA cinerea,* cauda cincta annulis albis et nigris. BRISS. *Quadrup.* 222. Lemur Catta. LINN. Manſvetum animal ſcandit, cibum manu prehendit, ori applicat, celerrime manducat, caudam ſæpe purgat et ori adponit, ſedet ut ſimia, dextra manu detergit Caput, manus lingit, vocem edit catulinam, Hominem miratur, domum purgat, victitat fructibus horræis; hinc ſpecies Simiæ.

3. In lue epidemica *CANIS familiaris,* quæ prioribus annis apud nos graſſata eſt, profuit injectum oleum olivæ, vivumque Serpillum ſpinæ dorſi aſſiduo applicatum.

4. *TALPA domeſtica* ſteriliorem terram exponit ut fertilior fiat in aere libero; foetus funiculo umbilicali longiſſimo inſtruitur, occiditur lixivio nucis immaturæ.

5. *MVS Marmotta* et *SCIVRVS Gliſ.* LINNÆI, ſub eodem Genere militare videntur; Utrumque enim Animal gerit dentes anticos utrinque binos, magnos, rufeſcen-

ſcentes: inferiores longiores, curvos, apice a ſe invicem recedentes, ſuperiores vero ad baſim remotiores, quam ad apicem, caninos nullos, molares breves.

Marmota parit filios (3-4), capitur dormiens. Habitat in Alpibus Carpaticis, Pedemontanis, et Tyrolenſibus Vallis Soletanæ.

6. *CERVUS Dama.* Foetus hujus animalis omnino ruber, gelatinoſus, nudus; ungulis et dentibus cartilagineis inſtructus eſt. Ex ejus ano expreſſi corpora bina, gelatinoſa, fuſca, plena granulis plurimis, nigricantibus. Lingua erat alba; renes albi, ſtatura et figura ſeminis Phaſeoli. Inteſtina rubella, albida, flavicantia, foventia ſuccum qualem fundit radix *CHELIDONII majoris;* inteſtinum rectum plenum gelatina fuſca. Ventriculus albidus, membranaceus, vacuus. Oculi aquoſo humore pleni; lente cryſtallina vitrei coloris. Hepar bilobum, fuſco-rubrum, molliſſimum, totum fere occupans abdomen, adnexum diaphragmati, aliisque viſceribus. Funiculus umbilicalis verrucis albidis adſperſus, membrana ſua involvens vaſa quatuor; quorum Primum lobos hepatis ingreſſum, uniebatur inteſtino duodeno, et cum eo progrediens ſequebatur alia inteſtina, donec in meſenterio radices ageret plurimas; Secundum inſerebatur pubi, incumbens veſicæ urinariæ, et ante eam diviſus

ſus in tres ramos, quorum duo reflexi baſim uteri adibant, alius vero cum vagina nectebatur; Tertium et Quartum intrabant regionem pubis, retro uterum, inter muſculos pſoas albicantes, ibique in unum funiculum confluebant, qui reflexus juxta ſpinam dorſi, thoracem ſubibat, et lobos Pulmonum majores ingreſſus, cor adibat, quo in loco dividebatur iterum in duos ramos, quorum unus dextro cordis ventriculo, alter vero ſiniſtro inſerebatur. Uterus oblongus, albus, tenuis, ſuperne in duo brachia diviſus, quæ terminata erant fabrica eleganti, veſiculari, vaſculoſa. Pulmones magni, teneri, albi. Auriculæ cordis magnæ. Sub larynge utrinque glandula ovalis, conglomerata, rubra.

7. *EQVVS Aſinus* rufus caret cruce dorſali, ſed os et abdomen ſubtus albicant in omni varietate.

Animal rude, vilioribus ſervitiis emancipatum, baculo regendum, vaginans, furibunda venere percitum, miſere vivens, parit prolem piloſiſſimam, quæ poſt trimeſtre ſenſim nativam lanam decutit.

II. AMPHIBIA.

8. *PROTEVS Anguinus.* LAVRENTI, non in *lacu Zirchizenſi,* ſed prope *Sittich* e crypta ſubterranea, aeſtivo tempore una cum aquis exit quandoque.

Huic longitudo pedalis. Caput ex tereti depressum, attenuatum ore obtusiusculo. Mandibula inferiore planiuscula, breviore. Tubercula bina loco oculorum. Aures, aut spiracula lateralia bifida: lobis 5 - 6 - fidis: laciniis plumosis, corallino rubris, qui color intenditur dum Animal movetur, aut exacerbatur. Corpus teres, pollicem crassum, albidum, leve, alepidotum. Cauda compressa, anceps, longitudine tertiæ partis totius corporis, apice obtusa, albicans, horizontalis. Pedes quatuor: Antici sub auribus, breviores, teretes, tridactyli: digitis planiusculis: Postici ante caudam, similes prioribus; digitis planis, truncatis.

Ill. LINNÆVS, cui iconem misi, habet pro larva Lacertæ. Mihi videtur Genus singulare.

III. PISCES.

9. *SALMO Hucho* LINN. Nigro maculatus; maxillis una serie dentium utrinque, palato faucibusque inermibus; pupillis nigris, iridibus argenteis; capite obtuso, fronte convexa; distantia inter foramina narium dimidia ejus quæ inter oculos; membrana branchiostega oss. 11. Pinnarum ad aures oss. 16. Ventralium oss. 11. Ani oss. 11 - 12. Caud. oss. 22. Dorsal. absque ossiculis,

lis, Dorſalis alteræ oſſ. 13; Ano ſub æquilibrio ante pinnam ani.

Habitat in Fluvio *SAVA Carnioliae* aliisque.

IV. INSECTA.

10. *LVCANVS Tenebrioides.*

DIAGN. *Thorax antice tridentatus. Caput antice marginatum, terminatum cornu ſimplici, erecto, curvo.*

Captus *Idriae* in *Carniolia* 18. Junii, prope Fluvium. Habitat etiam in *Hungaria*.

Totus niger, nitens, punctatus, ſtatura et craſſitie vix minore ac *TENEBRIONIS Molitoris*. Cornu ſubtus verſus thoracem villoſum. Palpi rufi. Antenn. articuli tres majores, terminales, rufi. Capitis pars inferior tuberculo lucido notata, quod in vivo animali retrahitur et abſconditur intra thoracem. Tibiæ anticæ extremo latere ubique dentatæ. Alæ excolores. Abdomen ſupra rufum.

Sexus alter minus lucidus, antica thoracis parte non adeo exſecta, nec tam evidenter tridentata; Fronte tuberculo, loco cornu, terminata.

11. *LVCANVS Scaraboides.*

DIAGN. *Statura prioris, ſed color fuſcus. Elytra ſtriata, non punctata.*

Tibiæ

Tibiae anticae tridentatae.

In montanis Idrienſibus *Carnioliae*, non frequens.

Caput ſemicirculare, marginatum, non ſtriatum, inerme prorſus. Maxillæ non porrectæ. Palpi et clavæ antennarum rufæ. Pedes elytris concolores.

12. *LVCANVS Parallelipepidus.*

Lucanus ſcutellatus depreſſus niger, maxillis dente laterali elevato. LINN. *Syſt. Nat.* p. 561.

Scarabæus Parallelipedus. PONTOPPIDAN. *Däniſcher Atlas.* I. Tab. XVI.

DIAGN. *Totus niger, unciali longitudine. Tibiae anticae toto latere externo dentatae.*

Habitat in Sylveſtribus locis.

Curſitat fere adinſtar *Carabi.* Thorax antice æque latus ac poſtice.

13. *LVCANVS Sulcatus.*

Scarabæus muticus, niger, lineola flava a capite ad ſcutellam ducta. LINN. *Syſt. Nat.* p. 552. GRONOV. *Gazoph.* p. 145. n. 435.

DIAGN.

DIAGN. *Niger, lucidus; capite tuberculis tribus.*
Tibiae mediae, margo thoracis et abdominis; lana fulva pubescentes.
Elytra sulcata: sulcis punctatis.

Missus a Cl. GRONOVIO.

Antennæ ex uno latere tres dentes educunt. Maxillæ tribus dentibus obtusis terminatæ, prominentes. Infra tuberculum thoracis laterale denticulus parvus marginalis. Thorax linea excavata media signatus. Abdomen subtus lucidum, glabrum, inter pedes medios et posticos planum. Tibiæ anticæ latere exteriore multidentato.

14. *SCARABÆUS Canicularis.*

DIAGN. *Simillimus S. Solstitiali, sed fere duplo minor.*
Tibiae anticae tridentatae, elytra non plicata.

In *Hungaria* frequentissimus, æstate.

Differt a *S. Solstitiali.* Elytris non lucidis; Capite lateraliter ad basim non marginato; Abdomine subtus nullis albidis villis pubescente.

Non solum vesperi, sed et interdiu circumvolat.

15. *SCARABÆUS Holosericeus.*

DIAGN.

DIAGN. *Minor S. Vacca, major Fimetario. Elytra fusco-rubra, striata, albo tenui villo pubescentia.*

Habitat in *Carniolia* calidiore.

Inermis capite et thorace, subtus pedibusque ferrugineis, capite rotundato et marginato, tibiis anticis tridentatis, mediis et posticis spinis pluribus binatis et solitariis, corpore elliptico.

16. *SCARABÆVS Armiger.*

DIAGN. *Thorax spinas quatuor, caput e medio spinam se longiorem educit. Color testaceus.*

Habitat in *Carniolia* rarus.

Corpus ovatum, statura minor ac in *S. Vacca.* Elytra striata Thorax sulco medio longitudinali, spinis lateralibus majoribus, intermediis approximatis. Capitis spina tenuis, thoracem versus flexa, obtusa Maxillæ porrectæ. Antennarum clava magna. Tibiæ anticæ toto latere dentatæ. Mediæ et posticæ pariter dentatæ et villosæ.

17. *SCARABÆVS Actaeon.*

Scarabæus scutellatus thorace inermi, capitis cornu unidentato: apice bifido. LINN.

LINN. *Syst. Nat.* 541. GRONOV. *Gazoph.* p. 142. n. 417.

DIAGN. *Thorax ex utroque latere validam spinam educens.*

Caput extensum in cornu spinis thoracicis longius, bifidum, supra basin superne dente notatum.

Missus a Celeber. GRONOVIO.

Longitudo tota etiam quadriuncialis. Elytra levia. Thorax levis. Ad latus maxillæ singulæ dens bifidus. Inter maxillas tuberculum bifidum. Pedes antici longiores; tibiis tridentatis latere externo, interno vero ad apicem bidentatis.

18. *SCARABÆUS Bilobus.*

Scarabæus thorace gibbo antice bicorni: capitis cornu maximo recurvo edentulo, apice bifido. GRONOV. *Gazoph.* p. 142. n. 414. *Tab.* 14. *fig.* 1. 2. optime.

Scarabæus scutellatus, thorace prominente bilobo, capitis cornu simplici, elytris stryatis. LINN. *Syst. Nat.* p. 544. Sed elytra striata non video.

Vierte Sorte des Nasehorns. SWAMERDAM. *Bibl. Nat. Tab.* 30. *fig.* 5.

DIAGN. *Thorax bifidus, aut bicornis, spatio inter cornua semicirculari.*

Os

Os elevans cornu unciale, apice bifidum.

Missus a Celeber. GRONOVIO.

Niger, nitens, cornubus thoracis obtusis, Thoracis latere utroque rugulis obliquis interruptis striato, Tibiis anticis tridentatis, Cornu capitis tetragono.

19. *SCARABÆVS Dubius.*

DIAGN. *Priori similis, sed duplo minor. Thorax tuberculis duobus approximatis, Cornu capitis indivisum.*

Missus ab Eodem Viro *Clariss.*

An sexus alter *SCARABÆI Bilobi?*

20. *SCARABÆVS Didymus.*

Scarabæus scutellatus, thorace inermi fossula exarato, capite tricupidi, elytris striatis. LINN. *Syst. Nat.* p. 545.

Scarabæus elytris punctato-sulcatis: thorace sulco longitudinali tuberculoque brevi: capite depresso tricorni. GRONOV. *Gazoph.* p. 143. n. 420.

DIAGN. *Niger, elytris striatis: striis punctatis.*

Thoracis latera rotundata, medius locus antice tuberculo notatus.

Caput parvum, tribus corniculis.

Missus ab Eodem Cl. Viro.

Tho-

Thorax antice quaſi exſectus et rugulofus. Capitis ſpina terminalis minor et acutior. Tibiæ anticæ quadridentatæ, mediæ et poſticæ apice tridentatæ e medio vero unidentatæ.

21. *SCARABÆVS Oculatus.*

Scarabæus ater, opacus: thorace mutico elytrisque rugoſis: capite clypeato, emarginato, cornu minimo. GRONOV. *Gazoph.* p. 143. n. 422. *Tab.* 15. *fig.* 9. 10.

DIAGN. *Niger, thorace elytrisque rugoſulis. Caput apice bidentatum, tuberculo medio parvo.*
Tibiae ante craſſiores, omnes exteriore latere tridentatae.

Miſſus a Cl. GRONOVIO.
Thorax poſtice linea elevata ad medium uſque extenſa, undique marginatus, punctato-rugoſus. Oculi ruſi. Scutellum lucidum.

22. *SCARABÆVS Brunnus.*

Scarabæus ſcutellatus muticus, teſtaceus, elytris ſtriatis, thorace utrinque puncto notato. LINN. *Syſt. Nat.* p. 556. GRONOV. *Gazoph.* p. 147. n. 442.

DIAGN. *Major S. Stercorario. Totus rufo-testaceus.*
Elytra obsolete admodum striata.
Crura compressa, postica maxima.

Missus a Cl. GRONOVIO.

Ad marginem posticum thoracis prope lineas marginales scutelli video foveolas binas obsoletas, puncta vero nulla: Thorax latere marginatus, non villosus, Tibiæ anticæ margine tridentato.

23. *SCARABÆUS Gronovii.*

Scarabæus muticus, obscure testaceus: capite anticæ emarginato: thorace sulco longitudinali. GRONOV. *Gazoph.* p. 145. n. 429.

DIAGN. *Statura S. Melolonthae, Color obscure testaceus.*
Thorax in medio sulco dimidiato.
Elytra non striata.

Missus a Cl. GRONOVIO.

Totus glaber. Caput antice emarginatum, rotundatum.

Thorax rotundatus. Tibiæ anticæ subtridentatae.

24. *SCARABÆUS Lineola.*

Scarabæus muticus niger, lineola flava a capite ad scutellum ducta. LINN. *Syst.*

Syst. Nat. p. 552. GRONOV. *Gazoph.* 145. n. 435.

DIAGN. *Niger, subtus ac supra nitens.*
Subtus margines segmentorum abdominis, crurumque flavi.

Missus a Cl. GRONOVIO.

Bene notat Vir Cl. lineam flavam non semper adesse. Abdominis mucro prominens inter crura media, idemque margine flavus. Flavus hic color quandoque degenerat in rufum. Margo thoracis in meis exemplaribus flavus ad latera.

25. *SCARABÆUS Maculatus.*

Scarabæus muticus, ater, opacus, flavo-maculatus; scutello nullo: segmento abdominis primo utrinque unidentato. GRONOV. *Gazoph.* p. 150. n. 456.

DIAGN. *Vix major S. Lunari, fuliginoso-niger.*
Thorax punctis duobus flavis.
Elytra apice flava, et ad marginem flavo-maculata.

Missus a Cl. GRONOVIO.

Subtus immaculatus, punctatus et niger. Scutellum nullum. Caput antice subtruncatum.

26. *SCARABÆUS Æruginosus.*

Scarabæus muticus, capite thorace elytrisque glabris viridibus; thorace rufo emarginato, subtus pedibusque æneis: abdomine piloso. GRONOV. *Gazoph.* p. 144. n. 424. *Tab.* 15. *fig.* 7.
Scarabæus scutellatus muticus auratus, supra viridis. LINN. *Syst. Nat.* p. 558.

DIAGN. *Major S. Stercorario, supra viridis.*
Abdominis mucro longus inter crura media.

Missus a Cl. GRONOVIO.
Thorax et caput obscurius virent ac Elytra. Elytra diffitis obsoletis striis lineata. Corpus subtus maxima parte rubro-auratum. Tibiæ anticæ tridentatæ.

27. *SCARABÆVS Viridissimus.*

Scarabæus muticus, viridis, glaber, non pilosus: pedibus rufis splendidis. GRONOV. *Gazoph.* p. 144. n. 426.
Scarabæus muticus, sterno porrecto, scutello elytris dimidio breviore. LINN. *Mus. Regin.* p. 21.

DIAGN. *Totus nitens, glaber, viridis,*
Pedes viridi-aurati.

Misit Cl. GRONOVIVS.

Scu-

Scutellum thorace longius. Antennæ nigræ. Tibiæ anticæ tridentatæ. Mucro abdominis ultra originem crurum anticorum extensus.

28. STEPHANVS LVMNITZER invenit anno elapso circa *Schemnitzium* in acervo Formicarum sepultos *SCARABÆOS Nobiles*, eosque involutos folliculo ovali, fusco, ex quisquiliis conglutinatis composito. Carceris hujus structura non mollis erat sed solida, ut perrumpi ab incluso animali nullo modo potuerit. Intra hos folliculos cultro apertos latebat Insectum vivum adhuc, quale vidit inter alios et tunc Hospes noster Cl. FERBER. Miranda sane Formicarum industria in Insectis hisce viventibus ita involvendis, quo in opere providas etiam superarunt Apes, quae limacem alveare ingressum teste PLVSCHIO, necarunt prius, dein, ne putrescendo noceret Reipublicæ, cera undique obduxerunt.

29. *LARIA Quadrimaculata.*

DIAGN. *Nigricans, ovata.*
Thorax maculis quatuor rufis.

In montanis *Carnioliae.*

Caput deflexum. Maculæ thoracicæ constant villis prostratis coloratis. Elytra semilineam lata, duas longa. Tibiæ anti-

cæ crassiores. Facies Scarabæi, sed antennæ diversæ.

30. *HISTER Quadrimaculatus.*

Hister ater, elytris bimaculatis. LINN. *Syst. Nat.* p. 567.

DIAGN. *Niger, elytro singulo maculis binis rubris: superiore lunata.*
Tibiae latae, toto latere externo dentatae, tarso proprio longiores.

In *Istria Carnioliae.*
Facies *Scarabaei.* Maxillæ valide porrectae.
Corpus ellipticum.

31. *SILPHA Quadrimaculata.*

Silpha nigra, elytris pallidis puncto baseos medioque nigro, thorace emarginato. LINN. *Syst. Nat.* p. 571.

DIAGN. *Supra testacea; Capite, antennis, macula media magna thoracis, scutello, maculis binis in singulo elytro, corpore subtus, pedibusque nigris.*

Misit *Cl. P.* PODA.
Elytrum lin. 5-6. longum, punctatum, tribus lineis elevatis striatum. Elytri maculæ rotundæ, una ad basim, alia fere in medio posita, deinde in medio unum solita-

litarium, poſtea aliud par, denique octavum punctum denuo ſolitarium, terminale. Corpus ovatum.

32. *DERMESTES Punctatus.*

DIAGN. *Niger, elytro ſingulo punctis octo albis.*

In *Carniolia* media.
Elytra duas lineas longa, in quibus baſim verſus duo paria punctorum alborum.

33. *DERMESTES Spinipes.*

DIAGN. *Niger, ovatus; femoribus rufis, ſpinoſis.*

In *Carniolia* montana.
Elytrum lin. 1¼ longum, lucidum.

34. *DERMESTES Pulvinatus.*

DIAGN. *Thorax ſubrotundus, pulvinatus. Elytrum rufum, marginibus lineaque media longitudinali nigris.*

In *Hungariae* Oppidis, domibusque.
Elytrum lin. 1½ longum, nitens. Caput nigrum. Thorax rufus; lateribus atris. Pedes rufi.

35. *DERMESTES Lepturoides.*

DIAGN. *Rufus, thoracis lateribus parallelis, marginatis.*
Elytra rufa, ſtriata.

In *Hungaria.*

Elytrum lin. 1½ longum. Thoracis anguli poſtici modice elongati. Totus rufus. Animal hoc cum priore, ob thoracis fabricam ſingularem et antennas clavatas, proprium Genus conſtitueret.

36. *DERMESTES Rufipes.*

DIAGN. *Oblongus, niger, nitens.*
Antennarum clavae, palpi, pedes, rufo colore tincti.

Circa *Idriam* captus, Maio M. in gramineis. Thorax magis in longitudinem quam latitudinem extenſus, linea media excavata ſulcatus, marginatus; lateribus parallelis; ſcutelli apice puncto notato. Elytra lineas 2½ longa, ⅔ lata, lineis quatuor elevatis ſtriata; ſerie una punctulorum inter ſingulam lineam. Abdominis ſegmenta ſubtus ad latera rufeſcentia. Alæ apice fuſceſcentes.

37. *DERMESTES Faſciatus.*

DIAGN. *Oblongus, niger; elytris caſtaneis faſcia nigra.*

Circa

Circa *Idriam* captus 25 May.

Thoracis latera marginata, prope marginem linea elevata.

Elytra quatuor lineolis ſtriata lineam longa, $\frac{1}{3}$ lata.

38. *DERMESTES Silphoides.*

DIAGN. *Oblongus, niger; Elytris plicato-ſtriatis, ſeriebus binis punctorum impreſſorum intra ſingulas lineas.*

In *Hungaria* circa *Schemnitzium.*

Thorax punctatus, lateribus modice elevatis. Elytra tres lineas longa. Palpi rufi. Habitus *Sylphae.*

39. *PTINVS Pannonicus.*

DIAGN. *Fuſco-rufus. Pedibus rufis, ſubpellucidis, nitidis.*

In *Hungaria* inferiore.

Statura *DERMESTIS Pelio.* Antennæ tenues, capitatæ. Thorax marginatus, recipiens caput. Femora craſſa. Alæ excolores.

40. *CVRCVLIO Palmarum.*

Curculio longiroſtris ater, thorace ovato planiuſculo, elytris abbreviatis, ſtriatis. LINN.

LINN. *Syst. Nat.* p. 506. GRONOV. *Gazoph.* n. 578.

DIAGN. *Capitula antennarum magna, compressa, truncata.*

Misit Cl. GRONOVIUS.
Maximus, niger; rostro longo; elytris striatis.

41. *CURCULIO Pellucens.*

DIAGN. *Totus flavicans; oculis et rostri apice nigris.*
Muticus, longirostris, alatus, parvus.

Circa *Schemnitz* captus A. 1769. M. Junio. Elytra duas lineas vix longa, striata. Statura multo major ac in *C. Quercus.*

42. *CURCULIO Bacchus.*

Curculio longirostris, aureus, rostro plantisque nigris. LINN. *Syst. Nat.* 611.

DIAGN. *Aurato - virens supra, subtus cupreo - auratum.*

In vitibus nimis abunde.
Prima folia torquet in cylindrum, ibi ovum ponit. a *Wipacensibus* Carnioliæ *Tastanello* vocatur; destruitur collectis et combustis præmature intortis foliis.

43.

43. *CVRCVLIO Variegatus.*

DIAGN. *Nigro-alboque varius, villosus.*
Rostrum brevissimum, crassum.
Femora mutica.

In *Hungariae* Hortis.
Elytrum lin. 2½ longum. Pedes, rostrum, antennæ nigræ. Corpus cinereo villo subtus canescens.

44. *CVRCVLIO Germanus.*

Curculio longirostris, femoribus subdentatis, corpore ovato nigro, punctis testaceis adsperso. LINN. *Syst. Nat.* p. 613.

DIAGN. *Maximus inter nostros.*
Elytra nigra, punctis maculisque testaceis varia.

Circa *Schemnitz* in *Hungaria.*

45. *CVRCVLIO Tricolor.*

DIAGN. *Brevirostris, inermis, niger; Thorace punctis binis albis.*
Elytra punctata margine interno albo, lineisque binis longitudinalibus flavis.

Vnde venerit nescio.
Statura *C. Pulverulenti* ENTOM. CARN. Corpus alatum. Fascia elytri interior in medio

medio abrupta, ambabus ad apicem ejusdem cohærentibus. Pedes antici longiores.

46. *ATTELABVS Hungaricus.*

DIAGN. *Niger; thorace hirſuto.*
Elytro ſingulo faſciis duabus flavis, punctisque totidem flavis: uno ad baſim, alio ad apicem.

In *Hungaria infer.* non rarus.
Statura *A. Apiarii.* Thorax, Caput, Corpus ſubtus hirſutum. Faſciæ repandæ.

47. *CASSIDA 24-punctata.*

DIAGN. *Rubra, elytro ſingulo punctis 12 et macula nigra.*
Subtus nigra.

In *Carniolia* et in *Auſtria.*
Ad marginem elytri ſinguli puncta nigra (7), ad apicem tria, verſus baſim duo, infra hæc macula oblonga, nigra. Statura *C. viridis.*

48. *LAMPYRIS Splendidula.*

Lampyris oblongiuſcula fuſca, clypeo ſupra oculos feneſtrato. LINN. *Syſt.* p. 644.

Diſtin-

Diſtinguit vir *Cl.* a *L. Noctiluca.* ob clypeum ſupra oculos pellucentem. Ego inter Noctilucas meas habeo ſpecimina diverſæ magnitudinis, ultimis duobus abdominis ſegmentis modo albis, modo, ut reliqua, coloratis, nec non clypeo thoracis antice plus minus pellucido. Hinc vel *L.* Noctiluca mihi ignota, vel ſpecie non diverſa a *L. Splendidula.*

49. *LAMPYRIS Sanguinea* Ill. LINNÆI caput deflectit ita, ut a clypeo thoracis omnino tectum videatur, licet tale non ſit. Animal exſiccatum amittit rubrum colorem, et teſtaceum induit, quod omnino notandum, ne ab iis, qui in Muſæis Inſecta deſcribunt, pro diverſa ſpecie habeatur.

50. *CANTHARIS Craſſicornis.*

DIAGN. *Fuſco - rufa, elytris margine pallidioribus.*

Antennae articulis decem craſſiuſculis.

In Plantis Umbelliferis *Carnioliae.*

Elytra lineas tres longa, unam lata. Oculi nigri. Corpus rufum ut et pedes. Thorax rotundatus, in medio obſcurior quam ad marginem.

Thorax depreſſus, planiuſculus, plus minus rotundatus Genus hoc præcipue diſtinguit, hinc

hinc *Cantharis* 144. 145. 146. ENTOM. CARN. ad *Prionum* amandandæ.

51. *LEPTVRÆ* et *CERAMBYCES* Ill. LINNÆI in plura Genera fecedere merentur.

1- *CERAMBYX.* Thorax fubrotundus, latere mucronatus.

2- *STENOCORVS.* Thorax fubrotundus, muticus, antice et poftice æquali fere latitudine.

3- *Prionus.* Thorax muticus in longitudinem magis quam latitudinem extenfus, antice attenuatus.

10- *LEPTVRA.* Thorax muticus, cylindricus aut cylindraceus.

52. *CERAMBYX Longimanus.*

Cerambyx fpinis mobilibus, elytris bafi unidentatis apiceque bidentatis, antennis longis. LINN. *Syft. Nat.* p. 621.

DIAGN. *Pedes antici corpore longiores. Caput, Thorax, Elytra nigra lineis curvis rubris albisque variegata.*

Mifit Cl. GRONOVIVS.
E latere thoracis unica fpina, una e bafi elytri finguli, binæ ex ejusdem apice.

53. *CERAMBYX Ædilis.*

Cerambyx thorace ſpinoſo: punctis quatuor luteis, elytris obtuſis nebuloſis, antennis longiſſimis. LINN. *Syſt. Nat.* p. 628. P. PODA. *Muſ. Graec.* p. 32. GRONOV. *Gazoph.* p. 162.

DIAGN. *Antennae valde longae, griſeae; annulis nigris.*

Elytra fuſceſcentia, faſcia alba.

In ſylvis *Carnioliae.*

Variat antennis plus minus longis, elytris griſeis, fuſcis, faſcia plus minus evidente.

54. *CERAMBYX Triſtis.*

Cerambyx ſpinoſo - niger, elytris fuſcis maculis duabus atris, antennis mediocribus. LINN. *Syſt. Nat.* p. 629.

DIAGN. *Nigro cinereus.*

Elytrum ſingulum maculis duabus nigris.

In arboribus carioſis, et muris *Carnioliae.*

Habui pro varietate *CERAMBYCIS Textoris.* Apud nos antennæ longæ ſunt, nec mediocres; et ſi hic diſtinctus a *Textore*, tunc et ſequens.

55. *CERAMBYX Pulverulentus.*

DIAGN. *Priori ſimilis, ſed minor; antennis brevibus; Elytro macula, punctoque uno aut duobus nigris conjugatis.*

In

In *Carniolia.*

Elytra, Thorax, Caput quaſi ferrugineo polline adſperſa, alioquin una cum toto corpore pedibusque nigra; Alæ nullæ ut in priore.

56. *CERAMBYX Koehleri.*

Cerambyx thorace ſpinoſo niger, thorace elytrisque ſanguineis, macula magna nigra, antennis mediocribus. LINN. *Syſt. Nat.* p. 631.

DIAGN. *Elytra ſanguinea, macula communi, lanceolata, magna, nigra.*

Miſit *Cl. P.* PODA lectum in *Auſtriaco littorali.*

Elytra lin. 6 - 7. longa, truncata, punctata. Thorax in meo niger; macula laterali elytris concolore. Corpus, antennæ, pedesque nigri.

57. *STENOCORUS Arietis.*

Leptura thorace globoſo, nigra, elytris faſciis flavis, ſecunda antrorſum arcuata, pedibus ferrugineis. LINN. *Syſt. Nat.* p. 640.

DIAGN. *Niger, elytro ſingulo apice faſciisque binis luteis: ſuprema obliqua.*

In *Carniolia.*

An-

Antennæ elytris breviores, pedesque rufi: Margo thoracis anticus flavus. Scutellum flavo puncto notatum. Ad basim elytri punctum flavum.

58. *STENOCORVS Arcuatus.*

Leptura thorace globoso, nigra, elytris fasciis flavis, pedibus ferrugineis. LINN. *Syst. Nat.* p. 640.

DIAGN. *Niger, elytro basi et apice fasciisque tribus flavis.*

Circa *Tergestum.*

Major priore, elytris, 4. lin. longis, apice rotundatis. Thorax niger, antice posticeque flavus, puncto flavo in medio notatus. Frons flava. Antennæ tibiæque rufæ. Corpus subtus flavum.

59. *STENOCORVS Violaceus.*

Cerambyx thorace mutico subrotundo, pubescente, corpore violaceo, antennis mediocribus. LINN. *Syst. Nat.* p. 635.

DIAGN. *Thorax una cum antennis niger et villosus.*

Elytra violacea, villosa, punctata.

In *Carniolia.*

Statura prioris. Corpus nigro-violaceum. Pedes similiter colorati. Femora postica longiora. Antennæ corpore breviores, aut certe non longiores.

60. *STENOCORVS Lucidus.*
DIAGN. *Niger; elytris fusco-castaneis, lucidis.*
In *Carniolia.*
Elytra 5. lin. longa, villosula, punctulata, antennis vix breviora.

61. *STENOCORVS Rufus.*
DIAGN. *Nigra; thorace villoso.*
Antennae rufae.
In *Carniolia.*
Elytra 4. lin. longa, villosula. Abdomen subtus nitens.

62. *STENOCORVS Fuliginosus.*
DIAGN. *Totus ater, opacus.*
Antennae mediocres.
In *Carniolia.*
Elytra 4. 5. lin. longa, punctata. Thorax villosus, latere modice acuminatus. Antennæ villosæ. Femora postica longiora.

63. *STENOCORVS Fenicus.*
DIAGN. *Elytra atro-violacea.*
Thorax nitens, rufus, tuberculis obscuris binis.
Apex abdominis rufus.
In *Carniolia.*
Elytra 4-5. lin. longa. Caput rufum, pone nigrum. Antennæ longæ rufæ. Tibiæ rufæ.

64. *STENOCORVS Calcaratus.*
DIAGN.

DIAGN. *Totus nigro-violaceus.*
Femora rufa: posticis dente instructis.
In *Carniolia.*
Elytrum lin. 3 - 4. longum. Abdominis apex rufus. Antennæ tenues, elytris non longiores. Tibiæ rufæ.

65. *STENOCORUS Caraboides.*
DIAGN. *Statura et facies CARABI minoris.*
Totus rufus; elytris atro-violaceis.
In *Carnioliae* et *Hungariae* collibus.
Antennæ breves. Tibiæ anticæ dente instructæ.

66. *PRIONUS Attenuatus.* (*LEPTURA* 13 LINN.) certe est femina *quadrifasciati* LINN. ambos enim in copula vidi.

67. *PRIONUS Timidus.*
Cerambyx (*Timidus*) niger; elytro flavescente: maculis binis atris. *Entom. Carn.* 171.
Est omnino species propria, *P. quadrifasciato* triplo minor, absque macula elytrorum communi, sine fasciis, sed tantum maculis in quolibet elytro, binis apiceque nigris.

68. *PRIONUS Sanguinolentus.*
Cerambyx niger; elytris basi, abdomine, femoribus tibiisque fulvis. *Entom. Carn.* 170.

Ratione ſtructuræ thoracis medium locum tenet inter *PRIONOS* et *STENOCOROS*, et Statura corporis multum variat.

69. *PRIONVS Ater.*

DIAGN. *Statura 4-faſciati.*

Totus niger, elytris truncatis, antennis mediocribus.

In *Carniolia.*

Totus punctatus; abdomine ſubtus nitente.

70. *PRIONVS Bracatus.*

DIAGN. *Niger; antennis pedibusque rufis.*

Femoribus poſtitis craſſis, ſpina armatis.

In *Carniolia.*

Elytra lin. 3-4. longa, non truncata, punctata: punctis in lineas ordinatis. Antennæ breves.

71. *PRIONVS Tenuis.*

DIAGN. *Niger, nitens; elytris attenuatis, antennis mediocribus.*

In *Carnioliae* floribus Pl. *Umbellatarum.*

Elytra lin. 3-4. longa, vix unam lata. Proximus *Lepturae lineari* LINN. et *Canthar.* 144-146. ENTOM. CARN.

72. *LEPTVRA Teſtacea.*

DIAGN. *Abdomine et thorace poſtice marginato rubris.*

Elytra teſtacea, pellucida, attenuata; apice margineque infra medium nigris.

In *Carniolia.*

Elytra

Elytra lin. 5 - 6. longa. Caput, Antennæ, pedes, thorax ſubtus, nigra ſunt.

73. *LEPTVRA Octopunctata.*

DIAGN. *Totus viridi-caeruleſcens.*

Oculis, punctisque in ſingulo elytro quatuor nigris.

Miſſus a *P. Sigism.* HOCHENWARTH.

Elytra 6 - 7. lin. longa, apice non truncata, villoſula, punctata; tuberculo nigro, lucido ad angulum baſeos. Thorax punctis quatuor nigris. Antennæ breves, articulorum apicibus nigris. Maxillæ nigræ. Alæ fuſcæ. Articuli pedum apice nigri.

74. *LEPTVRA Cardui?*

DIAGN. *Nigra; thorace lineis tribus longitudinalibus rufis.*

Antennae longae, albido faſciatae.

In *Carniolia.*

Elytra lin. 5 - 6. longa, apice rotundata, villoſa punctata. Thorax villoſior elytris: villo rufeſcente. Caput, corpus ſubtus, pedes rufo-luteo villo pubeſcentes. Variat Elytris fuſcis.

An hæc ſit *CERAMBYX Cardui* LINN. dicere non poſſum; caret enim ſutura elytrorum lineata.

75. *LEPTVRA Curculioides.*

Cerambyx thorace ocellis quatuor nigris, elytris ocello ſeſquialtero; antennis longis. LINN. *Syſt. Nat.* p. 634.

DIAGN. *Fusco-cinerascens.*
Elytrum singulum ocellis binis, thorace quaternis.

In *Carniolia* calidiore.

Ratione staturæ multo crassior est sociis. Ocellorum pupillæ nigræ, circumferentia aurea. Elytra lin. 4-5. longa, 2- lata.

76. *LEPTURA Bilineata.*

DIAGN. *Fusco-nigricans; thorace lineis binis elytrorumque punctis sparsis flavescentibus.*

In *Carniolia.*

Habitus *LEPTURÆ Cardui.* Sed minor, et subtus quoque fusca.

77. *LEPTURA Scalaris.*

Cerambyx thorace mutico subcylindrico, coleopteris linea suturali dentata punctisque flavis, antennis mediocribus. LINN. *Syst. Nat.* p. 631.

Cerambyx (*Scalaris*) niger, capite flavo; oculis et triangulo ad nucham nigris; elytro margine toto punctisque flavis. ENTOM. CARN. 175.

Variat margine elytri interiore albo.

78. *LEPTURA Caerulea.*

DIAGN. *Caerulea tota; tibiis anticis rufis.*

In *Carniolia.*

Elytrum lin. 3-4. longum.

79. *LEPTURA Squallida.*

DIAGN. *Nigra; elytris basi et margine interiore testaceis.*

In

In *Carniolia.*

Elytra lin. 3 - 4. longa, ſtriata. Antennæ breves.

80. *LEPTVRA Praeuſta.*

Leptura thorace ſubgloboſo fuſco, elytris flavis apice nigris, pedibus quatuor pallidis. LINN. *Syſt. Nat.* p. 641? videtur.

DIAGN. *Nigra, elytris teſtaceo - flavis, apice nigris.*

In *Carniolia.*

Parva, elytris lin. 2. circiter longis. Pedes colore elytrorum. Antennæ longæ.

81. *MELOE Dorſo rufo.*

DIAGN. *Caeruleus, alatus; dorſo rufo, nitido.*

In Horto Botanico Vindobonenſi.

Statura *M. Veſicatorii*, ſed diverſiſſimus.

82. *MELOE Capite rufo.*

DIAGN. *Niger capite rufo.*

In *Carnioliae* calidioris collibus.

Paulo minor priore. Elytra marginata: margine pallidiore.

83. *MELOE Cichorii.*

Meloe alatus niger, thorace hirſuto, elytris faſciis tribus flavis, antennis clavatis. LINN. *Syſt. Nat.* p. 680. GRONOV. *Gazoph.* 622.

DIAGN. *Niger; elytris flavis, apice et faſciis duabus nigris.*

Miſit Cl. GRONOVIVS.

Antennæ clavatæ referunt ad Genus *Attelabi.*

84. *MORDELLA Gigantea.*

Buprestis elytris fastigiatis bidentatis rugosis, thorace marginato lævi, corpore inaurato. LINN. *Syst. Nat.* p. 659. GRONOV. *Gazoph.* 485.

DIAGN. *Longitudo Insecti fere biuncialis. Elytra lineata, et punctis confluentibus scrobiculata.*

Misit Cl. GRONOVIVS.

Color inaurato-ruber. Thorax lævis. Lineæ elytrorum prominentes; una incurva.

85. *MORDELLA Hungarica.*

DIAGN. *Viridissima, subtus, fronte et thoracis lateribus aurato-rubris.*

Circa *Schemnitzium* capta Junio M.

Paulo minor *M. Rustica* alata. Thoracis linea media splendidissimo virore tincta, idem alibi nigricans, sed latera aurato-rubra. Elytra apice rotundata. Pedes nitidissimo virore fulgentes. Antennæ thorace non longiores.

86. *MORDELLA Nebulosa.*

DIAGN. *Supra nigra, subtus albicans. Elytra albidis tenuissimis striis et punctulis nebulosa.*

In *Hungaria*

Elytra lin. 3-4. longa, apice non dentata. Pedes nigri. Thorax una cum abdomine subtus album. Segmentum terminale abdominis subtus punctis tribus albis.

87. *BVPRESTIS Testacea.*

DIAGN. *Atro-aurato-virens.*
Elytra testacea, pellucida.

In *Carniolia.*

Elytra ad lentem lineis et punctis obscurioribus longitudinalibus ac transversis quodamodo reticulata sunt. An *CHRYSOMELA Tridentata* LINN.

88. *BVPRESTIS Rubra.*

DIAGN. *Supra rubra, subtus nigra; capite nigro; thorace nitente.*

In *Carniolia.*

Corpus cylindricum. Statura *B. Syngenesiae.* Elytra striata.

89. *BVPRESTIS Rufipes.*

DIAGN. *Nigra, nitens; capite pedibusque rufis.*

In *Hungaria.*

Elytra 2. lin. longa. Margo thoracis et elytrorum ad basim flavescens.

90. *BVPRESTIS Linea.*

DIAGN. *Nigra, nitens; elytris flavis linea media nigra longitudinali.*

In *Carniolia.*

Elytra lin. $1\frac{1}{2}$ longa Antennæ basi flavæ.

91. *BVPRESTIS Bimaculata.*

DIAGN. *Nigra, nitens; elytro singulo maculis duabus, capite punctis totidem flavis.*

In *Carniolia.*

Statura prioris. Macula una ad apicem elytri, alia in medio marginalis. Puncta capitis ad oculos sita.

92. *BVPRESTIS Dorso rufo.*

DIAGN. *Atro; caerulea; dorso rufo.*

In *Carniolia.*

Statura prioris. Pedes rufi ut et abdomen supra. Sic in utroque sexu.

93. *BVPRESTIS Marginata.*

DIAGN. *Elytri in medio nigra, circumcirca rufa.*

Thorax rufus macula media nigra.

In *Carniolia.*

Elytra lin. $2\frac{1}{2}$ longa. Corpus atrum, pedes nigri. Caput pariter nigrum.

94. *BVPRESTIS Nigra.*

DIAGN. *Tota nigra; elytris striatim punctatis.*

In *Carnioliae* salicibus.

Elytr. longitudo lin. $2\frac{1}{2}$.

95. *BVPRESTIS Capite rufo.*

DIAGN. *Nigra, nitens; Capite pedibusque anticis rufis.*

In *Carnioliae* montanis, rarior.

Margo thoracis, et elytri basim versus flavescens. Longitudo elytri lin. 2.

96. *BVPRESTIS Ænea.*

DIAGN. *Tota aeneo-rubro colore tincta.*

Circa

Circa *Tergestum.*

Elytra lin. 1½ longa, nitentia. Tibiæ rufæ.

97. *COCCINELLA Dubia.*

DIAGN. *Rotundata; elytris striatis fuscis, margine rufescentibus.*

Thorax in medio fuscus, latere extensus et quasi alatus.

In *Hungaria.*

Ob structuram Thoracis singularem novum Genus constituere posset. Elytra sunt lucida et adeo convexa, ut ambo simul hemisphæram constituant, subtus magna duplicatura Insecti corpus ambiente.

98. *COCCINELLA Spuria.*

DIAGN. *Viridi nitens; elytris rubris.*

In *Carniolia* non frequens.

Thorax marginatus. Elytra subdiaphana, lin. 3. longa.

99. *COCCINELLA Cacti.*

Coccinella coleopteris atris, maculis rubris duabus. LINN. *Syst. Nat.* p. 584. GRONOV. *Gazoph.* 609.

DIAGN. *Niger; elytro singula macula magna, rotunda, rubra.*

Est inter meas, sed unde venerit nescio.

Elytra nitentia, lin. 2. longa. Macula indivisa nec ex tribus composita, ut advertit etiam Cl. GRONOVIUS.

100. *COCCINELLAS* ex numero punctorum in Species non bene diſtingui, didici demum, cum vidiſſem in copula varie punctatas.

101. *TENEBRIO Agricola.*

DIAGN. *Rufeſcens; thorace capiteque nigris.*

In agro *Labacenſi* captus 11. Iunii, ſuper Flores *VICIÆ Fabae.*

Facies et craſſities *TENEBR. Molitoris*, ſed paulo brevior.

Elytra flexilia, ut in *Cantharidibus.*

102. *TENEBRIO Montanus.*

DIAGN. *Totus ater, alatus; elytris opacis.*

Habitat in Montanis *Hungariae* inferioris.

Elytra lin. 3 - 4. longa, rigida, non ſtriata.

103. *CARABVS Rufeſcens.*

DIAGN. *Fuſco-rufus, parvus; elytris ſtriatis.*

In *Hungaria.*

Thorax rotundatus.

104. *CARABVS Lucidus.*

DIAGN. *Niger, nitens, parvus; elytris pedibusque teſtaceis.*

In *Hungaria.*

Antennæ pedibus concolores. Thorax linea media longitudinali exaratus. Elytra ſtriata, lineas duas longa.

105. *STAPHYLINUS Fossor.*

DIAGN. *Fusco-rufus; elytris apice pedibusque rufis.*

Habitat in Fungis *Fodinarum Schemnitzensium.*

Elytra semilineam longa. Thorax pulvinatus glaber.

106. *STAPHYLINUS Subterraneus.*

DIAGN. *Caerulescens, villosus; tharsis rufis.*

In Cuniculis Fodinarum ad ligna.

Statura prioris.

107. *FULGORA Candellaria.*

Fulgora fronte rostrata, subulata adscendente; elytris viridibus luteo maculatis, alis flavis; apice nigris. LINN. *Syst. Nat.* 703. GRONOV. *Gazoph.* 669.

DIAGN. *Rostrum longum ferrugineum.*
Elytra viridia; venis, maculis rivulisque flavis.
Alae flavae, apice nigrae.

Misit Cl. GRONOVIUS.

Thorax flavus. Pedes ferruginei. Nervæ aut venæ elytrorum reticulatæ.

108. *CICADA Montana.*

DIAGN. *Mannifera, duplo minor C. Orni.*
Abdominis segmenta margine rubella.

In Montanis *Carnioliae* circa *Idriam.*

Caret

Caret feriebus punctorum in alis, quas habet *C. Orni*, a qua etiam differt, corpore fupra fufco-cinereo, oculis nigris, alis excoloribus, excepta bafi, quæ rubet; Tibiis anticis craffis tridentatis.

109. *CIMEX Torridus.*

DIAGN. *Scutellatus, fuſcus, cinnaberinis punctis variegatus.*

Dedit Cl. JACQVINIVS in America torrida lectum.

Thorax punctis 6, Scutellum punctis 14. Corpus fubtus violaceum, immaculatum.

110. PAPILIO Menelaus.

Papilio alis dentatis: fupra cæruleis nitidiffimis; fubtus nebulofis punctis fufcis. LINN. *Syft. Nat.* p. 748. GRON. *Gazoph.* 722.

DIAGN. *Alae fupra caeruleo a longe fulgentiffimo colore tinctae, apice nigrae; fubtus fuſcae.*

Mifit Cl. GRONOVIVS.

Alarum anticarum longitudo a bafi ad apicem in meo, unc. 2½ latitudo fumma unc. 2. Alæ anticæ fubtus ocellis tribus, pofticæ quatuor, pupilla alba, irridibus atris, circulo fulvo, atmofphæra nigra. Color cæruleus oleo therebinthinæ mutatur in nigrum.

111. *PAPILIO Leilus.*

Papilio

Papilio alis caudatis concoloribus nigris: fascia lineisque viridibus nitentibus numerosis. LINN. *Syst. Nat.* p. 750. GRONOV. *Gazoph.* 724.

DIAGN. *Statura Papil. Podalirii.*
Niger; fascia alarum anticarum lineisque subaurato-nitentibus viridibus.

Misit Cl. GRONOVIVS.

Margo alarum posticarum et caudæ albus, fimbriatus. Alæ eædem virides fasciis transversis lineisque longitudinalibus nigris. Subtus alæ anticæ ad apicem fuscæ, cæterum ut et inferæ eodem modo lineatæ et fasciatæ ut supra.

112. *PAPILIO Ricini.*

Papilio alis oblongis integerrimis fuscis: primoribus utrinque fasciis duabus flavis. LINN. *Syst. Nat.* p. 756. GRONOV. *Gazoph.* 740.

DIAGN. *Alae fusco-nigrae, anticae fasciis binis flavis.*

Misit Cl. GRONOVIVS.

Fasciæ dictæ subtus fere penitus albæ sunt, nec ad marginem alterum alæ excurrunt; interior quoque multo latiore exteriore est. Longitudo alarum anticarum est triplo major latitudine.

113. *PAPILIO Melpemone.*

Papilio alis oblongis integerrimis nigris: primoribus fascia rubra; posticis subtus basi

basi punctis sanguineis. LINN. *Syst. Nat.* p. 758. GRONOV. *Gazoph.* 745.

DIAGN. *Niger; fascia alarum anticarum lata rubra utrinque.*

Misit Cl. GRONOVIVS.

Minor priore. Fascia postice convergens. Puncta rubra subtus ad bases alarum posticarum.

114. *PAPILIO Mnemosine* et *Apollo* in Montanis *Hungariae* inferioris non rari sunt; Crataegi devastat arbores Pomonae nisi nidi primo vere sedulo colligantur, et aestate arceantur larvae oleo terebinthinae, aut visco cortici illito fasciae ad instar.

115. *PAPILIO Plexippus.*

Papilio alis integerrimis fulvis: venis nigris dilatatis, margine nigro punctis albis. LINN. *Syst. Nat.* p. 767.

DIAGN. *Corticinus; venis crassis fuscis. Alae anticae apice fuscae, fascia alba; posticae seriebus binis punctorum alborum in margine.*

Misit Cl. GRONOVIVS.

Alae utrinque aequaliter maculatae. Alae posticae magis ad flavedinem vergunt.

116. *PAPILIO (Eques.)* niger; alis anticis punctis flavis marginalibus, posticis maculis flavis fasciam efformantibus in medio notatis.

Misit

Misit Cl. GRONOVIVS.
Hic proximus *PAPIL. Pammon.* LINN. *Muf. Regin.* p. 189.

117. *PAPILIO (Eques.)* niger, numerosis luteis maculis varius; angulo ani fulvo.
Misit Idem *Vir Cl.*

118. *PAPILIO (Heliconius.)* fulvus margine fasciisque fuscis.
Ab eodem *Viro Cl.*

119. *PAPILIO (Heliconius.)* fulvus; alis anticis apice nigris tribusque maculis luteis, fascia lutea, dein maculis, denique fascia arcuata nigris.
Misit *Idem.*

120. *PAPILIO (Heliconius)* fulvus; alis anticis apice fuscis, fascia lata fusco-maculata; dein macula fusca; posticis margine superiore fusco, maculis in medio 6 - 7. fuscis, in unam seriem dispositis, dein maculis trigonis marginalibus ocellatis albo puncto. Misit Idem *Vir. Cl.*

121. *PHALÆNA Idriensis.*
DIAGN. *Alae anticae fusco-flavae, maculis luteis marginalibus* (5).
Posticae luteae maculis nigris (4).
Ambae subtus concolores, flavae nigro-maculatae, et fasciatae.
Inveni in Sylvis Idriensibus *Carnioliae.*

H Statura

Statura *Caiae.* Macula lutea in alæ ſuperioris diſco verſus angulum poſticum. Ala eadem antica ſubtus faſcia media maculisque tribus nigris. Maculæ binæ exterioris alarum poſticarum faſciam æmulantur. Dorſi latera flava, ſuperior pars lineis duabus rubris. Abdomen rubrum; ſegmento ſingulo ſuperne macula ſubrotunda. Alæ poſticæ ſubtus faſciis binis dimidiatis nigris.

Hinc diverſa a *P. Dominula Celeberr.* LINNÆI.

122. *PHALÆNA Plantaginis.* LINN. eſt omnino mea *Alpicola*, de qua notandum in *Hungaria* alis poſticis albis; margine nigro, maculisque ibidem tribus rotundis pariter nigris. Linea alarum anticarum interrupta, rivulisque modo crucem imperfectam, modo numerum 4 in eodem quoque individuo referentibus. Ani regio utrinque alio colore tincta in qualibet varietate.

123. *PHALÆNA Quadra.* In *Hungaria* variat margine alarum poſticarum interiore, macula alæ ejusdem, et margine exteriore ſubtus, rubris.

124. *PHALÆNA Ochracea.*

DIAGN.

DIAGN. *Vix minor P. Quadra, utrinque flava.*

Alae anticae supra punctis nigris multis; posticae utrinque unico submarginali.

In pratis circa *Schemnitzium*.

Corpus nigrum, thorace anoque flavis. Alæ anticæ subtus punctis duntaxat marginalibus. Non confundenda cum Mare *P. Lubricipetae*.

125. *PHALÆNA Gamma.*

Vel Sphinx, vel media sane inter Sphinges et Phalænas, sugit enim nectar ex floribus expansis alis, nec illis insidet.

126. *PHALÆNA Corticalis.* ENTOM. CARN. 533. Varietas Hungarica flava, lineolis fuscis.

127. *PHALÆNA Chaerophyllata.* LINN. *Syst. Nat.* 866. Alis anticis totis nigris, soloque apicis margine albo, in Montibus circa *Schemnitzium* non rara.

128. *PHALÆNA Trilineata.*

DIAGN. *Geometra; alis concoloribus, flavis, rotundatis.*

Alae anticae tribus, posticae binis, ambae subtus duabus lineis transversis fasciatae.

In pratis et montibus circa *Schemnitz* non rara.

Alæ anticæ 4 - 5. lineas longæ. Margo alarum omnium utrinque fafciis concolor eft. Diftincta fpecies omnino, nec cum *P. remutata* LINN. confundenda.

129. *PHALÆNA Trifafciata.*

DIAGN. *Geometra; alis rotundatis, concoloribus, flavis.*

Alae omnes fafciis tribus utrinque, fuperne obfcurioribus; inferne fufcis.

Habitat in *Hungaria*, frequens in Montanis *Schemnitzenfibus.*

Statura et color prioris; a qua differt alis omnibus trifafciatis, fupra obfcurius flavis, fubtus fufcis. Nec in hac fpecie punctum ullum in alis adeft.

130. *PHALÆNA Revayana.*

DIAGN. *Tortrix; alis fuperioribus glauco-virentibus, margine exteriore notabiliter curvo.*

Habitat circa *Schemnitz.*

Alæ anticæ longitudo lin. 4 - 5. pagina inferior concava, fufcis lineis longitudinalibus. Alæ pofticæ fupra fufcefcentes; venis obfcurioribus, margine albo.

Ill. Comes *Petrus* REVAY *de Revâ* perpetuus Comes in *Turotz.* Infectorum amantiffimus.

131.

131. *PHALÆNA Schiffermülleriana.*

DIAGN. *Tortrix, parva, alis cinereo-murinoque variis.*

Habitat in Hortis *Schemnitzensibus.*

Alæ anticæ longitudo lin. 3-4. pagina superior fascia obsoleta punctisque ad marginem externum apicemque fuscis. Alæ omnes subtus concolores, murinæ, nitidulæ.

P. SCHIFFERMULLER, natus ad Historiam Insectorum, stupenda industria observatis larvarum metamorphosibus, splendidissimi Operis Author est, quod sub titulo *Prodromi Lepidopterorum Austriae* avide expectamus.

132. *PHALÆNA Hochenwartiana.*

DIAGN. *Tortrix; alis anticis fuscis; macula magna, lunata, communi, media.*

Habitat *Schemnitzii* in hortis et pratis.

Alæ anticæ longitudo lin. 5-6. Ad angulum posticum macula fusco-punctata alba, subargentea. Macula media, lunata, communis pariter subargentea. Alæ omnes subtus concolores, fuscæ.

P. *Sigismundus* HOCHENWARTH. Insecta multa in Austria collegit, ordinavit, descripsit, et Eruditis benevole communicavit, Entomologus egregius.

133. *PHALÆNA Cruciana.*

DIAGN. *Alae anticae flavae: singula cruce ferruginea.*

Circa *Schemnitz* in pratis non rara.

Longitudo Alæ anticæ lin. 4 - 5. Alæ posticæ supra fuscæ, limbo flavescente.

134. *PHALÆNA Cingulana.*

DIAGN. *Tortrix, parva, murina; fascia alba supra basim.*

Habitat *Schemnitzii* in pratis.

Alæ anticæ longitudo lin. 3 - 4. pagina superior ad apicem albido nebulosa.

135. *PHALÆNA Luteolaris.*

DIAGN. *Pyralis, pallide lutea; palpis thorace longioribus, adscendentibus.*

Habitat in Hungariæ pratis montanis.

Longitudo alarum anticarum lin. 5 - 6. Eædem nitidæ, immaculatæ. Thorax et palpi alis hisce concolores. Alæ posticæ fuscæ, fimbria marginali luteola. Alæ omnes subtus fuscæ.

136. *PHALÆNA* priori simillima, sed absque palpis porrectis, et linea longitudinali, marginali fusco - lutea evidentiore.

137. *PHALÆNA de Bornella.*

DIAGN. *Tinea; antennis longissimis; alarum anticarum lineis aureis nigrisque,*

que,

que, et fascia aurea violaceo margine moeniata.

Primus circa *Schemnitz* captavit, et benevole communicavit Ill. *Eques. Ignat.* a BORN.

Longitudo alæ anticæ lin. 5. 6. Antennæ alis triplo longiores uno latere fuscæ, altero albidæ. Alæ eædem supra fasciam aureis squamis fulgidæ, infra longitudinalibus lineis aureis et nigris alternis. Violacea quædam tinctura, ac nitor aureus emicat etiam ex alis posticis.

138. *PHALÆNA Gronoviella.*

DIAGN. *Tinea; alis nigris; punctis aureo-argenteis 8 - 9: marginalibus tribus majoribus.*

Inveni circa *Schemnitzium.*

Alæ anticæ lin. 4. longæ. Caput, ani regio aureo-argentea. Pedes nigro et aurato colore varii.

139. *PHALÆNA Vandelliela.*

DIAGN. *Alae anticae aureae; linea media violacea; fascia versus basim argentea, violaceo-marginata.*

Capta circa *Schemnitzium.*

Statura prioris. Alarum anticarum fimbria terminalis aurato-fusca. Palpi longi, attenuati favi. Lingua flava.

140. *LIBELLVLA Aurea.*

DIAGN. *Acquiescit alis patentibus; basi maculaque media flavis; abdomine superne aurato.*

Habitat in *Hungaria* infer.

Alæ longitudo tredecim linearum, omnes puncto fusco marginali ad apicem. Thorax rufo villo pubescens. Frons flava. Abdomen nitens, subtus nigricans.

141. *HEMEROBIVS Phalaenoides.*

Hemerobius testaceus, alis basi mucronatis, margine dorsali postice excisis. LINN. *Syst. Nat.* p. 912. n. 5.

DIAGN. *Alae superiore apicis latere sinuatae: sinubus duobus, lineola alba marginali, et puncto nigro notatae.*

Circa *Schemnitzium* non rara.

Totus rufus est, Oculi nigri. Alæ quasi politæ, longitudinaliter striatæ, venis obscurioribus reticulatæ; linea fusca, margini inferiori parallela, ab alæ apice nata et inserta venæ obliquæ fuscæ, a lineola alba usque ad marginem oppositum ejusdem alæ extensæ. Ad basim alæ tuberculum, a quo decurrit linea elevata. Alæ margo inferior marginatus.

142. *TENTREDO Femorata.*

Tentredo antennis clavatis luteis, corpore atro, femoribus posterioribus maximis. LINN. *Syst. Nat.* p. 920.

DIAGN.

DIAGN. *Maxima, nigra; pedibus longis; femoribus craſſis: poſticis graſſioribus.*

Ad baſim abdominis macula ovalis, transverſa, alba.

Circa *Idriam* capta, a D. HACQUET.

Clavæ antennarum, manusque rufæ.

143. *TENTREDO Marginata.*

Tentredo antennis clavatis apice luteſcentibus, corpore nigro, abdominis ſegmentis poſterioribus margine albidis. LINN. *Syſt. Nat.* l. c.

DIAGN. *Paulo minor priore; nigra; ſegmentis abdominis tribus ultimis margine albis.*

Circa *Idriam* capta Maio M.

Clavæ antennarum rufæ. Caput et thorax cano villo pubeſcunt. Alæ rufeſcentes, lucidæ, apicibus fuſcis. Manus rufæ.

144. *ICHNEVMON Phalli.*

DIAGN. *Niger; palpis pedibusque rufis; aculeo antennis minime anulatis aequali.*

Habitat in *PHALLO eſculento*, quem deſtruit.

Alæ anticæ lin. 2. longæ, hyalinæ; macula nigra coſtali.

Larva cerei coloris; capite caſtaneo, villoſulo; pedibus pectoralibus 4. ventralibus 6. verrucas referentibus, caudalibus nullis.

lis. *Chryſalis* rufa, lucida, abſque pilis.

145. *SPHÆX Hemiptera.*

DIAGN. *Alae fuſcae; margine exteriore infra medium ferrugineo: anticis eodem loco coleptratis.*

Circa *Cremnitzium* in *Hungaria.*

Statura *S. Sabuloſae* tota nigra et villoſa. Antennæ non annulatæ, craſſæ. Abdomen in medio maculis utroque in latere binis flavis.

146. *CHRYSIS Hungarica.*

DIAGN. *Viridi colore nitent Caput, thorax, abdominis baſis, et margines ſegmentorum aliorum.*

Faſcia thoracis, et ſegmenta duo abdominis poſtica ignito-aurata.

Circa *Cremnitzium* capta Julio M.

Parva ſubtus viridi nitens; abdomine ſubtus concavo fuſco-aurato; antennis pedibusque nigris; Abdomine minime dentato. Non ergo eadem cum *C. Succincta.*

147. *VESPA Pacicephala.*

DIAGN. *Caput craſſum; nucha excavata.*

Thorax antice punctis flavis binis, ſcutello puncto unico pariter flavo.

Abdomen faſciis 5. flavis: 2-3. interruptis.

Circa *Cremnitzium* reperta Julio M.

Sta-

Statura *V. Parietum*, ſed capite et thorace craſſioribus. Abdomen nitens. Tibiæ flavæ.

148. *VESPA Pteropoda.*

DIAGN. *Nigra, abdomine lucido faſciis 6 flavis, poſticis tribus interruptis.*

Femora antica, ſed magis adhuc eorum manus uno latere ala albida ſubdiaphana auctae.

Capta circa *Cremnitzium.*

Alarum anticarum longitudo lin. 3 - 4. Caput pone attenuatum. Thorax ovatus, puncto flavo ad angulos anticos. Pedes flavi: anticis ſtructura ſingulari; manibus hemiſphærico clypeo aut ala externo latere auctis, cujus alæ pars ſuperior binis rufis lineis transverſis notata eſt. Hinc non confundenda cum *S. Palmipede.* LINN.

149. *MVSCA Cornuta.*

DIAGN. *Nobilis, flaveſcens; cornubus binis tres ramulos nigros e ſuperiore latere educentibus.*

Alae hyalinae fuſco-maculatae.

Circa *Idriam* captam etiamnum conſervo.

Statura *MVSCÆ domeſticae.* Cornua diſtincta ab antennis, quæ deflexæ ſunt. Thorax ſetulis nigris hirtus.

150. *BOMBYLIVS Minimus.*

DIAGN.

DIAGN. *Minor B. Atro, hirſutie et habitu B. Majoris Antennarum articulus inferior non brevior ſuperiore.*

In *Hungaria* circa *Cremnitzium.*

Alis anticis margine non fuſcis, et articulo antennarum ſuperiore non longiore altero cui innititur, differt a *B. Majore.*

151. *HIPPOBOSCA Strigis.*

DIAGN. *Major H. Equina; abdomine emarginato, caeruleo.*

Bis vidi in *STRIGE Bubone.*

Roſtrum pilis duobus divaricatis terminatum. Os ſetulis barbatum. Oculi caſtanei. Macula cervicalis fuſca. Antennæ rufæ, piloſæ. Corpus ſubtus abdomini concolor. Abdomen ſetis nigris pubeſcens. Alæ excolores, lineas $3\frac{1}{2}$ longæ. Pedes ſordide lutei, villoſuli. Ungues in ſingulo pede quatuor nigri.

152. *PEDICVLVS Hirci junioris.*

Caput thoracis longitudine, ſed anguſtius, antice attenuatum, Antennæ obtuſæ, rufæ, parvæ. Thorax convexus ſubtetragonus, villoſulus. Abdomen fuſcum, ellipticum, pone tridentatum, villoſulum, octo lineis transverſis elevatis. Pedes una cum Capite et Thorace rufi, æque diſſiti. Femora clavata.

153. *PEDICVLVS Strigis.*

Caput

Caput trigonum. Thorax ſubrotundus, multo anguſtior capite. Abdomen oblongum, piloſum, rufo-maculatum. Tardigradus eſt et albus dum infans.

154. *PEDICVLVS Ralli.*

Caput bidentatum. Abdomen glabrum, lateribus rugoſis, crenatis.

155. *PEDICVLVS Fringillae.*

Caput bidentatum. Abdomen lateribus piloſis, rugoſis.

156. *PEDICVLVS Pari paluſtris.*

Cauda quadriſeta, ut in P. *PARI majoris.* LINN.

157. *ACARVS Muſcae domeſticae.*

Oblongus, ſubmarginatus, poſtice obtuſus, rufus. Antennæ pedibus mediis longiores. Pedes poſtici longiores. Corpus ſubtus maculis tribus: inter pedes medios rotunda, parva: inter poſticos ſubtetragona: ſub ventre hemiſphærica, majore.

Diverſus ab *ACARO Muſcarum* ENTOM. CARN. 1066.

158. *ARANEA Brunnichii.*

DIAGN. *Statura* A. LINNÆI, *ſed pedes longiores.*

Abdomen faſciis flavis nigrisque varium.

Vidi in *Carniolia.*

Palpi longi. Thorax ſubrotundatus, albo villo pubeſcens. Abdomen albo-luteum, faſciis 10. lineisque tribus, transverſis nigris.

159.

159. *ARANEA Sebae.*

DIAGN. *Attenta; abdomine ovato, nitente, fusco: subtus linea albo-lutea marginali.*

In *Carniolia* 23. Febr.

Ad basim oculorum intermediorum seriei internæ est macula vitro lucidissimo similis subargentea. Paria duo punctorum impressorum in dorso.

V. VERMES.

160. Doctissimus Archiater *L. B. van* SWIETEN in Commentariis suis ad *Celeberr.* BOERHAVIVM §. 1363. Vermes rotundos seu teretes intestinorum a terrestribus specie diversos esse censet. Idem jam dudum docuit KLEINIVS in Diss. de Orig. et propag. Vermium, et discrimen inter terrestrem et teretem ostendunt etiam observationes REDII ac VALISNERII. Sed sciendum, Lumbricos intestinorum duplices esse, nempe *LVMBRICVM terrestrem* et *ASCARIM Lumbricoidem* LINN. uterque eadem magnitudine gaudet, et in eo inprimis differunt, quod *Terrestris* cingulum habeat, *Ascaris* vero eo careat, et utraque extremitate attenuatus sit. De hoc nec LINNÆI, nec mea unquam fuit opinio eundem esse cum *Lumbr. Terr. vulgari*, bene vero de *Lumbrico intestinorum terete* RAII. Nec obstat defectus aculeorum, qui in Intestinali nondum

nondum obſervati ſunt, nam, ut optime nuper advertit Cl. MVRRÆVS Terreſtris aculeos ſuos pro libitu exſerit retrahitque.

161. GLOBVS *Animal, Vermis, Molluſcum, Corpore rotundo, de loco immobile. Lateribus alterne exſertis ſe movens. Apertura ſeu poro in apice exſerti lateris manifeſto.*

GLOBVS Stercoreus.

DIAGN. *Albus; ſtatura naturali exiguam aciculae capitulum aequante.*

Vidi jam bis in Stercore *Gallinae* recenter excluſo.

Plures ſimul ſunt, albi; baſi contracta et modice rufeſcente. Animal lente extendit unum latus et figuram cucurbitæ chemicæ ſic induit, poſtea idem latus retrahit, et aliud oppoſitum extendit, in cujus apice porus apparet. Motus hic durat per horas aliquot, donec Animal pereat.

162. *LIMAX Sylveſtris.*

DIAGN. *Corpus unciale.*

Thorax utrinque litturis binis fuſis, baſi coeuntibus.

In Sylvis *Carnioliae* Majo M. frequentiſſimus. Abdomen rugoſum. Tentacula 4. ſuperiora longiora, apice dilatata, puncto nigro terminata. Non eſt idem cum *L. Hyalino* LINN.

163. *SEPIARVM* differentias certiores, os et auriculæ ſuppeditare videntur. v. g.

SEPIA

SEPIA Octopodia inauriculata et exoſtea.

Officinalis. Saccus lateraliter auctus utrinque membrana carnoſa, ſupra apicem confluente, fovens os longitudinale rectum et canaliculatum, quod reſpondet alteri oſſi in corpore pariter recto.

Media. Latera ſacci pariter aucta utrinque membrana carnoſa, non tamen adeo lata, ut in priore, et a baſi ad apicem uſque continuata, ac confluente, apice emarginaturam relinquente. Huic brachia nulla. Os ovale vel ellipticum, convexum.

Loligo. Saccus alatus membrana ſupra apicem confluente et efformante caudam rhombeo - ancipitem. Os cartilagineum pennæ adinſtar.

Sepiola. Auriculæ parvæ, rotundæ, nec ad baſim nec apicem pervenientes. Brachia nulla.

Omnibus Tentacula octo, atramentum, Os: nempe dentes duo incurvi ſolidi, albi, apicibus atris, tecti carne tentaculifera, ſicut in Araneis.

Sacci et caudæ variant ætate.

Liquor niger dilutus aceto, et addito ſale communi inſervire poteſt pro Atramento ſcriptorio.

FINIS.

